

Hvad lavede mormor

**Erindringer
af
Sigrid Buch-Jacobsen**

**Det Historiske Udgiverværksted
i Grenaa 2004**

Indholdsfortegnelse

Forord

Fredericia

Mit barndomshjem i Fredericia fra 1925-1933

København 1: Halfdansgade på Islands Brygge

København 2: Livet i villa "Solblink" på Ærtelandsvej

Ungdom: Ung pige i huset, forlovelse og bryllup

Et opbrud: Elværket og landsbysamfundet i Langelund ved Filskov

Holsted: Livet i en lille, sønderjysk landsby

Årene i Ørum med el-butikken og "Hedehuset"

"Lunden", "Hvide Kok" og Cleos "Kaffehus"

Årene fra 1972 og fremad

Forord

"Ældre Sagen" opstod sidst i 1980erne i Danmark. Den bredte sig over hele landet, kom også til Grenaa, hvor min mand Hans var med i den første komite. Der skete meget, ja, ideerne var mangfoldige.

23. september 1995 indbød "Ældre Sagen" til et foredrag: "Fortæl din historie til eftertiden". Det var arkivar Børge Kjær fra det lokale Egnarkiv på Biblioteket, der forestod dette. Havde vi lyst, og ville tilslutningen blive stor nok, ville han lave kursus om dette emne. Den 14. oktober begyndte første hold. Jeg blev ved at følge undervisningen i alle årene fremover. Samtidig åbnedes "Det historiske Udgiverværksted", og jeg meldte mig ind i "Slægts- og Lokalhistorisk Forening for Østdjursland".

En ny verden åbnede sig. Al den lærdom, jeg fik, blandt andet forklaringer om gerne og allerhelst at gå dybt i detaljerne med omgivelserne og beskrivelserne, gjorde, at jeg gik i gang med et lille hæfte "Fader din - Fader min". Her fik jeg rig lejlighed til at prøve kræfterne af på, hvad jeg havde lært. Denne fortælling gav mig modet til at fortsætte skrivelserne.

Allerede i 1975, inden det blev almindeligt, at alle skrev om deres liv, havde jeg nedskrevet nogle barndomserindringer. Det, der udløste trangen, var min fars sygdom og død, lige efter min halvtredsårs fødselsdag. Det havde været en rigtig dejlig dag med mange sange, taler og gæster - to manglede - far og mor. De sendte afbud dagen før, da far var lidt sløj. Først sent på aftenen fortalte min søster Edith mig sandheden. Far lå på hospitalet efter et hjerteanfald. Jeg blev så ked af det og rejste hurtigst muligt til København. Få dage efter døde far i sit hjem. Det satte tanker og minder i gang. Jeg havde aldrig skrevet noget før ud over breve. Inden jeg så mig om, sad jeg ved skrivemaskinen og fortalte om min dejlige barndom. Det gav mig ro i sjælen. Hvor mange opnåede at have forældre så længe? Far nåede endda at blive oldefar til en lille dreng. Vi havde mor endnu, hun var rask og frisk efter sin alder.

I det følgende vil jeg ordret indlede mine erindringer med det, som jeg skrev dengang i 1975.

Fredericia

Den 24. juni, det er da en pæn dato, lige et halvt år til juleaften, lige hvor højsommeren kommer til Danmark og lige det år 1925, hvor radioen holdt sit indtog i næsten alle hjem. Hvad skete da? Jo, da kom jeg såmænd til verden klokken fem om morgenen, endda med et ordentligt tordenskrald, har min mor fortalt mig. Det kan jeg ikke erindre, det havde vist ikke været så sjovt for mor. Jeg skulle være kommet nogle dage før, var vitterligt på vej, men det blev alligevel ikke til noget. Mor måtte vente og vente, og pludselig var jeg der. En lille størrelse på seks pund havde set verdens lys. Hvordan ville hendes liv forme sig, hvilke sorger og glæder skulle hun opleve i livet, og hvordan ville hun udvikle sig? Spørgsmål i en uendelighed, som kun hun selv og fremtiden kunne give svar på.

Mor med kusine Kirsten, Edith og mig.

Der blev stor glæde i hjemmet. De havde godt nok sat næsen op efter en dreng denne gang, og skuffet blev far, sådan rigtigt for alvor. En kollega havde ønsket ham til lykke med sønnen, inden han var kommet hjem fra natarbejdet. Da mor fortalte, det var en lille pige, ville han slet ikke tro på det. Han blev overbevist. Det var noget værre noget, for der var en pige i forvejen. Jeg tror heller ikke, hun var videre begejstret for nyrehvervelsen. Hun var fire og et halvt år gammel og mente vist,

hun havde eneret på mor, far, mormor, ja, dem alle sammen. Nu interesserede de sig alle, utilbørligt meget, for "det" der i vuggen.

Nu var "det" her, og "det" skulle have et navn. Mor og far talte for og imod, kunne ikke blive enige. En dag kom far hjem fra arbejdet og sagde, at nu vidste han, hvad pigen skulle hedde. Navnet var og blev Sigrid. 19. juli blev jeg døbt i Trinitatis Kirke i Fredericia. Tiden her husker jeg naturligvis intet om, men mor har fortalt, at jeg var den værste unge til at hyle. Alle de gode principper, man med held havde anvendt på storesøster Edith, prellede fuldstændigt af på mig. Var det derfor, mor blev så glad for mig? Den jalousi, "Ditte" havde følt, blev ved. Det var vel naturligt, at hun følte, noget blev taget fra hende. Hun var sund og rask, mor passede bare "den", tænkte slet ikke på hende. Så galt var det vel næppe, men i et lille barnehjerte bliver sådanne oplevelser altid store. Inden længe opdagede hun, at "den" var en lille, sød pige, der kunne smile, ja endda gerne ville pludre og lege med rangle. Hun fortrød, hun var stået op på en stol for at nå "den" og havde bidt "den" hårdt i fingeren, imens mor holdt "den" over skulderen, for at "den" kunne bøvse. Hun blev ligefrem stolt over at være storesøster, ja nød det, når folk kaldte mig en lille dukke.

Vi havde et hus med have, alt var meget stort. Der var et sted til legetøj, kun de ting lige inden for lemmen, kunne jeg nå. Det var "farligt" at komme helt ind i "rummet", som vi børn kaldte det (skunken under taget). Her havde mor en hylde til fodtøj. Der stod mine støvler, alle tiders rædsel. Jeg kan ikke have været mere end et par år, men jeg husker tydeligt, at jeg hadede dem. En dag smed jeg dem lige så langt ind i "rummet", jeg kunne. Ak - inden længe skulle vi i byen. Tænk, jeg havde kastet dem så langt væk, men mor åbnede bare "rummet" og tog dem frem. De blev pudset, jeg fik dem på til turen, men ih hvor var jeg sur.

Jeg legede dagen lang, kan huske køreture med far på cyklen. Han havde en lille sadel på stangen, der kunne "klappes" ned, når jeg ikke var med. Om fredagen skulle vi i remisen og hente ugeløn. Jeg havde laksko på, der

skinnede ligesom "guld" og en lyserød sommerhat med roser.

Fra min allertidligste barndom husker jeg et hospitalsophold. Mor var syg, "Nensen" (konen nedenunder) passede mig. Far var på arbejde. Jeg blev meget syg af mæslinger, fik lungebetændelse og blev indlagt på epidemifdelingen. Jeg måtte ikke få besøg. Læge Gjesing kendte jeg fra besøg hjemme, han havde endda taget imod mig ved fødslen. Han var rar, ville altid have mig til at synge små sange. Bagefter fik jeg lidt godter. At far selv bragte mig de gode sager, vidste jeg ikke. En af sygeplejerskerne husker jeg endnu, dog ikke for det gode. Jeg skulle have taget "feber" og efter hendes mening samtidig spise dejlig vælling med kanel og sukker på. Hun satte mig op med "pinden" i enden, det skulle gå galt, selvfølgelig knækkede den. Det gjorde meget ondt, jeg græd og det blødte slemt. Hun gik resten af dagen og skiftede bind på mig. Jeg lå helt alene på værelset, i en lille hvid tremeseng med lidt legetøj. Af og til blev jeg båret ned i kælderetagen. Der sad jeg på sygeplejerskens skød, til det blev min tur til at komme i "lyskassen". Det var virkelig en kasse med masser af lys fra elpærer. Hovedet var frit, det var slet ikke "farligt". Der var nok at se på i ventetiden. Der kom børn udefra til behandling. De fik hjemmesyede puder bundet om knæene, skulle så kravle frem og tilbage på den uendeligt lange hospitalsgang. Hvorfor ved jeg ikke. Det må vel have været en slags behandling, og det var sjovt at se på. Hele gangen duftede af mad, særligt den søde vælling med kanel og sukker, den kan jeg stadig ikke glemme.

I den tid, jeg lå på hospitalet, så jeg vist kun far en gang. Han stod nede på gaden, jeg vinkede til ham fra vinduet på sygeplejerskens arm. Mor lå på Sankt Josefs Hospital lige overfor. Hende vinkede jeg til en dag fra vinduet. Jeg kunne ikke se, det var mor, som de fortalte mig, men vinkede selvfølgelig af alle kræfter.

Mor var blevet rask, endelig måtte også jeg komme hjem. Oh! lille "Putte" havde glemt at gå. Far og "Nensen" sad i hver sin kurvestol med hver sit bolsje i hånden, prøvede at få mig

til at gå fra den ene til den anden. Det var sjovt. Jeg fik en lille kurvedukkevojn, den hjalp mig godt i gang. Jeg elskede at lege med dukker, det var det bedste, jeg vidste.

Huset i Bramminge.

Mormor boede i Bramminge i et lille, hvidt hus. Der var forfærdeligt rodet og usandsynligt dejligt. At komme i mormors seng var som at komme i himlen, så blød var den, især når hun lå ved siden af. Åh! Hun kunne fortælle historier. I haven var der et pæretræ. Jeg spiste så mange, at min mave gik helt i "skudder - mudder". Tante Klara hjalp mig så godt med at få orden på den igen. Overfor boede en lille pige, der hed Karen. Hun havde så meget fint legetøj, som jeg aldrig havde set før, og en gyngestol.

En skønne dag fik dette en ende. Mormor skulle flytte på alderdomshjem, heldigvis i Fredericia. Alle sagerne blev kørt ud til os. Mor havde travlt med at indrette den lille stue på alderdomshjemmet. Der var så "fint" i begyndelsen. Inden længe havde mormor tryllet samme hygge frem som i Bramminge. Jeg syntes, det var dejligt, andre kaldte det vist roderi. Her sad mormor, hun, der havde sat 13 børn i verden, hvoraf de ni levede. Synet begyndte at svigte, endda lavede hun en masse håndarbejde. Åh! Hvor var jeg glad for hende. Hun havde mange andre børnebørn, mon hun har været lige så meget for dem, som for mig? Jeg synes, det må have været "uladsiggørligt". Vi besøgte hende ofte, og hun kom til os, gled ind i vores daglige tilværelse.

Edith havde altid sovet i børneværelset. Jeg sov endnu i soveværelset i en lille udtræks-seng. Da mormor fremover skulle bo på alder-

domshjemmet og sove i en af deres senge, arvede vi mormors store, dejlige seng. Vi to piger ville meget gerne have den og sove sammen. Jeg flyttede ud af soveværelset ind til Edith. Vi var rigtig glade for at sove sammen. Vi snakkede sammen i en uendelighed, når vi var lagt til ro. Vi aftalte, at vi skulle lege stilleleg. Den, der sagde det første ord, skulle give en pant efter aftale. Gang på gang brød en af os aftalen, for dette eller hint skulle fortælles straks, nu og her. Vi nød rigtigt at tale sammen om dagens begivenheder, både gode og dårlige. Vi sluttede altid dagen med at bede aftenbøn sammen og synge de salmer, vi plejede at synge med mor og far. Vi to søstre havde det så rart sammen, og jeg savnede slet ikke at sove ved mor og far. Vi havde en sær ide. Der skulle altid stå et glas vand på natbordet, ellers kunne vi ikke sove. Selv om aldersforskellen var godt fire år, var det noget af det bedste, der var hændt os.

Mormor, Abalone Stenderup.

På den anden side af gaden boede en pige ved navn Else Soéle, der var på alder med Ditte. Trods det kunne vi lege sammen hele dagen i haven, bare vi havde vores dukker. Min yndlingsdukke på den tid var en af de her langbenede maskotdukker af fløj. Jeg havde arvet den fra en pige, der hed Åse. Hun var flyttet til Nyborg. Det var noget, vi ofte kom

ud for, pludselig var en lille veninde "borte". Grunden var, at fædrene, der var ansat ved D.S.B., blev forflyttet, en oplevelse, vi senere selv skulle opleve.

En juleaften fra den tid husker jeg. Vi fik dejlig mad. De lange, uldne strømper kløede på benene fra feåret på juletræet. Det betød intet, det var jul. Alt var dejligt, lige fra gaverne, især de fine dukker, til slikposerne med godter i. Det var en skik, mor havde, sikkert klogt, for ellers havde vi nok spist os en mavepine til.

Min skoletid nærmede sig. Jeg glædede mig slet ikke, ja, jeg var ligefrem bange. Ikke fordi nogen havde fortalt mig noget slemt om det, men jeg tror, alt det uvisse gjorde mig nervøs. Morgenen oprandt. Jeg tudede, mens mor klædte mig på, det var slet ikke sjovt. Da jeg ved mors hånd nåede skolen, fik jeg plads ved siden af en rødhåret, mærkelig pige. Vore evner anede skolen intet om. Det var almindeligt dengang, at nummer et sad på plads nummer et og så videre. Inden længe var jeg rykket op til nummer elleve. Min sidemand så jeg ikke mere til, hun var flyttet til hjælpeklasse. Mor fulgte mig de første dage. Inden længe kunne jeg gå selv. Hvordan det skete, husker jeg ikke. På hjemvejen blev jeg engang kørt ned af en cykel. Jeg var ulykkelig, tissede i bukserne af skræk. Hjem kom jeg, fik tørt på og fingeren bundet ind. Et lille år på fingeren minder mig endnu om begivenheden. Skolen blev jeg ikke rigtigt fortrolig med. Vi havde en væmmelig lærerinde til håndarbejde. Hun gik altid ind til tegnelæreren og "gjorde sig til". Hun gjorde et meget dårligt indtryk på mig. Jeg syntes, hun var en heks. Vores klasselærer, Pedersen, havde nogle underlige fagter, men var rigtig rar. Gymnastiktimerne var det bedste.

Samtidig med skolegangen begyndte jeg at gå til dans på Puls' danseskole. Det var noget, jeg kunne lide. Den dag, jeg skulle til dans, løb jeg hele vejen hjem. Der var tit nogle, der bad mig om at synge. En ny verden åbnede sig for mig: "dans, musik og sang". Jeg oplevede vist også min første forelskelse. Det var en stor, klodset dreng, jeg tilfældigt bød op til dans. Vi dansede så godt sammen, så jeg kårede ham

omgående til min kavalier. Om han selv syntes om det, ved jeg ikke. Han var nok 12-13 år. Jeg husker endnu den hjertebanken, jeg følte, da jeg så ham i spejderuniform til en fest, især da han sad og lavede sjov med en pige, ældre end jeg. Jeg manglede dog aldrig kavalierer. Vi var til julebal på danseskolen i lyserøde kjoler med hulsøm, karneval, hvor "Ditte" var kineserpige og jeg i folkedanserdragt. Vi blev fotograferet i stadsen. Især Ditte var yndig på billedet, hendes ansigt var allerede ved at være personligt, hvorimod jeg står sur og tvær og ser til. Til slut kom afdansningsballet. Det var fest. Sikke yndige kjoler vi fik begge to. Lysegrønt taft med blomster og sommerfugle på. Jeg følte mig som en prinsesse. Mor og far var stolte af os to piger. De sparede gerne andre steder, for at vi skulle være fine.

Else Soele og jeg.

Det var en lykkelig tid. Om mor og far har haft sorger dengang, ved jeg ikke. Vi havde et dejligt hjem. Havde de problemer, var det skjult for os børn.

Om sommeren kom vi til stranden, flere gange cyklede jeg selv derud efter skoletid. Vi badede og drak kaffe, den smagte altid så godt i det fri. Vi fik hjemmebagt franskbrød, to stykker til hver, basta. Vi klædte os af og på i et dejligt telt. Efter krigen endte det som cottoncoat til mor. Af og til gav det en ispind. Umærkeligt løb tiden, vi var efterhånden otte og tolv år gamle. Ditte var altid rar imod mig. Jeg kan ikke huske, vi skændtes, havde det altid godt med hinanden. Ditte var blevet en lidt for tyk pige. Jeg kunne føle, hun var ked af det. Jeg tror, det pinte hende mere, end mor tænkte på. Andre alvorligere ting meldte sig,

vi skulle flytte, sådan rigtigt, helt til København. Det var spændende.

Far, mor, jeg og Edith 1930.

Her slutter historien brat i 1975. Resultatet gemtes i rodeskuffen sammen med udklip, ideer, alt sammen noget, jeg regnede med at få brug for senere. At der skulle gå tyve år, inden dette skete, anede jeg ikke.

Mit barndomshjem i Fredericia fra 1925 til 1933.

Mine forældres første hjem havde været en kvist i landsbyen Vojens i Sønderjylland. Inden længe flyttede de til Fredericia. Far blev tilbudt arbejde ved De Danske Statsbaner. Deres adresse blev igen en kvist i Kongensgade. Her kom deres førstefødte til verden 26. januar 1921, nemlig min storesøster Edith. Det medførte krav til min far om at søge dansk indfødsret, især fordi han blev tilbudt fast ansættelse ved D.S.B. (livsstilling med pension), og for at den lille pige kunne blive dansk statsborger.

Bagsiden af huset på Ansgarsvej.

Fredericia var et godt sted at bo. Den gamle fæstningsby med de lige gader fik pludselig mange arbejdspladser. Der skulle bygges Centralbanegård og Lillebæltsbro samtidig med, at der startedes forskellige store fabrikker. Der kom mange nye indbyggere - og nyt blev bygget. Lidt uden for voldene blev der på en lille vej bygget rækkehuse på den ene side af vejen, på den anden side huse, man kunne gå "rundt om". Rækkehusene blev beboet af remisearbejdere, den anden sides huse erhvervedes af lokomotivførere. Mine forældre købte rækkehuset Ansgarsvej nummer 15. Der var en lille forhave med hvidmalet træstakit, flagstang, havelåge og fliser hen til indgangen. Sammenbyggede vaskehuse dannede skel til den ene side, en brandmur til den anden. Huset var i to etager. Vi kom ind i en stor gang med trappe op til første sal. Stuelejligheden, med tre værelser og køkken, blev udlejet til en toldbetjent Jensen, selv boede vi på første sal. I den store forgang var der fælles vandkloset - sådan med træk og

slip - det var ikke så almindeligt på den tid.

På kvisten havde vi en lang gang, stue, soveværelse, barneværelse og et stort køkken. Der var kælder under det halve af huset. Her opbevarede mor sødt og surt syltet af havens frugter. Far opbevarede blomsterløg. Der var "meget langt derned" ad en smal trappe, men tørt og frostfrit. En dør fra fællesgangen gik ud til vaskehuset. Her var en gruekedel med trælåg. Ovenpå stod et par vaskebaljer af træ med vand i bunden, så de ikke "faldt fra hinanden". På en vaskebænk stod zinkbaljen, som vi blev badet i, samt et vaskebræt. Ved siden af gruekedlen var en dør ind til to adskilte rum, hvor far og "Nensen" havde hver sit værksted og plads til brændsel. Nok en dør førte ud til en lille indhegnet gård, hvor vi havde haft en hund gående. Her var en "lyskasse" ned til kælderen. Der hørte et stykke havejord til grunden, som far og "Nensen" dyrkede med flid.

Edith i forhaven med "min" dukkevogn.

I disse omgivelser voksede jeg op. Den lille kvist var vist ikke så stor, i min erindring var den "hele verden". Stuen havde hvide blondergardiner, linoleumstæppe på gulvet og blomstret tapet på væggene. Lampen fra loftet var en mat, hvid glasskærm med en kant af

kulørte perler ligesom frynser. Egetræsmøbler, der bestod af et spisebord og fire stole, en stor buffet med sideskabe til porcelæn, midt i skuffer til duge. Overskabet havde to blyindfattede glaslåger. Der var en chaiselong, to polstrede kurvestole med tilhørende bord, hvorpå der stod en messinglampe med silkeskærm og "plysfrynser". Fars tobaksbord havde hylde og to skuffer, i den ene havde han bolcher. Han havde fået lavet et skab, hvor den batteridrevne radio havde sin plads. Batteriet skulle af og til lades op, det lugtede fælt. Skabet tjente også som bogreol, der stod Steen Steensen Blichers værker samt Frems leksikon. Der var naturligvis en kakkelovn, en døgnbrænder, med marieglas i lågen. Øverst et lille rum til vandkedlen. Her varmede mor også "varmekuglen" op, en gammel kanonkugle fra krigen 1864. Med en ulden klud om blev den lagt i vi to småpigers seng, det var dejligt.

I stuen hang to malerier i gulddrammer, det ene Nyborg Slot, det andet et marinebillede, samt kvinde med hvide margueritter, en bryllups-gave fra vennerne i Ribe. På buffeten stod en stor sølvskål med glasindsats i jugendstil. På øverste hylde "sølvmanden" (diskoskasteren). Han var helt nøgen, fnis, fnis. I det lille skab øverst oppe med glaslågerne gemtes skrivesager, brevpapir, stålpenne, skafter, blæk, pennevisker og fars papirer. Engang, min søster ville tage noget fra dette skab, hun var bare seks- syv år, gik det grueligt galt. Blækhuset røg ned i sølvskålen og smadrede glasset. Blækket flød ud over det hele. Det var noget af en katastrofe. Skældud fik hun, vi glemte det aldrig. Den håndbroderede lysedug røg i skraldespanden. Der gik mange år, inden mor fandt en ny glasskål. Heldigvis var mor en knag til at brodere og strikke lyseduge i kunststriking, så der var altid fine håndarbejder på bordene i stuen.

Der gik ikke mange år, inden chaiselongen i stuen blev skiftet ud med en divan. Her broderede mor vinranker i smukke farver på stoffet "uldboy" til både divan og vægtæppe. Der kom gulvtæppe på gulvet, og mor fik en Electrolux støvsuger - en spøjs lille nymodens ting. Mange år senere gjorde far en god handel, idet han byttede den gamle støvsuger

lige over med en helt moderne i samme mærke. Den gamle skulle nemlig på museum.

Soveværelset havde kun et lille kvistvindue med blondgardin. Her kunne vi se langt omkring, et dejligt opholdssted. Det var ikke så stort, rummede dog en dobbeltseng, natbord og servante, begge med marmorplader. Et toiletmøbel med skuffer i midten, to sideskabe, samt et ovalt, slebet spejl. Sidst og ikke mindst et trefløjet klædeskab. Møblerne var hvidmalede med guldstafferinger i det udskårne træ. På sengene lå et håndhækket, hvidt bomulds sengetæppe med et underlag af rosa bomuldsstof. På gulvet hjemmelavede løbere i farverne rosa og blå. De var lavet med en "smyrnanål" på sækkelærred af mor. Der var to taburetter med blå uldbetræk. På servanten stod et stel bestående af vaskefad, vandkande, sæbeskål og aflang skål til kamme. I natbordet en potte. Alt selvfølgelig med guldkanter. Toiletmøblet rummede en masse. Her lå selvfølgelig flakoner, broderet på batiklærred, med blå brodereregarn og blå orkis kanter. På hylderne stod et sæt af ægte krystal bestående af to flasker med slebne glaspropper, en lille og en stor skål med låg på, en ringholder og to aflange skåle til henholdsvis kamme og hårnåle. Det var et hyggeligt rum, mange gange sad jeg ved vinduet og legede med mine små dukker. Jeg elskede at sidde foran det store spejl, klædte mig ud, "lånte" lidt af mors pudder, legede fin dame, hvis ikke jeg sad og lavede grimasser.

I det blåmalede køkken var der et fast køkkenbord med vask, "vandværksvand" og spisekammer. På et gasbord med terrazzoplade stod to gasapparater og en ovn. Der var spisekrog, hvor vi indtog vore daglige måltider. Jeg husker min høje barnestol, der kunne laves om til "bord og stol". Mor mosede kartoflerne, jeg fik lov til at holde en frikadelle eller stegt flæsk i hånden og bide af det. Mosen blev spist med min dåbsske fra mormor. Senere - det var svært - fik jeg bud om at spise pænt, som en stor pige, ikke bruge fingrene.

Alt foregik i køkkenet. Skulle "fusserne" vaskes, så op på køkkenbordet og ned i det hvide, emaljerede fad med blå kant. Bad foregik på gulvet i den store zinkbalje. Mor

vaskede sig også her, far havde bademuligheder i remisen. Han var altid vasket og velbarberet, når han kom fra arbejde. Han var så flot i den nye uniform med D.S.B. guldmærker på kasketten. Jeg var stolt af far, han lignede slet ikke sine fætre. De var, på fars opfordring, kommet til Fredericia fra Varde. De arbejdede på Voss Fabrikken. De, syntes jeg altid, var "sorte mænd". Selv når de var vasket og omklædt i pænt tøj, hang lugten fra jernstøberiet ved dem. Det har nok været hårdt og usundt arbejde, hvad man næppe tænkte på dengang. Senere blev man klar over, at det var skyld i dårligt helbred for mange, idet de fik "jernlunger".

Selv om vi havde børneværelset, legede vi altid i køkkenet og den lange gang. Her var "rummet", hvor det var let at få legetøjet ud og på plads igen. Kakkelovnen i stuen varmede det hele op. Far hentede cinders fra værkstedet i en sjov, skæv kulkasse. Den var af metal med malede blomster på og havde en lille skovl til. Når vi havde været i bad, fik vi rent tøj på fra yderst til inderst. Jeg husker tydeligt det alt sammen. Først en hjemmestrikket uldtrøje (to ret to vrang). Underbukser i samme mønster. Så en makosan undertrøje og livstykke med knapper på, beregnet til strømpeelastikken med knaphuller i. Dette var sort og hvidstribet, til fint brug dog helt hvidt. Yderbukserne var lyserøde, med lodden vrang og tilhørende underkjole. Dertil kom lange uldne strømper om vinteren. Det synes mig i dag at være utroligt meget tøj. Nok fordi vi ikke dengang havde så megen opvarmning som i dag.

Foråret var en kamp, når vi ved første solstrejf ville have sportsstrømper på. Om sommeren brugte vi ankelsokker. Skoene var oftest af lak. Hver sommer fik vi nye lærredssko, der skulle "hvidtes" hver aften. Der kom nye modeller hvert år, mærket skulle helst være "Triton".

Der kom altid en damefrisør hjem og klippede hele familien. Skulle vi til danseskolebal, krøllede hun os. Hun varmede et metal krøllejern op på gassen. Jeg var altid lidt bange for at blive brændt. Skulle vi bare på familiebesøg, "bobbete" mor os selv. Lige fra vi var små, lærte vi at lægge tøjet pænt sammen på en stol om aftenen. Det holdt ved,

helt gennem skoletiden. Som far altid sagde: "Orden muss sein", vist et gammelt udtryk fra hans barndom i Slesvig. Blev mor vred, fik hun altid tre rynker i panden.

Det var så trygt alt sammen i denne "bettetid". Blev verden for usikker, fandt jeg altid op på mors skød. Var hænderne kolde, puttede jeg dem ned til hendes bryst. Fars og min hyggestund var, når han hørte pressens radioavis. På hans skød følte jeg mig tryk, legede med hans "tik-tak". Der var sådan en celluloid kasse udenom. Skulle far "på nat", det vil sige møde fra klokken tolv nat til klokken otte morgen, blev jeg puttet med ham i dobbeltsengen. Så bad vi aftenbøn. Sang "Jeg er træt og går til ro", "Nu lukker sig mit øje" og til slut "Den lille Ole". Vi pludrede lidt, faldt hurtigt i søvn. Imens hyggede Edith og mor sig sammen, de læste eller lavede håndarbejde. På denne tid var Edith altid god ved mig, læste gerne "Knold og Tot" og "Gyldenspjæt". Hun ville, jeg skulle lære noget, så H.C. Andersen og andre forfattere kom på programmet. På denne tid fik Edith klaver. Der kom en underlig gammel "støder" og underviste hende hjemme.

Far var altid i gang med noget, især når han havde fridag. Haven ved huset var ikke stor nok. Han lejede derfor et stykke jord af banen, dyrkede alle vore grøntsager og bær selv, alt i fineste kvalitet. I haven ved huset byggede han et lysthus af træ, ferm, som han var, lavede han her en lille hylde til en højtaler, så vi kunne høre musik fra radioen. Her tilbragte vi mange timer i selskab med gode venner, især "Nensens". En Sankt Hans aften havde vi pyntet med papirmåner med lys i, far spillede på harmonikaen, og de sang fødselsdagssang for mig. Jeg elskede at lege her ved lysthuset, helst helt alene. Jeg lavede mudder, sjaskede med vand og "snakkede" med hønsene i hønsegården. En sommer opdagede jeg, at en solsort havde bygget rede i højtaleren. Den fik selvfølgelig lov til at blive. Vi fulgte hele sommeren de små unger.

Mange ting gik op for mig, især "tiderne". Sommer og vinter, sne og det skiftende lys og mørke. Klokken begyndte jeg at lære. Det var svært. Fødselsdage, jul og påske var begreber,

der kom ind i min verden. Især julen med det fint dækkede bord i stuen og juletræet. Far bad bordbøn før og efter maden, det gjorde vi ikke til daglig, det var kun hos bedste. Vi var kun os fire. Mor og far købte ind i brugsen, gode sager til bedste i Ballum og mormor i Bramminge. Jeg husker, lidt misundeligt, at de gamle fik en stor marcipangris hver. Det gjorde vi ikke. Pakkerne blev sendt med D.S.B. Senere besøgte vi mormor i Bramminge. Jeg sov hos hende i den dejlige seng, opdagede midt i rodet på den store kommode, der stod marcipangrisen. Jamen den havde hun da gemt, fordi jeg skulle smage den, var hendes forklaring. Den var både tør og støvet, men mormor vidste råd. Hun støvede den af og lagde den i sødmælk en tid. Vi spiste den med velbehag, lille mis fik mælken. Den mormor, altid overraskede hun mig. Jeg stirrede godt nok første gang, jeg så hende komme kørende på en "kæmpe" trehjulet cykel. En sådan havde hun vitterligt i 1928.

Fætter Svend, Edith og jeg. Kanonfotografi ved Landsoldaten.

Hverdagen bragte mange oplevelser for en lille pige. Der var ofte spændende ting på programmet, men også små dagligdags oplevelser kan jeg ikke lade være med at fortælle om. Hvert år blev den 6. juli festligholdt i hele byen, til

minde om de 430 soldater, der faldt i Treårskrigen. Meget foregik på volden. Så havde mor fyldt en skotøjsæske med mellem-madder, og hele familien drog af sted. Volden kendte vi godt. Vi kælkede på bakkerne om vinteren, og Industribygningen, hvor vi gik til dans, lå også her. I anlægget inden for volden stod statuen af "den tapre landsoldat". Der er næppe en familie, der ikke er blevet fotograferet her hos "kanonfotografen".

En dag fik jeg en tiøre til en makronsnitte fra bageren. På hjemvejen spiste jeg af den, helt små bitte bidder. Jeg havde næppe begyndt, da en ukendt, stor, tyk dreng truede kagen fra mig, ellers fik jeg "tæv". Jeg blev både gal og meget bange. Småtudende løb jeg hjem til mor, der trøstede mig med en vaniljekrans. Bedre gik det, når jeg fik 5 øre til bolsjer hos købmand Wilhelmsen, det gav 17 bolsjer - jeg talte dem altid. Når vi unger blev sliksyge, fik vi lov til at gå i spisekammeret og tage ti rosiner og to svesker hver, ih hvor vi snød. Et "røræg" holdt vi meget af. Vi kunne røre meget længe, så der blev rigtig meget. En tidlig morgen kom far op med en dåse nyfødte museunger. De var så søde. En anden gang kom han med en død mus, den, der spiste vores æbler. Jeg snuppede den i halen og lagde den i min dukkeseng og legede med den hele dagen. Mor blev gal og tog den fra mig. Edith og jeg havde hentet en masse haletudser fra et vandhul. De stod i forgangen i en flad glasskål med vand i. Vi skulle et par dage til Bramminge, glemte alt om haletudserne. Da vi kom hjem, flød hele trappegangen med bittesmå frøer. De sprang helt vildt omkring på trapperne. Det var en værre historie. Mor var rigtig vred, havde de tre rynker i panden. Efter "jagten" på de små bæster kunne mor og far ikke lade være med at grine af det. Om søndagen gik vi altid spadseretur over den hvide bro, hvor vi fodrede ænderne. Videre over den sorte bro, der gik over den gamle banegård. Far ville prøve at brygge vin. Hvis jeg ville gå over til "tanges løsgang" og plukke en stor kop slåen, ville han give mig 1 krone. Jeg gjorde det, blev rost meget og fik kronen.

Edith havde fået en ny cykel af mormor på den betingelse, at dukkevognen blev Sigrids. Jeg jublede, blev endnu gladere, da far fortalte

mig, at han var ved at reparere Ediths gamle cykel til mig. Det var en hel festforestilling, da jeg skulle lære at cykle. Far havde anbragt en styrestang bag på og løb i fuld fart ned ad gaden med mig på cyklen. Næsten hele gaden var vidne til dette, nogle tilbød endda far at overtage nogle af løbeturene. Inden længe kunne jeg klare det selv. Min verden blev større. Skønt jeg kun var seks år, fik jeg lov at cykle hen til nogle venner med en besked. På hjemvejen satte mit bukseben sig fast i kæden, jeg væltede og så mig fortvivlet om, slog mig, græd lidt, men ingen så mig. Det var bare om at få kæden fri, op på cyklen og hjem. Jeg vrælede, sådan rigtig for alvor, var ulykkelig over, at mine nye strandpyjamasbukser var ødelagt. Dagen efter var de repareret, det hele var egentlig ikke så slemt.

Jeg fik lov til at køre ud til mormor på alderdomshjemmet, måtte endda sove der om natten. Endnu engang i mormors trygge seng. I stuen havde hun nogle fine møbler og nips fra Sejlflodsminde, blandt andet en chifffonniere, hvorpå der stod fine sager. Der var en sukkerskål bugnende fuld af sukkerkvalde. Mormor havde fået "gammelmands sukker-syge". Det fattede jeg ikke et ord af. Jeg åd af skålen, som det passede mig, og "knaste" med tænderne. Det var godt, mor ikke så det. Atter overraskede mormor mig. Hun havde en ven, en enkemand på hendes alder. Han havde en kolonihave tæt ved hjemmet med redskabskur, "das" og havebænk. Jeg kom derud sammen med mandens voksne barnebarn. Han tog mig på skødet og sang med smuk stemme "Pige fortæl mig et eventyr". Mor og far vidste det godt, men kommenterede det aldrig. Senere på sommeren kom der navn på den unge mand. Han var huskomponisten og forfatteren Ejler Krahn fra Svendborg Sommerteater. Han havde stort held med revyen "Amors luner". Han døde i en meget ung alder.

En lille episode fra nyere tid må jeg fortælle. Efter min fars død solgte mor villa Solblink og flyttede til en lejlighed i Ålandsgade. Jeg hjalp med at ordne papirer, bøger med mere. Jeg fandt en lille bog "Jesus sindelag" med navnet Herman Vilhelm Krahn født 21. september 1860. Hun nægtede, det overhovedet havde

været hendes bog - havde aldrig set den. Nu er det min, en fin lille bog med krøllede bogstaver, udgivet 1890 til 75 øre. Jeg nåede til brudebibelen fra Sejlflodsminde. Foran havde min ukendte morfar (død 1908) skrevet "Strid Troens gode Strid - grib det evige liv - til hvilket du er kaldet." Jeg bladede videre i bibelen. På nogle af siderne havde en af mors brødre skrevet grimme ting med blyant, svært at viske ud. Mor fortalte mig, at mormor havde været meget vred på synderen.

Tilbage til tiden 1920 - 1933. Else Soele, der var på alder med Edith, skulle holde fødselsdag, Hun blev 10 år. Jeg var også inviteret. Først fik vi chokolade med boller og lagkage, senere dessert, ferskner og "bløde" svesker i flødeskum - masser af flødeskum. Åh hvor det smagte godt. De store piger var løbet ud igen, jeg sad alene tilbage. "Selveste" lokomotivføreren kom hen og øste endnu en portion op til mig. Jeg sad længe over den, det kneb mig at få det ned. Jeg sad lige så stille og kikkede på de fine møbler i forstuen. Udskåret træ, flettede stolesæder og malet i en blå farve med kulørte blomster på. De gjorde et stort indtryk.

Tut Lerner, Molly og jeg.

Fredericia var stadig "militærby" med regimentsorkester. Dirigenten hed Lerner.

Hans kone spillede klaver på Puls' danseskole. Datteren Tut og jeg legede af og til sammen. Vi blev fotograferet med deres hund "Molly", jeg aede den lidt, var ikke helt tryk ved sådan en.

Mine forældre havde på denne tid en stor omgangskreds, både familie og venner. Navne som Gade, Helsbergs og Ernst husker jeg særligt, idet vi altid mødte deres børn til Jernbaneforeningens store juletræsfest på "Frem", stedet hvor koncerter og teatre kom på gæsteoptræden. Fredericia havde, som det første sted i verden, religionsfrihed. Sidst i det attende århundrede emigrerede derfor mange franskmænd hertil, idet de var "Huguenotter". Tidligere var også jøder kommet til byen. Jeg husker den jødiske gravplads, der stadig "ligger, hvor den lå". Det var indviet jord, der aldrig kunne røres. I dag et underligt syn, idet Voss Fabrikkerne har bygget en kæmpebygning hen over gravpladsen, der nærmest ligger i mørke. Grunden til, at jeg kommer ind på dette, er, at franske efterkommere berørte mors familie. Vi besøgte ofte en gammel dame i Kongensgade, der hed Marie du Pont, hende, der altid gav os piger røde, blanke Jonathan æbler så fine, at vi næppe nænnede at spise dem. Mors barndomsveninde Marantze de Laurents boede i en fin gammel stiftelse sammen med forældrene. Den lå tæt ved Øster Strand. De talte et dårligt dansk. Datteren døde ganske ung. Det gjorde et stort indtryk på os alle. Edith og jeg fik fine, franske porcelænsting til minde om hende. Vi piger var altid med på eftermiddagsbesøg. Det hændte, mor og far skulle til spisning på Frem i Forsvarsbroderforeningen eller i "Palmehaven". Så var de meget fine. Far i mørkt tøj, hvid skjorte og slips. Mor i sort silkekjole - vist charleston model - i bæltet guldspænde med kulørte sten og diamantøreringe (fra Amerika). Så passede "Nensen" os. Kedede jeg mig, gik jeg bare ned til hende, hun var der altid.

Da jeg var fem år og Edith godt ni år, fortalte far os med begejstring, at vi skulle på sommerferie, helt til Bornholm. Jeg havde ikke fantasi til at forestille mig, hvad dette indebar. Vi fik nye blå frakker og røde alpehuer. Jeg syntes, jeg så dum ud med den på. Efter de voksnes snak var det noget af en oplevelse, jeg var nok

for lille til at forstå det. Jeg husker mest sejlturen, den var ganske forfærdelig. Alle var "søsyge". Mor, far og Edith, ja alle mennesker brækkede sig undtagen jeg og en tjener. Jeg lå på en bænk, tjeneren passede på mig, så jeg ikke faldt ned. Alt porcelæn røg på gulvet, sloges i stykker, det så forfærdeligt ud. Han forklarede mig, det var på grund af orkanen, at havet var oprørt, derfor blev folk søsyge. Jeg spurgte i en uendelighed, hvor man kunne se orkanen, hvorfor det hed "søsyge", når det var på havet? Tjeneren smilte til mig og sagde, at jeg var søstærk. Endelig faldt jeg i søvn. Vi nåede Bornholm, boede på et rigtigt pænt pensionat. Efter et hvil oven på strabadserne, skulle vi ud og se os om. Vejret var koldt og blæsende. Jeg husker vagt slotsruinen og Løvehovederne, men ellers intet. Jeg, der aldrig havde haft en sut i munden, gik hele tiden med en dukkesutteflaske med kulørte sukkerkugler i, suttede af og til på den lille røde sut. Det var vel til trøst over alt det trøstesløse, jeg "oplevede". Jeg var rigtig godt tilpas, da vi atter var hjemme.

Familien på Bornholm.

Skulle elendigheden da ingen ende tage? Det første, vi fik at vide, var, at "Nensen" havde opnået at blive forfremmet til overtoldbetjent i København. De skulle flytte. Jeg græd, da vi sagde farvel. Alle lovede mig, vi skulle ses igen. Det skete tre år senere, da vi selv flyttede til København. En ny familie Eriksen flyttede ind. Mand og kone samt en opløben, halvvoxen knægt. Konens broder skulle bo hos dem. Han havde vist fået en "hovedreparation" (hjerneoperation), gik lange ture,

generede ingen. Vi blev snart gode venner, men "Nensen" var det ikke, selv om fru Eriksen bagte de bedste kyskager i verden. Den store dreng drillede mig, når ingen så det. Jeg undgik ham helst. Jeg var overbevidst om, det var ham, der havde slået min glasnegerdukke med øjne, der kunne vippe, i stykker, mens den lå i vaskehuset.

Skoletiden nærmede sig. Jeg glædede mig til at vise min skoletaske frem. Den var af ægte læder. Indholdet bestod af en skifertavle, grifler, tavleklud og kridt. Vi skulle møde tidligt, så Edith og jeg kunne følges ad til Prinsens Port. Hun skulle i den store pigeskole, jeg i Dalegades skole. Edith havde gode veninder, der kom på besøg hos os. Jeg har nærmest været den lille, irriterende "møgunge", der hang på. Det var så spændende at høre de store piger tale om snoghøjdagene. De holdtes hvert år på Snoghøj Højskole. Pigerne var i blå gymnastikdragter og sorte spartasko. De havde været på udflugt til Munkebjerg og Fanø. Derfra havde Edith en Fanødukke, i originalt tøj, med hjem til mig. Den eneste udflugt, jeg oplevede, var en tur til Strib. Mor var med for at hjælpe lærerinden.

Sommerferien kom. Vi skulle fjorten dage til Ballum. Den store kurvekuffert og cyklerne var sendt i forvejen. Bedste var flyttet fra det stråtede hus med bindingsværk i Harknag til Ballum By. Her skulle vi alle fire sove på loftet - ganske vidst i senge - med halm i. Det var gyseligt, der krøb små dyr rundt. Jeg mindedes det gamle hus, hvor jeg sov i dækketøjsskabet - troede jeg. At det havde været en alkove, gik først op for mig senere. I Ballum mødte far gamle bekendte. "De ballummer" var alle meget benovede over, så godt det var gået bette Jens. Vi blev inviteret flere steder, oplevede i sandhed de berømte, sønderjyske kaffeborde. De bedste timer tilbragte vi ved Ballum strand. Vi cyklede derned, jeg sad endnu på stangen ved far. Mor havde sørget for forplejning. Jeg kunne ikke forstå, vi altid skulle af sted til bestemte tider, for ellers var der intet vand? Forklaringen på flod og ebbe forstod jeg ikke. Sikke en oplevelse. Vi kom i god tid. Hele havbunden lå foran os. I små huller fandt vi vandmænd og alskens kravl. Mange gravede sandorm. Vi

glemte tid og sted. De voksne byggede "sandborg", der pyntedes med strandskaller. En skik, tyskerne stadig har. Pludselig sivede vandet ind over sandbunden med hvert bølgeslag. Det var så betagende at se på. Vi badede, legede, drak saftvand og spiste kage og badede igen. Mors og fars venner fra Ribe kom med deres børn Anton og Tut. Alle deltog i løjerne. Vi for omkring i det lune vand og legede med en badebold og små baderinge. Lige så stille begyndte vandet at forsvinde igen ved hvert bølgeslag. Jamen var verden dog ikke forunderlig? Vi var meget trætte, da vi endelig havnede i høet, glemte alt om små dyr.

Det må have været noget af en udfordring for mor. Hun stod for alle måltider, ja selv bedstes kaffegilde. Det var noget, mor ville, som tak til naboer, der var gode ved farmor Ane og hendes mand Andreas. De to gamle mennesker mindes jeg kun siddende uvirksomme i deres stole. Hun var gigtsvag og næsten blind. Hendes runde stålbriller, med meget tykt glas, sad sådan, at glasset hvilede på de fugtige øjenlåg. Det så ikke rart ud. Tænder var der ikke mange af. Hænderne var krogede af gigt. Hun kaldte mig lille "godte", et plattysk udtryk for kælenavn. Hun gav mig et stort kræmmerhus med "bom" - lig bolcher. Hun viste stor glæde ved at se os, var stolt af sønnen, og skjulte heller ikke sin taknemlighed over for mor. Jeg holdt mig til mors skørter, nåede aldrig rigtigt kontakt med bedste. Hun talte plattysk, alene det gav en afstand. Når vi var på ferie i Ballum, kom Peter og Bertha hjem til hendes barndomshjem og holdt ferie. Det var overtaget af hendes bror. Hun var uddannet plejerske på Middelfart Sindssygehospital. Hun besøgte os ofte i Fredericia, det var så nemt med Strib færger. Da hun blev gift med Peter, bosatte de sig i Ribe. Efter de gode dage sammen med familie og venner skulle vi hjem. Aftalen blev, at næste gang far havde "afspadsring", skulle vi komme til Ribe.

Turen til Ribe var fuld af oplevelser. Peter og Bertha havde det yndigste hus, lige ned til åen. Der havde han en båd liggende med "løs" motor til. Vi var alle, både børn og voksne, på tur til Ballum sluser. At sejle der og kunne se marsken til den ene side og "fastlandet" til den

anden, med Ribe Domkirkes tårn højt knejsende, var et flot syn. Vi var i Ribe Domkirke til gudstjeneste. Peter havde i mange år været kirkesanger. Det betog mig meget at høre ham synge solo, med en smuk, klar stemme i disse højtidelige omgivelser. Det var derfor underligt for mig, kort tid efter gudstjenesten, at sidde ved et veldækket bord sammen med os alle og spise stegte ål med persillesovs og en "lille en" til. Jeg syntes slet ikke, det var den samme mand, alt det guddommelige var væk. Sådanne tanker holdt jeg for mig selv. Det havde været en dejlig tur, pligterne kaldte derhjemme.

Onkel Karl med hestevogn.

Om sommeren cyklede vi alle fire til Østre Strand for at bade. Udflugter til Fuglsang Skov, Trelde Næs og Bregninge. Vi fik også udflugter med en stor hestevogn. Mors broder Karl lagde vogn og heste til. Han var slagter, kørte rundt og solgte kød i omegnen. Han var en høj statelig mand, havde et stort overskæg med spidser ud til siderne. Når han kom i sin lille, hvide hestevogn med lad bagpå iført hvid jakke, høj bowlerhat og langpiben i munden, var han et herligt syn. Han var gift med tante Hanne. En højbarmet, fortravlet kone, der altid bar et stort ternet forklæde og havde "hænderne fulde" dagen lang. De havde børnene Kalle, Albert, Rita, Hilbert og lille "Sutte". Der rodede altid i dette hjem, men der var hjertenum. Dukkede man uanmeldt op, kom jernpanden på det store brændekomfur. Der blev lavet spejlæg af egen avl - åh hvor de smagte godt. Sådant lidt hårdt stegt og sprøde.

Jeg elskede de torsdage, hvor mor tog ind til byen for at købe ind hos onkel. Bagefter gik vi hen til tante Hanne. De voksne sludrede og drak kaffe, "Sutte" og jeg løb hen på torvet

igen. Onkel tog altid den store, runde kræmmerpung af læder frem og fandt en hel tiøre til os hver. Vi "stæsedede" straks hen til slikmutter. Et herligt hjem, rodet og halvnusset? Tja, måske, og hvad så? Det var et par rigtigt dejlige og rare mennesker. Alle børnene lignede forældrene. Altid højt humør og livsglæde. På denne tid var vi ofte på familiebesøg udenbys, idet far, på grund af afspadseringsdage, havde samlede fridage. Han kunne frit rejse med D.S.B. Resten af familien fik tolv "fripas" om året. Børn under tolv år havde halvt fripas, det kunne blive til mange rejser. Især, hvis man planlagde rejsen, huskede at få skrevet "med ret til udstigning i x by". Foruden turene til Ballum tog vi til Ålborg og besøgte mors broder Christian og tante Stinne. De boede i eget hus i Vejgård. Der var mange børn, nemlig Vivika, Håkon, Hans, Carlo, Rigmor, Elly, Gerda og Aase. Der følte jeg mig ikke godt tilpas, var nærmest bange for de store fætre, der drillede mig. Kun datteren Vivika var jeg glad for. Hun kom senere i livet til at betyde meget for mig. En anden tur gik til Varde, til fars gamle moster Marie og onkel til familiefest. Også de havde mange voksne børn. Vi boede hos fars fætter Jakob. Han havde tre børn på alder med os. De boede i et dejligt hus. Vi sov der om natten, lidt utryk var jeg, men Edith lå ved siden af mig. Dette hjem mindede om mit eget. Jeg følte mig godt tilpas og glad, især når alle vi fætre og kusiner legede sanglege, "to mand frem for en enke" og "svingfigur". Vi havde fået nye bluser og plisserede nederdele. Uh som de struttede, når vi svingede rundt. Denne fætter Jakob og far havde oplevet krigen 1914 sammen som tyske soldater og stod hinanden meget nær. Jakob havde pådraget sig malaria under krigen og fik af og til mange anfald.

Engang gik turen til København. Rigtigt mange af den store familie samledes ved Kvæsthusbroen i anledning af søster Katrines hjemkomst fra Amerika. Vi børn stod i første række og vinkede med dannebrogssflag af silke, med sort stang og guldtopy foroven. Alt var meget højtideligt, et stort orkester spillede, idet damperen lagde til. Stor var gensynsglæden, især for mormor. Selv om andre af mors søskende havde bedre plads, valgte Katrine og sønnen Normann at bo hos os på

den lille kvist. Derfra rejste hun så på visit hos den øvrige familie. Hun overlod Normann til os. Han var på alder med Edith, der gik i skole, så der var kun mig at "lege" med. Utroligt som han og jeg fik en god tid sammen. Han lånte mors cykel, og så gik det bare derudad. De oplevelser, vi havde sammen, står som et dejligt minde for mig. Han var en rar dreng, og mor vidste, han passede på mig. Sprogbesvær? Det husker jeg slet ikke. Det blev ret så lang tid, han boede hos os.

Tante Kathrine fra Amerika.

Tante Katrine syntes lige, hun skulle "gøre" Paris nu, hun var i Europa. Pengene til denne tur lånte hun af far. Hun kom hjem med fine gaver til os, silkestof og andre ting. Turen til Danmark havde hendes fraskilte mand givet hende som et "plaster på såret". Den ældste søn William havde han beholdt. Mor fik nogle fine smykker. Om det var betaling til far for lånet af penge, ved jeg ikke. Endelig en dag tog vi afsked med den smukke tante Katrine fra Amerika. Normann græd og gav mor et stort knus, idet han sagde: "Når jeg bliver stor, kommer jeg og henter "Lillen" til Amerika". Lillen det var mig. Vi børn havde kun gode minder om den smukke tante Katrine fra New York. Hun fik et langt og godt liv derovre. Vi

så hende aldrig siden.

Jeg og Normann.

Når turen gik til København, boede vi hos mors søster Klara og onkel Laurits. De boede først på Amager, men snart flyttede de til Hellerup i en smuk villa, Højsgårds Alle 72. Onkel Laurits var tømrer, en ualmindelig god håndværker. De havde to børn, Kirsten og Hans (han kom langt senere til verden). Kirsten var den kusine, jeg var mest sammen med i den tidlige barndom. Vi glædede os altid til at lege sammen. Tante Klara var altid god ved os børn. Altid havde hun noget godt til os. Mor og tante kunne ikke så godt sammen, måske var det ikke uden grund. Mor tog sig det nær, dengang tante sagde: "Tænk så fint dine piger altid er klædt på - og så jer med den lille løn".

Mors ældste søster Marie var gift med Aksel Sørensen. De drev et mindre landbrug i Bjert ved Kolding. Her var også mange børn: Hans, Andreas, Svend, Ragnhild, Mary og Solveig. Marie havde det vist ikke alt for godt. Aksel var glad for flasken, selv om han var ud af en

velhavende og fin familie. Dette " tiskedes" der om de andre søskende imellem, jeg havde "store ører" og lyttede til de voksnes snak. Jeg husker heller ikke, at den familie deltog i de andre søskendes familiefester. Der kom aldrig et godt forhold dem imellem. Mor har fortalt mig, hvordan Marie behandlede hende som ganske lille pige (Marie var den ældste og således voksen, da mor blev født). Mor fik 25 øre. Hun skulle derefter gå langs banelinien, en lang tur, og aflevere en besked til søsteren og så bruge 25 øren til toget hjem. Det første, Marie spurgte om, var, om hun havde nogle penge? Straks tog hun 25 øren og satte den lille pige til at vaske snavsede bleer. Ked af det og meget træt måtte den lille pige gå hjem til Sejlflodsminde. Grædende fortalte hun sin mor om oplevelsen, og denne blev meget vred over det. Mange år senere, da Hans, Annette og jeg havde været på Skamlingsbanken, fik vi pludselig den ide at besøge tante Marie, der boede lige i nærheden. Vi blev godt modtaget, jeg følte, hun var rigtig, rigtig glad for at se os. Hun var enke, men havde sønnen Hans boende hjemme. Han var udlært gartner og dyrkede jorden, der hørte til stedet, som gartneri. Således fik tante Marie nogle gode år på sine gamle dage.

Engang, vi havde været hjemmefra et par dage, fik vi en stor overraskelse. Der lå et stort brev til far. Han var blevet forfremmet til funktionær ved D.S.B. med tjenestested på Københavns Hovedbanegård. Vi skulle flytte, det satte mange tanker i gang. Det kom helt bag på mor. Hun måtte erkende det og holde op med at jamre. Jeg syntes, det var spændende. Jeg havde det bedste indtryk af byen, havde været der mange gange på besøg. Edith var heller ikke ked af det. Far måtte først sikre os en bolig, og huset skulle sælges. Han rejste til København og lejede en lejlighed. Det stod helt klart, at vi skulle starte vores hjem i en toværelses lejlighed, uden de "udenoms bekvemmeligheder", som et hus bød på, nemlig have, lofter, kælder med mere. Hvad mor og far solgte, husker jeg ikke. Det "sved lidt i sjælen", at også jeg måtte ofre noget, nemlig dukkevogn, dukkeseng, dukkehus plus en del andet. Dukkerne kom med, og mor lovede mig næsten en ny dukkevogn, da hun så mine øjne. Onkel Karl kom med hestevognen og hentede

hele herligheden. Tanken om, at huset "blev væk" for altid, skræmte mig. Det havde været hele min verden. Jeg kendte hver krog, havde endda været helt oppe på det øverste loft, hvor vi opbevarede mange ting, og hvor nissen boede. Den lille kvist, hvor jeg kom til verden, det blåmalede køkken og stuen. Jul, påske og fødselsdage gled i tankerne hen for mit syn. Fint dækkede kaffeborde med håndbroderede duge, kopperne med den smukke rosenkrans, mors æbletærte pyntet med hvidt sne (flormelis). Det havde været gode tider. Jeg gik rundt i både hus og have helt alene. Jeg fandt min store, røde bold glemt under en busk. Den legede jeg med, mens flyttebilen blev fyldt op. Pludselig skulle vi af sted. Bolden trillede igen ind under busken og forsvandt.

Det var sidst på dagen, foran lå en lang og besværlig rejse. Først med færge til Strib, så tog over Fyn til Nyborg. Skifte til færge over Storebælt til Korsør. Endelig med tog til København, hvor vi måtte stå op det meste af vejen. Jeg lændede mig træt ind til mor og spurgte: "Hvornår er vi hjemme?" Man kan med sandhed sige, at vi kom ind med firetoget. Trætte, spændte, forventningsfulde og lidt angste nåede vi det, der skulle blive vores hjem de næste fem år. En lille stuelejlighed i en stor firkantet karrè på Islands Brygge, nemlig Halfdansgade 33, stuen th. København S. Trætte faldt vi i søvn i nogle dyner på gulvet. En helt ny tilværelse ventede forude.

København 1: Halfdansgade på Islands Brygge

Efter få timers søvn vågnede vi forstumlede op af dynerne på gulvet. Mor skyndte på os. Flyttelæsset, hvor far var med, kom snart. Vi skulle vaskes i iskoldt vand og klæde os på i en fart. Mor vidste, der lå et ismejeri henne på hjørnet af karréen. Der skulle jeg gå hen og købe brød, smør og mælk. Hvis de havde det, måtte jeg gerne købe 10 snitter, for resten også en pose kaffe. Jeg huskede det hele, havde penge nok, men ingen kurv. Damen var så flink at putte det hele i en kasse. Kort tid efter var flyttelæsset der. Forrest en stor kasse med det nødvendigeste grej til en husholdning. Inden længe havde mor kaffe og brød klar til alle mand. Det var en stor forandring at flytte fra hus og have med masser af plads til en toværelses lejlighed med stue, soveværelse, køkken, korridor og W.C. Et lille kælderrum hørte til, der var kun plads til brændsel.

Møblerne kom ind i en fart (heldigvis stuelejlighed), og inden længe så stuen helt pæn ud. Der var en stor karnap, der gjorde den større. Køkkenet havde en sær skæv facon. Der var bygas, spisekammer og en del skabe. Der var lige plads til en spisekrog. Her var der en dør ud til bagtrappen, som førte ned til det fælles vaskehus og eget kælderrum. Her skulle mælk, vasketøj og købmandssager leveres. Fortrappen var kun til pænere brug. Vi husker vist alle skiltet "bude henvises til køkken-trappen." Problemet var soveværelset. Blændede vi en dør ind til stuen, kunne den nyindkøbte køjeseng og klædeskabet stå der. Så gik resten alligevel.

Vor nye tilværelse begyndte. Jeg tror, vi alle fire var lige opsatte på at komme af sted for at se, hvad det indebar. Far havde kort vej til arbejdet, lige over Langebro, så var han på Hovedbanegården. Mor var hjemmegående, hun skulle få dagligdagen til at fungere. Det var en meget stor karrè, den hed Ingolf, i hver opgang boede tolv familier. Vi havde nogle dage fri, inden vi skulle meldes ind i skolen. Mor vovede sig ud i byen, en ny husholdning manglede alt.

Et par dage efter vores indflytning blev der "et

rend" af folk i lejligheden ved siden af os. Lejerne skulle "genhuses", fordi de havde væggelus. Lejligheden skulle "gasses". Der lugtede rædsomt ud fra køkkenet, der var møgbeskidt. Det medførte, der kom nogle fine herrer fra, ja fra hvor? De skulle undersøge vores lejlighed for eventuel "smitte". Jeg følte mig lidt skamfuld over for de andre børn i opgangen, dem, jeg så småt var kommet på talefod med. Vi var ikke smittet.

Vi blev meldt ind i en skole, der hed Skolen ved Sundholm. Dette navn blev lavet om til Amagerbroskolen lige, da vi begyndte. Sundholm var på den tid anstalt for subjekter, dette kunne skabe problemer. Skolen var en stor bygning i fem etager og kælder, nærmest bygget i T form. Det var en lang bygning, der til venstre var "ren" pigeafdeling, til højre "ren" drengafdeling. Midtfor, som "stangen" på et T, var bygget gymnastiksale.

Første real fra Amagerbroskolen.

Der var lidt problemer med Ediths indmeldelse. Hun skulle i sjette klasse. Det modsatte mor sig, hun ville have hende i første real, selv om hun ikke havde været til nogen mellemskoleprøve. Enden blev, at hun fik lov at komme på prøve i første real. Gik det ikke, måtte hun tilbage til underskolen. Hun klarede sig fint, fik en sød klasselærerinde (frk. Thygesen Holm) og faldt hurtigt til blandt pigerne. Mellemskolen var fra klokken otte til to hver dag. De mindste klasser var delt op på mange tider. Jeg gik i anden klasse B. fra klokken tolv til fire, og senere fra elleve til fire. Det var bare så træls. Formiddagene kedede mig. Jeg omgikkes kun et par småbørn, Bent og "Nutte" på tre og fem år. Jeg blev glad for de børn, var mange gange barnepige for

dem senere, da de fik en lillesøster, Birthe. Når jeg kom hjem fra skole, var det næsten aften. Mor fulgte mig den første dag. Jeg var lidt nervøs. Da det kom til stykket, var det ikke så slemt. Jeg talte lidt jysk, i begyndelsen. Inden længe havde jeg tillagt mig københavnersprog. Den første dag i første time havde vi en yndig håndgerningslærerinde. Hun bad os alle lægge hænderne på bordet, gik rundt og kikkede på vore negle. Åh, hvor blev jeg flov, mine var ikke helt rene. At jeg siden dengang altid har holdt mine negle fine, behøver jeg næppe fortælle. Det var en god start. Samme lærerinde kårede mig som sin yndling, og det varede resten af underskolen igennem. Hun åbnede mine øjne for mange ting, og dygtig til håndarbejde blev jeg under hendes ledelse. Næste time fik vi vores klasselærerinde, frk. Weitemeyer. Hun tog ikke ret pænt imod mig, så nærmest nedladende på mig og sagde! "Nåh, så det er dig, der kommer fra Jylland." Jeg blev så nervøs i hendes timer. Hun kom altid med nedsættende og dumme kommentarer til mine diktater. Det gik fint med min gymnastiklærerinde, hun brugte mig tit til at vise nye øvelser for hele klassen.

Vores sanglærer Carl Fr. Lieberkind brugte mig til solosang. Pigerne i klassen fandt jeg hurtigt sammen med i et godt venskab, især dem fra Haldansgade. Vi boede få opgange fra hinanden og fulgtes troligt til skole hver dag. Vi havde 35 minutters gang, tværs over Fælleden ad en grussti, til skolen. Senere blev den asfalteret. I dag er den en fortsættelse af Njalsgade, og Københavns Universitet er bygget ud her, blandt andet på det sted, vi havde vores boldbaner. Det var mest skolebørn, der gik denne vej. Det afstedkom ubehagelige oplevelser. På denne tid blev Islands Brygge skueplads for nogle grimme ting. Ikke langt fra os var en lille skamferet pige fundet i en kælder. Andre uhyggelige ting skete. Alt dette gjorde både skole og forældre urolige. Mine forældre talte alvorligt med os om det. "Gå aldrig med fremmede" blev det i den grad indprentet os efterfulgt af forklaringer hvorfor. Derfor skræmtes vi heller ikke fra vid og sans, når en "blotter" viste sig. Vi overså ham bare, selv om hjertet nogle gange bankede i vores bryst. Der skete os aldrig noget.

Edith blev mere og mere glad for sin skole. Det kneb mig lidt, selv om veninder og lærere var rare imod mig. Desværre blev vores klasselærerinde ved med nærmest, ja det man i dag ville kalde "mobning". Det var næsten alt, hvad jeg lavede, hun kritiserede. Jeg kom til at lide af hovedpine i lang tid. En dag i skolen blev jeg syg, kastede op. Frk. Weitemeyer kunne ikke forlade klassen. Jeg husker slet ikke, hvordan jeg kom hjem, vistnok i en taxa med frk. Thygesen Holm. Jeg kom i seng, og mor havde vist en lang samtale med lærerinden, der ved denne lejlighed blev klar over, at Edith og jeg var søstre. Dette efterfulgtes af en samtale på skolen, vistnok med inspektør Skibbelund Eg, klasselærerinden frk. Weitemeyer og frk. Thygesen Holm.

Jeg ved ikke, men det blev ligesom lidt bedre. Frk. Weitemeyer lod mig i fred. Mange ting optog mig. Efterhånden blev også jeg glad for min skole. Vi havde mange regler, der skulle følges, vist det, der hedder disciplin, jeg følte det ikke som sådan. Vi havde en stor skolegård. Når man kom ind ad skoleporten, var der til højre en lang række W.C.er. De var altid meget ulækre, der skulle virkelig trang til, inden vi gik derind. På selve bygningen var anbragt en granitkumme med mange vandhaner. Til venstre lå et læskur med bænke, desværre alt for lille til så mange elever, især når det regnede. På den tid spiste vi vore madpakker stående udendørs, i det store spisefrikvarter. Midt i gården stod et Lindetræ. For enden af gymnastiksalsbygningen var der en gennemgang ind til drengene. Her var små aflåste træbarakker til lærernes cykler samt en mindre åben plads til de elever, der havde tilladelse til at cykle.

Det var sjovt, som vi indrettede os i frikvartererne. De ældste elever gik med hinanden under armen, rundt og rundt i skolegården, men altid så de kunne lure ind til drengene. At der derovre stod en "kødrand" af hankøn, behøver jeg næppe fortælle. Vi småpiger legede "Krone", i Jylland kaldte vi det "Tik", af og til sanglege som "Tag den ring og lad den vandre" med videre. Vi havde altid en gårdvagt. Når klokken ringede ind, stillede vi op i rækker, to og to, de mindste forrest, "realerne" til sidst. Når gårdvagten gav tegn,

gik vi ind i skolen. Der stod en lærerinde på hver afsats. Da vi havde lært altid at skulle neje, når vi gik forbi en sådan, kunne det blive et "nejeri" hele dagen. Jeg mindes mange groteske situationer, når vi af og til løb på gangene og skulle neje igen og igen, mange var lige ved at falde pladask på jorden. De små klasser havde de nederste lokaler, sådan fandt alle på plads. Vi startede altid med en morgensang og bad Fadervor. Årene i underskolen gik trods alt godt for mig efter den samtale, mor havde haft.

Islands Brygge var et dejligt sted at vokse op, især for os i "vores" gade. Lige overfor lå en ubebygget grund, med aflæsning af jord, der dannede dejlige kælkebakker for os om vinteren. Om sommeren slæbte vi små piger vore dukker, de store tog bøger, blade og tæpper med derover - idyl midt i en storby. Vore mødre kunne følge os fra karnapperne. Der blev sendt masser af saftevand og kage over til os. Vi var næsten ikke til at drive ind om aftenen. Efterhånden var vi mange piger og drenge, der legede sammen. Vi havde alle mange ting at "gå op i". Pigerne havde nipsenåle, stukket i fine små stramajpuder, vi "nipsede" (spillede) dog kun med "lopperne", de rigtig fine nåle var vores stolthed. Det var alverdens små kulørte glas kunststykker, lige fra dyr til blomster. Vore glashinkestene var i alle regnbuens farver med fine motiver på. "Potifar" (portner) havde givet os lov til at tegne hinkeruder med kridt på fliserne. Drengene var mere til djævlespil, terre, marmorkugler, og alle havde vi "99 yoyoer". Nogle havde rulleskøjter og sjippetov. Drengene cyklede ud på "Nokken" ved Sydhavnen og "noledede" jordnødder fra skibene til Sojakagefabrikken. Nogle piger tog med, det forbød far mig. Sommeren på stenbroen havde sin charme.

Var vejret til det, tog vi til Langebros Badeanstalt. Der var åbent fra ni morgen til klokken to. Vi lærte at svømme, var under opsyn hele tiden. I en pause spiste vi vor medbragte mad og drikkelse. Når skolen begyndte efter sommerferien, var det her, vi aflagde vore frisvømmerprøver, der endte med bronze, senere sølvnål og diplom. Sidst på sommeren slentrede vi i samlet flok ned til Langebro, hvor

"Fregatten Jylland" lå, og entrede skibet. Den lå her i mange år og husede skolebørn fra provinsen, når de skulle se København. Vi samlede alle på Richs' billeder og påklædningsdukker. Mange havde fine albums, jeg samlede på Otabøger samt et blad, der hed "Hallo Hallo". Det var fra Statsradiofonien for os, der sang i kor. Både i skolen og hjemme "byttede" vi glansbilleder. I et gammelt stيلهæfte foldede vi siderne på langs, puttede et billede ind, der var nittere imellem. På den måde byttede vi billeder, idet vi skulle lægge vort billede ind i stedet for. Om vinteren elskede jeg at strikke og hækle dukketøj. Edith sad selvfølgelig med fine broderier og syede svineskins handsker til hele familien. Dengang kunne man købe handskerne udskårne, så man selv skulle sy dem sammen. En dag så mor på mit dukketøj. Hun syntes, det var så fint lavet, med kanter og al ting, så i stedet for trævlegarn fik jeg nyt garn. Inden længe begyndte jeg også at lave nytteting såsom grydelapper og vaskeklude.

Far gjorde virkelig noget for at lære sin by og naboland Sverige at kende. Købte en Kraks vejviser, cyklede eller kørte med sporvogn rundt for at orientere sig. Med familien Gudmandsen og datter Ellen kom vi langt omkring blandt andet til Trollhättan, Helsingborg og Malmø. Her gik vi engang ned til stranden for at spise vore medbragte mellemadder. Pludselig kom der et frustreret svensk fruentimmer og himlede højlydt op om, at her måtte mændene ikke være, idet det var "kun for kvinder". Hun pegede på et frønnet, næsten ulæseligt skilt. Længere henne måtte kun mænd bade. Far forklarede hende, vi ikke skulle bade, bare nyde maden. Vi grinede og spiste videre, der var ikke en sjæl i miles omkreds. Ture til forskellige seværdigheder i København og masser af oplevelser fulgte med. Pludselig oplevede vi, det blev fastelavn. Så lavede ejendommen Ingolf en fin "slå katten af tønden" fest. Jeg var helt benovet, da jeg et år blev kattedronning. Bagefter legede vi røvere og soldater. Mange oplevelser blev tilbudt os børn, især hvis vi var medlemmer af Pingklubben. "Mor Karen" stod for alt dette. Vi var både i Tivoli og på Dyrehavsbakken. Masser af kendte kunstnere underholdt os. Vi børn underholdt også med sange og akrobatik.

Legepladsen i Leifsgade blev om sommeren i maj brugt til børnehjælpsdag. Dette foregik over hele København.

Det var en dag, vi glædede os til. Samme legeplads blev om vinteren lavet til skøjtebane. Personligt blev jeg altid holdt til noget, jeg kunne lære af. Edith havde spillet i en del år. Nu stod jeg for tur og begyndte hos en gammel, trist udseende, lang og tynd hr. Larsen, der boede på en femte sal i Njalsgade. Åh hvor trist. Det stod på en tid. En dag, jeg mødte op til tiden og ringede længe på døren, undrede det mig, ingen kom. Endelig åbnede en ældre nabokone sin dør. Oplyste mig om, at hr. Larsen var død. Slukøret vendte jeg hjem med den besked, egentlig var jeg ligeglad. Jeg skulle have en ny lærer, helst i nabolaget. Daværende direktør Martin Andersen fra det Fynske Musikkonservatorium havde en lejlighed i Gundløvgsgade, hvor han opholdt sig tre dage om ugen. Salæret var dyrt. Her fik jeg undervisning, så det battede. Samtidig lærte han mig musikforståelse, og jeg mødte en masse af den tids berømteste virtuoser, på både klaver og violin. De aftalte tider om koncerter. Andersens kone var med som sekretær. Hun serverede altid kaffe med hjemmebag. Tiden fløj af sted, jeg kom ofte sent hjem. Denne undervisning varede, til vi flyttede fra "Bryggen". Far havde byttet det gamle klaver ud med et helt nyt Hindsberg klaver med flygeltoner. Jeg tror, mormor havde en lille finger med i spillet. Hun syntes, det gamle "hakkebræt" fyldte for meget i den lille stue, hvor vi ofte var mange samlede.

Jeg plagede om at komme på danseskole. I Bergthorasgade havde et par ældre søstre en sådan. Både Ellen Gudmandsen og jeg begyndte der. Det var altså noget af det mest grinagtige, jeg har oplevet. Store "blonde", buttede og meget "malede" Olga dansede vimsende rundt i lilla atlask silkekjole i den lille sal, imens Adda, en lille, splejset, undseelig kvinde, klædt i sort og med sort pagehår, spillede klaver. Jeg mindedes i tankerne danselærer Puls elegante optræden i de flotte lokaler i Fredericia. Undervisningen fejlede ikke noget, inden længe gik vi op i det med liv og sjæl. Vi holdt både julefest, fastelavnsfest (jeg var den gode fe) og afdans-

ningsbal. Det havde ikke været så tosset endda.

Edith havde nået konfirmationsalderen. Hans Tausens Kirke lå i "vores" gade, lige ved siden af den dejlige "Irma" forretning, der på den tid havde til huse i noget, der nærmest lignede en barak. Jeg gik allerede i Søndagsskole der, Edith var i K.F.U.K. Vi kendte pastor Lerche og kordegn Madsen udmærket. Vi kom altid en tiøre i bøssen, til den lille nikkende negerdreng. Menigheden i kirken skulle holde basar, selvfølgelig skulle alle være med til at hjælpe. Vi små gik ærinder, hentede de ting i forskellige forretninger og virksomheder, som de skænkede til formålet. Pigerne, der gik til præst, skulle servere i kaffestuen. Vi arbejdede alle som små heste. Da basaren var slut, og vi var færdige med oprydningen, ventede vi alle spændt på, hvad der så skulle ske? Ikke andet end "tak skal I ha', børn. Gå så pænt hjem". Vi havde set en del af de mange, fine lagkager og andet brød, bagerne havde givet, blive gemt væk. Edith havde dækket stort kaffebord, det var altså kun til menighedsrådet. Vi fik bare en lang næse. Vi var skuffede over, at de voksne behandlede os på den måde. Da kordegnen en tid senere kom til mit hjem og spurgte, om jeg måtte være med til at starte et børnekor i kirken, var det med nogen betænkelighed, far sagde ja, og kun fordi kirken lå så tæt på. Far var endnu ikke helt kommet sig oven på den oplevelse, jeg for kort tid siden havde været udsat for. Det var vores sanglærer Lieberkind, der i Oddfellow Palæet skulle dirigere børneoperaen om Snehvide. Musik af Oluf Ring og tekst af Valdemar Vaaben. Der havde været et stort arbejde forud med sangprøver og kostymer. Endelig skulle generalprøven stå i Oddfellow Palæet. Vi mødtes sidst på eftermiddagen. Prøverne faldt heldigt ud, det blev sent, inden vi sluttede. Koret var snart væk - de voksne ligeså. De glemte mig, fordi jeg skulle klædes om. Jeg spillede Snehvides mor, sad ved en vugge og sang solo. Jeg råbte højt, heldigvis var en dør åben. Jeg traskede ufortrødent ud i de mørke gader, op gennem Strøget, hen over Langebro og hjem.

Der skete noget på "hjemmefronten". Hele karréen skulle have indlagt centralvarme plus nye håndvaske, "brus" og varmt og koldt vand.

Det var et mareridt, mens det stod på, resultatet var møjen værd. Kakkellovnen røg ud, i kælderrummet blev der plads til cykler, og der var lavet fælles vaskehus (mønter til gasautomat), tørre- og strygestue. Vores nye naboer, i den "gassede" lejlighed, blev vore venner, især da de fik en lille søn, Per. Vi to familier havde megen glæde af hinanden.

København havde fået "S tog", der gik fra Hovedbanegården til Klampenborg. Alle D.S.B. ansatte fik frikort med billede på, vi kunne rejse ubegrænset på denne rute. Det berørte ikke de tolv fri rejser. Vi fik utroligt megen glæde af dette, til vi fyldte atten år. Ofte gik søndagsturen til Klampenborg med mor, far, vennerne og madkurven. Den spiste vi ved Kirsten Pils kilde. Bag efter en tur på "Bakken". Vi prøvede sjældent noget, nød atmosfæren, så professor Tribini, Miss Florens, Pjerrot og mange andre.

Agnes og Peter Sørensen, centralbestyrere i Ingerslev.

Til skolebørnene i hele København var der Gabriel Jensens populære sommerudflugter. Det prøvede jeg aldrig, vi oplevede så meget med mor og far. En dag i skolen blev klassen tilbudt et ferieophold på landet. Uden at tænke mig rigtigt om rakte jeg lynhurtigt hånden op, som den eneste i klassen. Frk. Weitemayer så skeptisk på mig, idet hun skrev mig på en liste. Jeg anede knapt, hvad det indebar, turde slet ikke spørge. Mor var vred på mig, da det gik op for os, at det var fire uger på landet. Inden jeg så mig om, var jeg på vej, med ekstratog til Jylland, alle børn med en stor plakat på maven. På min stod der centralbestyrer Peter Sørensen, Ingerslev pr. Hasselager. Det gik godt. På turen sang vi "Feriebørnenes Tak", skrevet af

Christian Østrup og Fini Henriques. Jeg blev hentet på stationen af en hestevogn, Peter var med, hans bror Søren kørte. Jeg blev så flov, fordi hesten "pruttede" så skrækkeligt hele vejen. De var utroligt rare ved mig, men jeg længtes hjem. Alt var fremmed for mig. Jeg fik mange jævnaldrende og ældre venner, brødrene Gissel (kørte cykelløb) og deres søster Bodil samt Grethe Thordal (senere frk. Ingerslev).

Jeg blev glad for det alt sammen, gæstede dem altid senere, bare otte dage ad gangen, når jeg rejste til Aalborg. Agnes og Peter Sørensen besøgte os i København. Det, der føltes som en katastrofe, blev til mange gode oplevelser i årene frem. Jeg fik lært meget om livet på landet. Ikke at forglemme landsbyskolen, hvor eleverne kun mødte hver anden dag. Jeg fik lov til at følge undervisningen sammen med Bodil og Grete, var med på en udflugt til Samsø og deltog hvert år i cykeltur til Solbjerg Sø, hvor vi badede i det ferske vand. Lærerens kone tog pigerne til én busk, læreren tog drengene med til en anden, derfra foregik omklædningen. Knægtene kom med mange mindre pæne kommentarer, som vi tøser overhørte.

Mor, far og Edith fortsatte med sommerferie i Ballum. Af og til måtte mor og far rejse til Fredericia, på grund af sygdom i familierne. De tog os aldrig ud af skolen, når det hændte, det var her, vore nye naboer kom os til hjælp. Vi elskede at passe lille Per, fru Olsen "passede os", når vi var alene. Tante Klara havde fået en "efternøler", lille fætter Hans Ribjerg. Da han var cirka ti måneder gammel, fik hun alvorlig årebetændelse og blev indlagt på hospital. Mor stod parat til at passe den lille dreng hjemme hos os. Onkel Laurits og Kirsten afleverede den lille gut og alt hans "grej" hos os. Han var noget betuttet over alt det fremmede, vi nærmest alle fire overbeholdte dette lille menneske. Inden vi så os om, var han faldet til i familien, især hos far. Han kunne ikke gå, men luskede rundt alle vegne. En dag ville jeg ind i stuen og lukkede døren – der var noget i klemme – lille Hans hylede som besat. Tænk, så var det hans lille hånd, jeg klemte. Jeg blev så ulykkelig over det, tog ham ind til mig, også jeg græd og trøstede ham.

Han blev hurtigt glad igen, fattede vist slet ikke, at det grimme havde været min skyld. Vi havde den lille gæst i mange uger.

Mor havde rigeligt at se til, konfirmationen nærmede sig. Mormor kom på visit, hun ville købe konfirmationsgaven i København. Far og hun havde i alle årene diskuteret mange emner. Jeg sad altid på "ammeskamlen" ved hendes fødder og lyttede. Skamlen var en, far havde lavet til mor, da vi var babyer. De diskuterede politik. At far var socialdemokrat, var naturligt, med den hårde barndom, han havde haft. Mormor, ja hun var venstrekvinde, selvfølgelig med hendes baggrund. Jeg forstod på den tid ikke dette, men det lå i luften, mormor denne gang havde en trumf i lommen. Det var Stauning-tider. Pludselig siger hun til far: "Se her, bette Jens, så kan du se, hvad en Stauning-krone er værd". Samtidig stak hun far et enkronestykke, hvor tredjedelen var skåret væk. Det var vist min første politiske "vækelse". Kronen ligger stadig i mine gemmer.

Vi havde en dejlig fest for Edith, og vi var mange i den lille stue, både familie og venner. Mor havde lavet fin middag og pyntet borde med lys og servietter. Jeg husker ikke meget om det, kun, at vi var en meget stolt familie, i fineste puds, der gik den korte vej til kirken.

Vi havde boet godt tre år i København, var blevet glade for byen. Havde endda mødt Nensens" mange gange. Det var dejligt, men ikke helt det samme. De havde fået en lille dreng, der hed Alex. Var jeg jaloux? Inden længe flyttede de atter, denne gang til Frederikshavn. Atter lød det igen og igen, tre voksne og en lille pige i en toværelses lejlighed, det går slet ikke mere. Edith var en vanskelig teenager, kunne slet ikke med mor, far og jeg listede stille omkring. Han studerede boliger og huse hver eneste dag i aviserne. Mor havde det skidt, jeg syntes altid, vore søndage gik med reparationer, vask og strygning. Hun havde også haft alt for meget at se til. Flittig, som hun var, havde hun syet alt vores tøj, ville ikke se os i "stangtøj" fra Daells Varehus. Hun var dygtig til at sy, huskede stadig uddannelsen, hun fik i Magasin du Nord

i Bramminge. Edith nærmede sig realeksamen, jeg optagelsesprøven til mellemskolen.

Gik vi mon alle tre i tænkeboks, da mor blev indlagt på sygehus? Jeg så pludselig meget i et helt andet lys, tænkte mere over tingene. Når ens mor er syg, bliver man rigtig ked af det. Der gik en tid, atter havde vi vores gode, gamle mor hjemme igen. Blev det ikke til ny bolig, fik mor en helt ny salonspisestue i eg og valnød. Året gik sin gang, med gentagelser af højtiderne. Der var atter ro over os alle. Vi oplevede årets skiftende rytmer, med den flotte juletræsfeest i Folkets Hus. Altid i fine kjoler. Vi kørte i taxa denne ene gang om året. Dejlige påskeferier, der efterhånden for mit vedkommende mest gik til Ålborg. Edith begyndte at "kæreste", havde tit unge mennesker hjemme til sang og musik. Mor bød altid dejligt bagværk. Alle de unge mennesker, Edith kom sammen med, gik til musikforståelse på aftenskolen. De havde en ganske ung og ukendt lærer, der i den grad "tændte" de unge mennesker, hans navn var Aksel Schiøtz.

En dag måtte mor rejse til Jylland, mormor var syg, mormor døde. Vi fik fri fra skolen og rejste med far til Fredericia. Vi var der alle sammen. Jeg skulle bo hos tante Johanne og onkel Karl, hvor de andre holdt til, ved jeg ikke. Om aftenen blev Sutte og jeg badet i den store balje i køkkenet. Tante Hanne tørrede os og lagde os i en ren duftende seng. Vi blev nusset om og trøstet af tante, der sagde, vi skulle sove og være stærke til i morgen. Det gik op for mig, at Sutte og jeg lå i mormors vidunderlige, gamle seng, jo, nu huskede jeg, den fik de, dengang vi flyttede til København. Med dette minde i tankerne faldt jeg til ro.

Familien mødtes næste dag ved kapellet på Trinitatis Kirkegård. Mor fortalte mig, at vi lige skulle ind og sige farvel til mormor, forklarede mig varsomt, at kisten ikke var lukket endnu. Vi kunne se mormor sove lige så stille. Jeg måtte selv bestemme, om jeg ville. Fattede beslutsomt mors hånd i min, og sammen gik vi hen til kisten. Jeg så længe, meget længe på mormor, hun sov lige så stille, var så hvid, så hvid. Kisten blev lukket, mens vi sang salmen "Befal du dine veje". Højtide-

ligheden i kirken husker jeg ikke, og stadig med mors hånd i min så jeg den hvide kiste sænkedes i familiegravstedet på Trinitatis Kirkegård. Med små buketter forenedes hun i graven med Andreas Stenderup tredive år efter hans død. Hendes lille stue på alderdomshjemmet var næsten ryddet, kun få ting var tilbage. Vi skulle alle samles til mindesamvær hos tante Hanne og onkel Karl. Smuttede man bag om Volden, kunne vi hurtigt løbe ud til alderdomshjemmet. Kusine Kirsten og jeg rendte derud og så, de pakkede resterne. Der stod en dåse bolcher, den fik vi, "flettede armene sammen" og satte i rask løb tilbage til tante, mens vi rystede bolchedåsen voldsomt. Kirsten begyndte at råbe: "Se, hvad vi har arvet, se, hvad vi har arvet".

Jeg begyndte så småt at istemme, var flov over det og skammede mig inderst inde. Hjemme hos tante var der ryddet op og dækket fine borde i alle stuerne. Hun bryggede kaffe ved det store brændekomfur. I mellemgangen stod boller, sandkage, kringle og småkager parat, samt nogle store overdådigt pyntede konditorlagkager fra Knudsborg, det fineste sted i byen. Sutte, Hilbert og Kirsten begyndte at "snuppe" pynt fra lagkagerne. Det turde jeg ikke. Ikke for at gøre mig til en helgen, men sådan noget gjorde man altså ikke. Tante opdagede det, skældte lidt ud, var rar som altid, ordnede lidt ved pynten, så ingen anede uråd. Efter kaffebordet gik vi alle ud til graven for at sige det sidste farvel og se de smukke blomster. Stedet var nemt at finde, lige ved porten ved H. W. Bissens bronzerelief, et krigsminde for faldne soldater i krigen 1859. Om mor gjorde det rigtige ved at tage mig med ind i kapellet? Ja, bestemt. Jeg tog dette møde med mig, kan endnu huske det med taknemmelighed. Siden har jeg stået over for mine allerkæreste på samme måde og sagt farvel. Hvordan andre har det, ved jeg ikke, mig har det altid siden givet styrke til selve begravelsen eller bisættelsen. Jeg vidste, det var sandt, ingen vej tilbage. Savnet ville tiden måske løse, minderne fra alt det gode, vi havde oplevet sammen, skulle nok finde vej til en igen.

Mormor havde besluttet, far skulle ordne alt efter hende. Pengene skulle deles ligeligt

mellem børnene. De sidste ting fra hjemmet var snart spredt for alle vinde. Dette foregik, mens Tyskland begyndte at opruste, men heldigvis fik vi pengene til de to brødre og søsteren i Amerika sendt i god tid. Vi havde i mange år en kasse stående med onkel Peters navn på, småting ganske vist, men gode minder fra barndomshjemmet, han havde forladt 1910. Mormor havde haft mange genvordigheder med den store børneflokk, som hun blev alene med i 1908. Ingen tvivlede på, hun havde været en dygtig kvinde. Hun måtte trods alt have haft en anseelig kapital tilbage efter salget af Sejlflodsminde. Først som voksen ved jeg, mor og far fik stor glæde af arven efter mormor.

Tiden, der fulgte, var underligt stille, langsomt begyndte hverdagen. Mor og far optog de ugentlige kortaftner med vennerne, vi to piger passede vort skolearbejde og andre sysler. En dag fik vi at vide, at fem piger fra 5.b. var udvalgt til at gå op til mellemskoleprøve. Fra min klasse var det vi tre hjerteveninder fra Halfdansgade og to fra nærliggende gader. Alt skulle være godt. Mor kunne godt se, jeg gik så underligt stille omkring, og tog en ordentlig snak med mig. Hun følte, noget trykkede mig. Da jeg fik lukket op for "posen", fandt mor ud af, jeg var ved at blive en stor pige, der tænkte dybt over tingene. Hvis jeg kom i mellemskolen, var blandt "de udvalgte", skulle jeg forlade de små piger, jeg i fire år havde gået i klasse med. Mange af dem kom fra dårlige, drikfældige hjem. Utallige gange var vi i årenes løb blevet undersøgt for lus i klassen, det var altid de samme gengangere, der blev pillet ud. De lugtede, deres tøj var beskidt. Mange af dem løb hver dag i spisefrikvarteret over til en nærliggende skole (Sundbyvester) for at få varm middagsmad. Alt sådan noget mindedes jeg og fortalte mor om det. Vi havde også badedag på skolen, hvor en sygeplejerske målte og vejede os. Vi skrubbete hinanden på ryggen med træludsbolde. Her bemærkede jeg deres elendige grå undertøj. Bag facaden så jeg søde småpiger, husker lille, blege, fregnede Emma, der lignede en forsømt spidsmus, Vera, med uredt, kommunefarvet strithår, der gik med en brandbyld, der voksede indad i tindingen, indtil en lærerinde opdagede det. Tvillingerne Lissy og Inge, hvis største dag var, da

de, hver for sig, bød os alle på flødeboller, i anledning af fødselsdagen. Vi plejede kun at give bolcher. Deres storesøster arbejdede på en kokosbollefabrik, forklarede de. Alt væltede ud af mig, om juleafslutning, hvor vi lavede lysestager af ler, senere bronzerede dem, pyntede med gran mellem forsatsvinduerne og meget mere. De mange gange, hvor vi fire og fire ad gangen skulle følges ad til skoletandlægen i Frankrigsgade. Vi hissede hinanden så grusomt op. Vi, de "udvalgte", klarede altid frisag, mens de andre fik trukket tænder ud på grund af dårlig mundhygiejne. Endelig nåede vi vist til sagens kerne. Jeg fortalte grædende, hvordan nogle ældre fætre og kusiner fra landet havde drillet mig til begravelsen, blandt andet kaldt mig en "fin københavnerrov". Selv kunne jeg godt se, at Edith, kusine Kirsten og jeg havde "finere" tøj på end de andre. Alt dette kunne min tolvårige hjerne ikke klare. Mor forklarede mig meget. Fik sat skik på mine tanker, især indprentede hun mig, det ikke var min skyld. Hun var sikker på, at både Edith og jeg ville klare de eksaminer, vi stod overfor, idet vi virkelig havde været flittige. Mor fik ret, Edith bestod realeksamen med glans, og jeg fik besked om i det nye skoleår at møde i 1.mellem på Amagerbroskolen. Edith fik en kontorplads på Stænders Kunstforlag, men ville være bankelev. Inden længe blev hun virkelig ansat som elev i Landmandsbankens Hovedsæde. Far blev atter forfremmet, fik flere guldegeblade på hat og jakke og ikke at forglemme fulgt af lønforhøjelse.

Humøret steg igen på mig. Der hændte en del i skolen. Skoleåret blev lavet om fra april til april. Samtidig indførtes regel om, at alle elever skulle spise frokost i det store frikvarter i klasseværelserne, mælkemærker kunne købes ved lærerinden en gang om ugen og bruges som betalingsmiddel for en "lille sød" med sugerør i kapslen ude på gangen. Det var en lettelse at slippe for at stå op i skolegården i regn og blæst og samtidig stå i kø ved cykelskurene og købe mælk. Vi skiftedes til at være ordensdukse, to ad gangen, skulle sørge for at lufte ud og tørre borde af i klasseværelset. Det var så hyggeligt, mange byttede madder, det gjorde jeg aldrig, det var de for gode til.

Det var en spændende dag at møde op på de øvre etager i 1. mellem. Vi var bare ti fra Amagerbroskolen, resten af eleverne kom fra forskellige skoler i hele København. De mange fremmede piger var lige så benovede som os. Jeg regnede med, at Jytte Larsen og jeg skulle sidde ved siden af hinanden som sædvanligt, ligesom Tove Hansen og Britha Jørgensen, men nej, hun skulle sidde ved Ragna! En ny pige, der kun havde været i vores gamle 5. klasse en kort tid inden oprykningen. Jeg blev så ked af det, følte mig svigtet af en, jeg stolede på og aldrig havde haft et ondt ord med. Og så Ragna, hende, der slet ikke hørte til Bryggen, en nytilkommen med gammeldags fletninger og underlige fagter. Jeg gik trist hen til de andre, der trøstede mig. Straks var Inger Jensen der, så satte vi os sammen. Jytte var efter den tid "out", hørte slet ikke til hos os fra Bryggen mere. De nye piger var snart integreret i klassen. Vores klasselærerinde, frøken E. Larsen, var nyansat på skolen, hun skulle følge os alle årene fremover. Det var en velklædt dame med håret samlet i en knude i nakken. Hun viste hurtigt, hun kunne styre os, endda på en måde, så at vi alle gennem årene kom til at elske hende. Hun underviste os i dansk og engelsk. Der åbnedes en helt anden verden for os.

Vi havde faglokaler til alt og dertil hørende lærere. I geografi havde vi frøken Roedsted, en høj, slank ældre kvinde, skrabet hår med stram, meget stram knold i nakken og altid klædt i sort. Om halsen bar hun et tre centimeter bredt, sort fløjlsbånd. Hun var bestemt, men retfærdig. Engang havde jeg helt glemt at læse mine lektier og blev hørt. Det mærkedes straks i min karakterbog til kvartalsopgørelsen, det skete aldrig mere. Naturhistorie foregik i et meget stort lokale og var af og til noget af en lidelse, især om sommeren, når det var varmt. Det vrimlede med udstoppede fugle, pattedyr, og der lugtede af naftalin. I glasskabe var alskens kravle i sprit såsom snoge, hugorme og så videre. I vinduerne stod meterhøje geranier, der sendte en ulidelig stærk duft ud i rummet, når solen skinnede. Frk. Rasmussen, en rød-blond, bleg kvinde, gjorde alt for at holde os vågne, sagde ustandseligt: "Se godt på den". Selvfølgelig hed hun altid "Potten". Historielærerinden hed frk. Groth. En skrap madam-

me, alligevel sjov. Hun var meget kraftig og lugtede altid af sure cigarer. En gang lånte hun en lineal, da pegepinden var væk. (Duksene havde gemt den). Under undervisningen blev hun stiktosset over et eller andet, gik helt amok, tævede linealen mange gange ned i katederet, så den splintredes i mange stykker. Hun afsluttede timen før tid og gik smækfor nærmet bort. Vi skreg af grin, hvordan ville hun klare det til næste time? Jo da, hun kom frisk ind, slæbende på en stor kasse, forærede pigen en flot ny lineal og bød os alle på flødeboller. Basta. Hun blev populær.

Vores regne- og matematiklærer hed Nyboe Andersen. Han var den mest elskelige lærer, kunne bare ikke lære fra sig. Hans elever forguede ham. Vi havde alle de elendigste karakterer til eksamen. Skoleinspektrisen, der hed Olga Jensen (altid kaldet Trissen), var skrap, især over for dem, det kneb for med håndarbejdet. Her var jeg ug-barn. Helt oppe på knasten havde vi et skolekøkken. Her undervistes vi kun et år i fjerde mellem. Frk. Stolt var en rigtig stolt og stilfuld dame, og hun lærte os rigtig meget. Som afslutning forærede hun os en lille kogebog. Heroppe var også sanglokalet, det var ren leg hos Lieberkind. Den lille skaldede mand med små krøller i nakken. Ham kendte jeg jo så godt, kom stadig meget i hans hjem på Ingolf Alle til undervisning, især når han fik "bestillingsarbejder" til skolen. Disse små jobs indbragte mig af og til billetter til det Kongelige Teater, når der var premiere. Gymnastiklærerinden hed frk.? Det har jeg helt glemt. Hun var dygtig og underviste os om vinteren på aftenskole, til tyskerne kom. I religion havde vi frk. Beck. Hun var altså ikke helt almindelig, hverken af udseende eller væremåde. En lille bitte mager person, der altid kom cyklende til skolen iført frakke og kæmpe hue, samt et vist to meter langt uldent halstørklæde, der på finurlig vis fyldte næsten både hoved og krop. Altid i bevægelse, man kunne blive helt træt. Hun hadede, når en elev ikke kunne genfortælle bibelhistorien, lignelser med mere, når vi havde haft det for hjemme. Ve, det arme barn, der stod og vævede i det. Arrigt hvædede hun: "Sæt dig, Sigrid vil du fortsætte?" Og det gjorde jeg, for var der noget, jeg kunne, var det at fortælle en historie på min måde. Tysk lærte

vi også. Lærerinden hed frk. Flagstad, hende husker jeg næppe. Sidst, men ikke mindst må jeg ikke glemme vores fysiklærer, hele skolens sheik, hr. Allerslev Jensen, høj, lys og meget charmerende, hele pigeskolens darling. Fysiktimerne var rigtigt spændende, med alle de forsøg med brint og ilt, vi foretog. Her kunne jeg rigtigt prale, og gjorde det. Edith og jeg var sammen med nogle venner begyndt at spille badminton i Amager Badminton Club i Markmandsgade. Vi trænede meget og blev rigtigt dygtige. Tænk, jeg spillede med "ham" til en turnering. Til juleafslutning havde han budt mig op til dans flere gange! Hvad siger I så?

I underskolen havde vi aldrig haft udflugter. Med frk. Larsen oplevede vi rigtigt meget, var på vellykket lejrtur til Horserødlejren, besøgte Kronborg samt en masse andre museer. Især elskede vi Glyptoteket, husker især "Vandmoderen". Den gamle brygger Jacobsen var ikke så tosset endda, ville, at der skulle være ro om dette smukke sted, hvorfor han forbød "tung færdsel" på gaden foran. Hvordan det er i dag, ved jeg ikke, men i min barndom kørte sporvognen pænt udenom. Jeg glædede mig til hver eneste dag, jeg skulle i skole og var glad for kammeraterne og lærerne.

Sommerferien 1938 stod for døren. For første gang, tretten år gammel, fik jeg lov til at rejse alene til Jylland. Først nogle dage i Ingerslev. Naboens havde fået "københavnere" på besøg. Knud og Birthe Thesteser. Pudsigt nok boede de i Bergthorasgade fem minutters gang fra os, vores fædre var nære kollegaer ved D.S.B. Vi havde nogle forrygende sjove dage sammen med alle mine venner, som de hurtigt lærte at kende. Vi cyklede alle sammen ned til vores "private badested". Århus Å dannede her på engene et sted med sandbund, næsten som på en badestrand. Vandet var fersk, det vænnede man sig hurtigt til. Jeg nåede lige at være med Bodil til gymnastikopvisning i lånt dragt i noget, der hed Tingskoven. Det var i sin tid en lille kro med en træpavillon til. Der var lidt fest bagefter. Dette sted er brændt, har jeg senere erfaret. Knud og Birthe skulle hjem til København.

Selv smuttede jeg til Ålborg, hvor kusine

Lillian, som altid trofast, stod på banen og tog imod mig. Hendes mor, Vivika, blev født på Sejlflodsminde og passet af mormor, til hendes egne forældre kunne tage hende hjem. Mor var bare et par år. De voksede op sammen, stod hinanden meget nær, derfor kaldte jeg hende tante. Hun blev gift med onkel Daniel Karlsen, der var uddannet kok og tjener. Han bestyrede Cafe a' Porta, Boulevarden 30, for frk. Kristensen. Selv ejede han en boligblok i Christiansgade, hvor de boede. Ret hurtigt overtog onkel lejemålet for cafeen samtidig med, at han startede "Karlsvognen", en rute, der gik fra Ålborg til Blokhus, der på den tid blomstrede op som feriested, ret som Skagen i sin tid.

Boulevarden 30 ejedes af Fordforhandler Elitz W. Kruse. To store glasfacader ud mod gaden, med en indkørsel imellem, udgjorde udstillingslokaler for biler og det store restaurationslokale. I baggården fandtes værksteder, samt lejlighed til værkstedsleder Hansen og frue. Også a' Portas køkkenfaciliteter såsom det varme køkken, smørrebrødsstue, lager, vaskerum, og "biksen" (lig opvask) vendte ud til gården. Her var også toiletforhold til forretningen. Hele første salen udgjorde en stor privat lejlighed. Det var i disse omgivelser, jeg gennem min barndom tilbragte mange dele af mine ferier. Lillian og jeg kunne ikke undvære hinanden, skrev altid sammen. Vi havde det sjovt, fandt altid på noget. Byttede tøj, sminkede os, vaskede det af igen, gik strøgtur, har sikkert været ulidelige, gjorde alt, hvad der passede os, til en vis grænse naturligvis. Det eneste fornuftige, vi foretog os, var hver formiddag at køre ud til Vejgård, hvor onkel havde en mægtig have. Her dyrkede han, med en medhjælper, alverdens grøntsager, frugt og blomster til køkkenet. Vi spiste den leverede frokost med dem, tiggede penge til en is, cyklede hjem igen.

I Jens Bangs Stenhus besøgte vi Lillians skolekammerat, hendes far var øjenlæge med klinik på første sal. Utallige gange sad vi i det lille berømte tårn og så på den livlige trafik på gaden. Om aftenen skulle vi være hjemme i "privaten" sammen med lillesøster Birthe. Travlheden var stor i restaurationen på den tid, kendt som et godt madsted, med hyggemusik og sloganet "Sulten så Karlsen". Når jeg kom

som gæst, rykkede Birthe omgående ind til mor og far i dobbeltsengen og overlod nederste køje til mig. Engang, jeg gik i seng, blev jeg sært fedtet i hovedet og på håret. Birthe (bare fire år) havde fået en is, ville gemme den under puden til næste dag. Jeg måtte op og vaske håret midt om natten. Ih, hvor vi grinede. Lillian og jeg holdt sammen, også som voksne. Når hun var i København, var mor og far hendes "besser". Hun fik en noget anderledes opdragelse end jeg, kom på Ollerup Gymnastikhøjskole hos Niels Buch, senere på den "Suhrske Husmoderskole" i København, altid skrev vi sammen. Desværre døde hun ret ung, men nåede da at få en lille pige Helle. Dejlige minder fra en svunden tid. Jeg måtte atter drage hjem. Skolen kaldte, det blev også rart at se familien. Jeg følte mig rigtig rejsevant, stolt over at have klaret denne rejse på egen hånd.

København 2: Livet i villa "Solblink" på Ærtelandsvej

Da jeg sad i toget på vej hjem til København, gik mine tanker vidt omkring. Tænk, jeg havde været på ferie, klaret alting selv, fundet ud af togtider. Jeg begyndte at føle mig voksen i egne øjne. Far vidste, hvilket tog jeg kom hjem med, og hentede mig på Hovedbanegården. Han fortalte, at Edith var kommet hjem fra Varde i går, nu skulle vi alle fire rigtigt snakke sammen og høre om den store nyhed. Gensynsglæden var stor. Den største nyhed var, at mor og far havde fundet huset, de gerne ville købe. Næste dag skulle vi med ud og se det, inden slutsedlen blev skrevet. Jeg havde ikke så meget at fortælle om, slet ikke som Edith. Hun var snart atten år, var taget til Varde på ferie hos fars fætter Jakob og hans søde kone. De havde tre børn, blandt dem datteren Edith, jævnaldrende med min søster Edith. Jeg stirrede på min storesøster, så pludselig på hende med helt andre øjne. Den pige, jeg erindrede fra barnsben, lidt genert og tyk, lidt halvtrist omkring konfirmationsalderen, især da den første ven Erik løb med bedsteveninden Hjærdis. Hun stod her høj, slank, utrolig smuk og selvsikker og fortalte om en begivenhedsrig ferie. Smart var hun også, altid med hat på. Mor og hun kreerede de flotteste hatte med hattelak, slør, bånd, og hvad ved jeg, noget, jeg i min vildeste fantasi ikke kunne drømme om at tage på. Jeg beundrede hende, alene det at hun havde opnået at blive bankelev. I denne sommerferie traf hun sin skæbne, i form af en jævnaldrende boghandlerlærling Gunnar Schjørring, boghandlersøn fra Neksø på Bornholm. En nydelig, beskeden, velopdragen, smuk ung mand. Han var snart udlært, inden årets udgang bosatte han sig i København og gled lige så stille ind i familien på Ærtelandsvej.

Far havde før handlet hus og tog en sagfører til at ordne alle papirer. Sælger og køber mødtes, både salær og udbetaling efter aftale blev deponeret og slutseddelen underskrevet af alle parter. Næste dag trak sælger sig tilbage. Sagføreren ville beholde salæret fra os og afslutte handelen uden videre. Her sagde fru Jensen "nej". Alle papirer var lovmæssigt skrevet. Ikke om hun ville finde sig i en sådan

behandling. Som hun sagde, ville hun ikke betale en øre for noget, hun ikke fik. Det viste sig, at sælgeren overhovedet ikke kunne sidde i huset. De blev genhuset på Tingvej af kommunen, handelen gik i orden, og vi flyttede ind i oktober 1938. Her må jeg nødvendigvis beskrive sælgeren. Den tidligere berømte artist Lauritz Barley og konen havde ejet huset en del år, men altid rejst rundt i verden, sad nu, på deres gamle dage, ludfattige her. Levede som hund og kat, havde næsten barrikaderet sig for hinanden, inden for murene. Huset var utroligt misligholdt. Det var lige noget for mor og far at gå i gang med. Da vi flyttede ind, startede mine forældre med rengøring og oprydning i den helt store stil. Ind imellem passede vi, hvad vi skulle. Der var meget at se til. Pludseligt opstod et sandt mareridt for mor. Hver gang, vi kørte til henholdsvis skole og arbejde, dukkede hr. og fru Barley op og terroriserede mor på en grusom måde. Det gentog sig dag efter dag. Til sidst forlod mor huset sammen med os om morgenen og vendte først hjem, når jeg kom fra skole. Fruen listede ustandselig rundt om huset på trods af, at hun havde fået polititilhold om at holde sig væk gennem vores sagfører. En dag fik hun rigtigt "ram" på mor, da hun var alene. Himlede op om alting, spurgte, om hun nu var tilfreds, for Barley havde hængt sig i Kongelunden nu til morgen? Det var sandt, politiet kom også til os.

Villa Solblink, Ærtelandsvej 3, København S.

Der gik dog lang tid, inden vi faldt til ro. Det var, ligesom en ond ånd hvilede over huset. Efterhånden som møget kom ud, og malerpensel, tapeter og andre reparationer tog over,

lysnede det. Køkkenet blev moderniseret ved onkel Laurits' og fars kollega Lauersens hjælp. "Højt humør og knofedt" fik den onde ånd ud, som far så muntert sagde. Haven blev så fin. Far "reolgravede" haven fra ende til anden, også jorden var udpint og trængte til gødning. Han beskar de mange frugttræer (Flaskeæbletræ, Guldborg, Skovfoged og Reinetter plus et kæmpe Klap Favorit pæretræ, valnøddetræ og to blommetræer). Haven deltes op med frugtbuske, køkkenhave, stor græsplæne og meget smuk prydhave oppe ved huset. Som det heraf fremgår, var det ret så stor en have, som fremover optog det meste af fars fritid.

Elly, Zenia og jeg i haven.

Selve huset bestod af to stuer, for og baggang samt køkken i stueetagen. Ovenpå to værelser og et lille køkken, der blev til badeværelse. Fra baggangen var en lille lukket gård med muret vaskehus og brændselsrum, et stort værksted samt halvtag til cykler. Der var kakkelovne i stuerne, far fik hurtigt sat en "gris" i den ene, på den måde ført "centralvarme" til første sal. Jeg fattede det næppe, men det var sådan en flad metalkasse, der anbragtes i kakkelovnen. Der skulle også radiator og rør op til første salen. Det virkede efter hensigten. Så holdt vi i første omgang. Mor ønskede at få de to stuer slået sammen senere. Det havde været et kæmpearbejde at nå så langt, men vi var alle fire enige om, at det havde været umagen værd. Vennerne fra Ribe kom med håndmedede bogstaver til den hvide plet på væggen. Navnet blev villa "Solblink".

Alvoren om, at flytningen ville betyde en stor forandring for mig personligt, gik langsomt op for mig. Jeg skulle flytte skole. Reglen var, at man skulle gå på den skole, der lå nærmest ens bopæl, i dette tilfælde Højdevangskolen. Alt

ville blive så anderledes, slut med musikundervisning. Pige-komsammen efter skoletid blev der heller ikke mere af eller vore ture til skolescenen på Det ny Teater, hvor vi havde set alle de gamle klassiske stykker. Det nye sted kendte jeg ikke en sjæl. Jeg blev lidt ligegyldig med skolearbejdet, skulle alligevel flytte, var ret utryk ved det alt sammen. En dag kom der brev om, at jeg skulle fortsætte min skolegang på Amagerbro skolen grundet pladsmangel på Højdevang. Samtidig fulgte en tilladelse til at benytte cykel til stedet. Det tog jeg til efterretning, var på en måde glad. Det var slet ikke så slemt at cykle. Det tog cirka 25 minutter, når jeg kørte ad Røde Mellemvej, langs Fælleden og kolonihavehusene. På den tid var alt ubebygget, så man kunne i horisonten se helt ind til Rådhusårnet. Det var utroligt, man følte sig langt ude på landet, men det gik op for mig, at efter bare en cykeltur på 35 minutter stod man på Rådhuspladsen.

Således gik det til, at jeg kunne blive i min elskede skole, fliden steg omgående. Da vi endelig havde fundet os til rette på Ærtelandsvej, fik vi nye dejlige naboer nemlig handlegartner Godtfred Andersen, fru Jenny og datteren Elly, bare lige over vejen, så var vi inde på deres gartneri, omgivet af masser af drivhuse. Datteren gik på Højdevang i realen sammen med en pige, der hed Zenia, der boede i nærheden. Selv om jeg kom som "tredje hjul", var de altid søde mod mig. Dem mødte jeg efter skoletid, vi lavede strikkeklub hos hinanden. Da foråret kom, cyklede vi lange ture både til Kongelunden, Store Magleby og Tårnby på Amager, badede på Helgoland og tog til Charlottenlunds Akvarium og Bellevue Strand. Vi kom til koncerter med Statsradiofoniens drengekor som indbudte gæster, idet Ellys fætter Svend sang der. Dette førte meget andet interessant med sig. Inden jeg så mig om, gik tiden godt, selv om mine skoleveninder fra Bryggen flyttede. Inger og Tove til Nordsjælland, Brithas forældre købte restaurant i Roskilde. Der blev vi inviteret til en dejlig dag, som afslutning på et godt venskab. Fru Jørgensen viste os rundt til seværdigheder i byen, blandt andet Roskilde Domkirke. Bagefter spiste vi fin mad i restauranten. Vi skrev i mange år til hinanden.

Edith regnede efterhånden ikke cykelturen til banken. Havde helt glemt, hvor sur hun var første gang, hun så huset. Far, der i mellem-tiden var forflyttet til Østerport Station, tog rask væk turen over Knippelsbro. Det var mange cykler at holde i orden. Far passede os op, aldrig lappede vi cyklen selv. Sensommer-aftener cyklede Edith, mor og jeg ud omkring Langelinie. Vi besøgte far i hans lille kontor på Østerport Station, når han havde aftenvag. Det var en dejlig tid. Inden vi så os om, havde vi holdt både jul og nytår i vores nye hjem. Mor og far rejste ikke meget, de elskede huset og haven, puslede altid med noget. Året var 1939, jeg blev 14 år. Lillian skulle komme over til min fødselsdag og holde ferie hos os. Vi viste hende de forskellige seværdigheder, senere tog hun til noget andet familie. Jeg var inviteret til Ingerslev nogle dage. Denne gang boede jeg hos fru Karla Gissel. Hr. Gissel var død, og hun havde altid en af sønnerne hjemme som karl på gården. Bodil var hjemme på ferie. Det var en pragtfuld familie med et sammenhold uden lige. Seks sønner og to piger. Egnens unge mennesker havde om sommeren et herligt mødested her, når træningen på cyklerne om aftenen var overstået. De var næsten alle sammen cykelryttere, Børge Gissel var vist den mest kendte af dem. Så stod traktementet altid på friskkogt frugtgrød med nymalket mælk til. Bodil var således oplært i alt, hvad et landbrug indebar. Blev alligevel uddannet syerske i en meget fin forretning "Jeda" i Århus. Hun syede i mange år til både Annette og mig, blandt andet konfirmationskjole og brudekjole til Annette. Denne sommer var det Knud, som senere overtog gården, der hjalp hjemme. Han ville give os en udflugt med hestevogn. Den var flot, med kuskese. Jeg ved ikke, hvad sådan en hedder, men vi sad dejligt bagi på polstrede sæder. Fru Gissel havde pakket madkurven med alt godt. Turen gik blandt andet over Wilhelmsborg, hvor fru Gissel i sin tid havde været stuepige, videre over Fulden. Vi stoppede op ved Skovmøllen, hvor der dengang, som i dag, var kro. Her var plads til hestene, der spændtes fra og fik æde og drikkelse, vi selv fandt et bord, hvor fru Gissel trakterede med dejlig mad. Pludselig lød der glædesråb fra nabobordet, hvor nogle damer spiste frokost. Det var min fransklærerinde fra Amagerbro-

skolen, der fik øje på mig. Hun gav mig et ordentligt knus, viste mig stolt frem for veninderne, syntes, det var så spændende at have mødt en elev, og på så morsom en måde. Vi nød frokosten, nåede til osten, en "rokkefår". Jeg smurte den på brødet, så hvide levende orm og skreg! Knud gloede lidt, snupede mellemmaden og nærmest åd den og grinede bredt. Det er da bare "vorm", det er der altid i ost, påstod han. Mætte fortsatte vi turen, kørte til Moesgård strand, hvor vi badede. Det havde været en dejlig tur. Efter nogle dage rejste jeg hjem. Atter frydede jeg mig over at have lært alle de rare mennesker i Ingerslev at kende. Tænk alt det, jeg ikke selv kunne, men forstod, hvordan det foregik på landet, og som jeg havde fået indblik i gennem årene.

Det var den første sommer i haven på Ærte-landsvej. Alt groede, frugttræerne blomstrede, jo, far forstod sig på "landbrug". Mor jublede over at få grøntsager af egen avl, og al den frugt og de bær, der modnedes hen på sommeren, syltede hun i stor stil til vinteren. Jeg havde altid frugt med i skoletasken. Forhaven var et blomsterflor. Vi kunne ikke rive os fra hjemmet. Næsten hver søndag havde vi gæster, der nød haven og mors gode mad i det lille lysthus, far havde lavet nær huset. Vi kunne rigtigt røre os. Indendørs havde vi fået mere plads. Når jeg tænker tilbage på Halfdangsgade, hvor jeg kun havde haft det nederste af et køkkenskab, Edith havde det øverste, til den smule legetøj, jeg havde og efterhånden også skolebøger. Det var lykken nu, med eget skab og bord på kvistværelset, hvor jeg kunne sidde i timevis og se ud over haven og gøre mit skolearbejde i fred og ro. Edith var et rodehoved, selv om hun havde mulighed for orden i eget skab. Det lavede jeg lidt vrøvl over, jeg måtte altid rydde op efter hende. Vi lavede en handel om, hvis jeg ville rydde op, ville hun give mig nogle ting, jeg ønskede mig. Hun holdt ord. Hun kom ofte med kosmetik, noget jeg hidtil ikke havde haft noget af, undtagen når jeg var hos Lillian.

Edith og Gunnar havde holdt sammen et år og ville ringforloves. Hans forældre, der efter at have solgt boghandelen på Bornholm var blevet museumsbestyrere af Knud Rasmussens Hus i Hundested, og hans søster Grete, med

mand og et par tvillingepiger Dorthe og Anne mødte op. Gretes mand Erik Hansen var ansat i Grønlandske Handel. Gretes tvillingesøster Beth var også inviteret, men takkede nej, da hun sad dårligt i det og ikke syntes, hun ville komme, da børnene ikke havde pænt tøj. Der var også familiemedlemmer fra vores side til festen. Det blev et hyggeligt møde med Ediths nye familie. Senere inviterede mine forældre søsteren Beth med to småpiger ud til en god eftermiddag. Mor var altid god ved dem, forærede dem mange ting. Gunnar havde endnu en søster, Tove, der var sygeplejerske. Hun efterfulgte forældrene og var således i mange år bestyrer på Knud Rasmussens Hus. Hun blev gift med kaptajn Jepsen, ansat på Grenå-Hundestedruten. Dem besøgte vi ofte, når vi havde været i København. Det var så spændende at komme på museet helt privat. Ældste broder, Poul Schørring, var i mange år kolonibestyrer på Grønland. Han blev gift med forfatterinden Ellen Durloos datter Kamma, der var første hvide, danske brud på Grønland. Det syntes at være en rar og god familie, Edith kom ind i.

Konfirmation.

Foråret 31. marts 1940 skulle jeg konfirmeres i Højdevang Kirken hos pastor Johannes Pedersen. Der var bare fire drenge, den ene pastorens søn, og mig. Det blev nogle lange vinterdage, når jeg skulle til præst. Først skole, så videre til Højdevang til undervisning. Jeg var ikke hjemme før ved halv fem tiden, og der

ventede skolearbejdet. Mor begyndte at spekulere på udstyr, besluttede, fru Gudmandsen skulle sy det hele. Dette førte til mange prøveture på Islands Brygge, hvor familien endnu boede. Jeg fik, som skik var på den tid, lang, hvid taftkjole og hvidt undertøj lige fra undertrøje, benklæder, hofte og busteholder og rædsomme lange, hvide silkestrømper. Dertil hvide højhælede nubuck sko, hvide handsker og salmebog i ægte skind med navn. Andendagstøjet bestod af en mørkeblå kjole, figursyet, lysegrå frakke. Dertil blåt chiffon silkehalstørklæde, håndtaske med ruskindsfur, handsker og Diana Durbin hat. Hertil valgte jeg et par fornuftige, blå spadseresko. Jeg var yderst tilfreds og glad for det alt sammen.

Andendagstøjet med Diana Durbin hat.

På denne tid hørte jeg godt de voksne tale om krigsindustri, med alvorlige miner. Vi unge opfattede næppe alvoren. Jeg passede troligt min skole, gik til præst, fik af og til lov til at komme ud til fester. Jeg havde en opvartende kavalier nemlig Knud Thestesen. Siden vi mødtes i Ingerslev 1938, havde han sendt mange blikke til mig. Jeg kom ofte i hans hjem med mine forældre, ligesom de kom hos os. Han var udlært maskinarbejder og skulle aftjene sin værnepligt som marinesoldat. Han var høj og flot, men meget sur, da han første gang viste sig i uniform. På sømandshuen stod nemlig Havkatten, hvilket naturligvis afstedkom mange dumme bemærkninger. Han var i øvrigt en tur i Rusland med samme. Hans søster Birthe var altid med os. Jeg var så ung, måske

lidt betaget, men forelsket? Overhovedet ikke. Jeg havde mange venner, både drenge og piger, men så frie, som ungdommen i dag, var vi ikke. Vi piger ville gerne være smarte, men for alt i verden ikke være tøsede.

Vinteren gik, og dagen nærmede sig til konfirmationen. Det blev en dejlig dag. Højtideligheden i kirken var nok præget af, at vi var så få, måske også fordi præsten talte til sin søn. Vi havde mange gæster til middag. Hele dagen kom telegrammer og gaver. Det var et stort gavebord, mange fine smykker. Lykkeligst blev jeg for gulduret fra mormor. Jeg vidste godt, det havde ligget i skabet siden Ediths konfirmation, idet mormor dengang købte til os begge. Vi havde som altid Kamma Furholm, en datter af fars kollega, til at underholde gæsterne med musik til middagen. Sange var der også. Jeg var meget glad og takkede alle gæsterne. Næste dag havde vi fri fra skolen. Da gik mange nykonfirmerede sammen ud i byen og endte ofte i Jordbærkælderen på Strøget. Desværre havde jeg ingen at gå ud med, idet alle mine skolekammerater var spredt over hele København og konfirmeret til forskellige tider. Edith og Gunnar tilbød at gå med mig. Det var fint nok, men Gunnar og jeg kom til at stå uden for Landmandsbanken i næsten to timer, mens vi ventede på Edith, idet hun havde fået overarbejde. Da vi nåede Jordbærkælderen, var de ved at lukke. Vi havde nogle naboer til eftergilde, og lige så stille begyndte hverdagen igen.

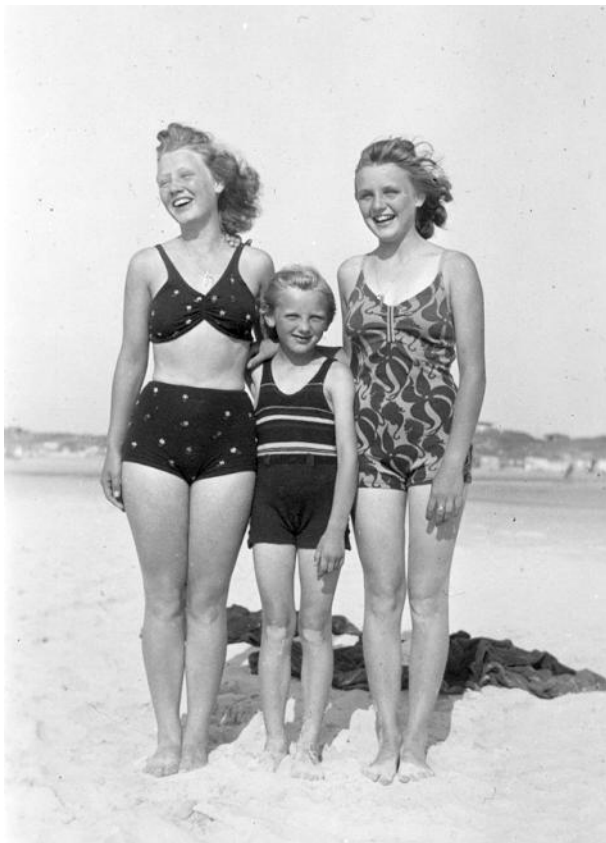
Bare ni dage efter festen forandredes alt. Tirsdag den niende april vågnede vi op klokken fire, lyttede, hvad skete der dog? Vi for ind til mor og far, kikkede ud ad første sals vinduet, kunne tydeligt se, det var tyske maskiner, der i massevis fløj hen over vores hus, i meget lav højde. Vi boede tæt ved Kastrup Lufthavn. Hvad nu, hvad skete, hvad skulle vi gøre? Gennem radioen lød en stemme om at holde ro og orden. Jeg blev sendt i skole til tiden. Mange var mødt, vi blev alle kaldt ind i gymnastiksalen, hvor inspektøren holdt en alvorlig tale for os på et sprog, vi unge forstod. Til slut bad vi Fadervor, blev sendt hjem med besked om, at vi skulle høre nærmere.

Vi vidste aldrig rigtigt, hvad der skete. Mange offentlige bygninger og hoteller blev beslaglagt. Rygter spredtes, hvad var sandhed, hvad var løgn? Vi fortsatte skolen uden problemer. Far blev kaldt op til baneledelsen og spurgt, om han kunne hjælpe som tolk, men svarede meget bestemt, at det ikke var muligt, han havde glemt det tyske sprog. Det tog de til efterretning. Far kørte troligt til Østerport under hele besættelsen, både på dag- og nattevagt, der hændte ham aldrig noget. Værnemagten havde respekt for uniformer med "guld på". Det blev hårde tider med mangel på mange ting for os alle. Mange havde anet faren og hamstret. Det varede ikke længe, inden rationeringsmærker dukkede op på alverdens ting. Mor var en knag til at finde på, havde oplevet Første Verdenskrig som fjortenårig hjemme på Sejlflodsminde, set, hvordan mormor havde gemt kaffebønner i patentflasker og lakket det til, trævlet gamle strikkede bluser op, dampet garnet, så at det blev som nyt igen. Alt tøj kunne vendes og sys om. Tænk bare på vores barndomstelt, der endte som cottoncoat til mor. Myndighederne fik travlt med at finde beskyttelsesrum til alle. Vi skulle hen til en familie Jensen på Stenlandsvej sammen med gartner Andersens. Han havde et godt kælderrum, der kunne huse os alle. Vi smuttede over vejen til gartneren, smuttede gennem et hul i hækken ind i Jensens have på kort tid. I begyndelsen skete der ikke noget, kun vrimgede det med tyskere overalt.

Edith og mor var så fikse på fingrene til alt muligt. Efter konfirmationen vågnede jeg langsomt op, opdagede, at jeg var ved at vokse ud af mit tøj. Jeg begyndte at sy om på tingene. Det blev helt fint, især min røde lillepige-badedragt gjorde lykke, da jeg klippede den over på midten og satte elastik i. Overdelen rynkede jeg lidt fortil ved busten, til sidst broderede jeg kulørte blomster med grønne blade over det hele. Todelt badedragt, lidt dri-stigt på den tid. Jeg fandt en lille sommerkjole. Den rundskårne nederdel passede lige til et miniskørt, jo, jeg begyndte at være lidt mere bevidst, blive forfængelig. Jeg kikkede på mig selv og mine "former", var jeg mon ved at blive voksen?

Sommeren 1940 blev jeg inviteret til Blokhus

hele ferien. Onkel og tante besluttede at sende Birthe, Lillian og mig derop, sammen med frk. Kristensen (til at passe på os) og stuepigen Jenny for at holde hus og opvarte os. Det var på grund af besættelsen. Der var meget uroligt i Ålborg, med flyvepladsen tæt på. Vi var vældig spændte på ferien. Lillian og jeg, klædt i mørkeblå shorts, ternede skjortebluser og vore Diana Durbin hatte på hovedet, cyklede derop. De andre og oppakningen sendtes med Karlsvognen.

Blokhus 1940. Lillian, jeg og Birthe.

Bindingsværkssommerhuset a' Porta lå midt i Blokhus by på en lille klit, lige ved Karlsvognens holdeplads, Tellufsens købmandsbutik og konditoriet. Lidt nede ad gaden lå den gamle Kancelligård, på den anden side af gaden lå forfatteren Thomas Olesen Løkkens nyere Kancelligård og Hotel Nordsøen. Lige i orkanens øje, hvor alt skete og kun få skridt til Vesterhavet. Huset havde en stor opholdsstue med udsigtvinduer og havedør, køkken, toilet, baggang og tre værelser i underetagen. Ovenpå, man skulle op ad en udvendig trappe, var der plads til fire liggende gæster. Ved baggangen var bygget en lille, lukket gård, her foregik al morgenvask i koldt vand.

Tante havde givet Jenny besked om maden. Vi skulle have et solidt morgenmåltid. Middagen var om aftenen, ville ofte komme serveringsklar i varmekasser med Karlsvognen. Blev vi sultne op ad dagen, kunne vi smøre os en pølsemad. Det var en luksus for mig, sådan hver morgen at komme op til det store morgenbord med blødkogte æg, friske rundstykker og Vendsyssels berømte smørkager. Bagefter gik vi til stranden for at bade. Ingen var bange for at lade os gå til havet, idet vi var fortrolige med revler og understrømmen, tilmed dygtige svømmere begge to. Vi var teenagere, så det forslog, vist nok utroligt optaget af os selv og vores udseende. Det gav sig udslag i, når vi lå i klitterne efter badet, altid at have kosmetiktasken med indhold samt Meluka cigaretter med, skønt ingen af os røg. Vi levede helt i vores egen verden, havde nok i os selv. En dag blev vi forskrækkede. Vi var i vandet, og pludselig kom der flere græshoppefarvede lastvogne kørende. Da ladet åbnedes, væltede det ud med tyske soldater. De smed tøjet på stranden og for ud i vandet, omringede os og syntes, det var vældigt sjovt. Hvordan vi kom i land, husker jeg ikke, men vi var klar over, at freden i vores lille paradis var slut. Siden skete det samme hver dag til bestemt tid, så var der fred igen. Vi fortrak op i klitterne, mens det stod på.

Vi fik besøg af Lillians skoleveninde Grethe et par dage. Vi tre cyklede en dag til Løkken langs stranden og besøgte hendes onkel og tante. De gav os middagsmad, tænk de boede i udhuset, selve deres dejlige hus var udlejet til feriegæster. Det var der mange, der gjorde dengang. Alt gik fint. Frk. Christensen og Birthe hyggede sig vældigt sammen, og Jenny, der var sød og rar mod os, fik tit fri om aftenen. En dag ville onkel og tante komme ud til os, måske sove på loftet. Om aftenen inviterede de os alle til dansant og smørrebrød på "Nordsøen". Som vi dog stadsede os op, selv Birthe lignede en lille prinsesse med sine lyse krøller, og frk. Kristensen så helt ungdommelig ud. Der var hyggeligt i lokalet, god musik og oppe i loftet kørte en cirkel, med mange kulører, rundt. Lyset skiftede ustandseligt. Ved et bord sad nogle pæne, velklædte, unge mænd i jakker med læg i ryggen, som moden krævede. Og tro det eller ej, var det

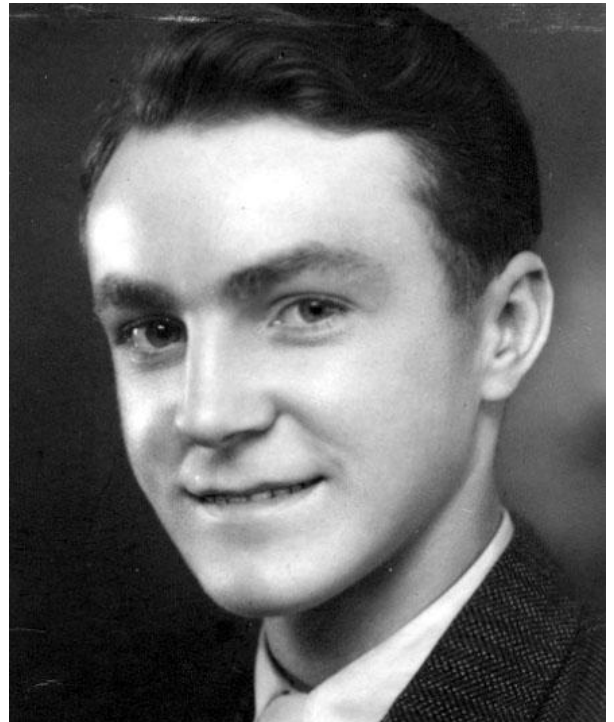
ikke mærkeligt? Da dansen begyndte, kom to af de unge herrer straks hen og bød Lillian og mig op til dans. Jeg turde næppe se på ham. Han dansede godt, fortalte mig, at han havde installeret det fine lys i loftet. Det blev til flere danse, lidt snak om at gå tur på stranden næste aften måske? Så var aftenen slut, vi skulle følges hjem med familien.

Jenny, frk. Christensen, jeg, Lillian og Birthe.

Næste dag spiste vi alle morgenmad sammen, gik en lang tur til Pirupsvarre, hvor vi besøgte hr. og fru Hansen (fra gården derhjemme) i deres sommerhus. På hjemvejen ønskede Lillian, at forældrene snart ville tage hjem, for hun havde aftalt at mødes med en af fyrene fra i går aftes på stranden. Jeg tilstod noget lignende. Sidst på dagen rejste de. Birthe og frk. Christensen var trætte, ville tidligt i seng. Ved syvtiden listede vi af sted. Vi gik lidt på gaden, jo, han var der godt nok. Hvor Lillian blev af eller med hvem, så jeg slet ikke. Vi gik på den uendeligt smukke og flade strand, som vist kun finder sin lige her i Blokhus. Vi fortalte vore navne, og hvor vi kom fra. Han fyldte for resten 21 år i dag, skulle til Ålborg en af dagene at hente sit eksamensbevis på Teknisk Skole. De havde haft afslutning, men han havde ikke fået sit bevis, idet de skulle være 21 år, før det udleveredes, betroede han mig. Jeg kunne ikke fortælle andet, end at jeg var 15 år, lige konfirmeret og skulle snart i fjerde

mellem. Vi sludrede om mange ting, han holdt fast i min lillefinger, mens vi gik, ellers intet. Jeg betroede ham, hvad tid Lillian og jeg gik i vandet næste dag! Han havde ferie, så han ville se, om han kunne komme. Han fulgte mig til Karlsvognens holdeplads, sagde pænt god nat og på gensyn måske i morgen. Jeg så straks, at Jenny og Lillian sad ved vinduet og iagttog os. Jenny kendte ham godt, hun var fra egnen, hendes søster havde endda tjent hos hans forældre. Han var søn af elinstallatøren i Pandrup og var ansat i faderens forretning.

Mit første billede af Hans.

Næste dag gik vi til stranden, tænk engang, helt uden vore kosmetiktasker, og ganske rigtigt dukkede Hans op samt nogle af Lillians venner, hvis forældre havde et stort sommerhus ude i Hune Statsplantage. Vi blev enige om at tage derud. Husets ejer var formand for Rebildkomiteen, havde en flok børn, der ferierede i huset med storesøster som "mor". Hun lavede te til os, snakken gik livligt. En af sønnerne kendte Hans godt. Da vi gik gennem klitterne ned til vandet, så jeg rigtigt på Hans. Han havde en rank og flot holdning og en profil, man ikke glemte, og så var han kun et hoved højere end mig. Men de store blå øjne, der så lige på en, de var ikke til at komme udenom. Jeg faldt pladask for ham, men lod som ingenting. Tilbage i huset diskuterede

sønnen og Hans sommerhuse. Hans forklarede ham, at han lige havde erhvervet en grund her i nærheden og ville bygge et lille sommerhus i løbet af vinteren. Jeg fattede det ikke, der var ligesom lidt vel højt til loftet her i Vendsyssel. Jeg var noget skeptisk. Hvad skulle man tro? Vi så hinanden et par gange endnu, så skulle vi tilbage til Ålborg lidt før end beregnet, da en af vore kusiner skulle giftes i Budolfi Kirke. Vi udvekslede adresser, aftalte at skrive sammen. Glemme ham kunne jeg ikke.

Tante og onkel inviterede os som afskedshilsen til underholdning med Kaj Julians orkester på Kilden, inden jeg rejste hjem. Det havde været en herlig ferie, hvilket jeg også gav udtryk for over for mine værtsfolk. De sagde, jeg altid var velkommen igen. Onkel kunne ikke dy sig med en lun bemærkning om, at jeg kunne da flytte herover. Som sædvanligt smuttede jeg lige over Ingerslev på hjemvejen, men ingen af de gamle venner traf jeg, alle var i arbejde.

Besættelsen satte stadig sine spor. Alle klarede sig på bedste måde, det gjaldt om at have forbindelser. På fars arbejdsplads havde de i mange år haft indkøbsforening til Købbyen. Det nød de godt af nu, for slagteren leverede spegepølse, fransk filet og leverpostej til de gamle kunder, så vidt han kunne. Mor havde altid handlet i Magasin og var fast kunde. Det opnåede hun meget ved, især da hun fik to piger, der skulle giftes. Brændsel var det småt med, da vinteren kom. Også det tog vi med godt humør. Fru Andersen, Elly, mor, Edith og jeg tog hver ugedag hen i Amagers Sportshal på Englandsvej og tog brusebad. Vi skrubbede hinanden på ryggen med trældsbolde, vaskede og skyllede håret i det varme vand og cyklede hjem i en fart. Så vandondulerede Elly os alle med sin specielle lotion, nemlig tragant (noget, konditorer bruger i dag, det er meget dyrt) kogt til gele. Vi blev så flotte, og kaffen, som efterhånden blev til "løbesod", smagte rigtig godt.

Københavnslivet og humøret levede videre, skønt mange grimme ting skete. Jeg var meget flittig i skolen, ind imellem skrev jeg breve til en vis person. Elly og jeg var tit med drengekoret. Knud inviterede mig i Zigøjnerhallen

for at høre Wandy Tworek og Holger Fællesanger plus mange andre kendte kunstnere. Det kunne være på de mærkeligste tider, for der kom også udgangsforbud. Jeg havde lidt dårlig samvittighed over for ham. Han anede godt, at jeg havde truffet en fyr i Jylland, men det betød vel ikke, vi ikke kunne ses? Det var svært. Familien Thestesen var flyttet til Brostykkevej i Hvidovre i deres nybyggede hus. Der var lang vej mellem os, og mørklægning og udgangsforbud gjorde det sværere at ses, det døde ligesom langsomt ud. Vi holdt os helst hjemme. Det var et herligt syn, når vi sad omkring spisetuebordet, og far barberede sig. Vi ordnede hår, og hver morgen delte vi vandet fra varmedunken til at vaske os i. Vintrene var hårde. En gang var der isslag over hele byen, så tog vi gamle uldsokker uden på fodtøjet. Luftalarmer kom jævnligt, især om natten. Det værste, vi oplevede nær på, var, da sukkerfabrikkerne blev bombet, det var ikke langt fra os. De voksne sad i kælderens, men husets søn Poul og jeg vovede os ud. Vi krøb sammen i hinandens arme, mens vi fulgte det forfærdelige bombardement. Jeg glemmer det aldrig.

Sidst på året ville Hans gerne møde mig i København på en bestemt dag under uret i afgangshallen klokken to, på Hovedbanegården. Han var på besøg hos sin onkel, proprietær Hans Hansen og Tante Helga på Bjergmarksgården ved Kirke Eskildstrup. Mor forlangte at følge mig derind. Jeg sagde ja på den betingelse, at hun ikke viste sig for ham. Hun mumlede noget om, at jeg ikke skulle tage ham med hjem, og at jeg skulle være hjemme klokken seks til spisetid. Han så stadig godt ud. Vi gik strøgtur, snakkede hyggeligt og drak kaffe et sted. Det småregnede og var koldt, han fulgte mig til havelågen på Ærtelandsvej. Der stod vi, havde svært ved at sige farvel. Far kom ud og sagde, at han skulle spørge fra mor, om ikke vi ville komme indenfor, for det var ikke rart at stå ude i regnen. Vi spiste til middag, og snakken gik livligt. Far spurgte, hvad han lavede. Først her gik det op for mig, at han havde stået i lære hos faderen og fået svendebrev som elektriker. Straks derefter taget statsautoriseret højspændingsinstallatøreksamen på Teknisk Skole i Ålborg hos civilingeniør Asbjørn Winther (der havde haft

ansættelse i Thomas Edisons laboratorier i Amerika) samt lidt senere et kursus i radioteknik i København. Ret så flot af et ungt menneske på bare 21 år. Jeg mælede ikke et ord. Efter middagen gik vi ind i dagligstuen, og da han så klaveret, spurgte han, om han måtte spille et stykke for os. Og så spillede han så vidunderligt, ikke blot jeg, men også mor og far tabte sit hjerte til ham. Mor forstod godt, at jeg skulle have frimærker til de utallige breve, vi skrev til hinanden de næste to år.

Der faldt ro over mig. Af og til var jeg ude med vennerne, flirtede lidt, som man gjorde dengang, men der var kun én for mig, så jeg glædede mig, til vinteren var slut, og håbede, besættelsen ville gøre det muligt at rejse. Der skete utroligt meget forfærdeligt, som er beskrevet af mange senere hen. Vi var altid glade, når vi alle fire om aftenen var samlet i hjemmet. Gunnar var blevet indkaldt som civilforsvarsmand. Han havde mange vagter. De ledsagede ofte politiet, blev derfor af københavnerviddet kaldt føl. Inden vi så os om, havde det været jul og nytår.

Sommeren 1941 kom jeg kun på et mindre besøg i Ålborg. Vi kørte til Blokhus, det var bare så sørgeligt. Tyskerne havde beslaglagt sommerhuset og sprængt det i luften. Nu lå der en hæslig bunkers på toppen. Onkel havde købt en grund i Pirupsvarre og var ved at bygge et blokhus. Stort og dejligt, men slet ikke som a' Porta. Jeg undrer mig den dag i dag over, at han lagde gamle flasker i massevis på indkørslen op til garagen. Ovenpå blev lagt jord.

Selvfølge mødte jeg Hans, og han viste stolt sit nybyggede sommerhus frem. Han havde ellers skuffet mig dybt, idet han efter pinsen havde sendt mig nogle billeder af sin studiekammerat Poul Erik Sørensen og et par pandrupper, Inga og Else. De havde været på cykeltur i pinsen til Farsø og besøgt Poul Eriks mor. Hun ejede den gamle dyrlægebolig, hvor forfatteren Johannes W. Jensen og søsteren Thit Jensen var født. Vi snakkede ellers hyggeligt sammen, han fortalte om det store arbejde, hans far havde fået i firmaet, med at anlægge højspændingsledninger i store dele af

Vendsyssels vildmoser. Hans gode ven Poul Erik var også ansat hos faderen. De var begge nyuddannede, men deres lærer, ingeniør Wintner fra Ålborg, havde været ude og sagt god for deres projekt. Hans havde ikke haft tid til ferie, men ville komme til København og hilse på mig. Men hvornår? Alt blev altid aftalt med forbehold, om nu også færger eller tog gik til den tid. Der fulgte mange ting, såsom mørklægning, udgangsforbud, og hvad ved jeg, vi var alle mere eller mindre urolige.

Sommerhuset.

Poul Erik var blevet forlovet med skagenpigen Anne Sofie Lønstrup, der var sygeplejerske på Rigshospitalet. De to ungersvende bestemte derfor, at de ville holde nytårsaften 1941 i København, koste hvad det ville. Hans inviterede mig, sammen med Poul Erik og Anne Sofie, til nytårsfest i Skala Salen, med Børge Roger Henriksens Orkester. Altså hvis det blev til noget. Det lykkedes og blev en uforglemmelig aften. Roger Henriksen sagde, at orkestret ville holde en pause, og spurgte, om nogen ville fylde den ud? Hans gik op på tribunen, satte sig til klaveret, og inden vi så os om, "glemte" orkestret helt at holde pause. De spillede og improviserede, så det var en lyst. Alle klappede. Det var bare så dejligt at opleve. Det blev en fredelig nytårsaften over hele København, uden problemer. Hans måtte følge mig hjem, vi kunne ikke få køreledighed, så vi gik til Ærtelandsvej. Mange ting blev drøftet, og vi var begge klar over, at vi ikke kunne undvære hinanden. Der var nogle ting, jeg lagde vægt på, som han lyttede til. Til april var jeg færdig med realskolen, før den tid kunne jeg ikke love noget. Vi tog en kærlig afsked, og han sagde nogle ord, jeg aldrig glemte, nemlig "Du er værd at vente på". Allerede næste dag rejste Hans og Poul Erik tilbage til

Pandrup og arbejdet i Vildmosen. Vi optog brevskriveriet.

Jeg husker ikke så meget fra denne tid. Kun erindrer jeg, at vi dyrkede Svend Asmussen, Leo Mathisen, Sid Merriman (Svend Gyldmark), Det syngende X og mange flere. Der gik mode i at være swingpjtatte. Det var stor mode blandt pigerne. Vi havde læggede nederdele, skjortebluser og sportsstrømper med kvaster samt tyksålede sko. Overtøjet var cottoncoat og alpehue. Mange andre ting dukkede op såsom sko af rødspætteskind. En ting kæmpede far med, nemlig cykeldæk. Vinteren gik, foråret kom, eksamen stod for døren. Jeg var ikke nervøs, havde forberedt mig godt. De sidste år var det tyndet ud i klassen, nogle faldt fra, andre flyttede. Der var kommet en ny pige, og hun og jeg kunne godt sammen. Hun hed Lezzi Møller Holst. Hun var fra Letland, boede hos en dansk mormor. Vi mødtes ofte efter skoletid. Jeg hjalp hende en del med pensummet. Vi glædede os alle til at få eksamen overstået, havde en meget sjov sidste skoledag. Endelig kom dagen, hvor vi skulle have vore eksamensbeviser. Det foregik i naturhistorielokalet. Alle blev kaldt op til inspektøren, nejede og fik beviset. En blev ikke kaldt op, Lezzi. Stor forvirring, og stor undskyldning, fordi de havde glemt at fortælle hende, at hun var dumpet. Vi var alle kede af det på hendes vegne, det lagde en dæmper på os alle.

Mor og far, ja alle sammen i vennekredsen lykønskede mig. Jeg var helt godt tilfreds med mig selv. Jeg læste mit vidnesbyrd igennem mange gange. Det var underskrevet af inspektøren J. Skibelund Eeg og lød sådan: " Hun har ret gode evner og har været jævnt flittig samt pålidelig og ordentlig med sine skriftlige arbejder. Hendes væsen er tiltalende og elskværdigt, og hendes opførsel har været udmærket". Hvad der så skulle ske, var det store spørgsmål. En påskeferie stod for døren. Jeg var inviteret til Pandrup af Hans` forældre. De ville gerne hilse på den unge pige, han i så lang tid havde kendt.

Ungdom: Ung pige i huset, forlovelse og bryllup

Det var lidt af en underlig fornemmelse at forlade skolen, men også en lettelse. Hvad fremtiden ville byde mig, lå hen i det uvisse. Først skulle en velfortjent ferie nydes i fulde drag. Spændende var det, jeg skulle møde Hans' familie og se hans hjem. Jeg nød stadig fordel af fripassene, far havde. Jeg var nydeligt ekviperet, skulle se pæn ud, når jeg skulle møde mine, måske fremtidige, svigerforældre. Alt gik stille og roligt, jeg følte mig velkommen. Hans' søster Anna og jeg var jævnaldrende, også hun havde lige bestået realkksamnen på Åbybro Private Realskole. Vi delte værelse og sludrede vældigt sammen. Dagene fløj af sted. Vi var i Blokhus at se til sommerhuset, det var smagfuldt møbleret og havde service til seks personer. Det blev lejet ud i sommermånederne. Selvfølgelig var vi i Vildmosen. Det var et imponerende syn, med alle de master og transformatorårne. Jeg kunne godt se, at det var meget store projekter. På en tur i Ålborg hilste vi selvfølgelig på onkel og tante på a ' Porta. Onkel kendte i øvrigt Hans' far, idet han lavede elinstallation i det nye sommerhus i Blokhus. Påskelørdag skulle det orkester, Hans havde spillet klaver i, lige siden han som fjortenårig i matrostøj startede der, give koncert på kroen. Det gik meget stilfuldt til, idet alle var i smoking. Jeg følte mig lidt alene, kendte ikke et menneske, men kroerjer Rask Christensen tog pænt imod mig og viste mig en god plads. Det var virkelig en veludført og seriøs koncert. Jeg forstod til fulde, det var et orkester, der på den tid var berømt over hele Vendsyssel. Der var næsten ikke det sted, det ikke gennem årene havde spillet til sølv- og guldbryllupper, runde fødselsdage og meget andet. Hans forbavsede mig stadig over alt det, han havde gang i. Hans forældre var jævnaldrende med mine, moderen var en flot dame. Hans' far havde noget aristokratisk over hele sin væremåde. Langt senere lærte jeg at forstå hvorfor. Det havde været et rart besøg, jeg tror, de syntes om mig. Nu havde begge vore familier set Hans og mig. Vi blev betragtet som kærester, hvilket vi i sandhed også var.

Hjemme fortalte jeg om mine oplevelser. Nu gjaldt det for alvor om at finde ud af, hvad jeg

kunne tænke mig. Jeg havde altid holdt af børn, havde en ide om at blive barneplejerske. Mor foreslog, at jeg måske skulle prøve at være barnepige for at se, om det virkelig var det, jeg ønskede. Gennem avisen fandt jeg nogle, der søgte en ung barnepige til tre børn i et herskabshjem på Jagtvej. Hjælp til det grove. Sommeren tilbragtes ved Rungsted Kyst. Det lød godt, jeg søgte og fik pladsen. Skulle begynde første maj klokken tolv. Blev spurgt, om jeg havde uniform, det ville sige blå lærredskjole og hvidt forklæde. Næ, svarede jeg. Fruen mente, hun havde noget, jeg kunne passe. Ingen aftaler om opsigelse og arbejdstid, kun at jeg havde fri hver anden søndag, samt hver onsdag eftermiddag fra klokken to. Lønnen var kost og logi samt tres kroner om måneden.

Jeg mødte op med min kuffert og blev vist ind i et lille pænt værelse med håndvask og klædeskab, her stillede jeg mine ting. Derefter mødte jeg børnene i børneværelset. Der var Hans på knapt syv år, Bodil på fem og lille yndige Ulla på knapt tre. De stirrede på mig, nysgerrigt og vurderende. Jeg tog det helt roligt, jeg vidste straks, at dem skulle jeg nok få det godt med. Og det fik jeg. Moderen forklarede, at hun skulle i byen, og nu kunne vi lære hinanden at kende, til hun kom igen. Tilføjede, at jeg skulle skrælle de kartofler, der stod i køkkenet, og bemærkede bestemt, hun gerne ville tiltales som fru. Børnene viste mig rundt i herskabshjemmet. Det var på anden sal i en stor ejendom lige ved Fælledparken. Fra fortrappen kom man ind i en nydelig korridor, med indirekte lys, ind i en pæn dagligstue, derefter en spisestue, der virkede mørk og trist med de store jugendstilmøbler. Derfra gennem et lille anretterkøkken, ud i et stort køkken med gasbord og spisekrog. Herfra ud til en mellemgang, hvor der var en dør til bagtrappen, mit værelse, børneværelse, soveværelse og badeværelse med fælles toilet.

Så ringede det på fordøren. Jeg for ud og lukkede op, et bud klaskede en pose med en kæmpe torsk, der endnu sprællede, i armene på mig. Jeg var rædselsslagen, bar bæstet ud i køkkenvasken. Ungerne var vældigt interesserede og studerede den intenst. Da jeg havde sundet mig lidt, kunne jeg fortælle dem om

gæller og den sjove lille spids, fisken havde under munden. Forklarede, at vi nok skulle have den til middag i aften. Så gik vi ind i børneværelset, jeg skulle se alt deres legetøj. På kort tid var jeg på bølgelængde med børnene, og de var utroligt søde og velopdragne.

Inden længe havde jeg lært rytmen i huset. Det gik hurtigt op for mig, at min titel vist skulle hedde ene-, kokke- og barnepige. Jeg var i gang fra syv morgen, til ungerne var lagt i seng, puttet og sunget for om aftenen. Alle tre skulle have hver sin sang, så var klokken ni, og jeg var dødtræt. Herren, som jeg skulle tiltale ham, så jeg næsten kun ved morgen- og middagsbordet. Han talte aldrig til mig. Jeg spiste morgen og frokost med børnene i køkkenet, støvsugede, støvede af, vaskede gulve, redte senge, ordnede badeværelse, vaskede klat vask, strøg tøj og forberedte ting til middagen om aftenen i løbet af dagen. Samtidig rendte alle tre børn omkring mig. Fruen var altid ude, nød vist at vide børnene i gode hænder. Om aftenen hjalp vi hinanden med tilberedningen af middagen. Jeg dækkede op til familien i spisestuen og bar mad ind til dem. Inden da havde fru en øst min portion mad op på en tallerken, som jeg så kunne gå ind på værelset og spise alene. Bagefter opvask, lidt senere lægge børn i seng. Eneste ekstrahjælp var vinduespudder og en vaskekone. Jeg havde aldrig fri, selv den onsdag, hvor jeg skulle gå klokken to, skulle jeg helst nå alt, inden jeg gik.

Fætter Svend og Erna drev på denne tid en stor bagerforretning i Tåsingegade, fem minutters gang fra os. Store Bededag skulle mor og far samt mange andre familiemedlemmer samles der om aftenen. Jeg bad fri i god tid. Da aftenen oprandt, skulle herskabet ud. De havde desværre glemt, at jeg havde bedt fri, så det måtte jeg undvære. Ikke engang min veninde Elly, der lige havde gennemgået en på den tid meget stor hofteoperation på Ortopædisk Hospital hos overlæge Gildberg, måtte jeg besøge, skønt jeg kunne gå hen til hospitalet på ti minutter. Det var kun spændingen om, hvordan det ville blive at komme til Rungsted, der holdt modet oppe hos mig.

Sommerhuset, som skuffede mig utroligt, var

et lille, rødt træhus, der lå i en mindre have på Drejersvej ved Rungsted Kyst, omgivet af kæmpestore pragtvillaer. Havestuedøren førte ind til husets stue. Til højre en dør ind til et lille værelse samt en anden til baggangen. Her var et toilet og et minikøkken, samt bagdør ud til en lille lukket gård. Fra stuen (åbenbart tilbygning) to værelser og lille badeværelse med bruser. Alt var meget småt, der var ikke megen plads til tre voksne og tre børn. Jeg fik det lille værelse ved stuen. En seng, et lille bord og en stol, samt et jernstel med vandfad og kande, det var alt. Mit tøj måtte jeg opbevare i kufferten. Drejersvej gik parallelt med Strandvejen, derfor havde dette lille hus en indhegnet strandret helt ned til Øresund, sammen med alle de fine kæmpevillaer.

Hverdagen begyndte tidligt. Herren skulle nå morgentoget til København, var altid for sent på den. Morgenbordet stod klart, ungerne stod klar ved havelågen med cyklen, og fru stod klar med mappen. Det var lige ved, at de skulle hjælpe ham op på cyklen og skubbe ham af sted. Dette cirkus startede morgenen med hver eneste dag. Når herren var væk, faldt der lidt ro over huset. Vi fik morgenmad sammen, og dagens program blev lagt. Huset skulle ordnes, klatvask og strygning samt forberedelse til mad om aftenen forberedes. Hvis der kom et par veninder på besøg til frokost, skulle jeg også lige ordne det. Det var ikke de store retter, hverken til frokost eller middag, gerne et kogt blomkålshoved på fadet, omgivet af salatblade og små pølser, pyntet op med tomat og andet grønt, men tid tog det. Solen skinnede, ungerne tiggede om at komme til stranden. Endelig kunne vi pakke den lille trækvogn med madpakker, saft, legetøj, læsestof og badedragter. Sønnen Hans var galant og trak køretøjet. Her slappede vi af, vi måtte gerne blive på stranden til sidst på eftermiddagen. Havde fru gæster, blev hun hjemme, ellers tog hun til byen for at handle.

Fruerne fra de store villaer kom ned til stranden, mest for at sole sig lidt. De talte pænt til mig, syntes, jeg havde et godt tag på børn, spurgte, om jeg var gymnastiklærerinde. Jeg fortalte, som sandt var, at jeg lige havde taget realeksamen og nu skulle prøve at passe børn. Jeg gik i vandet med dem, legede ”10-20-30”

og meget andet. Bagefter gjorde vi gymnastik, læste bøger, spiste frokost. Efterhånden begyndte de selv at lege med legetøjet, grave kanaler, bygge sandslotte, og småskændes lidt. Det var altid mellembarnet Bodil, der lavede ballade. Storebror Hans kaldte hende for en "mukfis", jeg måtte gå i rette med dem. Professor Sten Ejler Rasmussens unge kone havde et par småpiger og spurgte, om de måtte være med i legen, når hun skulle ud at handle. En mormor fra den store genbovilla til os, med facade til strandvejen, kom med en lille Peter Rosetsky og spurgte, om også han måtte være med. Efterhånden havde jeg seks småbørn, mellem tre og seks år, på stranden hver eneste dag, når solen skinnede. De legede godt sammen. Det var mange små rollinger at holde styr på, men jeg havde den store frisvømmer- og livredningsprøve og var fortrolig med vandet. Dagene ved vandet var dejlige for os alle, vi nød det sammen. Var det regn eller dårligt vejr, gik vi ture til Ewaldshøjen, et minde om forfatteren, hvor man kunne løbe helt op på toppen, lige noget børnene kunne lide. Gad vidst, om det er tilladt i dag? Videre gik turen forbi Karen Blixens hus og ned til lystbådehavnen.

Dagene gik godt, men aftnerne var så triste for mig. Jeg måtte som tyende, man ikke talte med, når børnene var lagt i seng, sidde muret inde på det lillebitte værelse. Selv når aftenerne var lune, kunne jeg mærke, de helst ville være alene i haven. Jeg talte næsten ikke med et voksent menneske, undtagen på mine fridage. Fruen opdagede, jeg havde frikort til S-toget. Var lige ved at tage de aftalte rejsepenge fra mig af samme grund. Jeg længtes hjem, brevene fra Hans var min eneste opmuntring. En dag skrev Hans, at han atter havde haft et sammenstød med faderen og arbejdede i Nørre Nebel. Kort tid efter skrev min mor, vi havde ingen telefon, at Hans var kommet til skade ved et styrt fra en defekt elmast. Han henvendte sig til mor og far om hjælp, idet han hurtigst muligt, efter henvisning fra lægen, skulle opereres på Rigshospitalet i København. Operationen var vel overstået, han havde det godt. Jeg fik nådigst lov at bytte min fridag, så at jeg kunne besøge ham. Efter rekreation på Ærte-landsvej besluttede han at blive i København.

Han fik hurtigt ansættelse hos installatør Malling i Pilestræde og flyttede ind på Stensgårds Pensionat i Store Kongensgade. Det var et pænt sted. Hans' fætter Torben, hvis forældre kendte familien Stensgård, flyttede også ind her, da han begyndte sit ingeniørstudium. Stensgårds købte nok en ejendom i Dronningens Tværgade. Der var nogle gode værelser, kavalerfløjen, som Hans og Torben var så heldige at få. Jeg var senere i vinterens løb ofte gæst på pensionatet og spiste middag med om aftenen, bare man var tilmeldt dagen før. Her mødte vi mange interessante mennesker, blandt andet en vis Mogens Glistrup, han var på den tid en hyggelig person. Tænk, nu var Hans i København og her sad jeg. Vi skulle først tilbage til Jagtvejen midt i august, når Hanse, sønnens kælenavn, skulle begynde skolen. Jeg kunne ikke bare sådan rejse, men overvejede, hvordan man sagde op. Undersøgte sagen på Studenternes Juridiske Rets-hjælp. Fruen gik ustandselig og fablede om, at de skulle have en dygtig pige, der kunne servere, når de skulle holde guldbryllup for hendes forældre til november. Hvad hun mente med det, var mig ligegyldigt, jeg passede bare mit arbejde.

En aften, jeg gik til postkassen, hilste den ældre nabofru som så ofte før venligt på mig. Spurgte spontant, om ikke jeg havde lyst til at drikke en kop te med hende. Jeg sagde ja tak, og pludselig sad jeg på første sals altanen i det kæmpestore nabohus, med en fantastisk udsigt over Øresund til Sverige. Tænk engang, derne lå det lillebitte rødmaledede sommerhus, jeg "boede" i, hvilken forskel. Fruen sagde rent ud, at hun følte sig ensom nu, hvor sønnen, der ellers boede hjemme, var på ferie. To verdenner, to kvinder, med stor aldersforskel, mødtes. Og hvilken oplevelse, vi talte så godt sammen, jeg lovede at komme igen en anden aften.

Tiden var løbet fra mig. Herren var højrodt i hovedet, så bebrejdede på mig, da jeg kom hjem. Jeg havde ingen nøgle. De havde ventet på mig, så de kunne komme i seng. Jeg undskyldte mange gange. Fortalte frimodigt, at fru Schwanenflügel havde budt mig på te. Herren så helt forkert ud i ansigtet, nærmest forbløffet. Jamen, det gjorde da ikke noget, fremstammede han nærmest undskyldende. Fruen var

også ret så benøvet over mit nye bekendtskab. Nu havde de boet nabo til hende derovre så mange år, aldrig hilst på eller talt med hende, og så inviterede hun deres tjenestepige på te? Efter den tid, når jeg ikke skulle passe børn om aftenen, sagde jeg frejdigt til fru, at jeg gik over til naboen til te. Jeg spurgte, om jeg skulle tage nøgle med?

Efterhånden så det hele ikke så sort ud. Jeg nød mine fridage med Hans. Han var glad for det nye arbejde. Opsøgende, som han altid var, havde han meldt sig ind i Kastrup Roklub og tog samtidig undervisning på klaver hos en anerkendt lærer, som installatør Malling anviste ham. Hans fik en dag, helt uventet, en ret morsom oplevelse, idet han blev sendt hen til en elreparation i Pilestræde hos en grosserer, nabo til firmaet Malling. Pludselig stod han i en lille sjov, sjusket butik med alverdens husholdningsredskaber hængende i loftet, koste, skovle, sæber, vaskemidler og meget mere i et rod overalt i lokalet. En kolerisk herre for omkring, fortalte ophidset om installationen. Propperne sprang ustandseligt. Stor kortslutning. Manden dirigerede bedrevidende og nervøst hele tiden, mens Hans beroligede ham. Pludselig, da regningen skulle skrives ud, gik det op for Hans, at det var "selveste herren i huset, hvor jeg tjente", han stod overfor. Han var endnu mere overbevist om, at jeg skulle væk fra den plads hurtigst muligt, men på en ordentlig måde. Man rendte ikke af pladsen i utide, var vi enige om.

Var det ikke for børnenes skyld, havde jeg næppe holdt ud. Alt var så intetsigende, vi levede så tæt på hinanden i det lille hus. Jeg følte mig altid under opsyn. Blot inde på det lillebitte værelse kunne jeg være næsten privat, døren kunne ikke lukkes helt i. Derfor nød jeg den frihed, nabofruen og hendes søn havde givet mig for lidt "åndelig føde". Vi kunne tale om bøger, musik, spille på flygelet, ja endda diskutere, hvordan krigen og besættelsen udartede sig. En dag foreslog hun sønnen at køre mig en tur i den smarte, topersoners sportsvogn med åbent tag, der stod i garagen. Der var benzinrationering, men firmaet klarede det nok, betroede de mig. Denne dejlige sommeraften fik jeg for alvor set "Rungstedes Lyksaligheder" og hele Nordsjællands skønne

natur. Mange af stederne kendte jeg, havde været der med mor og far. Det var bare anderledes i bil. Hjemme ventede moderen med et herligt tebord. Jeg fortalte selvfølgelig om min kæreste og vore fremtidsplaner, som nærmest kom til at ligge i Jylland. Dette hjem blev for en stund en oase for mig, jeg aldrig glemte.

En skønne dag var vi atter hjemme på Jagtvej. Det blev en travl tid med at få hjemmet startet op, men inden længe kørte det som sædvanligt. Det blev en kamp for at få en friaften om ugen. Jeg var først færdig klokken ni om aftenen. Moderen kunne da for en gangs skyld selv putte ungerne, syntes jeg. Herren mumlede noget om, når pigerne fik kærester ...! Jeg var uendelig træt af, nu det blev mørkt, at skulle gå langt fra stoppestedet til en port ind til karrèens baggård for at komme op ad en mørk, smal køkkentrappe, hvor bude henvistes til. Jeg følte det nedladende.

Hjemme diskuterede hele familien, om ikke jeg bare skulle sige op. Det kom helt uventet af sig selv. Ediths kollega Jytte i Amagerbanken var forlovet med en installatørsøn. De manglede en ung pige i huset. Det skulle helst være en, der ville hjælpe med telefon og andet i firmaet, ting, der skulle tales igennem personligt. De mente alle, at det lige ville passe til mig, for alt tydede jo på, at jeg skulle ind i branchen før eller senere. Hele familien besluttede i enighed, at jeg skulle sige skriftligt op 15. september klokken 12 med fratrædelse 1. oktober klokken 12. Det var juridisk gyldigt, når ikke der forelå skriftlige aftaler imellem parterne.

Installatør Aksel Sørensen drev en omfattende forretning fra en stor villa på Frederiksberg. Jeg aftalte tid og kom derud. Hr. Sørensen beskrev det hele levende for mig. Jeg skulle have familiær stilling, passe den almindelige husholdning med fru Sørensens hjælp. Der var havemand, vaskekone, vinduespudder og ekstra hjælp, når det var nødvendigt. Fru Sørensen var alvorligt syg af epilepsi i perioder og krævede megen hjælp af manden. Her skulle jeg tage over og passe telefonen, bestille varer samt videregive besked, hvor i byen de skulle leveres og meget mere. Ligeledes give folkene i kælderen ordre om nyopståede opgaver. Alt

det, jeg allerede havde set foregå i forretningen i Pandrup. Jeg følte mig godt tilpas sammen med de to mennesker, syntes, jeg gerne ville prøve, om jeg kunne klare opgaven. Deres faste hushjælp var gift med en styrmand og ventede barn, men ville sætte mig ind i alt. Jeg skulle begynde 2. oktober. Jeg så mit værelse, det var pænt med håndvask, reol, skab, god seng og radio. Jeg havde fri hver uge fra lørdag middag til mandag morgen og hver aften. Jeg måtte gerne have besøg på værelset og ville få udleveret nøgle til hoveddøren. Lønningen var fem gange større end hos grossererens.

Tiden skulle nu bare gå. Jeg nævnede intet for børnene, men grossererens blev meget vred, da han så min opsigelse. Forklarede mig belærende, at det ikke kunne lade sig gøre, jeg skulle blive til 1. november kl. 12 efter tyende-loven, ellers kunne jeg ikke tilkomme løn, og en helt masse andet om erstatning. Jeg svarede slet ikke. En aften, herskabet var ude, hentede Hans alle mine ting og puttede dem i sin egen medbragte kuffert. Så var der kun det nødvendige tilbage og min kuffert, der stod tydeligt fremme i værelset. Sidste aften, jeg puttede børnene, fik de uden at ane hvorfor en ekstra historie og sang. Lille yndige Ulla var svær at forlade. Som hun lå der, trak hun altid en lille lys krølle ned om næsetippen og stak tommeltotten ind i munden, når hun skulle sove. Jeg blev der således hele dagen, til børnene var lagt i seng den 1. oktober. Tænk, herren tilbragte denne dag, i den kolde baggang i en stol med et tæppe om benene for at holde øje med mig. På værelset puttede jeg mine få ejendele i kufferten, listede lynhurtigt ud ad bagdøren, uden at låse. Jeg så lige herren stå forbavset op af stolen, men væk var jeg. Jeg husker næppe efterspillet, men han blev da dømt til at betale mig sølle 60 kroner.

Vinteren 1942 blev en rar tid i København, på trods af besættelsen. Hans' ven, Poul Erik Sørensen, havde fået ansættelse ved Thrige-Titan. Han ville være i nærheden af kæresten Anne Sofie Lønstrup, der stadig var på Rigshospitalet. Vi var således rigtigt mange unge, der kom meget sammen. Jeg trivedes fra allerførste dag i min nye stilling. Det var ikke så svært at sætte mig ind i installationsvirk-

somheden. Husholdningen havde jeg et godt tag på, og fru her lærte mig at lave rigtig god mad. Sønnen blev udlært elektriker, og kæresten Jytte, Edith, Gunnar og Hans og jeg blev inviteret til et stort svendegilde, som fru Sørensen og jeg i fællesskab havde forberedt. Det var helt igennem en familiær stilling. Der var af og til meget at se til på grund af fru Sørensens alvorlige sygdom. Heldigvis voksede jeg med opgaverne, måske fordi der også i det daglige vist mig hensyn. Alene det, at dagens avis lå til mig hver dag, når jeg skulle holde middagspause. Jo, jeg havde det rigtigt godt. Hans, Torben og jeg smuttede et par gange i løbet af vinteren til Bjergmarksgård, også her blev vi forkælede af Torbens forældre. "Drengene" grinede lumsk til hinanden, når tante Helga personligt førte mig op til gæsteværelset på første sal, når vi skulle i seng. Vi unge mødtes også i mit hjem. Alle var vi mere eller mindre under uddannelse og tog ikke meget ud.

Inden vi så os om, var det atter jul. Den tilbragte Hans selvfølgelig i mit hjem sammen med Edith og Gunnar. På grund af udgangsforbud og hvad ved jeg, holdt hr. og fru gartner Andersen en herlig nytårsaften for os alle, både gamle og unge. Så var vi ikke afhængige af noget, kunne overnatte i hjemmene. Elly var blevet forlovet med Hildur Christoffersen, også en gartnerensøn. Det blev en dejlig aften, men lidt vemodig, ingen syntes rigtigt at kunne se en ende på krigen. Hans satte ellers gang i musikken, ingen kunne stå for ham, når han satte sig til at spille. Vi kom alle godt ind i året 1943.

Hans befandt sig godt i København. Alligevel rykkede det i ham, da faderen atter forsøgte samarbejde med ham. Der var gået næsten et år, og hans far vidste, at jeg vinteren igennem havde fået lidt "forstand på elektricitet", og slog på, vi kunne starte en filial i Nørre Sal-tum. Det lød interessant, for det var jo drømmen om at blive selvstændig, der huserede i Hans' hjerne. Det var svært at bestemme sig. Han havde været i København for min skyld. Nu lå det i luften, at det var min tur til at yde noget, måske prøve at bo i Jylland. Mor og far var kede af det, men kunne det ikke være anderledes, ville de, som Edith og Gunnar

sagde, tage afsked med mig med maner. De kendte Hans og vidste, at han ville tage hånd om mig på en god måde. Festen blev på Wivex, hvor Teddy Petersens orkester spillede. Inden havde jeg selvfølgelig taget hjerteligt afsked med familien Sørensen.

Endnu engang stod jeg ved en skillevej, var en lille tur i Pandrup. Luftede tanken om en plads i huset der på egnen. Det faldt ikke i god jord hos fru Buch-Jacobsen. Atter søgte jeg hjælp hos onkel og tante på a' Porta. Lige over for dem, på Boulevarden, lå Arlings fotohandel. Fruen var blevet enke, drev selv den omfattende forretning videre. Hun fik af og til sendt varm mad over fra a' Porta. Havde en dag til min tante ytret ønske om, bare hun kunne få en sød ung pige i privaten, til at lave varm mad hver dag. Hvad, om vi snakkede med hende, foreslog tante. Fru Arling boede privat i karréen lige ved siden af a' Porta på fjerde sal. Det gik i orden, jeg kunne tiltræde 1. maj 1943. Endnu engang må man sande, at mund til mund metoden ikke er så tosset endda. Igen var jeg heldig på den måde at få en god plads. Så spændende som hos Sørensens var det ikke, lønnen ej heller. Det gjorde ikke så meget. Min situation fortalte jeg selvfølgelig fru Arling om. Hun sagde, at vi da bare kunne tale om det, efterhånden som vi fandt ud af, hvornår vi skulle giftes.

Atter skulle jeg lære et nyt hjem at kende. Dette var det smukkeste. Tre stuer på rad, alle yderst smagfuldt møblerede. Køkken, soveværelse, badeværelse og et værelse, hvor der boede en ung mand til leje. Pigeværelset var på kvisten, hyggeligt møbleret med adgang til bad og toilet på gangen. Hjælp til storvask og vinduespuddning. Det var nemt at holde, der var meget sjældent gæster. Det, fru Arling værdsatte, var et veltillavet varmt middagsmåltid til os begge, hver dag klokken tolv. Jeg dækkede op til hende i stuen, men hun nåede næsten aldrig hjem til tiden, ringede på telefonen, sagde, at jeg bare skulle spise, dække maden til og holde fri. Om aftenen skulle hun have lidt smørrebrød. Jeg købte friskt ind til os hver dag. Maden var altid spist, når jeg mødte næste dag og lavede morgenmad til os. Ellers vaskede jeg bare klatvask og strøg om os begge to. Det blev hængt ud fra altanen, på en

dobbelt tørresnor, som man kunne trække i. Den anden ende sad fast på muren til Kruses gavl. Jeg kunne således hver dag stå her og se, hvad der foregik i gården hos a' Porta. Vi kunne råbe til hinanden. Jeg havde det nemt, havde fri fra lørdag middag til mandag morgen. Jeg gav mig god tid til de daglige indkøb til vores lille husholdning. Gik lange ture om eftermiddagen. En gang om ugen gik jeg om i Rantzausgade. Der lå en rigtig gammeldags "romersk" badeanstalt. På rad og række stod, med forhæng imellem, nogle meget store badekar med løvefødder og flotte messinghaner. Det kostede næsten ingenting, og vi blev skrubbet på ryggen og tørret i varme håndklæder. Lillian og tante gik tit med, selv om vi havde bad hjemme. I ugens løb var jeg glad for, at jeg boede så tæt på dem, at jeg altid, på trods af udgangsforbud, kunne snyde værnemagten og smutte derned. I slutningen af august 1943 sad jeg på mit kvistværelse og så, hvordan oprøret mod tyskerne begyndte. Hele Boulevarden var en stor krigsskueplads. Fra den dag gik jeg sjældent ud. Så vidt muligt rejste jeg hver lørdag til Pandrup med toget. Jeg turde ikke mere cykle ud forbi flyvepladsen. Så opholdt vi os altid i sommerhuset.

Jeg fyldte atten år. Den fejrede vi i tosomhed, idet vi gik ud og spiste middag på Kristine i Ålborg. Ellers havde vi tit Hans' venner på besøg i "Bell'Ami", som vi kaldte huset, sommeren igennem. Jeg lærte således Hunes mejeribestyrerpar Lorentsens datter Else at kende. Vi havde meget til fælles. Også Inga, datter af Pandrups Private Lilleskoles lærerinde fru Eriksen. Det var her, Hans fik sin første lærdom, blandt andet lærte drengene at brodere. Jeg har endnu lille Hans' kunststykke af en lysedug. Henning Nørregaard og en af de mange Jansen brødre, begge sønner af slagtermestre i byen og blandt de gamle venner fra Åbybro Realskole, kom ofte. Hans havde, under det store arbejde i mosen, truffet en ung ingeniør, Palle Bønnelykke, fra Grenaa. De arbejdede så godt sammen, og da det ikke altid var let at være fremmed på en egn, inviterede vi også ham. Det var lidt af en skuffelse for os, da vi mange år senere bosatte os på Djursland og genså ham og konen Asta, der var fra Kås, at de lod, som om de slet ikke huskede os. Pyt, midt i det hele kom en invitation til Anne

Sofie Lønstrups bryllup med Poul Erik Sørensen i Skagen Kirke. Hans skulle være forlover, idet Poul Eriks far var død for nogle år siden. Vi skulle bo, hver for sig, hos noget familie. Jeg boede hos en elskelig gammel tante, i et rigtigt Skagenhus. Som hun kunne fortælle om gamle dage, og slægten Lønstrup. Vi fik inden da travlt med at få tøjet i orden. Min konfirmationskjole strammede over busten. Tante havde en fremragende syerske. Hun kikkede på herligheden, sagde, at den skulle farves mørk rosa, så skulle hun nok få sat skik på overdelen. Den blev så flot. Jeg var heldig at finde et par flotte, højhælede guldsko, dyre var de, men jeg kunne bruge dem til mit eget bryllup. Bryllupstankerne svirrede i hovedet på både Hans og mig.

Hvordan det gik med filialen, vidste jeg ikke noget om. Hans nåede så vidt, at han satte sommerhuset til salg med tilføjelsen, gerne med renæssancemøbler som delvis udbetaling. Dette for at skaffe kapital til udbetaling på et hus. Der gik ikke ret lang tid, før en køber meldte sig. Det var malermester Ravnholt fra Nørre Sundby. Vi kunne næsten ikke vente med at tage ud og syne møblerne, for af sted. Det var min drøm af en stue, der stod der, noget, jeg slet ikke turde håbe på ville gå i opfyldelse. Der var lang vej endnu, familien skulle på søndag komme til Blokhus og se sommerhuset. Alt gik godt, vi blev enige om pris på både hus og møbler, aftalte også overtagelsesdato. Vi besluttede alle fire at tage ind til Hans' forældre for at fortælle nyheden og håbede, de blev glade på vore vegne. Vi bad om at låne skrivemaskinen for at få stillet en ordentlig slutseddel op. De ventede fremmede, kaffebordet stod dækket, og de var meget lidt imødekommende. Lidt flove over for Ravnholts over den kølige modtagelse trak vi os tilbage, da papirerne var skrevet. Vi inviterede selvfølgelig køberen til et stykke smørrebrød på kroen. Vi skulle hurtigst muligt finde opbevaring for møblerne. Snedkeren i Pandrup havde plads. Samtidig bestilte Hans ham til at lave et tobaksskab efter tegning, med en fin udskæring af en lokal billedskærerkunstner. Jeg var bare så glad. Måtte ringe hjem til mor og far og fortælle det. Kort tid herefter blev vores bryllupsdato bestemt, nemlig den 18. februar 1944. Det var på mine

forældres sølvbryllupsdag. Mange ting spillede ind, besættelsen, rationering og penge. Min søster og svoger skulle giftes til sommer, og far havde 25 års jubilæum ved D.S.B. til oktober. Alt skulle helst klares.

Huset i Hune.

Hans og faderen så virkeligt på huse. Hans fortalte mig, at der var et dejligt hus midt i Nørre Saltum, med centralvarme, bad og toilet. Også muligheder for garage og lager til en forretning var til stede. Men så var der altså bare lige huset i Hune. Det lå mutters alene, haven var pløjemark, pumpe i gården, udhus med "das", kakkelovn og brændekomfur i køkkenet. Langt fra alt, både naboer og indkøbsmuligheder, lige hvor korsvejen førte til henholdsvis Store Vildmose, Pandrup, Blokhus og Løkken. Set med fremtidens øjne en god placering, når krigen sluttede, men her og nu uendeligt trist. Hvem der afgjorde hvad, aner jeg ikke. Hans' mor syntes ikke, det var nødvendigt, at vi fik centralvarme, vi kunne vel bo i Hune. Det var billigere. Det var så lidt, det drejede sig om, hvis vi havde fået huset i Nørre Saltum, men Hans' far skulle kautionere for os, på nogle faste lån. Hans havde selv alle pengene til udbetalingen. Senior skulle ikke betale noget som helst. Det blev Hune. Vi kunne regne med, at huset var indflytningsklart 15. marts 1944.

Hans' forældre syntes, jeg skulle flytte hjem til dem 1. december. Så kunne jeg hjælpe i huset, nu skulle vi jo måske snart være med i det hele. Hans havde sit gamle værelse, jeg fik Annas. Det gik meget godt, jeg gjorde, hvad jeg blev sat til. Fru Buch-Jacobsen havde næsten altid migræne, fik mange pulvere og lå

i sengen. Desværre havde de mange "fremmede" på besøg, som jeg måtte servere for. Det var et helt andet hjem end det, jeg havde gæstet i 1942. Julen stod for døren, ih, hvor jeg længtes hjem. Hans havde en overraskelse til mig. Han havde bestilt forlovelsesringe til os, jeg skulle med op og vælge hos guldsmeden i Nørre Saltum juleaftensdag. Så skulle vi have dem på nytårsaften. Mellem jul og nytår ringede fru Arling fortvivlet og fik hr. Buch-Jacobsen i tale. Hun bad så mindeligt, om ikke frk. Alstrup kunne komme ud til hende i januar måned, inden hun rejste til København. Den unge pige var rejst uden varsel. Hun stod med status og forretningen helt alene, manglede hjælp. Hvem der var mest lettet, ved jeg ikke, men lykkelig var jeg, da jeg atter befandt mig på min lille kvist på Boulevarden i Ålborg. Fritiden tilbragte jeg mest i køkkenet på a' Porta. De syntes, jeg var god som "kold jomfru". Aldrig havde jeg smurt så mange stykker højt belagt smørrebrød som her, men syntes, det var sjovt. Månedene gik hurtigt. Jeg talte tit med mor i telefonen, vidste, hun havde alt parat til mig. Fru Gudmandsen skulle sy brudekjolen, og Edith og mor havde broderet navn på håndklæder og viskestykker, alle hjalp mig. Tænk, alt det arbejde, de lagde i det, de syede og broderede. Hvordan skulle jeg takke dem? De havde endda fået far til at brodere hulsøm på en dug til mig. Jeg vidste og ville tro på, at bare vi fik vores eget hjem, selv om det blev Hune, så kunne det hele måske komme til at fungere?

Huset stod på den anden ende, da jeg kom hjem til København. Alt var under kontrol, når mor ledede slaget. Vi arbejdede os gennem hele programmet. Jeg skulle til præsten og tale med ham om vielsen, som skulle foregå i Højdevangskirken klokken 10 om formiddagen den 18. februar 1944. Præsten syntes, det var meget ungt at blive gift, bare atten år. Han mindedes min konfirmation. Så med bekymret mine på mig. Jeg forklarede hvorfor og fortalte om mit fremtidige hjem i Jylland. Endnu engang kikkede han alvorligt på mig, spurgte, om jeg var helt rask? Jeg svarede frejdigt, for jeg forstod nemlig godt, hvad han mente: "Ja, jeg er fuldstændig rask og venter ikke barn". Da lo han hjerteligt, gav mig et knus, mente, jeg nok skulle klare mig i fremtiden.

Mange gæster fra Jylland kunne ikke komme, rejseforholdene var heller ikke de bedste. Mine tilkommende svigerforældre meldte straks afbud. Heldigvis kom Hans' onkel og tante samt sønnen Ib fra Bjergmarksgård. Ib var forlover for Hans. Mor og far havde en stor omgangskreds og en del familie, tilflyttet fra Jylland, alle kom. Efter vielsen holdt pastor Johannes Pedersen en meget personlig tale til os som brudepar, og til mor og far som sølvbrudepar. Vi gik lykkelige ned ad kirkegulvet, hilste til alle sider og ud i bilen, der kørte os til fotograf Bryde på Amagerbrogade. Stolt og underligt følte det, da fotografen bad fruene rykke lidt til højre på billedet.

Brudeparret den 18. februar 1944.

Hjemme ventede frokosten. Festmiddagen om aftenen skulle holdes lige over gaden, i gartner Andersens store stue. Kamma Furholm spillede som altid til vore fester og sange. Der var et overdådigt gægebord, alt forløb godt. Jeg husker ikke så meget, erindrer dog hr. Thestesens kom hen og ønskede mig hjerteligt tillykke, idet han sørgmodigt sagde: "Så så jeg dig alligevel som brud" og tilføjede "Jeg forstår dig godt, du har fået en god og dygtig mand, der passer til dig". Tante Helga spurgte, om vi

skulle på bryllupsrejse. Hvis ikke, ville hun gerne invitere os til Bjergmarksgård nogle dage. Vi modtog indbydelsen med stor glæde. En helt igennem dejlig fest, der endte med, at vi dansede brudevalsen. Alle gæsterne samledes omkring os og klappede. Bagefter dansede jeg med dem alle sammen, men hvor var Hans? Han sad såmænd ved klaveret og spillede alle vore gode melodier, og jeg kunne mærke, han var rigtig glad. Da vi skulle i seng, havde mor og far overladt deres soveværelse og dobbeltsengen til os, den jeg var kommet til verden i. De fint broderede brudelagner var de selv samme, som sølvbrudeparret havde ligget i for 25 år siden, dem, min elskede mormor havde broderet til min mor. Hvor sølvbrudeparret sov? Såmænd i børneværelset i vore køjesenge. Se, det var et rigtigt eventyr.

Bryllupsrejsen førte os ikke langt væk, kun med toget til Kirke Eskildstrup, hvor vi som sædvanligt ved besøg blev hentet i hestevognen med den skøre hest for, der altid var bange for regnvejrspletter på vejen. Kunne vi få det bedre nogle steder? Gæsteværelset var møbleret om i den anledning, sengene stod ved siden af hinanden, nu behøvede tante heller ikke følge mig op for at værne min dyd. Bjergmarksgård stod altid som noget dejligt for os. Jeg var lige fra begyndelsen af Hans' og mit venskab blevet modtaget her som hørende til familien. Der var en egen stemning ved at være gæst på den ret store gård. Hans' onkel, Hans F. Hansen, havde været mange år på godset Ledreborg på Sjælland og var steget i graderne gennem årene. Han var i øvrigt søn af tidligere skolelærer Hansen fra Mastrup skole på Djursland. På slottet var en af døtrene døvstum, det samme gjaldt for godsinspektørens datter. Disse fik således en uddannet døvstummelærerinde til at undervise sig privat. Ja, rigtig gættet, denne søde Helga Buch Jacobsen, blev til fru Hansen. Hvor mange år de blev på godset, ved jeg ikke. De købte Bjergmarksgården. Godsinspektørens datter, Ebba Jørgensen, fik også sit hjem her, havde nogle stuer på første salen i stuehuset. Hun fik livet igennem en livrente fra godset. Familien havde også en afdeling af Ebberødgård med unge alumner, gerne 10-12 stykker, på gården gennem mange år. I det daglige spiste alle i folkestuen, men var der gæster, dækkedes til

familien i spisestuen. En af disse gutter glemmer vi aldrig, Børge, han var stuepige og dækkede op under frk. Jørgensens ledelse. Hun havde en lille hund, Ulla. Den trådte Børge altid hårdt på tærerne, når han så sit snit til det, så hunden peb højt og ynkeligt. De tre var således altid på kant med hinanden. Det var bare noget, vi altid forventede som gæster og morede os over. Ved morgenbordet under vort besøg blev han helt slået ud, ville hælde te op til mig, og løftede tevarmeren op, men hvor var kanden? Han stak fortvivlet hånden op i tevarmeren. Det kunne han ikke klare.

Dette var et lille sidespring, men timerne her, også sammen med fætrene Torben og Ib, var altid noget særligt, med ture i skoven, spil af alle slags, også på det gamle barokklaver. Vi havde nogle herlige dage, men pligterne kaldte, vi vendte tilbage til København. Hans besluttede at rejse hjem, Der var mange ting, han kunne forberede i huset. Jeg blev, bad Hans tage mål til gardiner og sørge for gardinstænger, så kunne mor og jeg hjælpe hinanden med at sy gardinerne, mens jeg var hjemme. Afskedens time kom, det var utroligt, det, der skulle sendes til Jylland. Huset i Hune stod klart til tiden. De første par nætter sov vi i Pandrup. Det var iskoldt, og huset skulle varmes op. Hans havde købt briketter og tørv til komfur og kakkelovn. Han havde i det hele taget nået en masse. Købt lysekroner hos Solar i Ålborg, nu han var i byen, slået et slag omkring sagførerauktionen og købt et italiensk, sekskantet, udskåret dagligstuebord, meget flot, til en billig penge. Og det allerbedste, en dobbelt el-kogeplade, for jeg var rædselsslagen ved tanken om brændekomfuret. Jo, det "husede", som man sagde på vendsysselsk.

Huset var bygget af gule sten og indeholdt to stuer, soveværelse, køkken, stort spisekammer og bryggers. En lille forgang med trappe op til første sal, hvor der var loftsplads og to værelser. Vores kombinerede stuemøbler bestod af spisebord med hollandsk udtræk, seks salonstole, trefløjet skab, tre personers sofa, en lænestol, bogreol og det nyerhvervede dagligstuebord og tobaksskab, alt i egetræ med smukke udskæringer. Kunststofgardinerne tog sig godt ud både i stuer og køkken. I soveværelset havde vi to stålsenge i udmærket kvali-

tet, men madrasserne, puh ha, de var fyldt med ildelugtende kapok, og bolstret var vævet af papirgarn. En stor svensk dragkiste og et par stole udgjorde møbleringen. Vi havde fået mange fine bryllupsgaver, der pyntede op. Service havde vi ikke meget af, det var mest det fra sommerhuset, men efterhånden fungerede huset. Komfuret i køkkenet kunne fint varme det hele op.

Hans på arbejde.

Jeg syntes, at vi havde fået et pænt hjem, men der var ikke meget for mig at lave. Hans tog på arbejde tidligt og kom ofte sent hjem. Jeg gik den lange tur til Pandrup for at handle. Tog så Karlsvognen hjem. Af og til kikkede jeg ind til familien, men de havde travlt, bare de dog havde indbudt mig til at hjælpe. Jeg kendte ingen i byen. Vi inviterede mor og far til at besøge os. De fik soveværelset, vi rykkede op på gæsteværelset. Den dag, de kom, havde vi inviteret hr. og fru Buch-Jacobsen til middag. Jeg havde lavet god mad og dessert, dækket så pænt op, som jeg kunne og glædede mig rigtigt til at sige velkommen til begge hold forældre, der aldrig havde set hinanden. Alt var klart, vi

ventede i spænding, men tiden gik og gik. Først halvanden time senere øjnede vi Opel Kadetten i det fjerne. Det var pinligt, senior var lettere påvirket, meget rød i hovedet. Fruen hilste venligt, undskyldte forsinkelsen på hans vegne med på halvsvensk at sige "ursäkta, men det vorda svart for en affærsmand at passe tiden, anderlunda om et vanligt arbete ved bannen fra otte til fire". Jeg husker mors og fars fortvivlede øjne. Dette ville aldrig gå godt. Mor var stille. Far, der var venligheden selv, viste stor glæde over maden, roste mig, udtrykte glæde over, at jeg kunne lave så dejlig mad, så skulle det nok gå alt sammen. Hvad skulle han sige? Da middagen var overstået, og vi havde fået en kop kaffe, var mødet slut. Man havde travlt, man var vel affærsmand. Vi talte slet ikke om det. Hans og far gik udenfor og kikkede huset efter i sømmene, mor og jeg tog en tudetur i hinandens arme i køkkenet under opvasken. Alt var grotesk, ord overflødige. Vi fik et par gode dage sammen, men mor og far var ikke helt rolige efter dette møde. Jeg kunne se det på deres øjne, da vi tog afsked.

Det var sol og sommer. Vi cyklede til Blokhush, så tit vi kunne, om søndagen og badede. Jeg bemærkede ofte, Hans ikke havde det godt, når han tog på arbejde, jeg følte, noget trykkede ham. Jeg blandede mig aldrig i forretningen, det var for længst gået op for mig, at det næppe blev til noget med løfterne om den filial. Jeg følte ikke på noget tidspunkt, jeg hørte til familien, og dog, en dag kom fru Buch-Jacobsen og forærede mig en lille killing. Den lille missekate blev mig en stor trøst. Jeg fandt sammen med Else Lorentsen, vi cyklede til Blokhush om dagen, badede og soled os i klitterne. På hjemvejen drak vi kaffe hos hendes forældre på Hune Mejeri. Ved malketid begyndte jeg at gå hen på en gård for at hente nymalket mælk, købe grøntsager og æg. Så fik jeg en lille snak her. På en indkøbstur til Pandrup vovede jeg mig ind i byens førende manufakturforretning, Langgaard, for at købe en natkjole. Der var mange tyskere i forretningen, og jeg skal love for, at der blev "disket op" for dem. Jeg fik bare et stort nej, de solgte kun til faste kunder. Ikke mange i byen anede, hvem jeg var, og jeg anede intet om, hvem der

var ven eller fjende. For resten havde jeg det ikke ret godt. Var træt og lidt ked af det, gik ensomheden mig på? Og kvalme! Min sunde fornuft kunne straks stille diagnosen. Jeg var gravid. Det var et ønskebarn, vi var begge lykkelige for det. Desværre blev jeg alvorligt syg, fik årebetændelse i højre ben og blodprop i lungen. Blev hasteindlagt på Brønderslev Sygehus. Det var midt i juli måned, og jeg lå der til 15. september.

Her er en tom plads i min erindring, Jeg husker kun, jeg lå med nærmest et metalbur, foret med ildvat på højre ben i flere uger. Bare nogen strejfede sengen, mærkede jeg smerterne. Hans besøgte mig så tit, han kunne, jeg fik hilsner og breve fra København. Tante Vivika besøgte mig en gang, forærede mig en turkisgrøn charmøse natkjole samt friske tomater og citroner, hvor hun så fik dem fra under krigen? Ellers lå jeg der mutters alene. Efterhånden fik jeg det bedre. Hans kom med store nyheder. Han havde søgt og fået pladsen som elværksbestyrer i Langelund fra den 1. oktober, hvis han sagde ja. Han var spændt på, hvad jeg ville svare, og forklarede en masse. Jeg kunne mærke på ham, det var noget, han gerne ville. Der stod en stor lejlighed til os, han havde endda næsten solgt huset i Hune til Onkel Daniel. Selvfølgelig sagde jeg ja, alt andet kunne være bedre end det, jeg havde oplevet her.

Jeg skulle aldrig vende tilbage til huset i Hune. Jeg havde bare boet der i fire måneder, men det rørte mig ikke. Hans ordnede selv flytningen og måtte rejse til Langelund allerede 15. september for at sætte sig ind i forholdene. Jeg fik det meget bedre og havde svagt mærket den lille banke på. Der var liv, hvilket gjorde, jeg måtte komme hjem, men til hvor? Hvad der var hændt mellem forældrene og Hans, ved jeg ikke. Jeg skulle bare komme til Pandrup fra hospitalet og bo der, til jeg den 1. oktober kunne rejse ned til ham. Det var bare så sært. Hr. Buch-Jacobsen var alene i huset, og der var kun kontordamen frk. Nielsen, der forklarede, at jeg skulle sove i Annas værelse. Samtidig forklarede hun mig, at fru var rejst til Hersom, hvor de havde lejet en lejlighed. Var der ufred i familien? Husholdningen var således overladt til mig, hvis vi skulle have

noget at spise. Heldigvis ringede Hans til mig hver aften. Det var altid optimistiske toner, luttet gode oplevelser. Jeg kunne mærke, at han var rigtig tilfreds og glædede sig, til jeg kom. Jeg havde været syg så længe, men aldrig havde han beklaget sig, ordnet alt til det bedste for os. Denne gang var jeg sikker på, at alt ville blive godt. Jeg sad med min lille missekate, der var i pleje her, måske kunne jeg få den derned engang? I morgen skulle jeg rejse og bad hr. Buch-Jacobsen låne mig penge til billetten. Han svarede, at jeg kunne få, hvad jeg skulle bruge hos frk. Nielsen på kontoret. Jeg fik 50 kroner, som jeg kvitterede for.

Et opbrud: Elværket og landsbysamfundet i Langelund ved Filskov

Landsbynavnet Langelund - udtalt i et trent L-a-n-g-e l-u-n-d og ikke, som jeg troede, Lange - med tryk på lund - sagde mig intet - jeg anede ikke engang, hvor det lå på landkortet. Ikke desto mindre skulle det blive stedet, hvor de største og mest skæbnesvangre oplevelser i hele mit liv skulle udspilles i årene 1944 til 1948.

Vi forlod Vendsyssel, min mands barndoms-egn, idet grundlaget for den fremtid, faderen havde lovet Hans, pludselig forsvandt som "dug for solen". Vort nybyggede gulstenshus og nyindrettede hjem lå i Hune, kun et par kilometer fra Blokhus og Vesterhavet. Vi forventede, at der her ville blive et stort udviklingsområde, når tiden var inde (krigens afslutning). Derfor var huset hurtigt solgt til min onkel Daniel Karlsen fra Ålborg. Således blev vores adresse fra 1. oktober 1944 Grønbjerg Elektricitetsværk, Langelund Mølle pr. Filskov.

Langelund Mølle, Grønbjerg El-værk, Langelund pr. Filskov.

Under mit lange sygehusophold må der have været et alvorligt opgør mellem Hans og forældrene. Både politisk, forretningsmæssigt, ja kort sagt, i hele livsindstillingen lå de langt fra hinanden. Derfor søgte han andre veje.

Hans havde søgt stillingen som elbestyrer, og sin unge alder til trods fik han pladsen. Han rejste derned 14 dage før tiltrædelsen for at sætte sig ind i driften af den ret omfattende virksomhed. Han havde selv sørget for pakning og flytning af møblerne. Jeg kom først "hjem" til mine svigerforældres bolig fra Brønderslev Sygehus sidst i september, efter at han var rejst. Der var ikke andre muligheder

for mig på det tidspunkt.

Det var lidt underligt for mig at opholde mig i mine svigerforældres hjem, men det gik lettere, end jeg havde troet, idet min svigermoder var taget til Hersom, hvor de havde lejet en bolig. Min svigerfar var i huset og var venlig imod mig. Han var godt klar over, at jeg ikke havde det så godt efter det lange sygehusophold. De fjorten dage gik hurtigt, selv om jeg oplevede ting, jeg ikke brød mig om. Jeg var bare nitten år. De første måneder af vores ægteskab havde været svære, ikke mellem Hans og mig, men det var, ligesom jeg slet ikke hørte til her i familien. Jeg var aldrig blevet taget med på råd, når beslutninger om huskøb og vores fremtid blev diskuteret.

Det var således med en underlig trist fornemmelse, jeg den 1. oktober forlod Pandrup station med toget til Ålborg, hvor jeg så skulle videre til Vejle. Tænk, der stod Lillian og tante Vivika og ville sige farvel til mig. De rakte mig en af de gode madpakker fra "Cafe a' Porta". Det lettede lidt på mine triste tanker, spændende var det jo at skulle gense Hans og alt det nye "dernede". Der gik mange tanker gennem min hjerne, den sidste tid havde været streng. Jeg havde ligget på hospitalet siden midt i juli, var lidt afkræftet, benene var ømme efter den alvorlige årebetændelse. Pyt, trods alle besværligheder havde jeg mærket "små spark" i min nu lidt runde mave, så hvad betød det så alt sammen? Turen gik fint til Vejle, og jeg fandt den rigtige rutebil. Med bankende hjerte nærmede jeg mig mit bestemmelsessted. Rutebilen slog "et bette slaw" til højre og gjorde holdt ved mejeriet, fortsatte så i et "y" sving ud til landevejen igen og kørte mod Filskov og Sønder Omme.

Der stod Hans forventningsfuldt og tog imod mig. I tussmørket pegede han på konturerne af en kæmpemæssig bygning på den anden side af vejen. Det var overvældende for mig, og lidet anende, hvad fremtiden ville indebære, gik jeg over tærsklen til mit nye hjem. Flyttelæsset var for længst kommet, og Hans havde ordnet det efter bedste evne. I et lille hyggeligt kontor bød han på smørrebrød og kaffe. Det blev nok det sted, vi ville opholde os mest i tiden, der kom, for her var der en mindre kon-

troltavle på væggen, der hele tiden viste spændingen på værket, så man hurtigt kunne gribe ind, hvis spændingen sank for meget. Vi havde meget at tale om og besluttede at vente til næste dag med gennemgang af bygningen. Efter en god nats søvn var jeg klar til at lære mit nye hjem at kende. Det var bestemt ikke "bare" sådan en lille lejlighed, men også en blandet virksomhed "inden for murene".

Langelund Mølle fra bagsiden.

Bygningen var som før fortalt meget stor. Der var høj kælder, stueplan og loft, og her var både privatlejlighed, mølleri, dele af elværket, ja selv inde under huset kørte en vandturbin. Det var umuligt at forklare, det skulle ses. Man gik op ad en høj trappe til den private hovedindgang, herfra var bygget en rampe ud med port ind til møllen. Hestevognene kunne køre herhen og få læsset korn og kunstgødning på vognene.

Fra hoveddøren kom man ind i en stor korridor med trappe til første sal. Til venstre var der en dør ind til to store stuer med fløjdør imellem. Køkkenet var med spisekrog til mange mennesker. Køkkenbordet havde vask og vand (senere beskrivelse følger), stort brændekomfur, heldigvis også et bord med elektriske kogeplader og en dejlig elektrisk ovn. Spisekammer var der også. På første sal var der tre værelser og indbyggede skabe i gangen. Nede i gangen førte en dør ind til det lille kontor, der var møbleret med en divan, skrivebord, boghylder og telefon. Inden længe havde Hans erhvervet sig en gammel skrivemaskine. Her var som omtalt en tavle på væggen, hvor man kunne følge elværkets rytme. Det blev i årenes løb mangan en nat Hans' soveplads på den gamle divan - der skulle faktisk være vagt døgnet rundt.

Herfra gik en dør ud til selve møllen. Her stod to store gammeldags kværne, hvis remtræk gik ned gennem kælderen. Den ene malede grutning, den anden valsede kornet. Længere fremme stod masser af sække med kunstgødning visse dele af året. Udover at "male og valse" korn var mølleren også uddeler for Ringgive og Omegns Kunstgødningsforening. Længere fremme i lokalet begyndte man at ane elværket. I en tilbygning stod en ældgammel dieselmotor, videre ned ad trappen kom man ned i kælderen, hvor selve vandturbinen befandt sig, nærmest helt inde under huset. Her var en dør ud til stemmeverket.

Langelund Mølle fra havesiden.

I kælderen var den helt store tavle placeret - den fyldte en hel væg. Her kunne indviede regulere strøm og spændingsforhold. Lige under vor private lejlighed var der nærmest en sal fyldt med kæmpestore akkumulatorglas indeholdende blyplader og syre. Faktisk et mægtigt batteri forklarede Hans mig. Man skulle jævnlige undersøge, om der var syre nok på blypladerne i glasset. Det var et ubehageligt arbejde - en væmmelig damp af syre var der altid derinde. Sikkert smadder usundt.

Ja, helt ærligt, lod jeg, som om jeg forstod det hele, men at man lavede elektricitet på den måde og så sendte det ud som jævnstrøm på luftledningsnettet til forbrugerne, fattede jeg faktisk ikke. På loftet over møllen var der lagerplads samt karlekamre. Her var også en stor beholder, som der blev pumpet vand op i til husholdningen. I haven, den var også stor, var der en tilbygning, der rummede stald, garage og - hold nu fast - det eneste "lokum" i hele dette kæmpe hus.

Der var nok at tage fat på - alene at finde ud af de mange rum, kældertrapper og smutveje til kælder og vaskehus var et helt studium de første par dage. Hans havde næppe taget højde for alle de "titler", der fulgte med, for ud over elværksbestyrer var han uddeler for Ringgive og Omegns Kunstgødningsforening, møller, der skulle holde gang i de to gamle kværne, og så havde han fået autorisation til at drive forretning i oplandet for egen regning, herunder salg af diverse artikler inden for el-branchen. Desuden havde vi fiskeretten til Mølledammen - vi fik også at vide, at en bondemand, ved navn Marius, skulle levere os flere tønder kartofler hvert efterår, som betaling for græsning på åbrinkerne.

Vi fik orden på lejligheden, og vore store, smukke renæssance møbler, min stolthed, kom rigtigt til deres ret i disse stuer. Gardinerne fra Hune ligeså. I køkkenet kom kun gardinkappen op, det nederste anvendtes som omhæng til et hjemmelavet Marie Antoinette toiletbord. Hans fik lavet en træhylde, hvorpå der blev sat sort crepepapir og små hvide flakoner samt en glasplade, det var virkeligt flot. Min mormors gamle, hæklede sengetæppe blev sovekammergardiner. Ja, tiden var sådan, at man måtte tage fantasien i sving, pengene var små, og selv om man kunne betale, var det svært at få noget ordentligt. Alle gardinerne var således af cellulid, madrasserne i vore senge var lavet af papir og kapok. Men hvor var vi glade for det alt sammen. Hver eneste dag oplevede vi nye ting. Hans kunne ikke lade være med at grine, da han kom hjem fra Brugsen, hvor de omtalte mig som "a bette møllerfru". Jeg stod jo der med meget stor, rund mave.

Vi fandt ud af, at værket var bygget i 1910. Store dele af Danmark oplevede det samme på den tid. Den gamle "Peter Møller" var gået på pension og havde overladt stillingen til søn og svigerdatter, Hans Christian og Ragna Pedersen, men det gik slet ikke. For Hans Christian var og blev drunker. Langt senere oplevede vi, at vore elektrikerlærlinge forlystede sig med at fiske flasker op af åen efter stemmeværket og sælge dem i Brugsen. Det var nok et "minde" fra Hans Christians tid.

Med vores ankomst var der lagt op til nye tider for det hensygnende elværk. Byen var nem at overskue. Først mejeriet, hvor rutebilen holdt, dernæst gamle Marinus' faldefærdige hus (byens elskede original - af Annette kaldet Rimus) - på den anden side af vejen mælke-mand Gustavs hus og så smedjen, der betød meget på den tid, når hestene skulle skoos. Lige før "y-svinget" gamle Annas pyntelige bindingsværkshus. Her drejede bussen så forbi kogekonen Maries og "Peter Møllers" huse på den ene side og dyrlæge Thyregods villa og Harald Pedersens gård på den anden side, videre ud til hovedvejen mod Filskov.

Skulle man videre i byen, måtte man over åen. Her kunne man rigtigt se det store stemmeværk på den ene side af broen, på den anden side Mølledammen i al sin idyl. Vel over broen lå brugsen. Til venstre herfra gik en lille grusvej ud til en række store gårde, men her lå kun vognmand Krabbes villa, fru Rahbæks trikotage (enke efter landstingsmand), tømmer Elvstrøms værksted, postens og gamle Malms huse. Tilbage til brugsen gik man til højre og ned mod Mølledammen. Her lå "Møllegården", og på den anden side den lille Langelund Kirke, anneks til Ringgive kirke. Kørte man videre, kom man til Grønbjerg. Her var slagter, købmand, afholdshotel, skrædder, møller Brøndums store virksomhed samt en del små huse. Det var alt. Manglede man noget særligt, måtte man til Give (hospital) eller Filskov (læge).

Som tidligere fortalt havde vi rigtig mange frynsegoder, så Hans' bekymringer for den meget lille kontante løn, nemlig 1200 kr. om året, spekulerede vi ikke mere på. Det gik op for os, at vi havde fri husleje, el og varme plus

telefon. Så det var bare om at tage fat.

Hans havde lige fra begyndelsen et gensidigt godt forhold til værkets bestyrelse og formanden, gårdejer og sognefoged Stein Storbank - i sandhed en stor personlighed - og god til at varetage hele sognets problemer på bedste måde. De holdt mange møder - altid på møllen - og "a bette møllerfru" lavede masser af mellem-madder og kaffe. De bedyrede alle sammen, at jeg var bedre end mejeristens kone, hvad det så end betød. Det blev her vedtaget først at anskaffe en ny dieselmotor. Dernæst skulle ledningsnettet "gås efter i sømmene" og fuldføres til en "ringledning", så alle på nettet havde samme spænding. Den gamle dieselmotor, som supplerede vandturbinen, var nedslidt, og bedre blev det ikke af, at den gik på gengas, (som blev fremstillet af træ) på grund af besættelsen. Den var næsten umulig at starte især nu, den kolde tid kom. Det afstedkom nogle frygtelige høje drøn og eksplosioner, der hver morgen kunne høres viden om. Jeg tænkte ofte: "Bare Hans overlever". Værst gik det ud over hestene, der var på vej til mejeriet, de stejlede. Det hændte også af og til, at spandene røg i åen. Min fremstilling af elværket er nok lidt primitiv og amatøragtig, men fortalt med min opfattelse af det hele på dette tidspunkt.

Stemmeværket var nærmest en gangbro fra den ene side af åen til den anden. Det bestod af flere sektioner og kunne således reguleres efter, hvor meget eller lidt vand der skulle bruges til el-fremstillingen. Det var et strengt arbejde - og farligt. Ofte måtte Hans sporenstregs ud for at regulere vandmasserne - det kostede engang tegnebogen, med mange penge i, idet den faldt ud af inderlommen og ned i vandmasserne. Især vinterdage mindes jeg med gru, når han stod derude på stemmeværket i sne og slud, af og til med isslag.

Jo, der var noget at se til. Jeg mindedes, da jeg, bare 17 år gammel, kom i huset hos installatør Aksel Sørensen på Normasvej i København for at få et indblik i, hvad det var at drive en el-forretning. Det var den bedste læreplads, jeg har haft. I det halve år, jeg var der, lærte jeg at passe en telefon, bestille varer og at sende svendene ud til arbejdspladserne. Jeg fik ind-

blik i, hvad de mange småting hed, elpærers størrelse og faconer, sikringer og meget mere. Også firmanavne og forretninger, vi nu selv handlede med. Og ikke mindst lærte jeg at lave virkelig god mad i fru Sørensens køkken, noget, der alt sammen kom mig til gode i den blandede landhandel, jeg var havnet i. Ih, hvor jeg nød det.

Vinteren 1945 blev streng og noget af en manddomsprøve for Hans. Der var rigtig meget at lave, og han fik en mand til hjælp, men mange glæder fik vi også, blev således inviteret til præstens i Ringgive og lægefamilien i Filskov. Konerne dér var også københavnerne, og det lavede mig vældigt op. Vores nabo, dyrlægens kone var også fra "staden", vi havde også megen glæde af hinanden. I selve byen Langelund var det skik og brug, at alle blev budt til "spisning", når der var slagtet gris i en husholdning. På den måde lærte vi landsbyens indbyggere og deres hjem at kende. Jeg kunne godt lide den samhørighed, der fandtes mellem både høj og lav. Det var utroligt venlige og imødekommende mennesker her på egnen. Var det måske besættelsen, der spillede ind? Den mærkede vi ellers ikke meget til, skønt vi boede lige i nærheden af de store Søby Brunkulslejer, men rationeringsmærker og mangel på mange ting undgik vi ikke. En sjov ting må fortælles her: Når mejeriet lukkede spildevand ud, løb det ned i en lille omløbs å for enden af vores have. Her vrimlede det af og til med smørmærker, som vi omhyggeligt samlede op og tørrede.

Til nogle af de omtalte spisegilder snakkede vi koner om syltning og om, hvordan vi kunne spare på sukkeret. Jeg glemmer aldrig uddelerens trinde og sjove kone. Hun samlede sine buttede arme om sin ret store barm. Idet hun vippede fra side til side, udbrød hun: "A' sejer nu puen til puen".

Mor og jeg skrev mange breve, men nu, da vi havde fået telefon, kunne vi snakke sammen, hvis hun gik over til gartner Andersen. Besættelsen gjorde rejser næsten umulige. Hans' søster Anna kom dog ned til os med vores lille mis, der i mellemtiden var blevet stor. Den havde været i pleje i Pandrup siden juli måned, men faldt hurtigt til ude i møllen, hvor den

blev en god rottefænger.

Julen nærmede sig, men den skulle fejres i "tosomhed". Jeg havde klaret mine pligter i både hus og forretning, men det begyndte at knibe mig, maven var stor og rund, så mon ikke der snart ville ske noget?

Torsdag d. 11. januar vågnede jeg tidligt og var selv klar over, det var "nu". Ved et tilfælde havde vi aftalt med fru Malm, at hun skulle komme klokken otte og gøre huset rent. Jeg vækkede Hans. Da fru Malm kom, spurgte jeg denne ældre dame, der havde født fem børn, om ikke hun mente, det var ved tiden, sådan som jeg havde det. Det vidste hun ikke noget om, så Hans ringede til vores gode ven og huslæge, der kom efter kort tid. Han forklarede mig, at selve fødselen ville ske om cirka otte timer, men han ville alligevel sende mig til Give Sygehus straks. Vejret var upålideligt, det var grusomt koldt og masser af sne. Jeg blev sendt af sted helt alene. Hans vinkede til mig med ængstelse i blikket. Ved siden af ham stod lærlingen med min barndomskælk, der her var kommet til ære og værdighed til transport af de tunge ting, der brugtes til optøning af vandrør. Mærkeligt, at man husker det så tydeligt så mange år efter.

Jeg blev vel modtaget på sygehuset i Give og straks lagt ind på fødestuen. Jeg blev tilbudt grønkålssuppe til middag og anvist en snor, jeg kunne trække i, hvis jeg ønskede hjælp. Der kom bare ikke nogen, og veerne blev stærkere og stærkere. Jeg hev og sled i snoren, intet skete. Jeg følte mig helt forladt. Var lidt bange, men sådan var det vel dengang? Først klokken 16 kom en sygeplejerske ind og bød på kaffe. Hun kunne straks se, at det var "oppe over" - nåede lige at sige, at de havde glemt at sætte klokken til. Nu kom der gang i sagerne. Jordemoder, narkoselæge, overlæge og andre hjælpere kom til. De var rigtig gode ved mig og var kede af, at jeg havde ligget alene så længe. Nu gik det stærkt, og klokken 17.30 fødte jeg en lillebitte pige, på bare 2850 gram og 46 centimeter, fuldbåren og velskabt, hyle kunne hun også. Det var et uforglemmeligt øjeblik, og da de rakte hende hen til mig, hun havde lidt blod på kinden, gav jeg hende et

lille kys og udbrød spontant: "Velkommen til verden". Åh, hvor var jeg glad. Lægen udbrød: "Så lille bitte, og så endda så levende", om hende.

Hans fik det glade budskab og sendte det videre til familien. Allerede dagen efter strømmede det ind med hilsner af alle slags til mor og datter. Hans kom dagen efter og "synede" den lille, turde knapt nok røre hende, og ungen lindede kun lidt på det ene øje. Hun var hurtig til at lære at amme hos mor, og jeg kunne ret hurtigt mærke, hun faldt godt til hos mig. Hans kom igen, men stadig lurede hun kun med det ene øje på klem. Han spurgte mig forsigtigt og meget beklemmt, om der var noget i vejen med hendes øjne? Det kunne jeg berolige ham med, at der ikke var. Jeg ruskede lidt i damen, og pludselig åbnede hun begge sine smukke, blå øjne og så op på far.

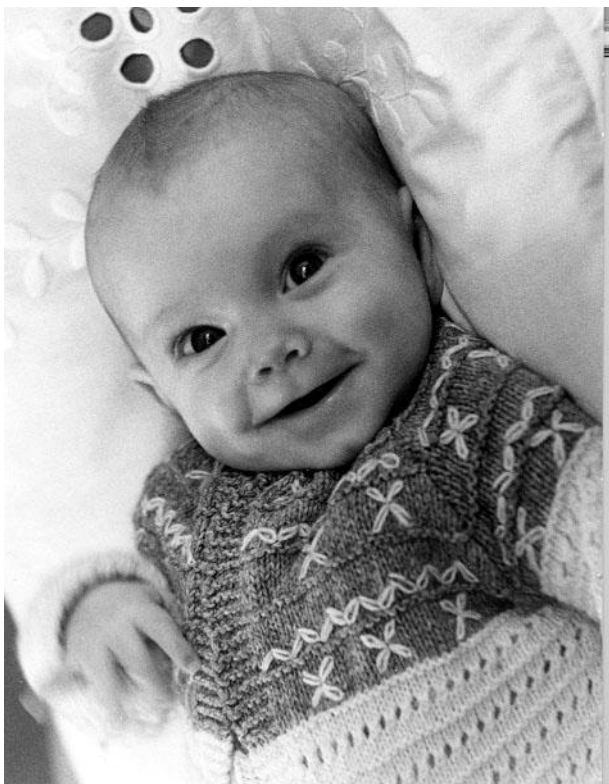
Desværre gik ikke alt efter bogen. Sygdom lurede, og jeg følte mig dårlig efter fødslen, men regnede med, det nok var normal træthed. Besværligheder som knuder i brystet, hvor jeg havde meget mælk, var vist skyld deri, selv om den lille tog godt fra sig. Jeg skjulte andre gener, som jeg havde, fordi jeg var så bange for ikke at komme hjem. Efter tre ugers forløb gav overlægen lov til, at vi måtte komme hjem. Krig, vind og vejr havde mor overvundet og stod forventningsfuld sammen med Hans og lærlingen og ventede spændt på at se os. Den lokale vognmand Daugård hentede os i Give, endelig var vi hjemme på Møllen igen. Jeg nåede kun lige ind i stuen, rakte mor barnet, blev dårlig og måtte gå i seng. Dr. Schmidt kom straks, konstaterede, at det var alvorligt og skaffede os en privat sygeplejerske. Mor blev hos os i den tid og tog sig af huset. De turde ikke flytte mig, men efter 14 dage blev vi atter overført til Give Sygehus.

Vi kom først hjem til Møllen sidst i april. Det havde været en kamp på liv og død, men vi to piger havde klaret os. Nu var den lille familie samlet hjemme hos far. Hvordan Hans havde fået alt passet i al den tid, jeg var borte, ved jeg ikke, aldrig havde han beklaget sig over noget.

En ny tid skulle begynde, og den lykke, jeg

følte, da jeg for første gang selv skulle passe min lille pige, var ubeskrivelig. Det at lægge hende i kurvevuggen med hjul, den, jeg selv havde ligget i, var helt utroligt. Tro det eller ej, selv om benene var ømme, kom jeg i gang med mine huslige pligter. Jeg kunne se, at alt arbejdet for Hans var blevet rutine uden besvær. Det næste, der lå os på hjerte, var at få den lille døbt, for hun var i mellemtiden blevet fire måneder gammel. Dagen blev aftalt med vores gode ven, pastor Willy Gram, nemlig søndag den 6. maj til søndagsgudstjenesten i Langelund Kirke. Dåbskjolen var klar, syet af mit brudeslør.

Det var den 4. maj, og usikkerheden var stor på grund af krigen. Man anede, at der måske snart ville ske "noget", så min familie turde ikke rejse over til barnedåben. Heldigvis havde Hans slægtninge på egnen, nemlig brødrene dyrlæge Gustav Jespersen fra Filskov og Charles Jespersen fra gården Elmstrup, begge med fruer. Vi anede ikke, hvor familien fra Pandrup boede på dette tidspunkt.

Annette som spæd.

Det skulle være en rigtig dejlig dag. Kogekonen Marie var bestilt, slagter Fløhr fra Grønbjerg leverede stegen, og Hans cyklede den lange vej til Filskov mejeri med desserten,

der skulle fryses til is der. På selve dagen kunne onkel "Gus", der jo som dyrlæge havde bil, tage desserten med, når han kom. Om aftenen den 4. maj samledes næsten alle i byen hos os, vi havde de bedste modtagerforhold. Vi kunne rigtigt høre budskaberne, der dagen igennem lød gennem radioen. Og endelig hørte vi det gode budskab. Vi fandt lys frem, nu blev Danmark frit. Glæden ville næsten ingen ende tage.

Næste dag huserede kogekonen i køkkenet. Der skulle bages hjemmelavede tarteletter til forretten, koges høns osv. Jeg havde også meget at se til, men klokken cirka 9 tror jeg, ville jeg lægge barnet ud i vognen i den store gang. Jeg stod med hende i armene, da det pludseligt buldrede meget kraftigt på fordøren, og ind nærmest væltede to mandspersoner, en klædt i "bondetøj" og gummistøvler bærende et hævet jagtgevær i hænderne. Den anden, en lille "firskåren" mandsling, med sort tilbagestrøget "brillantehår" og mørke hornbriller. Han var iført et langt, hvidt silkehalstørklæde og sort selskabsfrakke. Jeg holdt min baby i armene, mindre end en meter fra mig rettede han en revolver direkte imod os, idet han hvæsende, vredt og højlydt brølede: "Hvor er han?" Jeg fremstammede angst: "Hvad vil I?" Han hvæsende endnu engang, stadig med hævet revolver: "Hvor er han, nu går den ikke længere, nu er det slut".

Jeg husker, Hans kom ud fra kontoret og stirrede forbavset på os alle sammen. Uden nogen forklaring greb de ham på den mest brutale og hårdhændede måde, de nærmest overfaldt ham, hev ham ud, læssede ham som en sæk kartofler op på ladet af en gammel lastvogn og kørte bort. Jeg sansede intet, var nærmest lammet af skræk. Husker ikke så meget af, hvad der skete omkring mig, eller hvad klokken var. Jeg holdt hele tiden barnet i mine arme. Sognefogeden kom og beroligede mig. Han var meget vred. Han sagde: " Dette er utilstedeligt, det skal de skyldige komme til at stå til regnskab for". Han trøstede mig endnu engang og garanterede mig, at intet ondt skulle ramme mig og mit barn, det skulle han nok sørge for. Han bad kogekonen fortsætte sit arbejde, så alt kunne være klart til barnedåben den næste dag. Han talte også med lærlingen, og de blev enige

om, at han nok kunne passe værket, til alt faldt på plads. Jeg husker ikke, hvordan tiden gik. Alt, hvad der skete omkring mig, har jeg ingen erindring om. Jeg tror, Tante Jenny (dyrlægens kone) tog affære sammen med dr. Schmidt.

Det eneste, jeg husker tydeligt, er, at jeg søndag den 5. maj 1945 til fredsgudstjenesten i Langelund Kirke gik op ad kirkegulvet med rank ryg og mit barn i armene. Ved min side gik pastor Gram. Fadderne sad på deres pladser. Pigen fik navnet Annette Buch Jacobsen. Da præsten talte til os, holdt han Annettes lille hånd i sin, og Annette, ja, hun pludrede "himmelhøjt", så alle i kirken kunne høre hendes "ja". Jeg ved, at vi spiste den gode mad, jeg var omgivet af venner, og jeg vil aldrig glemme fadderne, der hjalp mig gennem hele dagen.

Men hvor var Hans, hvad var der sket ham? Sognefogeden var ofte på Møllen og sagde, alt gik i orden, men hvad skulle jeg tro. Næste dag, hvor livet skulle gå videre, havde jeg jo den lille at passe på og ville lægge hende ud i vognen. Pludselig blev fordøren revet op. Der stod en snavset, ubarberet vagabond, der kunne ligne Hans, og ham var det. Vi fik et stort knus, pligtopfyldende, som han var, for han ned i Møllen, idet han råbte: "Tåbelige, uvidende amatører". Sognefogeden kom lige efter og kunne fortælle os, hvem "de uheldige helte" var, nemlig gårdejer og sognerådsmedlem Karlskov Jensen fra Ringgive og skolelærer Kidde fra en lille landsbyskole i Stilbjerg. De skulle jo forestille at være frihedskæmpere, men under Stein Storbanks afhøring af dem måtte de tilstå, at de havde taget den "forkerte" mand. De var rede til at undskylde, men hvad kunne det hjælpe os? Jeg kan den dag i dag se den vrede mand med revolveren rettet imod os, det står stadig på nethinden. Hans tog det roligere. Han vidste jo allerede, da de tog ham, at det var forkert. Alt var kaos i Danmark disse første dage efter befrielsen. Hans' samvittighed var i orden, men glade blev vi da alligevel over den store opbakning, vi fik fra befolkningen, selv om det ikke blev den festlige dag, vi havde håbet på.

Livet gik videre i "Lidenlund". Smedens kone, Jørgenia, kom glad hen til mig et par dage efter, og hun grinede lidt ad "de uheldige helte", for hvad kunne man vente sig af de mennesker. Nok om det, nu skulle vi komme til konfirmation næste søndag hos dem. Lidt senere kom uddelerkone for at spørge, om ikke vi kunne bruge hendes 16-årige Else i huset her i sommer, til hun skulle på efterskole? Hun kunne bo hjemme og var flink til al husholdning. Det blev nok dette lille, knald-dygtige pigebarn, der for alvor fik gang i mig. Der blev gjort rent, bagt og braset i køkkenet, vasket storvask i kælderen som aldrig før. Alting fungerede lige indtil den dag, Hans fortvivlet kom ind i køkkenet og fortalte, at "valsekværnen" var gået i "kage". En bonde-mand havde leveret vådt korn, så sker sådan noget, men det anede Hans jo intet om. Det vidste han nu, og det var dyrt at få møllestenen billedet om.

Vi havde en rigtig god tid oven på alle besværlighederne. Arbejdet med den nye, store motor gik helt over forventning hurtigt. Luftarbejdet, der skulle laves i stand, var en "større" mundfuld, da alt var meget forsømt. Her havde Hans den helt hurtige og klare oversigt til et sådant stykke arbejde. Han havde tidligere sammen med en skolekammerat fra skolen i Ålborg foretaget et mægtigt stykke arbejde i Vendsyssel. Her drejede det sig dog om højspændingsmaster, idet hele Vendsyssel på den tid gik over til højspænding. Så det med lidt jævnstrøm var "barnemad". Han skaffede sig hurtigt mandskabet fra Vendsyssel til at hjælpe med dette. Der skulle jo også skiftes gamle rådne master ud.

Vi havde meget at lave med salg af alt muligt, lige fra elhegn til strygejern og ikke mindst med opladning af akkumulatorer til radioer. Pærer, sikringer, stikpropper, forlængerled, ja varelageret blev større og større. Vi fik en hel lille butik i et hjørne af møllen, og det var som regel mig, der stod for de ting. Alt, hvad vi tjente, gik til indkøb. Alene alt det værktøj, der skulle bruges til så mange folk, som vi havde i arbejde, kostede mange penge. Vi nød det. Med Else i køkkenet til at lave mad, bage og servere køkkenkaffe kørte det bare derudad. Annette var med i det hele, her var ikke tale

om børnehave. Vi kom selv ud til familiebesøg på egnen. Turen til København måtte Annette og jeg gøre alene. Så længe turde Hans ikke være borte fra værket. Det var herligt at vise mit dukkebarn frem, fætre, kusiner og venner kom og beundrede hende. Hans ringede og fortalte, at han havde en overraskelse til os, når vi kom hjem. Det var en overraskelse af de store. Han havde på en auktion i Vejle erhvervet sig et meget flot klaver af et fint tysk mærke til en rimelig pris, så nu havde vi altid musik i huset.

Jeg følte mig så tryk og glad, kunne af og til blive helt urolig, om det kunne blive ved. Pludselig en dag sidst på sommeren ringede Hans' far og fortalte, at de havde solgt forretningen til en installatør Guldborg, men huset havde han kun lejet ud til ham på en kontrakt, idet min svigermoder ikke ville sælge det. Grunden til, at hun kunne bestemme det, var, at senior var gået fallit engang, så havde de lavet særeje. Det skulle også senere gøre det besværligt. Han ville spørge, om ikke de måtte besøge os og se det lille nye familiemedlem. Det havde vi ikke noget imod. Besøget gik godt. De syntes, vi boede rart. De skulle selv til at se sig om efter en bolig.

Helt uventet skete der noget, vi slet ikke havde tænkt på. Danmark var frit, og de værnepligtige skulle indkaldes. Hans havde fået udsættelse før krigen, fordi han studerede, nu skulle "regningen" betales. Indkaldelsen kom med mødested og tid til Tønder Kaserne vistnok den 12. november 1945. Vi anede ikke vore levende råd. Vi talte tingene alvorligt igennem og var især urolige for, hvad dette kunne medføre for os som familie. Kendsgerningen var, at han skulle ind som soldat. Jeg bemærkede, at det på sin vis var godt, for det beviste, at han var en god, dansk mand, der ikke havde gjort noget forkert. Helt ærligt pinte det, vi havde oplevet, os meget, men vi ville ikke gøre noget for at undersøge sagen. Vi vidste godt, at senior var nazist og ikke blot havde arbejdet for tyskerne, men også plejet omgang med dem privat. Det var jo her, at hele historien om et opbrud kom. Vi havde heller ikke hørt fra dem gennem det meste af et år og først ved besøget her sidst på sommeren fået lidt forbindelse med dem igen. Vi spurgte ikke,

hvordan og hvorfor de havde solgt forretningen, for ikke at rode op i noget. Men de forklarede os, at de havde opmagasineret møblerne og boede til leje hos nogle venner i Hersom (ved min svigerfaders barndomshjem), samt at Hans' søster Anna var rejst til Sverige. Hans og jeg talte frem og tilbage om tingene, om, hvordan vi kunne finde en løsning, og pludselig sagde Hans: "Hvad med far?" Kunne han måske afløse? Han havde i hvert fald evnerne til at kunne udføre arbejdet, og de stod og manglede en bolig. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle svare, men vi blev enige om, at det var bedst at tale med Stein Storbank. Han havde som sognefoged også modtaget beskeden.

Der blev indkaldt til ekstraordinær generalforsamling på møllen. Der var ikke lang tid at løbe på, vi var allerede nået til først i september. Jeg overværede ikke dette møde, stod som sædvanligt i køkkenet og smurte "dyrlægens natmad". Jeg var klar over, at det ville tage tid, så det var bedst at være beredt med lidt godt til bestyrelsen. Beslutningen blev, at Hans skulle spørge senior, om han ville komme til en samtale og se, om det kunne løse problemet.

Senior kom. Heller ikke denne gang deltog jeg i mødet, så hvordan det hele blev aftalt, anede jeg intet om. Kort og godt, senior skulle overtage pladsen den dag, Hans skulle ind som soldat. Hvad det medførte, havde ingen vist rigtigt gennemtænkt. Straks efter aftalen sendte Hans' familie deres indbo til os. Vi opmagasinerede det på det store loft. Hans forældre rykkede ind i huset midt i oktober, så at senior, under Hans' anvisning, kunne lære værket at kende. De fik gæsteværelset. Selvfølgelig førte jeg husholdningen videre. Senior fyldte 60 år den 4. november, fødselsdagen holdt vi for ham. Få dage efter forlod Hans møllen, og Annette og jeg var alene tilbage med mine svigerforældre.

Hans var for længst indkaldt til Tønder, men dagen før kom der en indkaldelse, der lød på Esbjerg. Han ringede vidt og bredt om, hvad han skulle gøre. Ingen anede noget, en eller anden foreslog ham at tage til Esbjerg, det var det nærmeste. Atter var Stein Storbank i telefonen. Alt blev ordnet, og heller ikke denne gang havde Hans gjort noget forkert.

Ærlig talt anede jeg slet ikke, hvad alt dette medførte. Det var, som om ingen havde skænket Annette og mig en tanke. Alle regnede vel med, at vi skulle gå ind i familien. Sådan kom det ikke til at gå. Et par dage efter Hans' afrejse ville min svigermoder tale med mig. Jeg var meget nervøs. Det viste sig, at jeg havde grund til det. Det første, jeg fik besked på, var, at der ikke mere måtte tørres bleer i køkkenet. Dernæst var det hende, der nu stod for husholdningen, så hun ville gerne have mine rationeringsmærker udleveret. Senere kunne vi tale med "farlil" om kostpenge. Kontoret var hans nu, der måtte vi ikke komme. Nu, vi talte om det, var det måske også bedst, at de fik soveværelset. Jeg kunne jo rykke ind på barneværelset.

Jeg var målløs. Her havde vi opbevaret deres møbler, og de havde boet hos os siden oktober. Vi havde holdt 60 års fødselsdag og aldrig drømt om at forlange noget for det. Jeg græd, for jeg kunne godt mærke, vi var til ulejlighed. Jeg tog mit liv op til revision. Der havde næsten ikke været andet end besværligheder i den sidste tid.

Jeg kunne ikke se lys forude. Jeg var en gift kone med mand, et lille barn og et dejligt hjem, pludseligt var alt "sort" for mig. Jeg ville ikke bebrejde Hans noget, ingen af os havde tænkt så langt. Helt ærligt, så var det jo ikke første gang, Hans' forældre havde "sveget" os. Det var jo det, der skete, også i Pandrup. Det ville aldrig gå godt for mig og barnet at blive her.

Efter moden overvejelse skrev jeg til mine forældre og forklarede dem min situation. Jeg ejede ikke kongens mønt, hvordan skulle jeg klare mig? Mor og far skrev omgående, at vi skulle komme hjem.

Jeg meddelte mine svigerforældre, at jeg rejste hjem til mine forældre, og det, syntes de, var en glimrende ide. Jeg pakkede vores tøj i den gamle kurvekuffert og tog toget til København. Jeg måtte stå op på gangen, for alle pladser var optaget, men en venlig herre, der havde en lille reserveret kupé, tilbød mig at komme derind med min lille pige. Vi kom i snak, og samtalen kom hen på den situation,

jeg var i. På tinge var der vist heller ikke taget højde for, at mange af de nyindkaldte soldater måske havde familier. Manden, jeg talte med, var daværende minister Rhee. Han lovede, at han ville bringe det frem i Rigsdagen, og det gjorde han vitterligt.

Vi blev i København modtaget med stor glæde af mor og far. Det var ubeskriveligt dejligt at komme hjem og ind i mit gamle værelse. Mor havde lånt en barneseng og kravlegård hos naboen. Jeg kneb en tåre af taknemlighed. Vi diskuterede situationen. Jeg var inde på, at jeg skulle have noget arbejde. Far sluttede brat samtalen med at forlange, at nu skulle vi to piger først falde til ro, den lille var jo helt ude af det efterhånden. Ro og fred, det var det, vi trængte til. Og det fik vi. Vi holdt Annettes et års fødselsdag med hele familien.

Jeg tænkte stadig på min økonomi, men det "skete i disse dage", at min fætter Svend og hans kone lige havde adopteret en nyfødt dreng. De manglede en barnepige, om det var noget for mig? De bød mig en god, virkelig en god løn. Jeg skulle møde hver dag fra klokken 8 til klokken 14, fri hver weekend, og oven i det hele sporvognskort. Jeg kikkede på mor og far, de syntes godt om tilbudet, de skulle nok passe Annette. Svend og Erna ville gerne, at jeg begyndte straks. Så var den hjemme. Jeg blev der i et halvt år, så var den lille Søren stor nok til at komme med sin mor i bageriet. Far og mor ville ikke have kostpenge. "Nej," sagde far, "brug du pengene til at ekvipere dig selv og pigen med, for I trænger til nyt tøj".

Det var dejligt at være i København, omgivet af familie og venner, der ville mig det godt. Det blev også en travl tid. Jeg stod op om morgenen meget tidligt og gav Annette en lille tår ved brystet. Hun var nu over et år, så det skulle stoppe, men det var ikke så let, hverken for mor eller barn. Det tog mig et kvarter at gå over til Sundbyvester Plads. Her havde linje 2 endestation. Der var jo altså sporvogn på den tid og nemmeste transportmiddel for os ind til byen.

Jeg mødte på arbejde klokken 8 hver dag. Den lille dreng var fodret af mor, og hun havde også koft bleerne i en henkogningskedel på

gassen og hældt dem ud i badekarret. Jeg startede min dag med at skylle dem og hænge tøjet op. Så støvede jeg af og støvsugede, hvis det var nødvendigt. Af og til lavede jeg middagsmad, men ellers var det lille Søren, der fik moderlig pleje af mig. Der stod altid varm kaffe og et friskbagt rundstykke til mig, når jeg kom. Jeg ordnede flasker til den lille og gav ham mad til tiderne. Det var nyt for mig. Annette havde helt konsekvent lige fra fødslen nægtet at bruge sutteflaske og at have narresut i munden, hun nøjedes med tommeltotten. Den lille gut guffede det hele i sig.

Foråret nærmede sig. Var vejret til det, kørte jeg lange ture i det fri med Søren. Ofte gik turen hen til det store bageri, hvor bagersvendene og andet personale beundrede det lille væsen. Flere påstod, han vel nok lignede faderen. Erna og jeg samtykkede og sendte hinanden et lille smil. Når det nu ikke kunne være anderledes, må jeg sige, det var et ønskejob. Der var aldrig problemer. Når klokken var 14, kom Erna, og jeg kunne tage hjem, men ofte stod jeg af på Rådhuspladsen og slentrede ned ad Strøget. Kors hvor var det herligt at gå her og indånde hele hovedstadens atmosfære, jeg følte en befrielse. Fik atter mod på livet. Ofte gik disse ture til "Dalle Valle" (lig Daells Varehus) og Magasin. Det var atter muligt at købe ting, man behøvede. Vi blev så fine begge to. Jeg fik også tid til at se på alt det gamle tøj, jeg havde liggende hjemme. Der var mange pæne ting, jeg kunne pille op og få syet om. Jeg fandt atter min gamle syerske i Møntergade. Hun kunne lige klare at få det hele ordnet både smart og pænt, og det var jo billigere end at købe nyt. Det var jeg rigtig glad for.

Efterhånden fik vi i fællesskab tingene til at fungere i det lille hjem. Vi trivedes alle, og den lille var et nemt og glad barn. Vi skulle ud at besøge min søster og svoger, men tænk, vi bar rundt på Annette alle vegne, idet hendes fine vogn jo stod på Møllen. Jeg ville ikke ulejlige mine svigerforældre med at sende den, så jeg købte en gammel klapvogn, som min far satte i stand, så var vi fint kørende.

Vi savnede selvfølgelig Hans og talte ofte med ham i telefonen, men vi skrev også breve. Hans skrev om, at han havde "hørt", at man

kunne søge om forflyttelse, når rekruttiden var overstået. Man kunne endda søge om at komme til sin hjemkommune, sågar endda på selvforplejning, hvis man ønskede det. Det lød da ikke så tosset. Danmark gjorde da noget for soldaterne! Da jeg nu boede i København, søgte Hans at komme dertil. De anede ikke, at vi havde adresse i Langelund. Tænk, det lykkedes. Allerede til april blev han forflyttet til Ryvangens Kaserne i København. Han boede der den første tid, men inden længe kom han på selvforplejning, skulle bare møde op fra klokken 8 til klokken 16, med lørdag og søndag fri. Selvfølgelig boede han også på mit lille barneværelse hos mor og far. Også den tid blev god. Hans' overordnede på Ryvangen var en utrolig rar fyr. De to kunne rigtigt arbejde sammen. Men "fusk" kunne de også finde ud af. Erik Olsen fiksede biler og havde lige et nummer til Hans, nemlig en lille Morris Minor. Den gik de og lavede i stand i fritiden. Pengene? Jo, Hans kom i tanke om, at han havde lidt løn stående, så betalingen var i orden. Det begyndte i bogstaveligste forstand "at køre for os". Vi besøgte mange gange Hans' onkel Hans og tante Helga på Bjergmarksgården ved Kirke Eskildstrup. Mor og far fik sig derved et lille pusterum, som de trængte til.

På et tidspunkt blev Hans "solo" inviteret hjem til Møllen. Hans svenske moster Agda og husbond var kommet til Danmark efter 21 år i San Francisco. Det var en stor lykke for Hans' forældre, at de havde et præsentabelt hjem at vise frem. Alt gik godt, og der var ingen problemer, men Stein Storbank kom for at tale med Hans personligt. Han var jo sognefoged og vidste mange ting. Han forklarede Hans, at han med "sognefogedens hjælp" kunne søge om hjemsendelse før tiden, fordi han havde en overordnet stilling. Det lød lovende. De ordnede papirerne, som Hans skulle indlevere på Ryvangen. Det viste sig at passe, han skulle så bare forflyttes til grænsekommandoen ved Kollund. Det var næsten for godt til at være sandt.

Jeg nåede lige at hilse på Hans' onkel og tante, inden de skulle rejse med "Gripsholm" hjem til U.S.A. Vi mødtes i Tivoli, og det blev et møde, ingen af os glemte. Sproget var på både svensk, dansk og engelsk, men vi forstod hin-

anden. De kunne ikke forstå, de slet ikke havde set mig. Jeg tror ikke, at de var blevet fortalt, at det oprindeligt var Hans' og mit hjem, de havde gæstet. Men pyt med det, alt syntes at skulle gå i orden.

Turde man håbe? Vi længtes sådan efter at få vores rigtige "liv" tilbage, selv om alt hos mor og far var gået fint. Og det lykkedes, efter ti måneders tjenestetid, de sidste tre således i Kollund. Det var en stolt soldat, vi sendte til Kollund, endda i egen bil. Han fik en rigtig sjov tid dernede, hvis vi skal tro på alle de soldaterhistorier, han kunne fortælle bagefter. Men at han var populær, er jeg sikker på. Ikke alene var han jo en pragtfuld pianist, så når de havde fest på Kollund Badehotel, hvor de var indkvarterede, fik den hele armén. Hans skulle i det daglige passe benzinudleveringen nede på molen. Da han havde den lille Morris Minor, var de overordnede i den grad villige til at fylde benzin på og bagefter leje den af ham, når de skulle på orlov.

Sommeren gik hurtigt, lille Søren skulle nu passes af mor. Svend og Erna var glade for den tid, der var gået. De vidste, at når jeg var der, var drengen i gode hænder. Hans havde været i forbindelse med sin onkel Charles og tante Tinka i Lystrup. De ville så gerne se Hans' kone og barn. De var desværre heller ikke kommet til brylluppet på grund af krigen. Nu hørte de, at jeg skulle en lille tur alene til Ingerslev et par dage og besøge gamle ferieværter. Så syntes de, når jeg nu var på Århuskanten, at jeg skulle komme ud til dem. Endnu engang blev jeg modtaget med åbne arme og måtte blive et par dage længere end beregnet, idet Hans' anden onkel, Knæckenborg, og tante Helga i Århus også ville hilse på os. Nu havde jeg næsten været hele familien rundt. Jeg kunne ikke lade være med at være meget glad for, at de alle sammen tog så pænt imod mig og min lille pige. Så måtte jeg da ikke være helt umulig, hvilket jeg ofte havde følt. Jeg diskuterede ikke med nogen, men tog det som en konstatering. Sådan var det.

Endelig kom det gode budskab: Hans kunne komme hjem til september. Straks meddelte han sine forældre det og bad dem sørge for at skaffe sig et sted at bo, da vi så skulle have

hele vores hjem til rådighed igen. De lejede sig ind i en del af Malms hus, men kunne ikke have alt med sig. Resten blev så atter stillet op på det store loft. Hvordan de ordnede penge-sagerne, aner jeg intet om. At mine svigerforældre havde haft en god indtægt på Møllen, lagde senior ikke skjul på. Klog af skade var Hans dog klar over, at de skulle have et tydeligt og skriftligt signal om, at nu skulle vi være os selv i hjemmet.

I København var far og jeg i gang med at gøre hovedrengøring. Mor var indlagt på hospitalet til undersøgelse, hun havde haft rygsmærter i mange år. Det var da heller ikke blevet bedre af det store arbejdspress, det havde været, også at have os boende. Alt var fint, til mor kom hjem, selv haven havde fået en ekstra tur. Hun skulle opereres lidt senere for en diskusprolaps. Det lykkedes med stort held.

Endelig var tiden inde. Hans kom til København for at hente os hjem. Vi takkede for alt det gode, mor og far havde gjort for os, og med glædestårer tog vi afsked ude på vejen. Naboens kom også over og ønskede alt vel. Det var så smukt at køre turen over Sjælland og Fyn, allerede med et skær af efterår på træerne. Da vi nåede Jylland, var jeg så spændt på vores hjemkomst, at hjertet bankede i mit bryst. Tusinde spørgsmål tumlede i mit sind.

Endelig var vi der, og det så også godt nok ud. Inden længe kørte alt i den gamle gænge. Elektrikerlærlingen var der stadig, og inden en uge efter havde vi fæstet vognmand Krabbes femtenårige datter. En henrivende pige, hun lignede en af de på den tid så berømte tegninger af Christel, men det anede hun såmænd ikke selv. Men tag ikke fejl, hun kunne ikke så meget som Else, men hun lærte lynhurtigt at klare tingene.

Hans havde det som en fisk i vandet. Elektricitetsværket kørte godt efter alle fornyelserne. Der var blevet ryddet op ude på møllen, inden vi rejste, spindelvævet var fjernet og væggene kalket. Alt var også blevet holdt i seniors tid. På første bestyrelsesmøde efter vores hjemkomst blev det aftalt, at alt udendørs skulle ordnes til foråret. Det trængte også forfærdeligt. Hans fik mere tid til at passe vor private

forretning. At tiderne blev bedre, kunne man mærke på, at man kunne importere ting hjem fra udlandet. Hans importerede små jævnstrømsmotorer i massevis. De kom nærmest på "stænger", sådan på aflange træpaller. De gik som "varmt brød", for de kunne anvendes til alverdens ting. Det var de utroligste modeller, der fremstod, når en sådan motor blev installeret på gamle vaskemaskiner af træ. Også roeraspere blev moderniserede. Næsten alt kunne nu lade sig gøre, kun fantasien satte grænser. Det var blandt andet også, fordi det gamle værk nu virkelig kunne producere strøm nok til alle disse ting, der således igen kunne give overskud og penge i kassen.

Vor to personers Cabriolet.

Den lille Fiat Minor blev byttet til en rigtig liebhaverbil, nemlig en lysegul to personers Cabriolet med soltag. Den var nu ikke lige egnet til vores brug, men Hans vidste, at han kunne sælge den igen med fordel, og ganske rigtigt fik han den byttet bort til en firedørs Ford Anglia med bagagerum. Det var lige en, der passede os, og næsten ny. Det var en af de første biler, der blev indført i Danmark efter krigen. Det medførte, at jeg skulle have et kørekort. Jeg skulle aflægge prøven i Vejle, efter sigende det værste sted i landet, men det gik fint, og det var vel nok en befrielse selv at kunne komme omkring.

For første gang efter vort giftermål den 18. februar 1944 havde vi et rigtigt familieliv i et hjem, vi holdt af. Annette var blevet en rigtig lille charmetrold på 20 måneder. Hun "snakke- de" meget, legede med sin lille røde træduk- kevogn, "gambel lise og bambe".

Vinteren 1946 stod for døren, men efter alle forbedringerne skulle det nok gå. Kede os kom vi heller ikke til. Hans' overordnede fra Ry-

vangen var blevet gift med sin Grete, og de overvejede alvorligt at emigrere til Amerika. Det var ikke så nemt, men tog man over Canada, skulle det nok lykkes. Vi havde allerede i København haft det rart sammen. Det venskab, vi havde knyttet, var meget tæt, så selv om de vitterligt kort efter flyttede til Canada, holdt vi altid brevforbindelsen ved lige i alle årene. De tilbragte en tid hos os på Møllen. Vinteren igennem gik Herdis (smedens datter - gift med Peter) og jeg til gymnastik på afholdshotellet i Grønbjerg. Mejeristens kone, Signe Nygård, underviste. En landmandskone havde lavet et hold for unge piger, der blev undervist i "krise- mad" i hendes eget hjem, der var vi også med. Der var ellers ikke megen underholdning i det lille samfund. Af og til holdt gymnastikforeningen et bal på hotellet. Det deltog vi gerne i. Mændene spillede meget Whist, og vi damer lavede håndarbejde. Efter kaffebordet, som mændene skulle have, blev vi koner vist ind i den "pæne" stue. Det var ikke altid så rart, for der var almindeligvis ikke varmet op - så de "plysses" følte iskolde på bagen.

Et lillebitte landsbysamfund i fyrreerne i dagens Danmark. Det var nok det samme landet over, men alligevel var der forskelligheder. Her havde vi den sjove skik, når vi blev indbudt til festligheder i Oue forsamlingshus, så lød indbydelsen til klokken fire, og så skulle vi selv have bestik med. Vi opdagede snart, at klokken fire altså betød klokken seks. Vinteren gik med lidt nytårsløjer såsom at liste sig ind til folk, der havde glemt at låse døre, og snuppe kaffekanden. Hans og jeg plumpede i første år, men næste år stod vi ovenpå ved et vindue, og så snart en stod ved døren, røg vinduet op. De unge mennesker fik en spand koldt vand i hovedet. Vi var jo unge og med på en spøg.

Vinteren gik sin gang, og sommeren kom. Herdis og jeg blev udtaget til eliteholdet for unge piger til årets store opvisninger på Vingsted Stadion. Vores "egen" Signe fra Lange- lund skulle lede det helt store hold til opvisning- en. Det gik fint, men jeg kunne godt mærke, at mine ben gjorde ondt, noget, jeg måtte lide under altid i årene, der kom. Vore to småpiger Anne Marie og Annette skulle passes af fædre- ne, mens vi var borte, men jeg har en anelse om, at Jørgenia klarede det. Afslutningen på

Stadion sluttede på festlig vis, men helt ærligt, så længtes både Herdis og jeg efter at komme hjem.

En årligt tilbagevendende begivenhed i byen var, når der skulle "høstes grøde" i Mølledammen. Der voksede en masse vandplanter, og hvis ikke det blev fjernet, ville det volde besvær ved stemmeværket senere hen. Det var på sin vis et dumt og besværligt stykke arbejde, der skulle forberedes godt, så det ikke generede elforsyningen. Dagen startede med at hive alle skodderne op, så vandet frit kunne løbe videre i Omme å. Så snart vandet var faldet nok, gik mændene i gang med at høste alt det grønne. Det var noget af et tilløbsstykke. Hele byen stimlede sammen, og det myldrede med fisk, der ikke anede uråd. Der var kæmpestore gedder, stallinger og ørreder. Nogle folk kom med spande, mens andre fangede fiskene med hænderne og smed dem op på åbrinken. Den lange tynde uddeler kom, gik lidt forsigtigt til den, idet han rullede buksebenene op, men naturen gik over optugtelsen, og pludselig stod han i vand til knæene. Havde jeg dog bare haft et fotografiapparat. Da dette eventyr var endt, sattes alle skodderne i igen, og Mølledammen og fiskene fik ro. Uddeleren kom med en kasse øl. Den var velfortjent til folkene, der havde gjort arbejdet.

I august, især når der var torden i luften, havde vi det helt store ålefiskeri i gang. Jeg kan ikke forklare hvorfor, men det var nok noget med ålens vandringer. Det betød en travl tid for mig. Jeg, der aldrig før i mit liv havde drømt om at røre en sådan, endsige "pelse" den, kom her ud på en stor prøve. Først ville jeg ikke røre dem, men da jeg fik at vide, hvad de kunne koste, når de blev leveret flåede, kom jeg i gang. Det var gamle Marinus, vores ugentlige fiskemand, der lærte mig fidusen, og de ål, vi ikke selv skulle bruge, blev leveret til Diagonal Kroen ved Give og Filskov Kro. Vi holdt også på denne tid generalforsamling på Møllen. Jeg traktede med stegte ål, vendt i groft rugmel, brunet på panden, og så ind i ovnen. Man skulle passe på, de ikke blev stegt for meget. Når benene blev "bløde" indeni, var det ikke godt. Dertil fik de stuede kartofler med persille samt eddikeflasken på bordet, det satte de pris på. Hertil en øl og en snaps.

Senere kaffe og hjemmebag. Det var altid en hyggelig aften.

På denne tid modnedes tyttebærrene også. Dem vrimlede det med, så Jørgenia, Herdis og jeg gik op i plantagen. Vi havde klapvognen med som transportmiddel og plukkede bær i lange baner. Sonja passede småpigerne, for vi var bange for hugorme på stedet. Vi plukkede så mange bær, at vi kunne forsyne hele familien med syltetøj, også dem i København, og af og til solgte vi også nogle af dem.

Jeg syede tøj til Annette, idet jeg havde fået en gammel symaskine. Der skulle jo også repareres tøj, for der kom mange huller på kedeldragterne under arbejdet med at hælde syre på glassene i kælderen. Jeg strikkede også "lusekofter" til Annette af trævlegarn, som mor havde lært mig. Mange kom og spurgte, om de måtte få mønstret på både det, jeg syede og strikkede, men det var umuligt, for jeg lavede det hele "ud af hovedet".

Fru Rahbæk, der var en meget foretagsom dame, ville nu, at vi skulle have et fælles fryseri. Hun fik alt op at stå. Det kunne lade sig gøre nu, hvor elværket kørte stabilt. Økonomien var god på værket. Vi havde fået kalket det store hus, repareret vinduer og malet dem. Men hvor længe ville det lille værk få lov at "leve"? Vi så jo, hvordan vekselstrømmen blev indført andre steder, idet der opstod store elselskaber som "Den Midtjyske Samleskinne", S.A.E.F., Elro, Arke og så videre. De små jævnstrøms-værkers tid gik på hæld.

Vi havde det godt, men jeg kunne godt mærke på Hans, at han gerne ville søge nye udfordringer. Stedet her var et godt springbræt. Han sludrede som altid med Stein, der forstod det så godt. Han udtrykte, hvor glade de alle havde været for Hans i den tid, der var gået, alt det, de havde fået fra hånden. De to forstod hinanden - altid ærligt spil.

Skæbnen ville, at der kort tid efter denne fortrolige samtale søgtes en elværksbestyrer i Holsted By i Sønderjylland. Det var kun en times kørsel herfra. Hans sonderede stedet og besluttede at søge stillingen. Hans eksamenspapirer og anbefalinger (Stein Storbanks var

helt i top), men især hans erfaring gjorde nok udslaget. Blandt 37 ansøgere til pladsen valgte de Hans. Han skulle tiltræde den 1. oktober 1948.

Tilsyneladende var der flere, der ville have nye udfordringer. Lægen i Filskov købte praksis i København, dyrlægen købte praksis i Andrup ved Esbjerg, og vi skulle til Holsted By. Alle forlod vi Vejle vesteregnet på samme tid. Noget spillede ind for dyrlægens og vort vedkommende. Vi ville under ingen omstændigheder sætte vore børn i Stilbjerg Skole hos lærer Kidde. De havde tre børn, der var nær skolealderen, og vi havde Annette, der nu gik i sit fjerde år.

Der skulle ansættes en ny mand på Møllen, det blev en elinstallatør Johansen. Hans tilbød ham at komme ned til sig 14 dage før overtagelsen, men han mente ikke, at det var nødvendigt. Måske skulle han have taget imod tilbudet, for værket gik delvist i stå de næste fjorten dage. Stein var rasende og ringede til Hans, og han tog tit derover, men vi havde så meget at se til i vores nye plads.

Vi skulle forlade Møllen - frivilligt. Stedet, hvor jeg havde haft fire år med så mange nederlag - ting, jeg næsten ikke kunne overvinde, men hvor det alligevel lykkedes mig at tilgive dem, der gjorde mig ondt - frem for alt også at huske dem, der gjorde mig godt. Og det allerbedste hændte os her, Annette kom til verden.

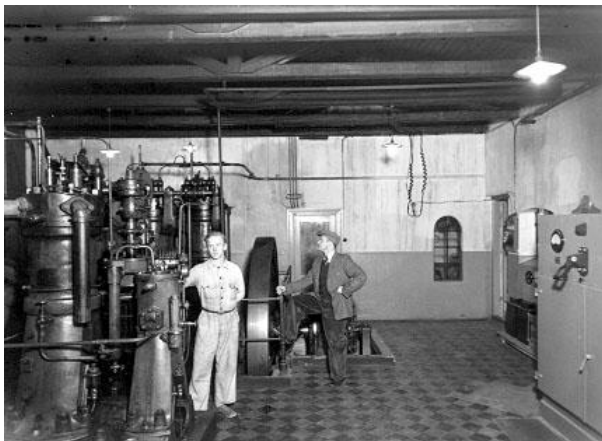
Endnu engang stod vi over for en endnu større udfordring, men Hans var ganske rolig, for han vidste, hvad han gik ind til. Jeg selv følte, at jeg var blevet voksen.

Historien om Langelund Mølle endte lykkeligt.

Holsted: Livet i en lille, sønderjysk landsby

Kører man ad hovedvej nummer 20 fra Vejle mod Esbjerg, møder man et skilt på halvvejen, der viser ind til Holsted. Fortsætter man videre ad hovedvejen, kører man over en viadukt, der går tværs over Søndergade, hovedgaden i byen. Det var her, vi fra 1. oktober 1948 skulle tilbringe de næste seks år af vores liv.

Efter fire år på Grønbjerg Elværk og Langelund Mølle ventede her en endnu større opgave, idet det lille, idylliske jævnstrømsværk Holsted Mølle og Elektricitetsværk, der havde været i familien Jørgensen eje i to generationer, var solgt til et konsortium. Dette skulle forestå nedlæggelsen af det for at gå over til højspænding. Det var en opgave, der ville tage tid, for forbrugerne skulle betjenes helst uden for mange gener. Dette stykke arbejde skulle Hans have ansvaret for.

Holsted El-værk. Johannes Kjær og Hans.

Vi skulle selv finde et sted at bo. Her stod ikke en beboelse klar til os, idet den tidligere ejer havde solgt selve elværket og dertil hørende bygninger, men selv beholdt den meget smukke villa. Der var ikke meget at vælge imellem, så vi måtte tage til takke med "Kahytten", et lille gammelt hus. Det lå næsten ned til åen, ejeren selv boede på 1. salen. Det var nærmest uhumskt, havde ikke megen plads. Vi måtte bare stuve møblerne ind, så godt vi kunne, og håbe på noget bedre. Det tog dog ikke humøret fra os, idet vi syntes godt om byen.

Holsted var en gammel by, man kan næsten sige en "mini købstad", idet der altid havde

været knyttet mange offentlige bygninger til stedet. Allerede i 1914 var der f.eks. udstationeret dragoner fra Randers. Kongeåen, den gamle grænse til Nordslesvig, lå ikke så langt derfra. Her var således dommerkontor, motor-kontor, posthus, rutebilstation, politi, landinspektør, kirke, kommune- og ungdomsskole. Forretninglivet rummede næsten alt fra mejeri, apotek, Holsted Spare - og Lånkasse (oprettet 11. juni 1869), læge, dyrlæge til sågar tandlæge. Larsens Hotel lå midt i byen, der fandtes også et Højskolehjem, Kirks boghandel, flere slagtere, tøjforretninger, Flensborg Lager, Importør, guldsmede, gartner, frisør, barber, skotøjshandlere, et par sagfører-kontorer og ikke at forglemme den nye elværksbestyrer, der straks fik et godt samarbejde med byens gamle elinstallatør Trans. Håndværkere af alle slags lige fra arkitekter, muremestre, malere til glarmester fandtes også i rigt mål. Jo, vi var kommet til "staden", og flot tog den sig ud med åen, der snoede sig ned gennem byen, med de smukke, gamle to etagers bygninger, plantagen og Mølle-dammen.

Vor første stue i Holsted, "Kahytten".

Det tog ikke lang tid at ordne hjemmet og gøre det nogenlunde beboeligt. Det hele var værre, end vi troede. Kakkellovn i stuen, brændekomfur i køkkenet - her boede en lille mus - i bryggerset var der trods alt "træk og slip", men afløbene lugtede fælt. Hans var næsten aldrig hjemme. Han opholdt sig mest på Møllen for at tilrettelægge det store arbejde. Jeg var nærmest overflødig, men nød friheden til at lære byen at kende. Annette ville helst lege med nabobørnene, som hun lynhurtigt fik kontakt med. Jeg ville have hende med. Da jeg foreslog at køre hende i den nedslidte klapvogn,

lykkedes det. Naboen i Ågade havde en bondegård, hvor gårdspladsen gik helt ned til åen. Her ville hun hellere lege med sønnen Ib. Det var så spændende, for de havde lige fået ællinger, der rigtigt muntrede sig i vandet. Hun havde været med os i Ribe, kom hjem og fortalte med store øjne, at Ib havde fået "ribe - raber", og ikke "rippe - rapper", som man jo kaldte dem. Vi var for nervøse til at lade hende lege så tæt på åen og forbød hende at gå over på gården. En dag legede hun hjemme i haven. Jeg lyttede, hørte hende tale med nogen. Tænk, så lavede hun selv en "dialog" med Ibs stemme. Det var så naturtro, endda på sønderjysk, det var helt utroligt.

Elværket lå i den anden ende af byen, og pasningen af dette var på samme betingelser som på Møllen i Langelund, 24 timer i døgnet. Her må tilføjes, at dette værk ikke var så nedslidt, så nattesøvnen mellem 12 nat til 6 morgen kunne som oftest klares, men alt afhæng af vejret, om der var meget eller lidt vand til turbinen at arbejde med.

De nye forhold gjorde, at vi måtte bytte vores dejlige Ford Anglia ud med en helt ny varevogn. Hvad grunden var, ved jeg ikke, men der var problemer med indregistreringen. Heldigvis havde vi motorkontor i byen, og lederen der, Harboe Jensen, var en flink fyr. Han lånte ofte Hans prøveskilte. Det var slet ikke sjovt for Hans at cykle gennem byen, både nat og dag på min gamle nedslidte damecykel, så han købte sig en lille Raleigh motorcykel til dette brug. Talrige gange grinede folk, når han ofte tidligt om morgenen for gennem byen, mindre standsmæssigt påklædt. Det hændte ofte, at pyjamasjakken strittede bagud, men flyverhjelm og handsker havde han på.

Den store opgave medførte mange bestyrelsesmøder med ingeniør Højslev fra Karls Gårde, hvor Højspændingsværket S.A.E.F. lå. Når arbejdet var slut, skulle al strøm leveres fra dette værk. Hans skulle ikke lægge penge ud til materialer såsom master og kobbertråd, men lede arbejdet og skaffe kvalificerede folk og aflønne dem. Samtidig skulle han holde gang i elværket, hvilket han fik løn for. Han fik samlet sit gamle hold af garvede luftledningsfolk, og samtidig antoges arbejdsmand Han-

sen, der gennem mange år havde arbejdet på Møllen. Vi fik fat på en udlært elektriker Kjær fra Kærende ved Ribe, der kendte lidt til driften af et elværk. Jeg var slet ikke med i alt dette. Ikke engang telefonen skulle jeg passe.

Det var en stor forandring for befolkningen i byen og oplandet at gå fra jævnstrøm til vekselstrøm. Som leder skulle Hans organisere måleraflæsning hos alle husstande. Han foretog selv dette job, idet han på den måde lærte alle fremtidige kunder at kende. Det gik rigtigt op for ham, hvad alle disse mennesker skulle have af nyanskaffelser ved skiftet til vekselstrøm. Så var ideen der. Han kom farende hjem og spurgte, om ikke vi skulle starte en butik, "Jo", svarede jeg, "men hvordan?" Hans havde haft en annonce i avisen 1. december 1948 om, at vi startede elforretning, ved siden af alt det andet. Jeg kunne godt se det fornuftige i at følge dette op med en butik.

Hans i forretningen i Holsted.

Inden jeg så mig om, var jeg etableret i min egen forretning med salg af alt inden for branchen. Den var lille, men godt indrettet. Samtidig fik jeg telefonpasningen igen. Vi så næsten aldrig hinanden, vi passede hver sit. Jeg havde Annette hos mig, men vi havde lært mange at kende i byen, folk med småbørn, så af og til blev hun passet der. Vore boligforhold var de samme. Trods alt havde vi mor og far på besøg i julen. Mormor agerede julemand, gik udenfor og bankede på vinduet. Annette var helt oppe på "dupperne", og glæden ville ingen ende tage, da mormor kom ind med den flotteste store dukkevogn. Da så mor "tilfældigt" havde en pakke med de fineste puder med flæser og blonder, var det bare så dejligt. Hun kunne ikke forstå, at jeg havde vidst det om dukkevognen.

Tanken om selv at købe hus snakkede vi med mine forældre om. De forstod godt, vi ikke turde lige nu. Alt, hvad vi tjente, gik til lønninger og indkøb til varelageret i butikken. Jeg var rigtig godt tilpas med atter at kunne hjælpe til og gøre nytte. Butiklokalet lå i centralbestyrer Christensens ret store ejendom på Søndergade. Der var mange butikker, både til siderne og overfor, et rigtigt forretningsstrøg. Der var sådan en dejlig morgenstemning, når vi åbnede vore butikker og nikkende hilste på hinanden. Vist rigtig gammeldags "provins-hygge"?

Hans blev hurtigt et kendt ansigt i byen og oplandet. Han spurgte alle, om de vidste noget om ledige boliger. En dag kom han farende hjem og fortalte, at gamle fru Madsen var død. Hun boede i det yndigste lille hus i Søndergade. Turde man spørge? Det turde man. Vi tog hinanden i hånden og gik hen til fru Madsens datter, fru dyrlæge Sørensen. Hun tog pænt imod os, var fuld af forståelse for vores problem. De ville ikke sælge huset, men gerne leje det ud til os, så snart de fik det ryddet. Det var dejligt, for derfra var der kun to minutters gang til butikken.

Det var en dejlig dag, da vi flyttede ind. Huset var rummeligt. Det havde gode udhuse, hvor vi kunne opbevare værktøj og varelager. Vi følte os straks tilpas på stedet, vore møbler og andet bohavede kom på plads. Arbejdet gik godt for Hans, men jeg var ikke helt tilfreds med mig selv. Ganske vist havde jeg både mellem-skole- og realeksamen. Havde også erfaring fra Langelund. Der havde husførelsen stået øverst på listen, man kan sige, køkkenet altid var "åbent" for kunderne til en kaffetår og bestyrelsesmøder med spisning. Det brugtes på landet på den tid. Her var forholdene anderledes. Alle bestyrelsesmøder holdtes på Larsens Hotel, og det var, ligesom jeg manglede noget. Desværre, få dage efter at vi var flyttet ind i huset, fik jeg andet at tænke på.

Både mor og datter blev angrebet af fåresyge. Vi måtte holde sengen. Tænk, fru dyrlæge Sørensen gik "gennem et hul i hækken" ind til os med varm mad. Gode naboer har altid sådan et hul, vi havde endda to, idet der for enden af haven, uden vort vidende, blev et sådant. Post

Dams datter, smedens Mogens og Annette lavede det lige så stille. Vi fik også andre besøg. En aften, far var til møde, opdagede vi en mus i soveværelset. Den gik hen over min dyne, hoppede op på natbordet, kravlede op i gardinerne og satte sig til rette der. Endelig, da far kom hjem, fangede han den, men vi kunne da ikke slå den "død", som Annette udtrykte sig. Hans puttede den ind under et syltetøjsglas, "løftede" lidt med en tændstik, så den kunne få luft. Annette syntes også, den skulle have lidt havregryn. Næste morgen bar Hans den hen til viadukten, satte den ud, men tænk, den fulgte efter ham hjem igen.

"Nette" og mor havde det ikke godt, høj feber begge to og hævelser omkring halsen. Vi så skrækkelige ud. Bagdøren stod åben, og mens vi nærmest sov, kom pludselig en kæmpe stor fugl baskende ind i soveværelset og anbragte sig ugenert på toppen af kakkellovnen. Annette vidste straks, at det var Mogens' tamme skade. Den ville ikke flytte sig, men sad der det meste af dagen. Endelig fik vi fat på Mogens. Da han kaldte på den, kom den straks ned til ham. Det var da meget skægt, men jeg var lidt utryk ved det. Vi "overlevede" fåresygen og alle genvordighederne. Annette havde haft mæslinger i København, og nu kunne jeg pludselig huske, at mor og barn også havde haft skoldkopper samtidig i Langelund. Mon ikke vi begge var kommet over vore børnesygdomme?

Mogens, Else og Annette kunne altid få tiden til at gå hen under aften, når de ikke måtte gå for langt væk, med lege, de selv fandt på. Mogens' faster var i øvrigt den senere så berømte forfatterinde Martha Christensen.

Skoleinspektør Søgård kom en dag ind i butikken. Vi kom i snak, og jeg klagede min nød over manglende uddannelse. Enden på det blev, at jeg skulle starte på aftenskolen. Vore venner fejrede mig rigtigt den dag, jeg bestod Handels- og Kontoruddannelsen med udmærkelse og præmie. Det hjalp på min selvagtelse. Derefter overtog jeg forretningsregnskabet, udvidede varelageret med mange ting såsom Singer el-symaskiner, radioer, pladespillere, grammofonplader og meget andet. Det var ikke bare Hans, der havde travlt "i marken", også jeg fik meget at se til. Det gik lidt ud over

Annette. Vi søgte en ung pige i huset. Var i første omgang uheldig, men pludselig dukkede Anne Lise op og spurgte på pladsen.

Værtsparreret fra Grønbjerg Afholdshjem havde købt Afholdshotellet i Holsted "Station" (bemærk dette), datteren herfra kendte vi så godt, så hun blev straks antaget, mødte hver dag fra klokken 8 til 14. Om aftenen skulle hun hjælpe til hjemme. Hun kunne det hele, både passe Annette, lave middagsmad og bage, kunne endda købe ind. Det var så dejligt, for nu kunne vi efter utrolig travlhed med flytning og "børnesygdomme" begynde at have et normalt liv, med en trofast og rar pige i hjemmet.

På grund af placeringen af jernbanen, godt en kilometer fra byen Holsted, opstod der efterhånden en ny bydel her, der voksede sig større og større. Der kom et lille jævnstrømsværk med bestyrer Borum, førømtalte Afholdshotel samt forskellige håndværkere og forretningsfolk. Det var på denne tid en lille, virksom by, der naturligvis konkurrerede med det "gamle" Holsted. Byens borgere her holdt på, at "vi" var det rigtige Holsted, men måtte lide den tort, at postvæsnet forlangte, at vore adresser i fremtiden skulle hedde Holsted Station og Holsted By. Vi mærkede ikke meget til forandringen før den dag, der blev afholdt dyrskue i Holsted By. Vi var alle travlt beskæftiget med vore stande for at få dem klar til åbningen. Byen havde klædt sig i festdragt med masser af flag, og Larsens Hotel gjorde klar til den helt store festmiddag. Pludselig, da vores konsulent fra "Protector" (elinstallatørenes sammenslutning) hængte to fine vimpler med foreningens "logo" op på vores stand, var der en mand, der nærmest gik "amok". Han skældte ud på både Hans og konsulenten med slemme ord. Folk så undrende til. Det må nævnes, at Hans i god tid havde rekvireret samme konsulent til at komme med reklamemateriel og hjælpe os denne dag. Det havde installatør Schrøder, Holsted St., ikke. Stor ståhej, men det lykkedes at berolige den arme mand, idet Hans foreslog ham at få den ene vimpel. Så faldt "barnet" til ro. Det var så grotesk, at denne ældre mand gang på gang blev vred på alt og alle. Han drev en både stor og god forretning ved Holsted Station. At han ikke havde fået arbejdet med nedlæggelsen af elværket i

Holsted By, kunne han ikke glemme. Han følte sig forbigået af "sine egne", der havde været med til at ansætte Hans. De, der stemte på Hans, ville gerne have "nyt blod" til egnen. Hans havde den eksamen, som Schrøder manglede, nemlig statsautorisationen. Han var "kun" autoriseret, måtte ikke lave arbejde med højspænding. Det var, ligesom han slet ikke opfattede dette. Ellers havde vi en dejlig dag, og en festlig afslutning med middag og taler på hotellet om aftenen.

Efter det veloverståede dyrskue begyndte en tanke at opstå i hovedet på Hans. Hvad om vi lavede en handelstandsforening? Kløge hoveder gik sammen, og alle var enige om, at ideen skulle gennemføres. Et udvalg blev straks nedsat.

Interessentselskabet Holsted Elektricitetsforsyning havde generalforsamling. Alt gik, som det skulle. Gade efter gade havde efterhånden fået vekselstrømmen lagt ind i husene. Ved den sidste generalforsamling, inden al leveringen af vekselstrøm overgik til S.A.E.F., udtalte formanden Arkitekt S.W. Petersen stor tilfredshed med, at alt var gået særdeles godt, meget hurtigere end forventet. De havde regnet med tre år, arbejdet var afsluttet på to år. Han takkede Hans mange gange for det gode stykke arbejde, han havde udført, endda på rekordtid. Alle var enige om, at de i sin tid havde valgt den helt rigtige mand. Lykønskede ham med, at han samtidig havde formået at oparbejde en god forretning til gavn for byen og oplandet.

Vi kunne, efter nedlæggelsen af elværket, helt hellige os vores forretning. Vi havde altid meget at lave, både i byen og oplandet. Det var trods alt en stor lettelse ikke altid både nat og dag at passe værket, og det var en helt ny fornemmelse, at vi kunne holde fri fra lørdag middag til mandag morgen. Efterhånden havde vi fået mange gode venner i byen, og vi deltog i mange ting. Hans spillede tennis, jeg sang i kirkekoret. Hans var, som altid, igangsætter, blev selvfølgelig formand for den nystartede Handelstandsforening. Den kom til at betyde meget for byen i fremtiden. Der var i forvejen Husmoderforeningen, hvor fru lærer Winter var formand. Karen Anger og fru Harbo Jen-

sen var gode til at finde på tiltag, men det var på en helt anden måde end en handelsstandsforening. Det var med fastelavnsfester for børnene og julefest for medlemmerne. Engang skulle landinspektør Hans Jørgensens Lone og Annette optræde til en sådan julefest. De sang "Rudolf med den røde tud". Annette sang frejdigt, at "Rudolfs næste nyste som et fyr", var helt uimponeret, drejede rundt en omgang og pillede lidt i næsen. Folk kunne ikke lade være med at le.

Hans blev formand for den nystiftede Handelstandsforening i Holsted.

Hans og jeg befandt os godt i Holsted. Det var en helt anden befolkning her end i det lille bondesamfund i Langelund. Man anede det sønderjyske temperament, der var fart over feltet. Man kunne vel også, uden at fornærme nogen, sige, at her var en vis klikedannelse. Der var "de gamle", garvede familier, der holdt sammen, men der voksede en ny generation op af unge driftige folk. Os selv blandt andet, og lige så stille blev vi accepteret i det "gode selskab". Der kom en ung tandlæge og et par sagførerfuldmægtige samt en dommerfuldmægtig, alle med småbørn, til byen. Gamle landinspektør Schauenborg solgte sin forretning til en ung landinspektør. Vi unge familier fandt sammen i gode venskaber og begyndte måske selv så småt at danne "klikere"? Det er vel det, der stadig trives i småbyerne den dag i dag?

Lidt uden for byen lå en lille plantage kaldet "Ålund". Der kom et ungt par, der forpagtede stedet. De hed Villy og Mary Pedersen, kom begge fra Løgten. Han var udlært skytte på de store herregårde, ville nu prøve noget for sig selv, nemlig opdræt af fasankyllinger og andre ting. De havde god plads, manganen en gang

samledes vi derude. Vi medbragte selv mad og drikke. Der kunne fiskes i åen, man kunne gå dejlige ture i skoven, og skytten kunne fortælle meget om naturen og dyrelivet på stedet.

Det blev senere en tradition, at vi holdt mid-sommerfest derude hvert år med båltales og sang. Jeg mindes kun, at vejret altid var godt. Uddeler Svend Madsen gik så vidt, at han fik fremstillet en sangbog med udvalgte danske sange med omslag, hvorpå der stod Aalund Plantage. Glem ikke, at vi var tæt på grænsen. Alle de gode, gamle, danske sange var med, når vi samledes og brød ud i fællessang i den lyse sommernat.

Hans havde endnu sin gang på den gamle mølle. Desværre var bygningerne overtaget af andre til andet formål, så vi skulle se os om efter anden lagerplads. Den gamle mølle og hans kone var lidt vemodige, men ville gerne afslutte møllens "æra" med maner, nemlig holde den sidste Sankt Hansfest, ligesom de havde gjort i mange år, akkurat som hans fader før ham. Mølledammen var stor, og midt i den lå en lille ø, her skulle bålet og heksen sejles ud og bygges op. Det var et stort arbejde. Hans hjalp dem denne gang. Alle byens spidser blev inviteret. Hele byen fik altid glæde af dette arrangement, idet der på den anden side af dammen gik en lille vej ned forbi Schauenborgs villa, og her stod mange voksne og børn. Vi andre stod i haven på villasiden, der selvfølgelig var oplyst, det var så smukt. Vi sang de samme sange på begge sider af dammen. Det gik så godt alt sammen, heksen blev sendt til Bloksbjerg med en masse fyrværkeri, der fattede af, efterhånden som bålet brændte ned. Bagefter var der selskabelig sammenkomst i villaen med et overdådigt kaffebord. Her må jeg da endelig fortælle, at "lille jeg" havde dronning Ingrid's nyligt ansatte privatchauffør til bords, idet han var forlovet med bankdirektørens datter. Det var noget, der optog det lille samfund. Da så dyrlæge Sørensen's datter Elsebeths "doktormand" købte praksis i Gråsten og derved blev hele den kongelige families læge gennem mange år, kunne man næsten ikke nå mere i det lille Holsted.

Denne sidste så smukke Sankt Hansfest fik et tragisk "eftermæle" senere på eftersommeren.

Selv om vi forbød vore børn at lege nede ved dammen, snød de os af og til. For enden af vores have i privaten i Søndergade boede, som vist tidligere fortalt, post Dam og smed Christensens på det, man vist kalder en koteletgrund. Børnene derfra og Annette var, uden at vi vidste det, gået ned til dammen for at fiske. De kom hjem og fortalte meget oprevne, "at de havde fundet heksen fra Sankt Hans, hun lå nede i dammen"! De var godt klar over, at de havde gjort noget galt. Inden længe kom politibetjent Niels Hansen tilstede, og han fandt straks ud af, at det var liget af en eftersøgt kvinde. Det var moderen til en af Annettes skolekammerater, Elin Tobiesen. Det gjorde stort indtryk på os alle, og børnene lovede aldrig mere at gå ned til dammen.

Hans, tandlægen og landmåleren var nogle værre legebørn. Man skulle ikke altid tro, de var voksne, for pludseligt købte de en ballonfabrik. Det var sådan en lille hjemmeindustri. De kørte helt til Videbæk og hentede den og, tro det eller ej, stillede den op på vores loft. Jeg var vist lidt muggen, erklærede, at det blev uden min hjælp. Karen "landmåler" gik ind på spøgen, hjalp dem, selv om hun havde en baby at passe foruden Lone og "Søsser". De fremstillede balloner i alle farver og faconer, og der var noget med, om de skulle bruges "til at puste op", eller der skulle "gas" i. Gasballonerne skulle dyppes flere gange i latex blandingen. Heldigvis blev de trætte af det, og Hans fik det hele solgt til en elinstallatør, der hed Lumbye. Han kom helt fra København. Ved kaffebordet efter handelen faldt selvfølgelig spørgsmålet, om det var "den" Lumbye, der havde komponeret Champagnegaloppen, han var i familie med? Det var det, og så fik klaveret sig en ordentlig tur. Hans kunne jo alle Lumbyes melodier på fingrene. Det var ret så fornøjeligt. Nu ventede jeg med gru på, hvad det næste var, vennerne kunne finde på.

Næste nummer var Hans alene om. Vi havde et lille hønsehus i haven, nu ville han prøve at købe hanekyllinger og opdrætte dem. 50 stykker i alt. Han lavede en lille hønsegård, men hegnet var ikke ret højt. Kyllingerne blev passet godt og voksede hurtigt, så de fløj over hegnet og for rundt i haverne. Dyrslægen for-

klarede Hans, at han bare skulle klippe lidt af vingerne, så undgik han det, men der var vist noget, han havde misforstået, for de fløj stadig rundt. Han havde "stynet" begge vinger, det var jo kun den ene side, der skulle klippes. Vores nabo Adolf Larsen (medejer af hotellet) havde en gård lige over for os. Han tilbød at købe hele herligheden. Han kom grinende hen til Hans bagefter og "påstod", at han var blevet "snydt" i handelen, idet de jo var købt som hanekyllinger, men der havde været tyve hønekyllinger imellem. De var jo meget mere værd. Ak ja, prøvelserne var ikke slut, for en kylling var sluppet løs, havde undgået sin skæbne og for forvildet rundt i alle haverne. Både dyrslægen, posten og smeden forsøgte at fange den, uden held. "Den høne, den høne", suk-kede "dyllen" (vort kælenavn til dyrslægen), men en dag lykkedes det ham. Hans overlod den "nådigst" til ham, hvis han selv ville slagte den. Fru Sørensen betroede mig, at den smagte godt.

Det med høns forfulgte åbenbart Hans. Vi havde en lille Ford varevogn, og en dag, den holdt uden for butikken, kom centralbestyrerens lille femårige Annegrete og påstod: "Der er en høne i din bil, Jacobsen". Vi kunne ikke finde nogen høne. Ungen blev sur, gik smækfornærmet sin vej, idet hun stadig påstod, der var en høne i bilen. Først senere på dagen måtte Hans erkende, at pigen havde ret. Hvordan den var kommet op bag kølgitteret, var en gåde, men ud kom den, og "dyllen" slagtede den for os. Engang var Hans ude hos en bondemand, og de handlede elhegn og tingede om prisen, Hans sad i bilen med vinduet nede. Pludselig greb bonden en stor levende høne, og idet han smed den ind i bilen, sagde han: "Du får den pris for hegnet og hønen". Sådan bød hver dag på sjove oplevelser. "Dyllen" slagtede den for os, for Hans kunne ikke engang gøre en mus fortræd.

Engang kom lærlingen fortvivlet og fortalte, at min gamle, nedslidte, cykel var blevet stjålet. Hans havde travlt, hørte næppe efter og udbrød vist uden at tænke over, hvad han sagde, at så måtte han melde det til politiet. Og det gjorde han minsandten. Tænk Niels "Poleti" rykkede ud, og sammen fandt de fandt cyklen i åen. Mon ikke nogle unger havde lavet grin med

Frandsen, som lærlingen hed?

En sommerdag, hvor vi slappede af i haven, inden vi skulle i gang efter frokosten, kunne Hans ikke få kedeldragten på, der var noget i det ene ben. Det var et pindsvin, der havde forvildet sig op i det ene bukseben. Jo mere vi masede, jo mere strittede det med piggene. Hans fik en anden kedeldragt. Jeg måtte sprætte hele buksebenet op for at befri det arme dyr. I kan tro, det kunne løbe stærkt på de små ben, da det blev befriet.

Året gik sin gang. Lidt uden for Holsted lå et gods ved navn Baldersbæk. Godsejeren holdt auktion over mange ting, og selvfølgelig drog Hans og vennerne derud. Hans købte en vidunderlig, gammel lænestol, som vi omgående fik betrukket med det flotteste, engelske cretonne, lige en stol, der passede ind i vort hjem. Han købte også det flotteste dokumentskab, jeg nogensinde har set. Vittige sjæle spurgte ham, hvad han ville med det. Hans' lune fornægtede sig ikke, idet han svarede, at det var, fordi han ville bestemme, hvor skabet skulle stå. At det kom til at stå i vaskehuset, var en anden sag, men vi havde ikke plads til det. Værre var det med tandlægen, der købte et antikt taffelklaver, der skulle repareres. Det endte også på vores loft.

Det loft var et yndet opholdssted. Julen nærmede sig, og Hans havde igen fået en god ide. Han havde samlet på modeltog i lang tid, sådan rigtigt fine ting "Rivarossi" købt i Tyskland. Nu skulle der laves en modeljernbane til juleudstillingen i vores butik. Alle vennerne gik med liv og sjæl op i opgaven. At det blev den flotteste juleudstilling i Holsted, er ikke pral. En landmåler, der målte modellen op, en tandlæge, der kunne noget med et bor, og så Hans, der var god til at male. Jeg kan godt sige, det blev så flot. Det vrimlede med folk uden for vores forretningsvindue. Det gik så galt, at bager Grundahl kom hen og "klagede" over, at lille Peter stod der hele tiden for at se på toget, og han blev kold og kom gang på gang hjem med våde bukser.

Siden vi havde fået Handelstandsforeningen, skete der utroligt meget i byen. Den store jule-

messe på Larsens Hotel, som Hans stod for, blev besøgt af over 900 mennesker den første dag og 600 dagen efter. Alle stande blev beundret. Sognerådsformand Godtfred Knudsen udtalte ved åbningen, efter at Hans havde budt velkommen, at det var godt, Holsted hævdede sig, viste, at byens forretningsfolk havde initiativ. Jeg var lige ved at tro, at Hans gabte over for meget, for han begyndte at få ondt i ryggen.

Handelstandsforeningen fik samme år et tilbud fra et åbent fængsel, der vist hed "Kragshovede", om ikke nogle af gutterne derfra måtte komme og hænge juleguirlander op i byen? Bestyrelsen syntes, det var en god ide, aldrig prøvet før i Holsted. Alle disse tiltag skaffede mange kunder til byen. Alle var enige om, at Hans' initiativer havde båret frugt. Alle butikkerne havde aldrig før haft så god en julehandel. Efter at alt dette var lykkedes så godt, blev Handelstandsforeningen for alvor anerkendt i alle kredse.

Juleaften var vi først færdige i butikken ved syttentiden. Der skulle ryddes op og ordnes regnskab, men endelig kunne vi gå hjem, Annette glædede sig, der lå mange pakker under træet. Vi orkede ikke at rejse til København, men havde for længe siden inviteret Hans' forældre til juleaften hos os. De sagde nej tak, for "de holdt ikke jul mere". Vi skulle have "forloren and", (mørbrad fyldt med svesker), samt ris` a` la` mande med kirsebærsovs. Mandelgaven lå fint pakket ind. Det var rigtigt julevejr, det var begyndt at sne kraftigt, men vi hyggede os inden dørene. Klokken godt seks satte vi os til bords, nød rigtig at slappe af oven på travlheden. Pludselig ringede telefonen? Det var senior, der ringede os op fra Vejle station, de havde alligevel besluttet at komme ned til os. De var startet rejsen helt fra Svenstrup, uden at ringe til os. Nu stod de her, kunne ikke komme videre, idet rutebilen var indstillet på grund af vejret.

Det blev således en helt anden jul, end vi havde regnet med. Hans skulle først hente bilen fra garagen et stykke fra hjemmet og så køre i snestorm til Vejle. Imens måtte jeg til at ordne sengetøj, holde maden varm og trøste Annette. Hun fik lov til at pakke den gave, hun helst

ville have, ud. Det var den fineste dukke fra Amerika, med krøllet hår og øjne, der kunne lukkes. Det hjalp på humøret. Først ved 22 tiden nåede de hjem. Vi var alle meget trætte, men jul blev det. Annette gjorde store øjne, da far vandt mandelgaven - en lille plastik kravlegård med dukker i! Hans og jeg var lidt kede af det, vi var alle overtrætte, men blev enige om at glemme det og bare se at nyde juledagene.

Vi gik ind i det nye år med en hyggelig fest i Aalund. Alle ungerne deltog. Vi talte om, hvad det nye år ville bringe os. Mary fortalte, at hun skulle starte som tandtekniker elev i Esbjerg. Villys søster havde en stor klinik derude, med filialer i både Gram og Toftlund. Tandlægens håbede på en søn, idet de havde pigen. Hans og jeg håbede stadig på at finde et forretningskompleks. Vi havde garage et sted og lager "over hele byen". Det var så besværligt. Han havde haft utroligt meget at lave, havde fået rygsmerter, også det måtte vi se at få gjort noget ved. Vi kunne godt have bilen stående hjemme ved huset på grunden, der hørte til os, men naboen, et par ældre og meget "store" søstre, der endda forhandlede "Spirella korsetter", syntes, det var "sært". Hans og tandlægen foreslog, at jeg skulle bestille sådan et torturinstrument hos dem, så måske de blev til at snakke med. Klokkeren nærmede sig 12, vi havde lidt fyrværkeri, der skulle skydes af. Børnene jubede, da tandlægen puttede noget "krudt" i en gammel kedel, der fløj så højt op, at vi næppe kunne følge den, før den returnerede tilbage til jorden som en kugle. Efter nytår gik jeg vitterligt ind til frøknerne og bestilte en "Spirella". Vi blev så gode venner, at "bilen da endelig skulle stå i smøgen, ja, de ligefrem syntes, det var godt".

Der lå en lille manufakturbutik med stor have ned til åen - mellem Brugsen og Vagn Jensen, byens fineste manufakturforretning. Den "gik" ikke og skulle derfor sælges. Hans og jeg indledte forhandlinger, og i glæde over muligheden for at få vores eget snakkede han over sig til uddeleren, som vi i alle årene havde betragtet som en god ven. Inden vi så os om, var denne ejendom pludselig solgt til en logebroder af uddeleren. Han var gået bag vores ryg. Det var et hårdt slag for os, men vi lærte heraf,

at man ikke skulle tro på alle "venner". Vi lod som ingenting og måtte atter se os om efter noget andet. Vi havde så mange jern i ilden med reparationer af mange slags. Vi fik forbindelse med en mand, der hed Grubach i Brørup, og han kunne hjælpe os. Tænk, om vi bare havde et værksted selv, det var så besværligt at ligge i fast rutefart til og fra Brørup hele tiden.

Hans havde det skidt. En undersøgelse viste, at det var en diskusprolaps, der helst skulle behandles straks, måske opereres. Det var svært for os. Mor og far stod som altid parat til at hjælpe. Vi besluttede, at Annette skulle over til dem, så jeg helt kunne hellige mig forretningen. Hans blev indlagt på Sankt Hedvig's Klinik i Kolding. Efter endnu en undersøgelse fandt overlægen ud af, at de først ville forsøge en "strækbehandling". Han blev lagt helt fladt ud i sengen, fik gips på begge ben. For enden af sengen anbragtes "lodder og trisser", der efterhånden fik mere og mere vægt på. Det var meget smertefuldt i begyndelsen. Hans var så ung, bare 33 år, så naturen skulle på denne måde få bruskskiven helet på det dårlige sted. Der gik seks til syv uger. Efterhånden fik han det bedre, havde en herlig stuekammerat, nemlig ejeren af varieteen "Sans Souci" i Kolding. De kunne rigtigt snakke musik. Hans søde kone kom hver dag med lækkerier til dem, og mange ølleverandører så forbi, med alt godt på flasker. Jeg kom så tit, jeg kunne, var i butikken fra klokken otte morgen til seks aften. Middagslukningen benyttede jeg til at spise middag på pensionatet, der lå i Anlægget. Det var det nemmeste, og der kom mange skolelærere og andre ansatte i de forskellige forretninger fra byen. Det var meget rart med lidt snak samtidig med, at jeg fik ordentlig mad hver dag.

Som sædvanlig i mit liv kom der altid problemer, der skulle løses. Hans' søster Anna, der var blevet gift med en zoologistuderende i Stockholm, meldte sin ankomst med to små børn, en pige på tre år og en dreng på seks måneder, her og nu. Jeg havde ingen mulighed for at sige fra, anede ikke, hvor de kom fra, kun, at de næste dag skulle hentes på Holsted Station. Her stod hun så med en gammel barnevogn fyldt med, hvad jeg nærmest ville kalde genbrugstøj, og to små børn. Jeg måtte

forklare hende min situation, tilbød hende soveværelset, ja faktisk hele huset, så ville jeg bare sove på Annettes værelse. De skulle passe sig selv om dagen, selv lave mad - kun til dem selv, så kunne vi være sammen om aftenen. Det kom til at fungere fint. Hun fik kostpenge og købte selv ind. Vi fik talt meget sammen om aftenen. Hun havde ikke haft det let, havde vist haft svært ved at blive accepteret i Henrik Waldéns familie. Jeg lyttede, for hun trængte til en, der gad høre om de mange problemer, hun tumlede med. Det betyder dog ikke, at jeg var enig med hende i alt og de ideer, hun havde. Hun havde ført et noget forvirret liv, angrede måske noget? Hun fortalte blandt andet om alle de religioner, hun havde søgt til i årenes løb. Nu kunne jeg efterhånden forstå, hun havde valgt Jehovas Vidner. Dertil kunne jeg kun sige, at det måske ville blive godt for hende. Det var noget, jeg slet ikke kendte til. Efter 14 dage sagde hun, at de ville rejse til Svenstrup og besøge forældrene. Hun havde givet dem besked og ville rejse i morgen tidlig. Akkurat ligesom hun dukkede op hos mig, ville hun nu gøre det samme hos dem.

Samme morgen tidligt modtog jeg et uvenligt brev, skrevet af min svigerfar, hvor han forklarede, at de under ingen omstændigheder kunne modtage Anna og børnene. Det kunne Ester slet ikke overse. Set fra deres side måtte det åbenbart være mit problem. I øvrigt mente han også, at det havde været uhøfligt af Anna at komme til mig, når Hans var syg, og jeg stod med hele ansvaret. Jeg gik, som så ofte før, ind til fru Sørensen for at få et godt råd. Jeg viste hende brevet, som hun læste omhyggeligt. Pludselig rev hun det i stykker og smed det i papirkurven, idet hun kiggede undrende på mig og spurgte: "Hvilket brev?"

Jeg kunne ikke nå at standse Anna og samtidig give dem besked i Svenstrup. Jeg lod derfor, som om jeg slet ikke havde modtaget noget brev. Jeg hørte heller ikke fra dem før længe efter, hvor min svigerfader sagde, at jeg havde handlet rigtigt. Menneskelig - som han kunne være - tilstod han, at "blod var tykkere end vand". Det var trods alt deres børnebørn. Da Anna var sendt af sted, lukkede jeg butikken et par timer, ryddede op i huset, gjorde grundigt rent over det hele og ordnede vasketøj (til Po-

larvask). Det var måske, fordi jeg følte stor afmagt og vrede, at jeg fik så megen energi. Jeg lærte aldrig at forstå Hans' familie. Det var, ligesom de bare handlede uden at tænke på andre. Vi var kendt for at være gæstfrie, så gerne familie og venner, men dette var lige ved at være for meget for mig.

Siden vi var flyttet til Holsted, var utroligt mange mennesker kommet forbi "vores dør". Heldigvis ringede de i forvejen, så vi kunne byde på et måltid mad. Det var så nemt lige at hilse på os, når de havde været en tur til Harzen eller måske Paris. Vi havde det altid hyggeligt. Således kom både min søster Edith og hendes mand Gunnar sammen med fætter Svend og Erna, da de havde været sydpå. De havde blandt andet bananer til Annette, en frugt, vi slet ikke havde set i mange år. Dem kunne hun bestemt ikke lide. Senere mors og fars naboer (forældre til min ungdomsveninde Elly), efter en lille tur til Flensborg. Hans' fætre (fra Bjergmarksgården), Ib og Torben, dukkede også op, nu med koner og børn. Hans' onkel Knæckenborg og tante Helga med sønnen Bjarne (fra Århus) bad endda, om de måtte holde deres sølvbryllupsdag hos os, idet de ikke syntes, de havde råd til familiefest. Vi var bare os seks, fik en god og festlig dag sammen. Ja, dette var bare nogle tanker, der pludselig vældede frem, da jeg atter sad alene tilbage i butikken. Jeg følte mig utilstrækkelig, havde det slet ikke godt efter at have sendt Anna af sted. Bare det at se hende stå der med de to små unger og den gamle barnevogn, kunne jeg ikke glemme. Det var ligesom, alt "kørte i ring" for mig, jeg var bare så træt. I øjeblikket var jeg langt nede, kunne slet ikke se lyset. Jeg længtes og håbede på, at Hans snart måtte blive rask og komme hjem, og jeg savnede sådan min lille pige.

Pludselig skinnede solen atter. Hans var oppegående og skulle have tøj på. Jeg skal love for, at behandlingen havde gjort ham "lang", bukserne stumpedede mere end ti centimeter over anklerne, - og det allerbedste var, at smerterne var væk. Inden længe havde han atter sin normale højde.

Det var dejligt at være sammen igen, og stor var glæden, da morfar afleverede Annette i hel

stand. Hun var glad for at være hjemme, men havde også haft det godt i København. Hun fortalte vidt og bredt om Tivoli, Bakken, cirкус og leg med nabobarnet Inge Davidsen. Nu ville hun ud og finde veninderne og sige "dav" - dagligdagen skulle begynde. Hans skulle selvfølgelig passe på og begyndte med butikken.

En af de allerførste dage, han åbnede, ringede han fortvivlet hjem. Der havde været indbrud, og jeg måtte komme omgående, for han kunne ikke se, hvad der manglede. Jeg for derhen, men inden længe var der stor ståhej i hele byen. Det var ikke bare os, det var gået ud over. Mange butikker havde haft "besøg", ja selv skoleinspektørens dobbeltpakslode guldur var væk. Det var en sag for politiet. Vi skulle alle skrive op, hvad vi manglede. Der gik ikke lang tid, inden Niels politibetjent gættede, hvem synderne var, nemlig de søde "dreng", der havde hængt julestadsen op til jul. De havde systematisk luret mange ting af. De blev snart fanget og tilstod deres brøde. Hvor meget det drejede sig om de forskellige steder, husker jeg ikke, men skoleinspektørens fine ur havde de smidt i havnen i Kolding.

Der gik lang tid, og en dag talte vi med betjenten om det. Han fortalte, at gulduret var fundet. Samtidig sagde han, at tyvene havde tilstået alt på vores liste undtagen seks nye dampstrygejern. Dem havde de ikke taget. Pludselig dæmrede der noget for Hans. Lige inden han blev syg, havde han selv sendt dem retur til Solar, idet de var blevet tilbagekaldt fra firmaet, da der var fabrikationsfejl på dem. Det anede jeg ikke noget om. Vi grinede lidt af det og spurgte betjenten, hvordan vi skulle forholde os til dette? "I skal ikke gøre noget, det vil bare forkludre sagen", og derved blev det.

Tiden, der kom, rummede utroligt meget, især familiært. Hans' onkel og tante fra Amerika havde allerede, da de besøgte mine svigerforældre på Langelund Mølle, talt om at ville hjem til Sverige og nyde deres otium. Dette blev alvor, men de valgte bare Danmark, idet søsteren (Hans' moder) nu boede der. De havde haft en herlig tid sammen på Møllen i 1946, i det meget smukke hjem (der i realiteten var

vores), så de blev noget forbavset, da de nu, bare fire år efter, så mine svigerforældres nuværende hjem på første sal i en lille bitte mørk lejlighed i en gammel villa i Svenstrup. Senior havde fået solgt huset i Pandrup. Lejeren havde "sagt op" og var flyttet til andre lokaler. Huset var meget misligholdt, men som tidligere fortalt, var det min svigermoder, der ikke ville sælge det, da forretningen blev solgt, kun leje det ud. Hun havde det som særeje. Det kostede dyrt nu, men svigerfar fik endelig dette særeje ophævet ved salget, desværre med stort tab. Allerførst, efter tiden i Langelund, havde de købt et hus i Skørping. Han var i gang som partner i et ralleje, der lå ved Gjøll. Det var udmærket, men hun ville ikke gå alene hele dagen. De købte derfor en lille cigarforretning i lejet lokale i Svenstrup. Det var sådan, sagerne stod, da onkel og tante fra Amerika bosatte sig i Ålborg. Det lykkedes mine svigerforældre at leje en andelsbolig i Svenstrup, endelig fik de da samling på et helt hjem igen. Vi regnede med, at de to familier skulle leve lykkeligt sammen i tiden, der kom, og genopfriske gamle minder, men sådan gik det ikke.

Hvor lang tid der gik, kan jeg ikke huske. Men pludselig en dag ringede moster Agda og fortalte, at de rejste tilbage til Amerika. De tog flyet fra Ålborg lufthavn til Kastrup i overmorgen. Vi blev så kede af det og aftalte med dem, at vi kom til Ålborg. Vi skulle mødes på "Kristine", hvor vi ville give frokost og bagefter køre dem til lufthavnen. Vi fik ingen forklaring. Da Hans spurgte, svarede onkel Fred med lav stemme "Ester". Moster Agda bad os hente nogle kasser (en masse fine ting til os) i Svenstrup på hjemvejen fra lufthavnen. Som sidst, da vi mødte dem i Tivoli for flere år siden, bad de os igen om at komme til U.S.A. Vi ville aldrig fortryde det. Onkel Fred skulle nok få Hans i gang derovre. Jeg må vist erkende, at det her var mig, der holdt igen med at love noget. I Svenstrup var der iskold luft, da vi hentede pakken. Ikke engang en kop kaffe blev vi budt. Også her spurgte Hans: "Hvorfor"? Svigerfar svarede med lav røst "Ester". Vi kunne intet gøre. Vi holdt altid en meget tæt forbindelse til Agda og Fred i Amerika.

Hidtil har det mest været Hans' familie, der er blevet omtalt i mine erindringer. Mor og far og den øvrige familie i København bød aldrig på de store problemer. Vi brugte telefonen og var altid orienteret om, hvad "hinanden" gik og lavede. En dag ringede far og fortalte, at farmor var død. Vi fik hurtigt lavet aftale om, at de skulle komme til os sammen med Edith af-tenen før, så kunne vi i god tid nå til begravelsen i Ballum næste dag.

Farmor var død på sygehuset. Mors og fars venner fra Ribe (Bertha og Peter) samt fars halvbroder Niels tog imod os uden for forsamlingshuset. Der drak vi kaffe, og da den hestetrukne ligvogn (med sort pynt) holdt for døren, gik turen til Ballum Kirke. Den ligger meget langt uden for den lille landsby, nærmest helt ude i marsken, så der var ikke mange af kaffegæsterne, der fulgte. Efter et par salmer og præstens meget nedladende omtale af gamle Ane og Andreas over emnet "de enfoldige" blev kisten båret ud, og farmor, hvis liv ikke havde været let, kom til hvile hos sine forældre. Det var svært for far. Her mindedes han sin elskede mormor, der havde været alt for ham i barndommen på grund af moderens sygdom. Morfaderen havde han aldrig kendt, idet han var død, da far bare var et år gammel.

Far og mor ville blive nogle dage på stedet. Gamle Andreas kunne slet ikke klare sig alene, og sønnen Niels ville gerne, om Jens og Frida ville hjælpe. Vi få familiemedlemmer samt Bertha og Peter samledes i det lille hjem og spiste sammen. Derefter kørte Hans, Edith og jeg hjem til Holsted. Det var aftalt med alderdomshjemmet, at mine forældre, medens de var der, skulle flytte Andreas derhen. For far var det farvel til Ballum og dog?

Der gik såmænd ikke så lang tid, så ringede Bertha og fortalte, at Andreas var død. Om ikke vi ville komme til begravelsen? Det var halvbroderen Niels, der havde bedt Bertha om at hjælpe sig med at ordne det hele. Vi skulle atter mødes ved forsamlingshuset klokken 13. Da vi nåede frem i rasende god tid, gik Niels og Bertha fortvivlet udenfor og spejdede efter os. Tænk "de Ballummer" havde startet "gildet", inden den nærmeste familie var samlet. Bertha var rasende. Forsamlingshuset var

fyldt, så der var ikke plads i salen til afdødes egen søn, stedsøn med kone og to døtre, der kom langvejs fra. Der blev i hast stillet et bord op i forgangen, og da køkkenkonen kom med kaffen, undskyldte hun, at vi måtte nøjes med endestykkerne, for der var ikke mere tilbage af kringlen.

Folk begyndte så småt at gå hjem. Vi gik hen til alderdomshjemmet, hvor Andreas, efter gammel skik, skulle "synges ud". Her blev vi pænt modtaget af personalet og ført ind i hans lille stue, hvor de havde pyntet med lys og blomster. Der lå Andreas i åben kiste, så fredfyldt og smuk - det var næsten ikke til at klare, efter oplevelsen i forsamlingshuset. Vi græd næsten alle sammen. Vi sang "Altid frejdig", kisten blev lukket, og udenfor ventede den gamle ligkistevogn med kusken højt på bukken. Her kom Niels op ved siden af, det lille optog startede turen ud til kirken i marsken. Det var kun et par mennesker, der fulgte, men pyt! De havde da fået begravelseskaffe på forskud. Det var jo nok almindeligt der, for nu havde vi oplevet det to gange. Jeg tror ikke, at far nogensinde har været i Ballum efter dette. Om det stadig praktiseres dernede, aner jeg ikke.

Vi kørte lige så stille hjem til Holsted. Vi var så triste til mode, men da vi så Annette, lavede vi op. Hun havde meget at fortælle om alt det, hun havde oplevet. Dette første møde med døden forstod Annette selvfølgelig ikke rækkevidden af. Hun havde aldrig mødt sin oldemoder, og jeg kunne næsten ikke forklare hende, at den sidste begravelse havde været hendes mand, som ikke var far til morfar. Det opgav jeg, men kort tid efter kom min lille pige tæt på at se, hvad døden var, på en ret så trist måde. Tre huse fra os, lige efter viadukten, lå en lille købmandshandel. Hr. og fru Klindt havde en datter Karin, lidt yngre end Annette. De to piger kunne i dagevis lege med dukker og kørte frem og tilbage fra os og dem med dukkevognene. Annette kom en dag hjem og fortalte glædestrålende, at Karin skulle "ha' en lille". Vi blev hurtigt enige om, at det var hendes mor. Det gav anledning til snak om sådant "noget". Jeg måtte indrømme, jeg godt vidste det, og spurgte Annette, om hun ikke havde lagt mærke til, at lille yndige fru Klindt,

var blevet tyk, især om maven? Næ, det havde hun ikke, og hun nåede heller ikke ved selvsyn at konstatere det, for inden hun nåede derhen, var der født en lille pige.

Det var bare så trist, for vi kunne alle se, at den lille pige var "mongol". Tegnene var så tydelige på både øjne, næse og munden med den store tunge, og yderste led på lillefingrene var skæve. Ikke nok med det, hendes hjerte og indvolde virkede ikke. Det blev nogle slemme dage. Jeg ville holde Annette hjemme, men Klindts ville så gerne, Karin havde Annette hos sig. De klarede det godt, de to småpiger, og kom hjem og fortalte mig, at nu, hvor den lille pige var død, havde fru Klindt selv klædt hende i fint tøj, og de havde set hende i den lille kiste og sagt farvel. Det er klart, at en sådan oplevelse skulle snakkes igennem igen og igen. Og det blev den.

Vi kendte ikke til Annas svenske familie. Det eneste, vi vidste, var, at faderen, Bertil Walden, var lensarkivar på Ørebro Slot. På vej hjem fra Italien i embedsmedfør ville han gerne hilse på os, idet han om aftenen skulle til et møde på Koldinghus. Kolding var Ørebros venskabsby. Det blev rigtig hyggeligt, vi var straks på bølgelængde, kunne rigtigt snakke sammen. Han havde gaver med til både mig og Annette. Vi sagde du til hinanden, og vi skulle bare tiltale ham som farbror Bertil. Hans store stilling til trods var han ikke en "stilig og stiv" svensker.

Senere på sommeren ville ægteparret Walden, efter en tur i Paris, gerne hilse på Annas forældre, idet de jo kørte lige forbi Svenstrup på hjemvejen til sverigesfærgen. Atter meldte svigermøder fra. Svigerfar ringede til mig og spurgte, om han måtte byde dem til os i stedet for, han ville så gerne hilse på dem. Selvfølgelig svarede jeg ja, han skulle bare sige til, når de kom. Han ville så køre ned til os. Dette møde hos os med Annas svigerforældre blev, hvad jeg vil kalde for en "kovending" i mit forhold til min svigerfar. Jeg gjorde mig umage med at dække et smukt bord (min hobby), med svenske og danske flag samt blomster i blå, gult, hvidt og rødt. Jeg serverede selvfølgelig dansk frokost med sild, øl og snaps.

Vi havde for længst lært "ham" at kende, men det var første gang, svigerfar skulde hilse på. Jeg vidste, at hun var en kendt forfatterinde i Sverige, der skrev bl.a. børnebøger og havde fast spalte i et ugeblad. Hun skrev under sit pigenavn Margit Palmer. Det var dejligt at se dem, og både Hans og jeg fik et stort "knus" af begge, det undrede nok svigerfar, sådan var det slet ikke hos dem. Vi gik straks til bords, og snakken gik livligt. Farbror Bertil bemærkede undrende, at jeg sagde "De" til min svigerfar, og udrød højt grinende, på svensk forstås, idet han pegede på svigerfar: "Jamen du siger da vel ikke "De" til ham der? I er jo i slægt med hverandre". Hans og jeg havde da været gift i otte år. Tro det eller ej, pludselig så senior på mig, og jeg fik et lille forsigtigt klap på kinden af ham, idet han udrød: "Det er da også tosset". Han viste sig herefter fra en helt anden side, end vi kendte ham, var så glad, lune havde han også. Al "stivheden" forsvandt, og jeg begyndte at ane mennesket "bag masken". Ved afskeden indbød Waldens os til at besøge dem i Sverige. Vi sagde ja tak, men vidste ikke rigtigt, hvornår det ville blive. Vi havde aldrig holdt ferie, bortset fra hurtige weekendture til København og "endagsture" ned over grænsen.

Da gæsterne var kørt, skulle Hans lige hen i forretningen. Der sad vi så, min svigerfar og jeg, alene over for hinanden. Jeg var forlegen som altid over for Hans' forældre, men pludselig fik vi en meget personlig samtale. Han betroede mig, at Ester ikke altid var så let at leve sammen med, men hun var jo dygtig på sin måde. Han syntes, jeg var Hans en god og dygtig kone, der klarede mange ting på bedste måde. Så kom Hans hjem, samtalen forstummede, men senior og jeg var ligesom kommet hinanden lidt nærmere. Tja! der kan man se, hvad et lille tjat på kinden kan gøre ved en lille nervøs kone.

Tiden i Holsted bød altid på sjove oplevelser. En nat, vel omkring 2-tiden, ringede telefonen. "Hvad søren kan det være?" udrød Hans. Ja, det var fra apoteket, grammofonen kunne ikke spille - kunne elektrikerens ikke komme og ordne den? Jo, det ville han godt. Det varede længe, inden han kom hjem og fortalte, som det var. "Byens ældste" klike holdt gilde, de

dansede og fjasede vildere, syntes Hans, end vi unge gjorde. Fejlen på stedet var, at tonehovedet var væk fra grammofonen. Det rendte doktor Cold rundt med i lommen. Det blev sat på, men det var da meget skæggere, når Hans spillede på klaveret. Og så fortsatte ballet. Det gik så godt, og så kunne man da ikke bare sådan gå sin vej. Postmesteren spillede den eneste, han kunne: "Adrienne med sin luftantenne", mens Hans svingede sig med fru dommer Jastrup og apotekeren med frk. Galster, jo, der var bal i den borgerlige. Skægt havde det været, at Hans fik et andet syn på de "gamle", de forstod at more sig.

Det var sidst på sommeren. Lille Karin Klindt, postens Else, Mogens og Annette legede lystigt på vejen ned til husene bagved. Dyrslægen havde garage her og hældte slagger fra centralfyret ud på stedet. Pludselig lød virkelig høje skrig fra et barn. Dyrslægen for ud, det var Annette, der var skredet i de skarpe slagger. Hun blødte meget, og han greb hende i armene og løb gennem "hullet i hækken" ind til os og lagde hende på køkkenbordet. Det var en meget dyb og nok seks centimeter lang flænge i låret. Det blødte voldsomt. Heldigvis var svigersønnen på besøg (dengang læge på Kommunehospitalet i Århus). Han kunne dog ikke klare det med bare lægetasken, der skulle klemmes til. Vi ringede til Cold. Det gjorde meget ondt, og Annette peb lidt, holdt mor i hånden, meget hårdt. Såret blev rensset og klemme sat på. Medens det foregik, væltede små svedperler frem på Nettens lille næsetip. Det var noget af en forskrækkelse, men det var da godt, at vi havde både dyrlæge og to læger til hjælp. Det måtte vi da vist have et glas portvin ovenpå. Dyrslægen var ked af det, men trøstede Annette med, at de to snart skulle i cirkus igen - ligesom de plejede. Så fik klaveret en tur, herrerne begyndte at synge "Gluntarne". Annette havde et stort ar, til minde om begivenheden.

Musikken var og blev Hans' kæphest. Når der var skolefest, noget i Husmoderforeningen og andre tiltag, spillede en trio bestående af byens sang- og regnelærer Thygesen, Bo Winther (studerende) og Hans. Lærer Thygesen ledede også kirkekoret.

Hans klarede sig forbavsende godt, havde ingen smerter i ryggen, når bare han viste hensyn. Derimod gjorde mit venstre ben meget ondt, så ondt, at Cold ville indlægge mig på Brørup Sygehus for at se, om overlæge Bouet kunne hjælpe mig. Jeg fik eneværelse, så at jeg rigtigt kunne få ro. Behandlingen bestod i, at lægen stillede mig op i fuld højde på et bord, følte på benet og gav mig så en indsprøjtning nær anklen. Jeg skreg, men inden jeg så mig om, gav han mig atter en sådan på indersiden af knæet. Det opfattede jeg slet ikke - jeg besvimede og faldt ned på gulvet og slog mig slemt. Det var slet ikke rart. På foden har jeg stadig en "knop" eller hævelse, der altid generer, når jeg har snøresko på. Det værste var dog, at der kom et stort, dybt hul på indersiden af knæet. Der gik "dødt kød" i det, meget smertefuldt. Cold var vred og satte byens fysioterapeut, fru Martiny, født Geleff, (sådan stod der på hendes visitkort) til at pleje såret og give massage. Det gjaldt for alt i verden om at holde blodløbet i gang. Det tog utroligt lang tid at få lægt det store sår. Jeg kunne godt passe butikken og fik ofte massagen derhenne. Fru Martiny fortalte, hun havde en svigersøn og et barnebarn boende. Faderen havde haft tuberkulose og skulle have rekreationen hos hende. Moderen havde et arbejde at passe. Denne lille purk var lige ved at tage pusten fra mig. En dag, jeg ville gå under viadukten på vej hjem, stod knægten oppe på viadukten. Han stod med en sten i hånden på størrelse med en grape frugt og råbte: "Nu får du den her i hovedet". Jeg skulle lige til at sige noget med store bogstaver, så strejfede den min skulder. Det gjorde vanvittigt ondt. Chokeret var jeg, og drengen var selvfølgelig væk. Jeg tog stenen med hjem og viste Hans den. Hans tog den og gik ud til fru Martiny og fortalte det. Drengen hed i øvrigt Steen og var bare seks år, vel frustreret over bare at gå tur med far uden nogle børn at lege med. Stor var min forbavselse, da jeg nu så mange år efter ser ham træde frem på fjernsynsskærmen. I dag er han chefspsykolog for vore soldater, der sendes ud i verden. Fru Martiny behandlede mig rigtig godt. Hun havde allerede dengang nogle "køller" med batterier i, som satte gang i blodløbet, Jeg vil tro, det var den tids "laser".

Vi havde stadig ikke fået et hus, men havde al-

ligevel en rar tid i Holsted. Annette var begyndt at gå i skole, det var hun rigtig glad for. Hun gik til dans på Larsens Hotel og lærte at spille ved Niels "poletis" kone. Hun var en rigtig lille darling, alle var glade for hende, morede sig over hendes leg med ord. Fru "Dylle" sagde mange gange, at hun nok blev korrespondent med det ordforråd, hun havde. Fru købmand Pedersen morede sig også over hende engang. Hun skulle købe en fødselsdagsgave til mig, et kagefad med blomster på. Hun spurgte, om "det var kunst?". Det mente fru Pedersen nok, det var, og så var ungen glad.

Ferie havde vi slet ikke haft, men små ture om søndagen foretog vi ofte sammen med Villy og Mary fra Ålund. Vi pakkede i fællesskab madkurven, kørte ud og så på mindesmærker bl.a. Tirstrup Stenen og andre seværdigheder i grænselandet. En sommerdag kørte vi "ud i det blå". Vi kørte og kørte, intet sted fandt "nåde" som passende til vores frokost. Hans og Villy tiskede lidt sammen, børnene var ved at blive utålmodige. Fædrene påstod, at nu kørte vi til en helt vidunderlig plet, hvor vi skulle spise mellemmad. Inden vi så os om, kørte vi ind ad privatvejen til Ålund. Måbende så vi herrene køre forbi huset, fortsætte videre, og først dybt inde i skoven helt ned til åen parkerede de bilen. Dette var skytten Villys' "private sted". Der var så smukt, så madkassen kom frem sammen med tæpperne. Ungerne jubede, da Villy, den spasmager, smurte sig en mellemmad belagt med fem centimeter tykke agurkeskiver på - på højkant vel at mærke - han kunne næppe gabe over den. Så kom fiskestængerne frem, og skytten, der lige vidste, hvor ørrederne stod, reddede os en dejlig aftensmad. Det endte med at være en herlig dag, og vi blev alle enige om, at "hjemme" var bedst.

Vores gamle naboer, dyrlæge Ingvard Thyregod og hans kone Frida fra Langelund, boede nu i Andrup, ikke så langt fra os. Vi holdt stadig sammen, der gik turen ofte hen. De havde heste samt den flotteste hestevogn. Der var fire børn, Svend Åge, Jytte, Jørgen og lille Erik. Det var altid Jørgen, der spændte heste for vognen. Så gik det ud ad landevejen, det var ikke noget, vi var vant til. Der var sådan en, -

hvad skal jeg sige - stemning over Holsted, især når man gik ned ad gaden, sludrende med alle og enhver, både "høj og lav". Bagateller - tjå måske - ikke noget at skrive om? og dog, det var det, der gjorde det til et rigtig dejligt sted at være.

En vinterdag kom jeg ned ad Søndergade, Karen Anger, en rigtig frisk kone i halvtredserne, kom cyklende og råbte glad "Goddav, Sigrid, jeg skal til Norge". Hurtig i replikken, som jeg altid har været, råbte jeg højt: "Skal du cykle helt derop?". På den anden side stod bager Røen og barber Hansen, de kunne se komikken i det og flækkede af grin. Alvoren om norges-turen gik rigtigt op for mig, da både fru Cold og Karen Anger kom ind i butikken til mig og spurgte, om ikke jeg kunne strikke skihuer til dem ligesom den, de havde set Annette med? Den var altså så sød med skygge lavet af en "Oma dejskraber af celloid - sådan lidt klippet til"? Der var ingen vej udenom, idet de overbeviste mig om, at turen nærmest var udelukket, hvis ikke de havde en sådan hovedbeklædning. De ville gøre både det ene og det andet for mig, bare jeg ville? Garn blev købt, der var kun kort tid at løbe på, så pindene glødede. At de ville gøre noget til gengæld, fik jeg bl.a. bevis på, da fru Cold personligt kom gående fra boligen ved åen helt op til mig i Søndergade, med en stor spand rygende varm og veltillavet aspargessuppe. Karen Anger kom med hjemmebag. Operationen lykkedes, og de fik en herlig ferie i Norge.

Tandlægens kone, Yrsa, en slank og meget yndig pige, var utroligt dygtig til at sy al slags tøj, det ene smartere end det andet. Det var dengang efter krigen, da det blev moderne med "new look", hun klippede, og vi syede alle sammen. Jeg havde Singer maskiner i butikken. Af og til vrimlede det med kunder, ikke for at købe, men om jeg ikke lige kunne klare en lille finesse på sytøjet? Selvfølgelig kunne jeg det, for det var god reklame. Jeg fik rigtig gang i salget af elsymaskiner, måtte endda på kursus i Odense for at lære brugen af alle de finesser og udstyr, der hørte til.

Altid oplevede vi noget. En dag var det næsten for meget. Søndergade rummede flere store stuehuse, helt ud til gaden, der på den tid hav-

de store stalde og landbrugsarealer lige bagved. Fra en af disse gårde var en hest blevet "tosset". Krikken for i vild galop ned ad Søndergade, helt inde på fortovet tæt på vores butik. Det var i sådan en fart, at der nærmest stod gnister fra hovene. Både sagfører Ahlers og jeg (vi havde fælles opgang til vore butikker) fik en sådan forskrækkelse, at vi aldrig glemte det. Hvad der skete videre i byen, aner jeg ikke. Dette gentog sig et par gange, jeg fik herefter mareridt i lang tid efter. Jeg var angst for Annette. Jeg mindedes dengang, vi lige var flyttet til byen. Hans fandt hende på hestemarkedet ved Larsens Hotel under en kæmpe hingst, hvor hun ivrigt studerede en sådan forneden. Han fik hende stille lokket ud.

Hvordan vi fik tid til det altsammen, forstår jeg ikke i dag. En hel vinter kørte vi til Vejen for at holde vort engelske sprog ved lige. Der var altid meget for Hans at gøre i de bestyrelser, han efterhånden sad i. Tennis spillede han også, og jeg sang stadig i kirkekoret. Tiden fløj af sted.

Gemt, men ikke glemt, var drømmen om et hus. Den begyndte atter at spøge. Vi elskede vores lille hus, og alligevel. Vi begyndte at se på det med kritiske øjne. I drømme så jeg noget med lidt bedre faciliteter end her. Et badeværelse, centralvarme, måske et moderne køkken? Hans havde det som jeg. Vi havde i årenes løb sparet op, så at vi den dag, noget bød sig, var klar til at handle. Vi havde vænnet os til dette. Havde været heldige at bo centralt midt i byen lige over for både forretningen og mejeriet, der, hvor vi i alle årene havde haft vores "badeværelse". Det var på den tid ret almindeligt, at man til bestemte tider til en billig pris kunne få brusebad der. Mændenes aften endte ofte med en hyggestund over en øl, vi piger havde "mökkaknald" skiftevis hos hinanden. Rigtig mange benyttede det, også de, der selv havde badeværelse. Det kneb stadig med det varme vand. Fra mejeriet må jeg fortælle noget, alle i byen morede sig over, nemlig fru Grams "dyreste tommelfinger". Denne ret så trivelige kone passede mejeriudsalget hver dag fra klokken 10 til 12. Om søndagen kunne vi der købe færdigt flødeskum, når vi selv medbragte "emballage". At se dette kvindemenneske håndtere diverse skå-

le, disses vægt samt finde ud af, hvor meget flødeskum der skulle i skålen, var et helt skuespil. Her var tommelfingeren næsten uafbrudt på vægtskålen. Vi kunder smilede altid polisk til hinanden, til det blev vores tur. Hendes mand kørte på hverdage igennem byen med hestevogn og solgte mælk herfra.

Husmoderforeningen lavede både madlavningskurser, udflugter og oplysende foredrag. En gang skulle forfatteren Thomas Olesen Løkken komme til hotellet og fortælle om sin rejse til Amerika. Han kom kørende i et mægtigt "dollargrin" vist en "De Soto", en foræring fra danskere i Amerika. Ham skulle vi selvfølgelig ned og høre. Vi kom lidt sent, sad nederst i salen. Det var spændende at høre ham fortælle. Idet han sluttede foredraget og forlod talerstolen, gik han målbevidst lige ned til os. Han rakte hånden frem og sagde: "Godaw Hans." Det berørte Hans dybt, at han efter så mange år genkendte ham i mængden. En dejlig aften fulgte, hvor vi udvekslede minder fra Blokhus. Thomas Olesen og hans islandske kone var altid kommet meget i Hans' forældres hjem. Da Thomas fyldte 60 år, havde Hans spillet for gæsterne og akkompagneret operasangerne Stefan Islandi og Else Brems.

Olesen ejede i mange år Kancelligården i Blokhus, men fik en retssag på halsen, idet den "helt gamle" Kancelligård lå lige overfor. Alle på egnen syntes, det var småligt gjort af den nye ejer at retsforfølge den gamle digter. Han havde haft "sin" Kancelligård i utallige år uden indsigelser. Det var småt med pengene, selv om alle hans romaner fra den gamle Vildmose og klitterne solgte godt. Hans' far havde lavet meget elarbejde for ham, betalingen kneb det med, så de lavede et "frivilligt" forlig, der endte med, at senior fik Thomas' første udgivelser af Klavs Bjerg og Bodil, Stormosen og mange andre romaner. En af dem, Jesper Spillemand, er endda illustreret af kunstmaleren Lars Nielsen. Denne kunstner tegnede alle stamgæsterne på Hotel Nordsøen i Blokhus på den tid. Han blev meget berømt (Charlottenborgudstillen). Både bøger og billeder har jeg i dag. Blokhus var på den tid et mindre "Skagen". Tilgiv mig dette sidespring i fortællingen om Holsted, men sådan er det, når tankerne tager over.

Hen på vinteren kom Hans i snak med Damgård Madsen. Han ejede en grund, der lå helt ud til vejen i "den pæne ende af Nørregade". Der var facadeplads nok til en stor bygning, endda med plads til indkørsel bagved. Her kunne bygges garager, værksted og lagerplads. Det gik så vidt med forhandlingerne, at der blev skrevet en foreløbig slutseddel. Hans var klog af skade, huskede, hvordan uddeleren tidligere havde snydt ham. Derfor tilføjede han, hvilke betingelser der skulle foreligge, inden den blev indfriet. Kommunen skulle allerførst spørges. Landmåler og arkitekt skulle se på mulighederne såsom bundforhold, og hvad ved jeg. Der var stadig en del restriktioner for byggeri på den tid. Alt lykkedes, og en dag kunne vi læse i avisen:

"Holsted sogneråd har fået tilladelse til at garantere for statslån til installatør Buch-Jacobsen, der agter at opføre et beboelseshus, hvis anskaffelsessum er anslået til 82.998 kroner".

Det var en stor sejr for os. Ganske vist var der lang vej, for alt skulle "sættes i gang". Arkitekt og landmåler gik sammen om at få den bedste udnyttelse af grunden. Det satte rigtigt skub i Hans. Oven på alle besværlighederne syntes han, at vi fortjente en rigtig ferie. Turen skulle gå til Sverige. Så snart Annette fik sommerferie, ville vi tage af sted. Vi havde gode folk, der nok skulle passe forretningen, og de havde en varevogn. Vores privatbil var en lille grå en, jeg husker ikke mærket, men i god stand til turen. Vi startede fra Holsted, kørte over Fyn og Sjælland til København. Afleverede Annette på Amager hos mor og far. Så gik det bare derudad, med en lille færge fra Dragør til Linhamn, videre op langs den svenske kyst forbi Malmø, Landskrona, Helsingborg, og her drejede vi fra i Skåne, kørte nu i Småland over Oskarstrøm på vej til Jönköping. "Snittede" Væneren, videre over Mariestad på vej til Örebro, det første rigtige mål for vor rejse. Selvfølgelig havde vi haft overnatninger på vejen, hvor vi lejede os ind i private hjem, havde oplevet den smukke svenske natur, set på sjove små byer, rigtigt nydt at slappe af.

Aftalen var, at vi skulle komme til Örebro Slot og der møde lensarkivar Bertil Waldén. Det

blev en af de helt store oplevelser, idet vi blev vist rundt, fik fortalt, ja, oplevede så meget, at det er umuligt at genfortælle. Et maleri står stadig tydeligt for mig. Et mørkt smedeværksted, hvor smeden står ved ambolten. Den ild, der brændte der, var så livagtig, at man næppe fatter, at det kunne males. Bagefter spiste vi lunch, et fint sted. En rundtur i byen og oplandet fulgte.

Örebro Slot ejede et stykke vej nordpå i noget, der hedder "Siggebo Hyttan", en stor gård, der var hjemstavnsmuseum. I et af husene var en kaffestuga til gæster. Førstesalen var lensarkivarens private "sommerstuga". Denne gård var om sommeren et meget yndet udflugtsmål. Der var endda bygget en stor lade, hvor der om sommeren opførtes forskellige ting såsom sang, musik og teater. I disse omgivelser holdt Anna og Henrik ferie. Vi skulle overnatte et par dage, inden turen gik til Stockholm. Vi besøgte selvfølgelig gården og alt det spændende i omgivelserne. Gamle efterladte malmlejer, søen, hvor man kunne bade, et sandt eldorado.

Henrik fulgte med os til Stockholm. Det var på denne tur, vi lærte ham rigtigt at kende. Han fortalte om de enorme skove, vi kørte igennem. I gamle dage var de små landbrugere helt overladt til sig selv om vinteren. Det havde hans moder skrevet en roman om. Det var barske forhold. Ofte blev hele familier fundet døde på grund af sult og sygdom. Frygtelige forbrydelser blev begået. Fædre, der måske i afmagt havde taget både kone og børns liv, for derefter at begå selvmord, alt dette afslørede, når foråret satte ind. Den grusede vej, den endeløse skov og de frygtelige historier var lige ved at være for meget for mig. Endelig kunne vi se Mælaren, bebyggelsen blev tættere, Stockholm, "Nordens Venedig", med masser af søer viste sig i horisonten.

Henrik fortalte os henkastet, at han og Anna boede i et par værelser hos hans mormor. Denne gamle professorenke viste sig at have en kæmpe lejlighed på Sturegatan, lige i centrum af Stockholm. Jeg stirrede godt nok en omgang, da vi gik op ad en kæmpetrappe, meget flot, med smedejernsgitre, marmortrætter og lysekroner i loftet - højt oppe. Vi blev lukket ind af et gammelt husfaktotum, der viste os

igennem en masse lange gange. Endelig så vi Henriks logi. Et par små værelser og "noget" med en stor vask, der kunne gøre det ud for køkken. Jeg tror, det nærmest havde været beregnet til "tyendet" førhen. Der var rent og pænt. Her boede vi udmærket. Vi opholdt os ikke meget hjemme, Henrik var utroligt god til at vise os alle byens seværdigheder. Vi tog sporvognen. Mens vi kørte, "fik vi læst og påskrevet", så alle lyttede med. Henrik talte nemlig meget højt, det var ret så sjovt, også for andre turister, der var med sporvognen.

Inden vi rejste, blev vi inviteret til kaffe hos mormoderen. Først her åbenbares den store lejlighed i al sin pragt for os. Det var et hjem med smukke møbler, store hvide porcelæns-kakkelovne i de forskellige stuer. Det kan nemmest forklares ved at erindres den "Bergmannske" fremstilling af gamle fine, svenske hjem på hans film. Den ældre, svagelige dame var sengeliggende. Vi hilste på hende, som hun lå der i al sin pragt. I et smukt værelse iklædt både hue og natkjole med broderede blonder. Vi passerede så godt, vi kunne. Hun var meget venlig og spurgte blandt andet, om vi var kommet til byen med tog? Hans svarede, at vi var kommet med bil. Her kom den herlige sætning, vi aldrig har kunnet glemme: "Åh, så herskaberne åker vagn". Vi så i ånden den lille "spand", der stod nede på gaden. At det var et smukt kaffebord og dejlig svensk hjemmebag, behøver jeg næppe at fortælle.

Tiden løb, og vi måtte videre. Henrik kørte atter med til Ørebro. Aftalen var, at vi skulle spise lunch hos hans forældre. Moderen var efter et forfattertræf lige kommet hjem fra Island. Også dette hjem var smukt, og det fint dækkede bord stod parat. Der blev selvfølgelig serveret svensk sildebord, men vi startede med en portionsanretning, fikst serveret med islandsk "skærpekød". En delikatesse, man også sætter højt på Færøerne. Det er saltet, vindtørret fårekød. Jeg har smagt det før. Hans så fortvivlet på mig, han kunne ikke få det ned. Jeg glemmer aldrig de fortvivlede øjekast, han sendte mig. Jeg kunne ikke hjælpe ham, men hviskede lige så stille til ham: "Bare få det ned - slug det". Det lykkedes, og resten af frokosten nød han. Oven på kaffen var det "dags" at komme

videre. Det havde været dejligt atter at møde Henriks mor og far i deres hjem. I tilgift lærte vi vores svoger Henrik at kende. Det var en god familie, Anna var "havnet" i. Efter en kærlig afsked gik turen hjem til Danmark.

På denne tid var der endnu venstrekørsel i Sverige, men vi ænsede det efterhånden slet ikke. Der var en masse grusveje, der ustandselig var under reparation. Hele tiden var halve vejbaner spærret med skilte, hvorpå der stod "ej møte". Vi tog kun en enkelt overnatning. Et utroligt smukt og meget svensk hjem blev valgt. De var så søde og ville servere morgenmad for os og tilbød forskelligt. Jeg ville bare have kaffe og brød, Hans derimod tog også imod "filmjølke med lingon". Havde jeg vidst, at det var herlig tykmælk med hindbærsyltetøj, havde jeg også sagt "ja tak". Næste dag nåede vi Göteborg. Hvor mange mil vi havde kørt, ved jeg ikke, men det havde været en ordentlig tur, spændende, med gode oplevelser og heldigvis uden uheld - bortset fra Hans' møde med "skærpekød". Det glemte han aldrig.

Alt var gået godt hjemme, og snart var det hverdag igen. Hans var med i alle slags forbedringer til vort byggeri. Først sidst på året lå tegningerne på bordet. Alt skulle godkendes. Vinteren ville gå, inden vi kunne komme i gang, men så!

Foråret kom, og endelig fik kærneren ordre fra kommunekontoret til at sende byggesagen til København. Der var mange restriktioner og kapitel "dit og dat", der skulle overholdes. Vi var sikre på, at alt var i orden. Både arkitekt, bygherre, landmåler og andre havde holdt mange møder. Påsken kom, og vi var i København på familiebesøg, men glædede os til at komme hjem og vente på endelig byggetilladelse.

Her brast pludselig alle vore drømme. Vi spurgte og spurgte på kommunekontoret. Langt om længe erkendte kærneren, at han helt havde "glemt" at sende byggesagen til København. Den lå der stadig. I mellemtiden var der kommet nye restriktioner, så byggesagen skulle tages op på ny. Vores "bygherre", W. Pedersen, var medlem af sognerådet. Her

blev der vist for lukkede døre talt med "store bogstaver". Hans blev så fortvivlet - og vred. Her havde vi alle arbejdet så hårdt på sagen. Nu kunne vi begynde forfra. Vi skulle afholde arkitekt, landmåler med flere skadesløse for alt det arbejde, der nu syntes spildt. Gode råd var dyre.

Vi havde haft det så godt i Holsted, rigtig følt os hjemme. I galgenhumor satte Hans en lille annonce i Jyllandsposten om "salg af en veldreven og god installatørforretning, i lejede lokaler". Vi havde ikke i vores vildeste fantasi troet, at nogen ville reagere på denne, men underet skete. Et par unge mennesker kom og forklarede os, at dette var lige, hvad de søgte. De ville begynde for sig selv og havde ikke råd til at købe bygninger. Deres opsparede kapital skulle bruges til udbetaling på denne gode forretning.

Havde vi haft problemer før, så var vor nuværende situation næsten håbløs. Blive i Holsted ville vi ikke. Vi havde begge arbejdet hårdt og sparet sammen til vores eget hus - og nu? Nok engang tog vi hinanden i hånden og gik ind til "dyllen". Vi fortalte dem om vores situation. De var så vrede på kæmneren og lovede os straks, at de unge mennesker måtte flytte ind i huset efter os. Det samme sagde centralbestyreren om butikken. Han forstod vores indstilling.

Vi betalte alle tilbudsgiverne det, de forlangte for udført arbejde. Den, der var mest ked af det over beslutningen, var grundejeren. Hans havde, klog af skade, på slutsedlen pointeret alt dette, som vi aldrig troede ville ske. Vi indledte forhandlinger med køberen, viste bogført omsætning, og vi besøgte sammen både dyrlægen og centralbestyrerens. Lige så stille faldt alt på plads. De unge mennesker ønskede at overtage forretningen hurtigst muligt, men vi kunne tidligst sige 15. juli. Sagfører Anger kom hjem til os og skrev slutseddel. Han kunne slet ikke fatte, hvad der var sket. Også han var forarget over kæmneren, men handelen var og blev en kendsgerning. Vi måtte ringe til København og fortælle mine forældre om salget. Den, der var mest fortvivlet, var lille "Nette", for, som hun udtrykte sig "så, når sommerferien sluttede, skulle hun ikke hjem til

sit eget lille, elskede Holsted", som hun grædende betroede mormor.

Vi havde ikke lang tid at løbe på, så vi bestilte Bachs Møbeltransport fra Århus til at opmagasinere alt vort bohav, til anden besked indløb. Pakkede bare det nødvendigeste i bilen og boede de sidste fjorten dage i Ålund. Hans ringede til sin far, fortalte sagen, som den var, og spurgte, om vi kunne leje deres gæsteværelse i kælderen for en kort tid, til vi fik købt noget andet? Farfar sagde straks ja ihukommende, hvordan vi i sin tid havde hjulpet dem med opholdet på Langelund Mølle, da de ikke havde fast bopæl. Det gik så hurtigt alt sammen.

Jeg havde længe været plaget af en visdomsstand, som tandlægen nu for alvor opfordrede mig til at få trukket ud. Det var kompliceret og skulle gøres på Sankt Hedvigs Klinik i Kolding hos overlæge Widt. "Pyt", tænkte vi, "lad os få det overstået". Jeg fik tid hos lægen. Vi kørte derud, havde for resten fået en ny bil. Jeg regnede slet ikke med, at dette skulle blive noget af det værste, jeg havde oplevet. Overlægen fortalte godt nok, at det havde været en vanskelig operation, idet "visdomstanden" sad dybt nede i højre kæbe. Bedøvelsen havde været sparsom for ikke at beskadige ansigtsnerverne. Jeg blev så syg, men tænkte, at det ville gå over. Jeg ville hjem til mor, så hun kunne hjælpe mig. Jeg kunne intet for smerter og kunne ikke blive passet i Svenstrup i et kælderværelse. I København "fordrev" jeg far fra ægtesengen, mor måtte bare passe mig dag og nat, til jeg kunne komme til undersøgelse hos deres tandlæge. Da han havde undersøgt mig, hverken kunne eller ville han hjælpe mig. Som han udtrykte ordret: "Lad ham, der har lavet dette svineri, selv ordne det".

Far tog affære og ringede til overlægen. Aftalen blev, at jeg skulle komme til Sankt Hedvigs Klinik med jernbanen (far skaffede liggeplads). Så skulle de fra hospitalets side sørge for at hente mig på stationen. Alt gik efter planen, men det var en meget dårlig patient, der kom retur. Stor ståhej med undersøgelser, der viste, at der lå "rodrester" i bunden af såret, og dette havde lavet betændelsen. Atter en frygtelig oplevelse, næsten uden bedøvelse, dog med to nonner til at "holde i hånd", mens

rodresterne blev fjernet. Jeg var så træt og udkørt, at jeg vist sov et helt døgn bagefter. Jeg lå der i næsten en uge, så måtte Hans hente mig. Jeg bedredes hurtigt, efter at "skidtet" var fjernet. En tid efter kom der en kæmperegning fra overlægen. Vores egen tandlæge udbad sig journalerne om forløbet. Dette bevirkede, at Hans fik et fint brev fra overlægen, hvori han beklagede, men ikke mente, at han havde begået nogen fejl, "men da han havde fået stor sympati for hans frue, ville han se bort fra regningen".

Tiden under min sygdom havde Hans brugt til at se på forretninger. Han havde udset sig nogle stykker, vi skulle se nærmere på sammen. Annette var kommet til Svenstrup og måtte begynde i skole der. Vi var begge med hende første dag. Læreren forklarede børnene, at hun nærmest var en gæst, de skulle tage godt imod, idet hun nok inden længe skulle flytte igen. Heldigvis blev det en god oplevelse for hende efter alle de forandringer, hun havde været udsat for.

Denne tid var forvirret, men for en gangs skyld (og eneste gang i den lille piges liv) tog farmor sig pænt af Annette. Vi brugte tiden til at finde et "nyt hjem". Heldigvis lå de to udvalgte steder, hvor vi havde familie. Min kusine Mary og hendes mand Rasmus Nielsen havde Horsens Handskefabrik. Der boede vi et par dage, mens vi undersøgte mulighederne i Søvind. Det var tiltalende, men du godeste, hvor var det rodet. Der skulle rigtigt ryddes op og bygges om.

Turen fortsatte til Lystrup, hvor vi holdt til hos Hans' fætter, Villy Buch, og konen Inger. Han var ved Jysk Telefon og hun bestyrer af telefoncentralen samme sted. Det var fra dengang, der var personlig betjening ved hver opringing. Herfra gik turen til Ørum på Djursland. Det var godt nok langt ude, og vi kunne næsten ikke finde stedet. Det var nok det sted, vi efter et par besøg syntes bedst om.

Vi tænkte i nogle dage, men det var efterhånden ikke så rart at bo i et gæsteværelse. Pludselig en morgen tog Hans beslutningen, nu skulle det være. Jeg var ved at koge gule ærter til hele familien. De brændte på, og for-

styrret, som jeg var, turde jeg ikke lade min svigermøder se dette. Resolut pakkede Hans hele gryden ind i avispapir og lagde den bag i bilen. Vi kørte hjemmefra med det mål, at vi i dag skulle vælge stedet. De gule ærter smed vi ved Løvenholm, og gryden vendte senere hjem i ren stand.

Ørum lå først på turen. Sælgeren, Knud Jokumsen, og konen var rigtig rare mennesker. Vi kom i gang med at handle. Huset viste sig ved nærmere eftersyn godt at kunne blive til det, vi drømte om. Vi bestilte tid hos sagfører Lars Pedersen i Grenaa til næste dag. Skødets dato og overtagelse af forretningen blev 1. oktober 1954. Da handelen var afsluttet, spurgte Knud Jokumsen "fortvivlet", hvad han så skulle? Han og konen ville rejse fra Ørum af personlige grunde. Hans hev tilbudet fra Søvind frem af mappen. "Du kunne jo køre ned og købe dette". Det gjorde han og drev denne forretning i mange år.

Vi var rigtig godt tilpas og så med glæde og forventning frem til at bygge et hjem op i Ørum. Hans' gode ven, Poul Erik Sørensen, drev forretning i Skagen. De trængte til en ferie. Vi rykkede ind i deres hjem og passede "biksen" et par uger. Vi havde god tid og vidste, hvad fremtiden bød på. Vi vidste også, at vi skulle anskaffe os nogle kontormøbler og fandt det største og flotteste chefskrivebord i egetræ, men med masser af skabsplads og bogreol, på et lager i Ålborg. De fik vores adresse og lovede at levere det til aftalt tid i Ørum. Tiden gik hurtigt, hjemløsheden havde trods alt kun varet to og en halv måned med mange besværligheder, men også mange oplevelser. Det var med stor glæde, at Hans ringede til Bachs Møbeltransport i Århus og bad dem om den 1. oktober 1954 at levere vort bohavn i Ørum Djurs. En ny tid stod for døren, hvad den så end måtte medføre. Kun fremtiden kunne vise, om vi havde valgt det rigtige. Holsted havde vi lagt bag os, og vi skulle videre.

Årene i Ørum med el-butikken og "Hedehuset"

Aftenen før vor afrejse fra Svenstrup havde vi pakket bilen, gjort i orden på værelset og hjulpet hinanden med at gøre rent. Opholdet i Hans' hjem var gået udmærket. Min svigermor havde det meste af tiden været i cigarforretningen sammen med senior. Selv havde vi ikke været meget hjemme. Annette havde haft en god tid på trods af den pludselige forandring i hendes lille tilværelse, der for hende var noget meget stort, der var hændt. Hertil kom, at hun var blevet så vel modtaget i Svenstrup Skole og samtidig havde fundet gode legekammerater. Ingen af os sov ret godt om natten, skulle endda meget tidligt op. Forventninger, spekulationer og en masse tanker gik gennem vore hoveder. En hel ny tilværelse et fremmed sted begyndte 1. oktober 1954.

El-forretningen i Ørum 1955.

Da vi nåede Ørum, var Bachs Møbeltransport ankommet. Der var heldigvis god plads foran huset, og nu gik det stærkt. Vore ejendele kom ud, og inden vi så os om, kom Jochumsens flyttelæs ind i flyttebilen. Det var så praktisk, syntes flyttemændene, at slå to fluer med et smæk. Jeg stod straks i kontoret og dirigerede, hvor de forskellige ting skulle placeres samtidig med, at jeg passede telefonen. Sagde troligt "hos Buch-Jacobsen". Der opstod lidt forvirring, og folk spurgte, om det ikke var hos Jochumsens? Jeg sagde til sidst bare "hos elektrikerens", så gik det derudad. Vi havde overtaget en lærling, Benny Sloth fra Fjellerup. Han og jeg fungerede fint sammen, inden en time havde jeg sendt ham ud på flere opgaver. Det var det gode ved det, at han kendte kun-

derne og egnen. En flyvende start må man sige. Så pludselig var alt i hus, og familien Jochumsen og flyttebilen borte. De var på vej til Hundslev ved Horsens, den forretning vi nærmest havde købt, hvis ikke vi var faldet for dette. Der stod vi, Hans, Annette og jeg og kikkede på hinanden. Hvor skulle vi begynde? Alt syntes kaos.

Ejendommen var bygget, vistnok i 1910, på en skråning, ned mod Ørum Å, der løb for enden af den store have. Udenfor, fra vejen, gik og kørte man lige ind i huset og den store garage. Der var således god plads foran butikken til kundeparkering. Var man inde i huset, skulle man fra baggangen ned ad en lang cementtrappe med smedejernsgelænder, inden man stod i haven. Det var et solidt rødstenshus med kælder, stueetage og første sal. Nederst var et par rum indrettet til butik, kontor, stor privat stue, køkken med elkomfur, spisekammer, baggang og trappe til første sal. Her var tre værelser, rigeligt med loftplads og indbyggede skabe. Der var centralvarme. I kælderen en elendig centralvarmekedel, lager, et værelse og husets eneste toilet.

Bagsiden af huset i Ørum 1955.

I stuen var der to trefags vinduer, der vendte ud mod haven. Da huset lå så højt, havde vi her den smukkeste udsigt over Ørums Ådal. Vore stuemøbler var snart godt placeret. Nye gardiner blev omgående bestilt hos min veninde Bodil. Det måtte hun kunne klare, selv om det var fine kjoler, hun plejede at sy. Chefskrivebordet kom på plads i kontoret samt hyggekrog med gode lænestole, bord og reoler. Soveværelset og Annettes værelse var det første, vi ordnede, samt gæsteværelset til Benny, for han var på kost og logi de første måneder

hos os. Ellers gjaldt det om at få fat på håndværkere, der kunne gå i gang med de ting, vi lige fra begyndelsen havde besluttet skulle gøres for at gøre det til "vores hus". Vi var enige om at bruge lokale håndværkere. Den første og nærmeste, vi henvendte os til, var snedkermester Aksel Frederiksen. Ham fik vi straks stor tillid til, lyttede til ham om, hvem vi skulle tage til de andre opgaver. Smed Andersen, maler Hansen og en havemand, alle fra Ørum, samt muremester Magnus Nielsen og Sønner fra Stenvad blev alle sat på opgaven. Facaden fik butiksvinduer og dør, så forretningen kom til at se godt ud. På første sal blev installeret et flot badeværelse med toilet og håndvask.

I kælderen kom der pottedyr i centralvarmekedlen. Inden vi så os om, fungerede det hele. Jeg blev sendt til Århus, helt alene for at købe en brugt glasdisk i Mejlgade over gården. Et mærkeligt, lidt uhyggeligt sted. Manden, der kom frem, havde en enormt høj, sort astrakanhue på, og jeg blev helt nervøs, sådan som han stirrede på mig. Disken var god nok, prisen rimelig, så jeg fik den læsset i varevognen og kørte glad hjem. Vi havde lært en masse rare mennesker at kende gennem de forskellige håndværkere og deres svende, der arbejdede for os. Telefonen kimedede hele tiden, vi havde meget at lave. Vi antog endnu en lærling, Gunnar Højholt fra Tøstrup. Benny og Gunnar var et par herlige unge mennesker, der begge fik deres lærebrev hos os. Vi havde fået en god start på vores nye tilværelse, men der vil selvfølgelig altid opstå problemer. Telefonbetjening på den tid var små landcentraler med personlig betjening. Jeg huskede det så godt fra mine barndomsferier på telefoncentralen i Ingerslev. Både på Langelund Mølle og i Holsted havde det aldrig voldt problemer. Hvorfor centralbestyreren her vistnok ikke kunne lide os, aner jeg ikke. Vi kendte jo slet ikke hinanden, havde aldrig mødtes, men at komme igennem til leverandører, kunder, ja, alt var af og til næsten umuligt for os. Heldigvis var der også nogle søde piger ved centralbordet ind imellem.

Annette skulle indmeldes i Ørum Skole. Genvejen til den var nem, bare ned gennem haven, over den lille bro til Brugsens gård, så lige over gaden, og der lå skolen. Hun havde lært

malerens børn at kende, dem fulgte hun med. Det gik godt i begyndelsen, men efterhånden kunne jeg mærke, at noget trykkede hende. Lærer Pedersen var efter hende. En dag, de havde geografi om Norge, fortalte hun glad, at der havde hun været på ferie. Han var hård imod hende, sagde, at det havde hun ikke, man måtte ikke lyve. Det var slet ikke rart for hende, især da alle børnene hørte det. Det var ikke det eneste, der gik hende imod. Hun var begyndt at gå i søndagsskole som i Holsted. Denne skulle på lejrskole, men Annette måtte ikke komme med, fordi hun var så ny! I Holsted kendte alle Annette, vi havde aldrig hørt om, at hun var slem eller lavede problemer. Vi tog en snak om det og følte, at hun aldrig ville falde til hos lærer Pedersen. Vi besluttede derfor at sende hende på privat skole i Ryomgård. Det var lidt besværligt, idet hun skulle cykle til Ramten, derefter med tog til Ryomgård. Flere forældre i Ørum fandt også på at sende børnene derhen. Var vejret slem, skiftedes vi til at bringe og hente dem i Ramten. Inden længe havde vi den gamle, glade Annette igen. Det var en dejlig skole, og hun gik først ud, da hun havde taget sin præliminæreksamen.

Vi havde god erfaring med at drive forretning, så vi tog de små stød med ophøjet ro. Det var dog ligesom lidt sværere at begå sig her på Djursland end de andre steder, vi havde boet. Kort tid efter åbningen af den nye butik kom en ældre kone, hvis mand drev en skomagerforretning med lidt salg af radioer, ind og spurgte efter elektrikerens. Da Hans kom ud, fik han, hvad jeg vil kalde et regulært møgfald, med mange grimme gløser om, hvorfor han havde åbnet sådan en butik i Ørum. Det var uforkammet. Hans svarede hende roligt, at vi levede i et frit land, og han så ikke noget forkert i dette. Hun trak sig meget bestemt og vred ud af butikken. Vi fik trods alt en større og større kundekreds.

Der gik ikke lang tid, før vi kom til at mangle lagerplads. Salget af køleskabe, hjemmefrysere og vaskemaskiner steg. Samtidig holdt fjernsynet sit indtog. Det var noget, der interesserede folk. Det var på det tidspunkt, hvor Ungarnshjælpen var stor. Vi demonstrerede fjernsyn i mange af egnens forsamlingshuse, når de store underholdningsprogrammer med indsam-

ter i Ørum. Deres venner, Anker og Marie Kudsk, samt moster Asta fra Karlby tog også mod os "fremmede" med åbne arme. Hans fandt nok hurtigere ud af mange ting end jeg. Han deltog i orienteringsløb med Molbeck og Svend Mygind og var ret hurtigt medlem af flere bestyrelser, ting, han havde god forstand på fra tiden i Holsted. Jeg passede telefon, forretning og regnskab og gjorde lister og reklamemateriale klar til alle de udstillinger, vi holdt i forsamlingshusene. Det var et stort arbejde at arrangere dette. Af og til holdt jeg et foredrag om de nye elektriske artiklers muligheder. Vore leverandører såsom Gram, Atlas, Miele, Laurits Knudsen, Voss, Rosenmejer, ja, jeg husker slet ikke alle navnene, holdt mange gode seminarer for os sælgere, hvor jeg så vidt muligt altid deltog. Det at komme lidt hjemefra var altid en opmuntring for mig. Jeg nød i det daglige vores boligs gode indretning, alt "inden for murene", men det medførte også en vis isolation for mig.

Heldigvis var jeg der altid for Annette. Hun trivedes godt, gik til danseundervisning i forsamlingshuset og havde mange gode venner, der ofte holdt til hos os. Små ting, jeg morede mig over i dagligdagen, oplevede jeg også. Ørum og omegns kristelige lytterforening havde 25 års jubilæum. Det skulle fejres i missionshuset med kaffebord, lagkage og fremvisning af fjernsyn. Vi måtte skrive til Danmarks Radio og forsikre os om, at der ikke blev vist noget underlødigt og farligt i udsendelserne denne aften. På dagen havde vi travlt med at sætte fjernsynsantenne op på missionshusets tag, indstille billede og meget mere. Der skulle komme en ingeniør fra Odense og holde foredrag. Derfor blev vi inviteret op til præstegårdens forpagter Thode Nielsens til middag for at være med til at underholde denne fremmede herre. Stor var vor forbavselse, da det viste sig, at ingeniøren, der altså hed Bruun, viste sig at være Hans' fars bedste ungdomsven fra studietiden på Århus Teknikum. Han havde endda stået fadder til lille Hans ved barnedåben på fødselsstiftelsen i Århus. Vi fik en veltillavet middag, og som vi snakkede. Det havde været rigtig hyggeligt at gæste dette hjem.

Tiden var inde til at gå i missionshuset. Salen var proppet, Hans og jeg krøb op bag fjernsyns-

net, så han kunne betjene det, men der var ikke megen plads. Alt gik godt, også ingeniørens tale og kaffebordet. Da aftenen var slut og de fleste gæster væk, begyndte Hans og jeg at pakke sammen. Inger "maler" stirrede forfærdet på os. "I har jo slet ikke fået kaffe", udbrød hun. Vi undskyldte dem, det gjorde ikke noget, der havde jo været så mange. Ingeniøren overnattede hos os, og vi fik en lang, god snak om gamle dage og en ekstra kaffetår. Apropos kaffetår. En dag var Hans nede hos bageren og reparere noget, smeden ligeså. Smeden blev kaldt ind til fru. Jeg måtte ringe efter Hans, noget var brændt sammen på mejeriet, og det hastede. Fruen var således nødt til at kalde ham ind til telefonen, hvor hun og smeden ellers sad ved et veldækket kaffebord. Hvem der var mest forlegen, fru. eller smeden, vidste Hans ikke. Han undskyldte ulejligheden med telefonopkaldet og var væk i en fart.

Annette kom meget op til vognmand Alfred Høegs datter Lillian. Det var et herligt hjem, måske noget for sig selv, men hjertevarme var der. En dag stak Alfred pigerne en tikroneseddel og sagde, de skulle gå ned til bager Bønnerup og købe flødekager for alle pengene. Fruen blev aldeles rasende. Det lignede ikke noget, at Alfred fandt på sådan noget pjat, nu havde hun jo ikke nogle kager at sælge af resten af dagen. Annette fortalte det grinende, da hun kom hjem.

Stort og småt hændte i dagligdagen. Jeg havde fået en otte uger gammel killing hos min frisør Fusager i Stenvad. Den kom til at betyde meget for os alle, selv lærlingene. Det var, ligesom den virkede afstressende på vores af og til hektiske hverdag. Men andre morede sig også over den. Fru Holm Hyllested kom genert fnisende og fortalte, at nu gik Fnys også i kirke. Hendes mand var ringer, og han så en dag, ligesom gudstjenesten var begyndt, Fnys ugenert spankulere op ad kirkegulvet, gå en tur omkring alteret og ned ad kirkegulvet igen og ud. Der var blevet en sand snak i kirken om kattehistorier. Vi havde den i mange år, men den blev vred på os, nok fordi vi fjernede killingerne fra den. En sommerdag kom fru Skov og Ida fra brugsen over den lille bro med en kasse. Den indeholdt Fnys med fire killinger, som den havde født i Idas dukkevogn. Vi tog

os af dem alle, men den forsvandt igen. Vi opdagede, at den levede nede ved åen med alle fire meget syge killinger. Også dem fjernede vi, og vi så aldrig Fnys siden.

Annette skulle have nye sko. Af lokal venlighed gik vi ned til skomageren i byen. Da vi trådte ind i butikken, blev konen helt forvirret, tog en stok og bankede den gentagne gange hårdt mod loftet. ”Tak skal du have”, tænkte jeg, ”hun er endnu rasende på os”. Det var jo hende, der havde skældt Hans så forfærdeligt ud, fordi vi var kommet til byen. Men nej, det var bud til manden, der sov middagsøvn på første sal, om at komme ned i butikken. Det kangede noget i gulvbrædderne, da hans træben ramte gulvet, men op kom han, og Annette fik nye sko.

Aksel Frederiksen byggede mange skønne sommerhuse ved Fjellerup strand. Vi blev ofte inviteret ned til dem og fik selv lyst til at købe et ganske lille hus, der passede til os. Der manglede toilet. Hvordan Aksel kunne finde på det, ved jeg ikke, men ved lidt udbygning fik han plads til både toilet og håndvask samt to ekstra køjer. Grunden var lille, alligevel fik han også plads til en garage. Aksel var en genial håndværker. Det var en "prik" ved Hans, at han altid skulle have en garage. Vi nød huset, gjorde meget ud af indretningen, men vi kunne aldrig være alene. Naboerne væltede ind, når vi trætte kom for at slappe af. En dag, jeg var alene dernede, kom der en skolemand og spurgte på huset. Jeg sagde prisen, som Hans og jeg havde talt om, men tilføjede lige, at vi beholdt de helt nye terrassemøbler. De ville købe her og nu. ”Så må I med hjem, jeg står ved salget og prisen, men min mand skal være med, når vi handler”. Jeg måtte skynde mig at fortælle Hans, at vi beholdt de nye terrassemøbler, vi havde købt for at præsentere huset pænt til salg. Hen på aftenen havde vi lidkøb i Ørum.

Inden længe fortalte Hans mig, at han havde en plan. Han ville købe et nedlagt landbrug og havde hørt, at der var et til salg. Han vidste, hvor det lå, havde endda for kort tid siden indlagt elektricitet i stuehuset. Da han endelig spurgte på det, var det blevet solgt. Øv. Det vi-

ste sig så senere, at køberen, som hed Thærøe, ikke kunne skaffe pengene. Vores sælger skulle bruge pengene her og nu, idet han havde købt hus i Grenaa i god tro og underskrevet papirerne. Sælgeren kom fortvivlet ned til os i Ørum en tidlig morgen og klagede sin nød. Samme aften tog vi ud til det nedlagte landbrug. Det var bogstaveligt talt, som om det hele var sat i scene. Solen gik ned, fra bakken kunne vi se havet, fasaner fløj omkring os, huset var gammelt med bindingsværk, der var lidt gammelt, og nyplantet skov, en grusgrav og fjorten tønder land i alt. Vi gik indenfor i huset. Der var et delvist åbent ildsted, hvor der stod et gammelt brændekomfur. Det tog de med sig. Slutsedlen på vist enogtyve tusind kroner blev skrevet på et stykke plettet papir, det sidste i blokken. Hans fik en "mælkekuske cigar". Pengene lovede Hans dem næste morgen, når banken åbnede.

Han henvendte sig til Djurslands Bank, vores bankforbindelse gennem syv år. De kendte os som pålidelige kunder. Men nej, en fuldmægtig kunne ikke sådan lige ordne det. Hans blev skuffet, for det hastede, og han gik lige over til bankdirektør Hvillum i nabobanken og forklarede ham situationen. Selvfølgelig ville han da låne Hans pengene. Sælgeren fik beløbet, så han kunne indfri udbetalingen på huset i Grenaa til tiden. Inden aften havde Hans skaffet pengene og betalt beløbet tilbage til bankdirektør Hvillum. Bankdirektør Bisgaard i Djursland Bank blev vred, da han hørte det, og gav Hans en undskyldning på bankens vegne. Hvad han sagde til den uheldige medhjælper, ved vi ikke. 1. oktober 1961 blev vi ejere af et nedlagt landbrug på fjorten tønder land. Vi kunne ikke gøre meget ved det om vinteren, men der var en mand, de vist kaldte "kalve Hans", der lejede det til første april året efter. Det var en udmærket ordning. Det stod således ikke tomt hele vinteren. Hans var allerede langt henne med planer om beplantning og meldte os ind i Det Danske Hedeselskab. Han kontaktede Thestrup i Ryomgård, så at han og hans folk kunne gå i gang til foråret med tilplantning af rødgran på jorden.

Da foråret kom, blev det en spændende opgave at indrette "Hedehuset", som vi i begyndelsen kaldte det nylig indkøbte bondehus. Vi fandt

ud af, at det havde været en daglejerbolig under godset Mejlgård, der i tidens løb havde haft mange forskellige ejere. Vores bolig var solgt fra godset til Niels Lindal, samtidig som Johannes Kristensens overtog sin ejendom i byen Hedegård. Det morsomme for os var, at det var slægten Niels Juel, der atter ejede godset, fordi Hans' familie lige havde arvet slægts-tavler og mange fine ting fra slægten Juel (Lilje Juel, fra Valdemars Slot) efter min svigerfars kusine Elise Juels død. Det skulle blive sjovt at studere disse ting nærmere, når man engang fik tid. Huset havde en længe, der bestod af bolig og stald. I første omgang ordnede vi boligen nemlig bryggers, køkken, soveværelse, værelse og to stuer. Opvarmningen af huset blev elektricitet.

Vi fik en dygtig maler til at ordne væggene i alle rum. Vi tog en del af bryggerset til brusebad, håndvask og toilet. Køkkenet fik elkomfur og vand indlagt. G.A.L. Thorsen fra Lystrup forærede mig en af sine nyopfundne ideer, stålvaske med opvaskebakke, presset ud i et stykke, som indflytningsgave. Der var uudnyttet loft over det hele. Stalden, der havde toppe-de brosten, blev rengjort og brugt som lager. Det var inden den store kommunesammenlægning i Nørre Djurs. Vi boede i Ørum-Stenvad kommune, huset her lå i Glæsborg kommune. På vores jord stod vinteren igennem et kæmpe halmlæs meget i vejen, når Hedeselskabet skulle begynde beplantningen til foråret. Hans bad venligst ejeren Andersen flytte det. At han var medlem af sognerådet, anede vi ikke. Han var uvenlig og udtrykte vrede over, at vi kom til sognet og satte priserne på ejendommene op. Han tilføjede, at vi havde givet alt for meget for den gamle rønne og den elendige jord. Indkørslen til huset havde en lille sti samt en bredere vej op til huset. Denne vej gik tæt forbi vore vinduer, fortsatte videre på vores jord og et stykke gennem Niels Nielsens skov, til den nåede Hovvejen (bøndernes sti til godset i hovtiden). Der var en sand trafik af biler på denne vej, uden ærinde til os. Samtidig kom en nabo og forklarede os, at den oprindelige adgang til huset var den lille sti. Hvis vi valgte vejen, hvor alle kørte, kørte vi over hans grund. I realiteten kunne han lukke af for os. Tænk, han havde en lille bitte strimmel jord på den anden side af amtsvejen, hvor hans hus lå.

Det var en fornuftig mand, så det blev snakket i lave. Han skulle have et elhegn, og vi skulle så ordne det med landmåleren. Han syntes bare, at vi skulle vide det, for han havde følt, at vi ville have orden på stedet, nu var lejligheden der.

Der var lidt beplantning ud mod Dybdalvej, bag denne en fordybning i vores jord. Her havde brugsuddeleren fra Stenvad kørt affald ud i umindelige tider. Det så forfærdeligt ud, og en stor oprydning var nødvendig, for det flød med glasskår og meget andet skrald. Bortset fra sognerådsmedlemmet tog de alle det pænt, da vi på en venlig måde bad dem om for eftertiden at betragte vores jord og vej som privat område. Efterhånden fik vi skik på tingene. Der var egen brønd, men vandet var brunligt. Vi lod det undersøge, det var okker og ikke farligt for mennesker. Jeg tænkte på mit vasketøj. Heller ikke her generede det. Det blev så hvidt som på en reklame, og så var vandet blødt, og jeg brugte næsten ingen sæbe eller kaffebønner. Det sidste problem, der endda blev skrevet om i avisen, var om en flok tamme duer, der fløj forvirrede og hjemløse rundt ude omkring Hedegård, hvor ejerne havde forladt dem. Det skuffede os lidt, men det kunne ikke være vores problem. Det måtte da være den mand, der havde haft lejet huset vinteren igennem, der skulle have ordnet det. Endelig faldt der ro over det lille hus på Heden.

Det næste blev møbleringen. Anker Kudsk og Marie fra Karlby leverede omgående en gammel slagbænk til spisestuen og to gamle agestole, som snedker Frederiksen satte ben på, så de blev til havebænke. En gammel standkiste, hvor den ene gavl var fjernet, fungerede her som "andehus", den fik vi også med. I vores eget gamle hønsehus fandt vi gammelt værktøj i smedejern og et gammelt hjørneskab. Også det blev rensat og alt restaureret. De gamle redskaber blev brugt til dekorationer på de hvide vægge. Karen Hoe kom med overdelen fra et gammelt chatol, og det var fint som vægskab. Jeg spurgte Alfred Høeg om en gammel tallerkenrække. Jo, sådan en havde de hjemme, jeg kunne komme op og se på den. Ella fik bud om at tage den ned af væggen. Inden jeg gik derfra, var jeg også et par fine gamle suppeterriner rigere for små penge. Den Alfred, hvad

han dog kunne komme med af sager, han fandt på sin vej, det var legendarisk. Sådant blev det ved. Alle syntes, at det var spændende at indrette huset i almestil. Selv mor kom med fajancetallerkener, vaskefad og kande fra mormors tid. Marie og Jens fra Ørum Sparekasse kom med en fint blomsterpyntet kammerpotte, der passede til. Hans skaffede et gammelt klaver. Lisbeth Myginds moder forærede os en antik egetræskiste med originalt låsetøj. De fine gamle metalbeslag skulle repareres. Basse Udengård anbefalede en mand ved navn Stannus. Vi troede på Basse og overlod arbejdet til manden, der garanterede os, at metalarbejdet ville blive originalt, og prisen ville være fem hundrede kroner. Da kisten leveredes, så den pæn ud, men metallet var udskåret pap, pyntet med sølvbronze. Der blev vi taget ved næsen.

Den gamle Ørum Skole var nedlagt, og nu holdt kæmner Bent Degn til i lokalerne. Kommunen solgte ud af sagerne, men det kneb med at komme af med nogle skabe. Jeg bød på et, men det var ikke nok, så jeg gik. Inden længe ringede kæmneren, om jeg alligevel ikke ville have det for de femogtyve kroner, jeg havde budt, men så skulle jeg tage alle bøgerne med. Ha, der var alle slags bøger i fuldt antal til en hel klasse. Jeg ringede til vor gode ven, møbelhandler Basse Udengård, og spurgte på nogle gamle senge. Nej, men han havde lige kørt en gammel dobbeltseng på "lossen". Hvis Hans kom straks, kunne den måske reddes. Den blev så flot, hvidmalet, og udskæringerne, franske anemoner, blev malet blå. Min veninde Rita Mikkelsen fra Fjellerup Kær havde en kæmpe kaneseng i fyrretræ, også den købte jeg til værelset. Det gik som en leg. Sankt Hans aften 1962 var alle vennerne inviteret til bål i grusgraven med taler og sang. Bagefter leverede jeg smørrebrød, kaffe og jordbærkage, men drikkevarer måtte de selv medbringe. Det blev en tradition i mange år fremover. "Hedehuset" blev et fristed for os alle.

Hans var en uhyre flittig og fremsynet mand, det, man i dag ville kalde en igangsætter. At landstedet lå og ventede på en kærlig hånd til foråret, rørte ham ikke. Han havde købt en grund ved Bønnerup Strand. Der byggede han, lige midt i byen, en dejlig etplans ejendom på 263 kvadratmeters bebyggelse til butik og be-

boelse foruden værksted og garager. Som bestyrer ansattes Bent Nielsen, der havde en god uddannelse. Da jeg var med til indvielsen, var det lige før, jeg ønskede, det var mig, der skulle bo der, så dejligt var det. Det var i begyndelsen af de glade tressere. Der var arbejde nok, vi boede i Ørum, men vort opland var efterhånden hele Djursland, Grenaa indbefattet. Vi havde altid haft telefonnummer 99. Det lykkedes Hans at få fat på samme nummer til filialerne.

Annette som konfirmand den 4. oktober 1959.

Hjemmefronten, det var mig. Jeg sad i "orkanens øje" og var altid hjemme, så Annette havde mor at gå til. Hun var blevet konfirmeret den 4. oktober 1959, det havde været en dejlig familiefest. Senere eftergilde med naboer og forretningsforbindelser. At hun var yndig i den hvide kjole, ville enhver mor sige, for os var hun noget specielt. Hun var snart færdig på Ryomgårds Realskole. Det spøjte i Grenaa om et gymnasium. Hvad så? Cementstøber Westmark i Stenvad havde et par tvillingepiger, Hanne og Kirsten, lidt ældre end Annette. De havde afløst hinanden som barnepiger på Rold Storkro hos hoteldirektør Madsen og frue. Nu syntes de, at Annette skulle tage over, og de anbefalede pladsen. Så fik hun udfyldt det år,

til gymnasiet startede. Sådan blev det. Det var svært at undvære hende, alligevel tror jeg, hun lærte meget i den tid, hun var i Rold, og hun var glad for at være der.

Hun kunne optages på gymnasiet, men manglede latinprøven. Det ordnede fru Madsen. Annette gik hele vinteren til latin hos præsten i Skørping. Hver anden uge var hun hjemme og havde tit en veninde fra kroen med. Hun var af dansk afstamning, men født på New Zealand. (Hende har jeg stadig forbindelse med). I mellemtiden havde vi overværet grundstensnedlæggelsen og rejsegildet mandag den 14. august kl. 14 på gymnasiet, hørt alle talerne, og det var flot alt sammen. Senere blev vi forældre kaldt ud til et møde på rådhuset, hvor vi fik oplysninger om gymnasiets fremtid og fik at vide, at undervisningen ville starte på Teknisk Skole. Vi "bønder" udefra spurgte forsigtigt om transportforbindelser og blev nedladende forklaret af borgmesteren, at det sikkert ikke ville blive noget stort problem, så vi følte os nærmest lidt til grin over for borgmesteren.

Om sommeren fik vi besøg af min søster og svoger samt deres venner. Manden her, Th. Jensen, var souschef ved De Danske Statsbaner. Skæbnen ville, at brugsuddelerens også fik besøg af en broder og svigerinde. Manden her var generaldirektør P.E.N. Skov ved De Danske Statsbaner. Vi fortalte direktøren og hans nærmeste medarbejder Th. Jensen om de kommende transportforbindelser til gymnasiet, som slet ikke blev taget alvorligt. Det var jo D.S.B., der kørte ruterne. Vi slog det hen, morede os bare over det og blev enige om, at nu var etaten advaret. Vi købte en knallert til Annette. Kun 63 elever startede undervisningen det første år. Ved årsafslutningen året efter lød fede avisoverskrifter "Grenaa Gymnasium venter nu trafikproblemet løst", efterfulgt af mange fine forklaringer. Vort spørgsmål havde ikke været så tosset endda. Heldigvis kom bus-sen til tiden ved næste års skolestart.

Århus, "Smilets By", trak i os. Det var langt at køre, men der skulle også lidt anderledes oplevelser end bare forretning ind i vores liv. Hans især savnede musikken. Inden vi så os om, var vi medlem af Viby Amatørteater. Vi arbejdede alle med tekster, kompositioner, tea-

ter, sang og musik. Især revyer havde vi held med. Vi kaldte det efterhånden "Thespi-skærren", (et navn fra meget gamle dage, det var et omrejsende teater), det, der senere blev til Rosengade Teatret. Senere deltog vi i Vestergade 58. Vi mødte en masse interessante mennesker og kunstnere og var selv med i radioudsendelser med forfatteren Jens Kruuse, Bent Svendelund og mange flere. Digteren Vagn Sten og hans kone, malerinden Maud Sinclair, bosatte sig i Tvedhuse. Så samledes vi hos dem eller hos os i "Hedehuset" og diskuterede den halve nat. Det var en dejlig tid, man slappede af fra det daglige arbejde.

Ombygning af forretningen i Ørum.

Udviklingen inden for el-branchen trængte sig på. Vores forening "Protektor" blev til "Electra". Mange nye tanker blev luftet blandt andet butiksindretning. Det satte noget i gang hos Hans. Vi fik konsulenthjælp fra foreningen, og selv havde vi en masse ideer. De mundede ud i en stor arkitekttegnet tilbygning til vores nuværende forretning i Ørum, udfærdiget af arkitekt Villy Pedersen. Til højre for huset gik vores have langs vejen helt hen til malerens hus. Tilbygningen fik seks store butiksvinduer plus indgangsparti. Grunden skrånede nedad mod haven, så underetagen blev til en tre værelses lejlighed med bad og toilet, et ekstra værelse og kundetoilet. I forbindelse hermed kom en flot hoveddør og hall ind til privaten, med trappe ned til underetagen. Den gamle butik blev til den smukkeste stue, og butiksvinduerne forandredes til blyindfattede ruder, leveret af glarmester Lauritsen. Gulvet blev belagt med egetræsparket af Gerner Nielsen, begge grenaa håndværkere. Den gamle skorsten fik indbygget pejls. Det var en ordentlig

omgang. En streng tid, men resultatet var utroligt flot.

Hans og Sigrid i den nye forretning i Ørum..

Selvfølgelig skulle vi have en kreditforening ind i billedet. Der kom en storkøbmand (tyk var han også) fra Allingåbro som repræsentant for en sådan. Han nedgjorde os på det groveste og gjorde nærmest nar af os. At vi kunne finde på at lægge en så stor forretning i Ørum, var vanvid. Det kunne aldrig gå. Vi kasserede ham omgående og valgte en anden kreditforening. Resultatet blev godt. Efter alt byggeriet og besværlighederne i Ørum gik det, som det skulle. Filialen i Fjellerup kørte fint med den dygtige bestyrer og hans kone. Desværre sagde Bent Nielsen i Bønnerup op. Som den dygtige mand han var, ville han begynde for sig selv. Vi fik en ny bestyrer, Willadsen. Han var svær at bedømme. Der gik nogen tid, og alt blev slet ikke passet, som det skulle. Den sene aften, hvor han i snestorm, efter indtagelse af en del bajere, tog den store Austin varevogn med et helt værksted i, for at køre til Gjerrild efter smørrebrød privat og væltede på hjemvejen, gjorde, at vi sagde stop. Politiet kom ind i billedet. Hans var resolut og sagde ham op med øjeblikkeligt varsel. Kort tid efter nedlagde vi denne filial og solgte ejendommen til restauratør Jens Therkildsen fra Bykroen i Grenaa. Han havde lige solgt denne og startede nu et cafeteria i Bønnerup. Det hele skete lynhurtigt.

Vi fik rejst en høj sendemast i haven og ind-

lagt samtaleanlæg i alle varevognene. Det var genialt, nu kunne vi altid kontakte hinanden. Det lettede arbejdet. Alt blev så teknisk, og vi fik også samtaleanlæg i huset. Kontordriften blev lagt om ved hjælp af vores dygtige revisor, Tage Jørgensen. Vi havde hver sit kontor, og jeg passede kundekartoteket, fakturaregnskabet og butikken. Hans skrev regninger til kunderne, lønningssedler, feriepenge, ATP. og oms-regnskabet og holdt orden i de mange købekontrakter over forbrugsgoder på afbetaling. De store butiksvinduer krævede rengøring og skiftende udstillinger, bilerne i garagen skulle fyldes op med reservedele og benzin, og butikken tog lang tid, når kunderne skulle have en ordentlig betjening.

Filialen Bønnerup Strand, som senere blev købt af Bykroens ejer Jens Therkildsen.

Da udviklingen kom til Ørum med sammenlutningen af seks skoler fra oplandet til en centralskole i byen, og de nye kvarterer med parcelhuse opstod, kom der mange skolelærere som tilflyttere. De kom i butikken, fik udleveret reklamer og fik forklaringer på finesser ved komfurer og vaskemaskiner og meget mere, hvilket ofte tog lang tid. De blev behandlet pænt, men jeg vidste jo godt, at de gik lige hjem og købte alt gennem lærernes indkøbsforening. En lille ældre dame kom ind med en af vore annoncer fra bladet og spurte på den brugte støvsuger. Jeg demonstrerede og forklarede alt, og hun købte maskinen. Idet hun gik ud ad døren, tilføjede hun, at skulle det gå galt, kunne hun bare gå ned i brugsen, for hun havde set, der lå en brugsanvisning i kassen. Hvad skulle man sige? Hver aften gjorde jeg kassen op. Det hele blev rutine.

En dag kom bestyrer Niensens fra Fjellerup og ville have en samtale med os. Vi havde i man-

ge år haft et godt samarbejde, og de var dygtige begge to. I mellemtiden havde de fået et par børn og havde nu besluttet, at de ville begynde for sig selv i Århus. Det kunne vi godt forstå, og vi fik ordnet deres fratrædelse på en god måde. Nielsens holdt ophørsudsalg i Fjellerup, og vi opsgavde lejemålet. En bekendt købte og fjernede garagen, den skulle være starten på et sommerhus på Mols. Så havde vi "kun" Ørum tilbage. Det var godt nok, for vi kunne dirigere det hele hjemmefra, og jeg tror også, at det var en økonomisk gevinst. Der faldt mere ro over os, og det hele var mere overskueligt med de hjælpemidler, vi havde fået i huset, og bilerne. Annette var begyndt i gymnasiet, og det var rart for mig at have hende hjemme, så var jeg ikke så alene.

Årene gik, og vi havde ofte besøg af mine forældre. Far hjalp os utroligt meget, både i haven her og i bondehuset, hvor han alene ryddede loftet for duemøg og kørte det om i grusgraven. Den øvrige familie fandt også tit over til os, for det var så let med Hundestedfærgen. Vi kom næsten altid til København i julen. Jeg mindes et år, hvor frosten for alvor var hård, og vi lillejuleaften lå i vore senge, da vi kom i tanker om, at vi havde glemte at fjerne vandet fra toilettet i "Hedehuset". Hans for op, kørte derud, ganske rigtigt, frosten havde skadet kummen. Jeg spurgte, hvad han havde gjort, jo han havde taget w.c.'et med hjem, det stod nede i varevognen. Det var et sandt ræs, når vi skulle nå færgen klokken tretten. Der skete altid noget: så kunne orgelet ikke spille i kirken, eller et anlæg var gået i stå, men på en eller anden mærkelig måde nåede vi det altid. Det var et flot syn at køre fra Hundested ind mod København. Kregme kirke var altid oplyst, og hele vejen så vi tændte juletræer og pynt. Velkomsten på Ærtelandsvej var hjertelig. Huset duftede af dejlig julemad, og mors pyntede julebord stod klart. Overalt var der jul, far havde lavet dekorationerne. Inden længe kom Edith og Gunnar. Første juledag spiste vi altid en fin middag hos dem på Gammel Kongevej nummer 55, 4. sal th. De havde et stort og meget smukt hjem. Med så megen plads omkring så det store juletræ af ædelgran med lys og den fineste pynt fantastisk ud. Det var noget, vi så hen til hvert år. Ofte var vi mange, for Gunnar

havde en stor familie. Allerede anden juledag rejste Hans og jeg tilbage. Annette blev. Vi skulle hjem og tage julepynten i butiksvinduerne ned og skifte nisserne ud med nytårsdekoration. Nytårsaften tilbragte vi ofte hos Aksel og Gerda. Det var også dem, vi ofte var sammen med på små ture til Tyskland. Vi kunne ikke tillade os at holde lange ferier. Aksel udlejede sommerhuse ved Fjellerup Strand til tyskere. Flere af dem kom år efter år, blev venner med os alle, og de så os meget gerne på genvisit i Tyskland.

Der var kommet en ny, stor handelsskole i Grenaa. Der gik Hans til undervisning om vinteren, læste økonomi hos Grønberg og ejendomsjura hos Poul Steninge. Det var noget, der interesserede ham. En vinter var vi med på kursus i samfundskundskab hos lærer Iversen i Mastrup Skole. Vi fulgtes med kæmner Bent Degn og hans søster Lis. De holdt til i Ørum på den tid inden kommunesammenlægningerne. Jeg kan huske, at de holdt Dagbladet Djursland, vi Jyllandsposten. Det var Annettes faste job at bytte aviser os imellem. Engang, bagermester Alfred Andersen Stenvad ringede og frisk bad om at tale med ham, jeg holdt avis med, svarede jeg kvikt: "Hvem af dem, Hans eller kæmneren?" Vi grinede begge to. Bagermesteren drev på den tid stor forretning. Når han ellers ringede, vidste jeg, det hastede, for der stod mange bagersvende med tomme hænder, når strømmen svigtede. Til gengæld vidste han, at jeg også gjorde, hvad jeg kunne, for at skaffe hurtig hjælp.

En morgen, hvor jeg var næppe vågen, kom Hans op i soveværelset og bad mig komme ned, da der stod en dernede, der ville male mig? Jeg protesterede, sådan noget vrøvl, men Hans insisterede. Jeg skulle komme nu, for manden så syg ud. Nede i døren mødte jeg en kunstnertype med skæg, sygekassebriller og alpehue. Han medførte en tohjulet kærre, der indeholdt vistnok alt, hvad han ejede. Han gentog, at han ville male mig for noget at spise. Vel anbragt i køkkenet fik vi hans historie. Han var dansker, men boede i Sverige. Han havde været ude for et færdselsuheld i Randers, nogen var kørt ind i ham og kærren. Efter undersøgelse og forbindelse på Randers sygehus havde de sendt ham væk. Han havde

hverken sygesikringsbevis eller penge. Han ville så gerne have et sted at bo, til han fik det bedre, og han kunne male som betaling. Han talte et pænt sprog og var velopdragen, ren og ordentligt klædt på. Han viste en scrapbog frem, med mange interessante oplysninger om sit liv. Vi enedes om, at han kunne bo i "Hedehuset" en tid. Og male kunne han.

Jeg blev hans mæcen og anbefalede ham til mange. Dyrlæge Zacher Sørensen og fru Tove fik alle fire børn portrætteret. Det rygtedes, og også Annette og jeg sad model. Hvor mange kultegninger af profiler, han tegnede, aner jeg ikke, men også bestillinger på malerier kom ind til mig. Han dekorerede vores hall med abstrakte ting, noget, han ellers ikke ville, men flot blev det. Præsten kom en dag og bestilte et billede af Ørum Kirke, malet i en bestemt vinkel. Jeg forhandlede en pris på arbejdet, og vi var enige om, at de skulle have ham på kost i den tid, det varede. Angelo mødte op i præstegården, men da det blev spisetid, kørte Møller Madsens af huse, og maleren kom ned til os sulten, som han var. Arbejdet blev udført, men samarbejdet sluttede lidt uheldigt vedrørende betalingen med præsten.

Angelo malede nogle meget smukke billeder til os og var rar at omgås. Vi havde mange kloge og gode samtaler. Han anbefalede os at lægge vores liv om, for vi stressede for meget. Hans og jeg tænkte virkeligt meget over hans råd. Efterhånden havde han tjent så mange penge, at han kunne klare sig. Han ville videre til Sverige og tog færgen fra Grenaa mod Varberg. Han var ellers samme aften inviteret sammen med os til Vagn Steens "rivegilde" i anledning af en ny bogudgivelse. Angelo mødte her, ved afrejsen på molen, Kristian Kryger fra Østjysk Radio. Denne havde i sin tid haft et interview med Angelo om kunst og fup, et bånd, Kryger stadig brugte til undervisning på journalisthøjskolen. (Jeg har siden hørt det i radioen). Pudsigt nok kunne Kryger overbringe os endnu en afskedshilsen fra Angelo, da vi mødtes i Tvedhusene samme aften med mange på den tid kendte kunstmalere.

Travlhed og nye oplevelser ventede. En kunne jeg godt have undværet. Den unge pige på telefoncentralen ringede fortvivlet om min

hjælp. Bestyreren var faldet ned ad trappen fra første sal og lå hjælpeløs på gulvet, og hun kunne ikke få fat på andre. Jeg lukkede butikken og løb derhen. Jeg kunne straks se, at det var alvorligt, og bad hende ringe efter en ambulance omgående. Han var endnu ved bevidsthed og havde næppe brækket noget, selv om han var meget stor og tung. Åndedrættet var dårligt, pulsen høj og ansigtet ophovnet, og han mumlede om at dø. Jeg holdt hans hånd, trøstede det, jeg kunne, gned hans kind og talte beroligende til ham. Vejrtrækningen blev hivende. Han havde dårligt hjerte. Ambulancefolkene kørte stille bort med ham. Jeg kunne ikke gøre mere, men måtte hjem og åbne butikken. Datteren og konen var på sverigestur og ville først komme hjem om aftenen. Det tog hårdt på mig, for jeg havde aldrig stået over for en døende før. Ligge på gulvet og trøste denne mand, der altid havde været ubehagelig over for os, kunne jeg godt helt uden forbehold, men forstå, at hverken datteren eller konen sagde et venligt ord til mig bagefter, var så fjernt fra min natur og menneskelighed. Endnu engang undrede jeg mig og følte, at folkene på Djursland havde nok i sig selv. Var man ikke en af dem, var man udenfor.

Glæderne må man ikke glemme, Annette fandt gode venner på gymnasiet. Efter første eksamensår fik hele klassen lov til at holde fest i "Hedehuset". Vi lærte de unge at kende på nært hold. Denne sommerferie tilbragte Annette på en kuranstalt i Bad Bramstedt i Tyskland dels som barnepige og dels som servitrice, der kørte rundt med "tærtevognen" om eftermiddagen, når kurgæsterne drak kaffe på hotellet. Hun kunne begå sig alle vegne, og alle holdt af hendes glade smil og humør. Sproget blev hun god til, og derfor undrede det os, at hendes tysklærer i gymnasiet gjorde hende nærmest til en umulighed. Måske var det den svære grammatik, han hentydede til? Hans sendte hende over til nonnerne på Sostrup, hvor hun fik specialundervisning. Der var flere i klassen, der var kede af det, også de søgte derover. Endda rektors søn Niels var blandt dem. Rektor blev gal og forbød det, og pludselig kunne alle atter klare sig i tysktimerne. Jeg tror nok, de havde en god og sjov tid i gymnasiet, og inden man så sig om, stod afslutningen for døren. Fliden blev stor.

Annette og hjerteveninden "Vibs", (datter af bankdirektør Bagner i Holstebro), bosatte sig i "Hedehuset". Kom man ud med mad til dem, læste de, iført bikini og papillotter.

Glade studenter fra Grenaa Gymnasiums første hold den 24. juni 1964. Annette er nr. to fra venstre.

Det var en stor dag, da de fik den hvide hue på hovedet, Grenaa's første studenter. Hele familien fra København var med, og far smalfilmede studenternes tur gennem byen i hestevogn. Flittige fotografer bragte mange gode billeder i avisen og beskrev begivenheden. Om aftenen havde vi masser af gæster i Ørum, hvor vi fejrede studenten. Hun var slet ikke hjemme, men havde lånt fars bil. Birthe Frederiksen kørte for hende, og hun festede vist hele natten. Birthe, der var hjemme fra Amerika på ferie, skulle en tur til Østrig og besøge en veninde. Inden længe fik Annette lov at komme med. Det var en stor oplevelse, men atter kaldte skolen.

Denne gang den nystartede Handelshøjskole i Århus og endnu engang i "lånte" lokaler, nemlig B.P. Huset ved Århus Havn, idet opbygningen af Handelshøjskolen på Viborgvej først lige var begyndt. Vi fik et værelse til hende i Sankt Anna Gade, hvor også hendes fætter, Bjarne Buch Jacobsen, holdt til. De to spiste middagsmad hos hans mor (tante Helga) de fem dage om ugen. Weekenden var som regel hjemme hos os, men Annette havde det i blodet. Hun ville tjene nogle penge og fik et job med servering på Skovmøllen ved Århus, der på den tid forpagtedes af Svend Hansen, journalist ved Jyllandsposten. Det skulle senere komme til at betyde en hel del for hende. Hun befandt sig godt med mange gøremål. Hun havde også

haft tilbedere, men pludselig dukkede hun op med en ualmindelig pæn, dannet, ung mand, der studerede på Universitetet. Han hed Ole Dam Jensen, og som han kunne spille klaver. Det blev en sand duel mellem Hans og ham, når de spillede firhændigt, det var pragtfuldt. Både han og Annette var ivrige deltagere i Vestergade 58, hvor også vi holdt til. De fik endda en lejlighed under stokværket i gården. Det blev en festlig tid og nogle aktive år i de glade tressere.

Familielivet og gode venners festligheder deltog vi med glæde i. Onkel Charles Buch-Jacobsen og tante Tinka i Lystrup holdt runde fødselsdage og jubilæum og opnåede endda guldbryllup. Dem besøgte vi tit, og vi havde det altid rart sammen. Hun var centralbestyrerinde for Jysk Telefon i en menneskealder. Senere overtog svigerdatteren Inger arbejdet, til centralen nedlagdes. Han var uddannet maskinmester og havde rejst mange år på de store have. Deres eneste søn, fætter Villy, og hans kone Inger, stod Hans og mig meget nær helt fra ungdommens dage. Deres sønner Eddy og Jan voksede op med Annette. Onkel Knæckenborg Buch Jacobsen, tante Helga og sønnen Bjarne holdt deres sølvbryllup hos os. Desværre blev han dræbt ved et fald fra en kran på havnen i Århus. Min kusine Mary var blevet gift med Rasmus Nielsen, udlært handskemager fra Randers. De købte Horsens Handskefabrik og drev den i mange år. Han blev udsat for en grim ulykke med en helt ny bil, men Mary var flittig og dygtig og førte forretningen videre uden hans hjælp. Begge sønner Poul Erik og Svend Aage, blev udlært i faget, men gik andre veje. Da kusine Mary nedlagde fabrikken, forærede hun laug-skiltet, "En gylden handske", til Den gamle By i Århus, hvor den stadig kan ses. Da disse familier boede i Jylland, sås vi ofte, men med Hundestedfærgen kom vi til København, når der var noget at fejre. Fætter Svend og hans søde kone Erna var gode til at holde sammen på familien. Jeg glemmer ikke, da min fætter Lund Stenderup og hans amerikanske kone, Luella, var hjemme fra Amerika. Svend havde styr på det hele og kunne samle os alle til fest på Nimbs Terrasse i Tivoli. Han havde magt og plads over det og ejede en overgang Eka Brødfabrikken samt den gamle Ruga Knækbrøds

fabriksbygninger på Roskildevej. Han flyttede på et tidspunkt til Roskilde, hvor han byggede en helt ny fabrik op. Han endte sine dage som antikvitetshandler i Adelgade sammesteds.

Også Hans' fætter Ib og Else, der havde overtaget Bjergmarksgården efter Tante Helga og onkel Hans, der havde bygget et lille hus ved siden af gården, holdt konfirmationer og senere sølvbryllup. De havde fået tre sønner, Per og tvillingerne Ole og Jan. Fætter Torben Buch Hansen og konen, Lotte Baden, boede på Sjælland, men flyttede til Vendsyssel på gården Havrdal pr. Sindal, da han blev pensioneret fra militæret i en ret ung alder. Deres børn Liselotte og Rolf var vi også nært knyttet til.

En dag var det vores tur til at indbyde til fest. Annette og Ole blev ringforlovet Sankt Hans aften 1965 i "Hedehuset". Tilstede var Oles mor, fru Herdis Jensen, forstanderinde på Anstalten i Bregninge, samt hendes gode venner hr. og fru lærer Iversen fra Mastrup Skole samt mormor og morfar. Oles mor var et dejligt menneske og lykkelig for Annette. Det blev en god tid. Vi besøgte hende i hendes smukke hjem i Bregninge. Da Annette bestod sin tresproglige korrespondenteksamen sommeren 1966, blev bryllupsdatoen sat til 9. oktober. Vielsen foregik i Ørum Kirke. Efter vielsen bød vi på en forfriskning i butikken. Der var dækket op med kulørte duge, mokka-kopper, servietter, blomster, lys og kransekage på alle dybfryserne gennem hele butikken. Det så festligt ud og var det nemmeste til så mange mennesker. Kort tid efter gik turen til "Krudt-huset" i Bønnerup, hvor festen holdtes bag de gamle tykke mure. Fru Gering spillede. Vi var 50 personer, mange af Oles nydelige familie og Hans' svenske moster, Agda, og onkel Fred Hultgren fra Amerika. De havde efter 40 år i udlandet bosat sig i Bromølla i Sverige. Det var en fin fest. De unge tilbragte bryllupsnatten i sengen med de blå anemoner i "Hedehuset". Deres lille hjem under stokværket i det gamle latinerkvarter var hyggeligt. Annette fik sit første job på Oliemøllen i Århus.

Alt vendte tilbage til de daglige rutiner efter brylluppet. Var det det, der gjorde Hans eftertænksom og gjorde mig opmærksom på, at vi

snart havde sølvbryllup, og at vi havde drevet el-forretning i næsten 23 år? Vi havde haft gode tider og havde en forretning, vi kunne være stolte af, og god økonomi. Hvad ville vi mere? Vi havde bare altid så travlt og så næsten ikke hinanden. Passede hver sit. Var "gnisten" gået af elektrikerens? Spørgsmål, der ventede på svar. Jeg kunne ikke se nogen løsning ud over at okse videre som sædvanligt og gjorde det. Jeg var næsten altid alene og bundet til telefonen i det store hus.

"Hedehuset", som det så ud i 1961.

Vi blev dog enige om, at hvis vi skulle lave om på noget, skulle "Hedehuset" være vores hjem i fremtiden. Derfor blev hønsehuset revet ned, og en dobbelt garage med en etage oven på til atelier bygget på stedet. I den store stue lavede vi en dør ud til stalden. Loftetagen blev til gæsteværelse, toiletrum med håndvask og et kontor med indbyggede skabe. Flere andre ting tog form, murværk blev bygget og fliser lagt, jo, lige så stille kom ideerne. Det var, ligesom Angelos stemme lød til os begge: "Lav om på jeres liv". Jeg var usikker, men måtte give Hans ret, skulle vi prøve noget andet, så var det nu. Og sådan blev det. Da beslutningen var taget, kom "gnisten" igen. Først på året 1967 averteredes forretningen til salg. Den var hurtigt solgt, til overtagelse 1. juli 1967.

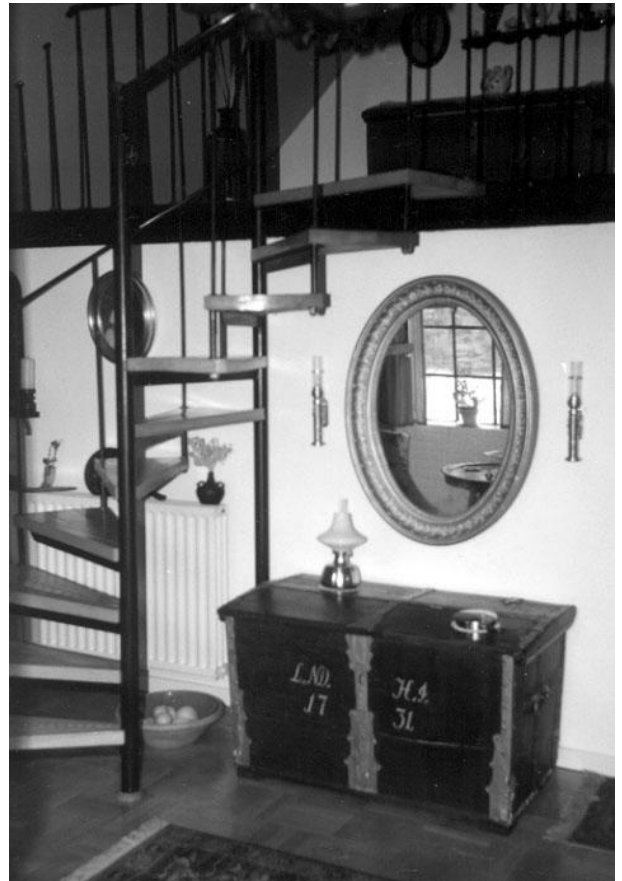
”Lunden”, ”Hvide Kok” og Cleos ”Kaffehus”

Få dage efter indflytningen i "Hedehuset" gik vi en tur i skoven. Vi undrede os, tænk, alt var hede, da vi købte stedet. Nu stod her en smuk skov. Det gamle navn passede ikke mere. Der var hverken vejnavne eller husnumre på den tid, så vi blev enige om, at vort nye hjem skulle hedde "Lunden". Et smukt gevir som erstatning for det, der var stjålet, blev sat op på gavlen ud mod vejen, og Hans malede flot, med gotiske bogstaver, "Lunden" på væggen. På den anden gavl kom byggeåret op i smedjersbogstaver. Vore nærmeste naboer, Olga og Niels Nielsen, gav også deres nybyggede hus i skoven et navn, "Jesper Hede".

En ny tid begyndte. Vi lagde centralvarme ind med oliefyr i bryggerset, og der blev lagt en olietank i jorden udenfor. Jeg ville gerne have væggen revet ned til den store stue; det blev rigtig godt. Jeg syede gardiner, og de gamle fra Ørum gik igen, det var bare så hjemligt. Der var lidt afstand på højden i stuerne, meget lavt til loftet i den lille. Hans malede på den gamle egetræsbjælke: "Vil du i stuen frem, så buk". Hans fik orden på kontoret, og jeg kunne mærke, han var glad og følte sig godt tilpas. Vi havde masser af papirarbejde, der skulle ordnes. Mange skyldte os penge. Oms, moms og skatteregnskaber skulle gøres op. Jeg havde passet leverandørregnskabet til den sidste dag i forretningen og var ret stolt. Vi skyldte ikke en krone til nogen af dem.

Forgangen var blevet så flot. Loftet nåede helt op til spærene, og på reposen var der endda plads til kisten, der havde været andehus hos Anker Kudskis i Karlby. Nu stod den her, flot istandsat og malet. Det var nærmest en hall, pompøs, som Basse Udengård udtrykte det, da han uanmeldt kom og stillede en topersoners, storblomstret cretonnesofa an her. Sådan i den rette vinkel, som kun møbelhandlere kan gøre. Bestilt den? Nej, vel havde vi ej, men vi købte den da, for den passede i interiøret. Den gamle hønsestige til første sal pyntede ikke i dette "pompøse" rum, forklarede Basse os også. Hvem kunne løse problemet? Det kunne smedemesteren fra Aftenstjernen i Lillegade, Ludvig Poulsens barnebarn Peter. Om han fik

hjælp af far Ib, ved jeg ikke. Det var noget af et job til så lille en højde at lave en snoet smedjernstrappe. Den blev et sandt mesterværk. Gerner Pedersen lavede de flotte egeparket trin dertil. Vi holdt en pause, syntes, at huset var dejligt at bo i. Til foråret skulle der ordnes meget udendørs.

Smedejernstrappen i "Hedehuset".

Da vi havde ejet "Lunden" siden 1961, var jagten på jorden automatisk gået ind i de årlige jagtselskaber med andre skovejendomme på egnen. Hans havde fået jagttegn og deltog i jagten, men helt ærligt, han kunne ikke nænne at skyde noget. Jeg havde aldrig deltaget, men nu, vi boede her, medførte det, at også jeg mødte jagtselskabet og hilste på flere kendte grenaaborgere, som jeg lærte at kende. Jeg fandt ud af, at jeg måske godt kunne falde til på Djursland, kunne komme til at føle mig hjemme? Her var nogle, der foreslog os at tage et otiumår, men det blev det ikke til.

Vi tog tre uger til Mallorca, ih, hvor vi nød det. Ikke de moderne grisefester, nej, vi lejede en bil sammen med et par rare mennesker, vi mødte dernede, hr. og fru Torborg fra Århus.

Vi kørte over hele øen, besøgte kirker, klostre, borge og andre seværdigheder. Mandeltræerne blomstrede på den tid. Det var så smukt, og vi plukkede selv appelsiner fra træerne. Vi boede på et dejligt hotel med god betjening, dejlig mad og opvarmet svømmebassin. Jeg svømmede flere gange om dagen, mens Hans malede de smukkeste billeder. En sådan ferie havde vi aldrig prøvet før. Selv om vi havde været i Østrig, Frankrig (Paris), Norge og Tyskland, havde det altid været et hastværk, gerne i påskedagene. Dette havde været "toppen", men nu skulle vi hjem og finde ud af, hvad der så skulle ske.

Der var nok at tage fat på, om ikke andet, så krævede skattevæsenet sit. Heldigvis havde vi revisor Tage Jørgensen, der havde rådført os i mange år. Det var slet ikke så enkelt at sælge en forretning, især ikke, når man havde udnyttet fuldt legale "fordele" i regnskabet, som nu skulle betales. Opgørelser som oms, moms, feriepenge, lønningsregnskab osv. gav sig selv, men der var mange ting at gennemgå såsom goodwill, priser på inventar, biler, driftsmidler, og hvad ved jeg. Det endte selvfølgelig med, at vi skyldte skattevæsenet en net sum. Endnu engang priste vi os lykkelige for, at vi havde solgt og ikke længere var selvstændige næringsdrivende. Vore eneste indtægter efter salget var de ret store tilgodehavender, vi stadig havde hos gamle kunder. I realiteten ejede vi ikke likvide midler, men der gik hele tiden penge ind på den konto, og vi havde ingen gæld. Hans søgte arbejde på Danfoss, fik det og flyttede til Als og bosatte sig på "Majkroen". Det var den eneste måde, han i en fart kunne få denne skattegæld ud af verden på. Hver øre, han tjente i de syv måneder, det stod på, gik til "skattefar". Vi var enige om det. Han kom hjem hver weekend, eller jeg smuttede ned til ham et par dage. Vi tog mange ture i omegnen, havde venner fra holstedtiden, som vi besøgte, og jeg kunne bo på "Majkroen". Det var et herligt værtspar, der blev vore gode venner.

Møbelhandler Basse nedlagde på denne tid butikken i Lillegade. Karstensen, der drev "Egekroen" på Torvet, og Basse gik i kompagni om at åbne en helt ny restauration i møbelforretningens lokaler. Revisor Jørgensen foreslog

mig til at forestå slutudsalget af tæpper og møbler. Det ville jeg gerne, jeg havde jo tiden til det. Det gik fint, og kort tid efter begyndte ombygningen til det, der fik navnet "Det gyldne krus". Det havde været dejligt at gå på arbejde. Anna, Basse og jeg var kommet godt ud af det med hinanden.

En dag, Hans var hjemme fra Danfoss, kom revisoren og forklarede, at der var et problem, vi i realiteten godt vidste eksisterede. Vi havde forud diskonteret varer i regnskaberne, fuldt lovligt. Fordi vi havde solgt forretningen, blev dette pludseligt presserende. Loven sagde, at ved salg skulle disse midler anvendes til nyinvesteringer i anden forretningsvirksomhed inden en bestemt dato, ellers var pengene tabt. Vi snakkede om mange ting, for det var ret så mange penge, der stod på spil. Jeg så en annonce i Jyllands Posten, var det noget? Jeg luftede tanken for både Hans og revisoren. Havde jeg modet, var ideen ikke så tosset, var de to herrer enige om. Jeg havde altid elsket stedet. Vi var kommet der igennem mange år og havde fået fortalt husets historie af ejeren forinden. Hun havde endda foreslået os at overtage det engang i fremtiden. Turde jeg? Vi undersøgte prisen, låneforhold og meget andet og fik fremvist huset i halvmørke. Det så grusomt ud, alt var forsømt og snavset. Det lille køkken var det værste, aldrig havde jeg set magen til svineri. Fru Brokmann, som sælgeren hed, havde i den grad misrøgtet alt. Prisen skulle ned, og en liste over løsøre og inventar skulle forelægges. Hans manglede nogle måneder, inden skattegælden var betalt, men alligevel købte vi stedet. Da jeg skulle overtage huset, rendte fru Brokmann ud og ind og fjernede ting i en uendelighed. Til sidst stoppede Poul Steninge hende. Nu var det nok. Hun måtte aflevere en masse, og det var pinligt.

Her var noget at tage fat på. Det er umuligt at beskrive, så jeg begyndte fra en ende af og fik god hjælp af fru Magna Kejser, der havde arbejdet på stedet før. Ombygningen blev større end ventet. Kreditforeningen mente, det var klogt. Vi byggede en ende til, lagde nyt stråtag på og lavede et helt nyt køkken med ventilationer og fedtfiltere, efter alle forskrifter. Fliser overalt, rustfrie stålborde og hylder. Vi fik

opvaskemaskine, komfur, kaffemaskine, pålægsmaskine, dybfryser, køleskab og andre moderne hjælpemidler. Vi renoverede toiletterne, installerede centralvarme og lavede et personalet toilet i den nye baggang. Alt sammen under kommuneingeniør Buurs ledelse. De gamle møbler og stole med mere blev renoveret. Alle vægge, paneler og træværk ordnet. Det var indendørs. Hvad Hans og medhjælperne ordnede udendørs med bindingsværk, maling af træværk og reparationer af havemøbler, gamle skoleborde, halvtage og en gammel hestevogn, husker jeg ikke. Hans hjalp så tit, han var hjemme. Det var et kæmpearbejde, men spændende. Alle vore gamle ting og sager fra bondehusets tid kom til ære her. Alt mit lertøj og mange antikke ting tog jeg også med. Jeg syede rødternede gardiner og hyldeborter med blå agramaner og fik fat på duge i gode farver.

"Hvide Kok".

Hans tegnede et billede af huset, der brugtes som tryk på servietter og menukort, og malede en hvid kok og navn på væggen ved hovedindgangen. Jeg købte engelsk porcelæn med blåt gammeldags mønster og fik fremtryllet den atmosfære, der havde været i Fru Allerts tid. Ja, rigtigt gættet. Stedet var "Hvide Kok", Drammelstrup pr. Tirstrup, der efter en dvale fik pudset vingerne og pinsedag klokken 5 i 1968 vågnede op til en ny æra. Det blev så festligt og flot med masser af gæster, blandt dem fætre og kusiner fra København, der mødte op om morgenen. Det fortsatte hele dagen og aftenen med. Ja, hele sommeren. Vi havde averteret flittigt i dagbladene og sat skilte ud ved vejen. Det var en travl tid. Det kan lyde så nemt, men der lå et par måneders intenst arbejde og problemer, inden vi nåede så langt. Her må ikke glemmes ros til de dygtige hånd-

værkere, der alle gik til opgaven med nænsomhed over for alt i det gamle bygningsværk. Vi havde lavet en mini lejlighed på første sal med hems, toilet og kontor. Her boede jeg det meste af sommeren. Jeg havde uvurderlige Magna Kejser fra Pederstrup til hjælp med alt og ansatte et par søde piger til at servere. Jeg søgte om spiritusbevilling og fik den. Fra at være et kaffested serverede vi nu også små varme retter, kroplatter og smørrebrød. Jeg kaldte det traktørsted, kro lød for stort for mig. Det var hårdt, men skæbnen hjalp mig på en mærkelig måde ud af en stor belastning.

Uden for "Kokken" på den offentlige vej lå der et lille mindeanlæg fra 1944. Det passede vi, måske ikke alt for godt. Hans var hjemme på sygeorlov fra Danfoss efter en kompliceret blindtarmsoperation. En sommermorgen kom ejeren til gården Drammelstrup ind i "Kokken", mødte mig og forlangte at tale med ejeren. "Det er mig, men De må da gerne tale med min mand", sagde jeg. Han luftede megen harme over, hvordan mindstedet blev holdt. Det kunne et par unge og raske folk som os slet ikke være bekendt, det kunne gøres bedre. Jeg satte en ekstra kop på bordet og bad ham sidde ned. Da han tav, bad jeg Hans vise det nyopererede sår frem. Lauersen, som manden hed, kunne godt forstå, at vi måske havde meget at se til, og vi kom i snak. Det gik op for ham, da han fattede vores navne, at Hans' far og han selv havde ligget samtidig ved dragerne i Randers i 1914. Vi tog pænt afsked med hinanden og mente, at det nok skulle gå alt sammen.

Kort tid efter dukkede en anden nabo op. Han fortalte os en helt anden historie. Det var proprietær Lauersen og frue, der havde foranstaltet mindeanlæggets oprettelse. Fruen kom med planter dertil, men hvem der egentlig passede det, anede ingen. "Men det var kommunens", som naboen udtrykte sig. Hans undersøgte sagen og skrev et pænt brev til Ebeltoft Kommune. Vi fik hurtigt et venligt svar, der bekræftede, at det var vejmandens pligt at holde mindstedet, hvilket de nu havde mindet ham om på det bestemteste, hvis han skulle have glemt det. Vi var taknemmelige og bød naboen ind til æbleskiver og viste dem brevet. At proprietæren senere på sommeren holdt

fruens 70 års fødselsdag på "Kokken", var til glæde for os alle.

Hans kom sig, vendte tilbage til Danfoss. Det havde været dejligt at have ham hjemme, og skatten var snart betalt. Han havde sagt op til 1. august for atter at vende hjem. Vi aftalte at holde Hans' 50 års fødselsdag 12. juli i "Lunden". Jeg syntes ikke, at jeg kunne overkomme det her. Sommeren gik med travlhed og små irritationer. Vandprøverne var ikke, som de skulle være, og politiet kom med en tilsigelse. Heldigvis fik jeg en god ven, der forstod sig på at tage en vandprøve rigtigt, hvilket er ret så svært. Så var der pludseligt ikke noget i vejen med mit "vand". Jeg fattede det ikke. Havde der virkelig været noget, var det jo hele byens vandværk, det var galt med.

En sand plageånd var han, politibetjent S.A. Jensen fra Ebeltoft. Han var vist ret afholdt som "sherif" og ejer af "Marsk Stigs Gård" og "Den Skæve Bar" i Ebeltoft. Over for os var han ubehagelig, lavede også vrøvl over vores navn og skilte. Vi rådførte os med daværende politimester Ebbe Tønnesen i Grenaa. Han foreslog os at overse betjentens chikanerier og lade som ingenting, for vi havde ikke gjort noget ulovligt. Nogle år efter mødte vi ham igen, til Jørgen Konges fødselsdag på "Ritel Perlen" i Egsmark. Jeg forsøgte at fange hans øjne, men han vendte hurtigt blikket. Hans havde fået hans frue til bords. Hun var ret så livlig og fortalte Hans om alle deres "tiltag" inden for turismen. Da hun spurgte, hvad Hans havde lavet, svarede han lakonisk, at han havde haft "Hvide Kok" - dyb tavshed. Både "bio" Andersen og hans kone fra Ebeltoft, der drev biografen og Vibæk Cafeteria, Gram Sørensen på Hotel Vigen og Svend Hansen og Inga fra "Mellem Jyder" betragtede os alle som kolleger.

Det havde været en god start, og vi havde haft godt besøg. Stedet var ikke så stort. Indendørs kunne vi have 30 til 40 gæster i underetagen, der bestod af Almuestuen, Pejsestuen og Dagligstuen. Salen på loftet kunne rumme et selskab på 40 personer. Om sommeren var der også plads til mange i haven, som blev flittigt benyttet. I den ældste del af huset var også det gamle kobberkøkken. Det var vores egen hyg-

gekrog, tæt ved det store jernkomfur. Navnet kom af, at hele køkkenbordet var af kobber, leveret for mange år siden som svendestykke af den gamle smed i byen. Der gik en kroget trappe op til salen, hvor der var endnu en lille stue, og dør ind til den lille, nytbyggede "Privaten".

Inden jeg så mig om, var Hans hjemme som en "fri" mand. Aftenerne blev mørke, og der var ikke så mange gæster, men helt lukket ned havde vi ikke. Der var tid til eftertanke, og vi nød selv at sidde som "gæst" i de små stuer og nyde et måltid mad i fred og ro. Det havde kun været et lille kaffested, der holdt åbent om sommeren. Måske kunne vi holde åbent i weekenden? Hvad med efterårsferien og jul? Ideer var der nok af. Vi begyndte at tage hjem til "Lunden" om natten. Der slappede vi helt af efter at have gjort et godt stykke arbejde. Enhver havde fået sit med den gode indsats, vi havde lagt for dagen. Det blev til weekend-åbent helt til jul, hvor vi pyntede op og solgte blandt andet svensk gløgg og æbleskiver. Det kom sig af, at vi alligevel skulle derover hver uge for at tilse installationerne. Tænk, bare lyset var tændt, kom der kunder, så hvorfor ikke tage den omsætning med?

Desværre gik Annettes studenterægteskab slet ikke. Ole blev narkoman. Det var hårdt for hende, men hun tog en rask beslutning og kom ud af det. Vi rejste alle tre til København i julen. Vi havde mange ting at tale med mor og far om, blandt andet vores fælles sølv- og guldbryllupsdag den 18. februar 1969. Vi blev enige om at holde en fælles fest i København, kun for den nærmeste familie og gode venner. Hvis alle kom, ville vi blive 30 personer. Vi valgte Hotel Europa, der lå lige ved Langebro og Islands Brygge. Det var et højhus, helt nyt, med restauranten på øverste etage, så man kunne se vidt omkring. Vi tog alle fire derind mellem jul og nytår for at bestille festen, den fire retters menu, vine med mere og musik. Jeg fik lov at bestemme bordpynt og blomster. Nogle personlige ting ville jeg selv komme med samt sende blanke menukort med "Hvide Kok" på, der også skulle bruges til bordkort. Bekræftelsen fra Hotel Europa lå i postkassen, da vi kom hjem. Vi holdt selv privat nytårs-aften på "Hvide Kok" med et par gode venner,

men holdt ellers døren lukket, selv om mange bankede på.

På denne tid havde bakkesangerinden Cleo og hendes mand Gorm lige åbnet Cleos Kaffehus i Tranehuse, ikke langt fra os i Lunden. Det var også en ejendom, der var solgt fra Mejlgård. De havde boet i Allingåbro, hvor de havde fremstillet lampeskærme med pressede blomster på. Dem havde vi købt og solgt en masse af, så vi kendte hinanden, men havde mærkværdigvis aldrig diskuteret musik. Her efter jul, hvor vi havde lukket helt ned, tog vi en aften derhen. Der var underholdning af "professor" Tribini. En hyggelig aften, hvor alle skulle give et nummer til underholdningen, om vi kunne eller ej. Hans og jeg gik på podiet, høstede også stort bifald.

Cleo og Hans underholder i "Kaffehuset".

Cleos kvindelige pianist, der havde fulgt hende i mange år, var til stede, rejste sig og sagde: "Nu holder jeg op Cleo. Jeg er blevet gammel, men der står min afløser", idet hun pegede på Hans. Cleo og Hans fandt hurtigt "melodien", Hans havde gennem årene været pianist for mange store kunstnere. Sådan blev det. Vi tilbragte mange hyggestunder sammen i løbet af vinteren, kemien passede, og godt humør og lune var der. Jeg blev ofte kaldt til "Det gyldne Krus" for at afløse med serveringen om formiddagen. Da vi startede "Kokken", havde Anna "Basse" hjulpet mig meget, nu var det min tur til at gøre en vennetjeneste.

Inden længe gik turen til København til vores

store fest. Vi var alle i stadsen, spændte og forventningsfulde. Det blev en uforglemmelig aften med god mad, sange, rigtigt gode taler. Ja, vi kunne bare være glade sammen med vore gæster. Bordet var dækket med mit brudeslør og en gammel, forgyldt hestesko, omkranset af blomster. Hesteskoen var fra Sejlflodsminde, min mors barndomshjem. Sølvbrudevalsen dansede jeg med mine bryllupssko på. Et dejligt minde blev det både for mine dejlige forældre og os.

Jeg ved tiden for sølvbrylluppet.

Hans ved tiden for sølvbrylluppet.

Da vi kom hjem, var tiden inde til at vække "Kokken" af vinterdvalen, for der skulle laves mange ting inden åbningen til påske. Alt skulle gøres rent, ses efter, små reparationer og pudning af kobbertøj, for vi serverede nemlig i gamle kobber kaffekander. Selv om vi ikke havde åbent, kom der gæster. På en familær

måde måtte de tage det, som det var. Mens jeg ordnede tingene, kunne jeg nu endelig få tid til at beundre de gamle billeder, broderede navneklude og gravminderne på væggene. I en gammel dragkiste fandt jeg kistebilleder på låget, og i den lå en masse gamle protokoller fra Tirstrup Sogn, gamle soldaterbilleder, bøger og meget andet spændende. Blandt andet et par gamle lysestager i stumper og stykker, som jeg fik samlet og stillet på pejsen. Jeg fik også tid til at beundre det gamle udskårne pipebræt med gamle porcelæns-piber med soldaterminder på, manglebrættet, sablerne og lamperne, ja jeg kunne blive ved, så mange snurrepiberier var der. Jeg standsede op ved søjlebordet med den perlebroderede lysedug. Det havde fru Juliane Allert fået som gave af dronning Alexandrine. Hun fortalte mig også, at hun i mange år til den årlige børnehjælpsdag i København, under protektion af dronningen, havde stået på Rådhuspladsen og serveret de berømte æbleskiver, som hun blev landskendt for. Hver ting havde sin historie. Dem huskede jeg endnu og fortalte mine gæster om dem. Raslepinden skåret i et stykke træ, de mange forskellige strygejern i jern og messing, kobbering og smukke platter.

Jeg glædede mig så småt til at åbne igen. Jeg havde hørt, at der atter skulle være revy hos Gram Sørensen på Hotel Viglen i år. Jeg mindedes kunstnerne derfra fra sidste sommer, for de kom ofte og drak kaffe med "skiver" til hos os. Huset var også værd at gæste. Det var fra 1700-tallet, og der havde været et gammelt "viested", det vil sige et gammelt hedensk offersted, hvor der ofredes hvide haner til aserne. Deraf navnet "Hvide Kok". Det havde også været daglejerbolig. Fru Allert var født på stedet og havde købt det i trediveerne. Da hun var god til at bage, åbnede hun, i det små, for kaffegæster. Det var på æbleskiverne, hun huskedes bedst, og hun gik gerne i en nationaldragt, når hun serverede. Mens jeg gik inden døre og lod tankerne flyve, ordnede Hans alt ude. I år fik den store udendørs kampestenstrappe, der ved gavlen førte op til første salen, en velfortjent renovering. Vi var begge opsatte på endnu en sommer. Vi havde en masse dejlig båndmusik, der passede til stedet, men besluttede at tage pianettet med derover hjemmefra, så der af og til kunne komme levende musik på "me-

nuen". Det var ikke så tosset, og det høstede Hans megen ros for sommeren igennem.

En god ven, Freddy Paulsen, skrev følgende, der indrammet blev hængt op på væggen:

Vær hilset du gæst, som fandt ind og fik sæde
vi byder dig velkommen, og gør det med
glæde
som du ser, er her just ikke højenlofts sale
blot et lille, beskedent traktørsteds lokale
med bindingsværksmure, lidt skæve de står
dem har vejrliget slidt på to hundrede år
hver ting her i stuen på gulv og på væg
bærer fortidens minder med alderens præg
her er intet, der minder om smartness og fart
derfor, sæt dig tilrette og ha' det lidt rart
vor tids hektiske jag og blaserthedens stil
læg det fra dig, der, hvor du stillede din bil
lad så tingene tale om fortidens kår
mens du spiser og drikker, hvad huset formår
hvis du hygger dig her, i en glemt atmosfære
ja, så er det hele jo, som det skal være
og fornemmer du ånden, en tid der svandt hen
kan vi glæde os til, at vi ser dig igen.

Det blev en forrygende sommer med mange gæster, endda nogle, der selv drev store forretninger på fine steder inden for restaurationsverdenen i storbyerne. Jeg kunne godt blive lidt nervøs, når sådanne dukkede op, men de kom ofte igen, så de måtte kunne lide vores måde at drive et lille sted på. Mandag holdt mange kroer lukket på egnen, men vi holdt åbent. I løbet af formiddagen dukkede mange kroværter og -koner op hos os. På en uforpligtende måde hyggede vi os sammen. Vi som værtspar sad med til bords, og manglede nogen noget, var der altid en eller anden, der ordnede det. Masser af sjove oplevelser havde vi hver dag, og jeg kunne blive ved, men en skal I have.

En morgenstund kom med molsfærgen uanmeldt og inden åbningstiden en rutebil fuld af unge arkitektstuderende fra København. De skulle på studietur, og da "Hvide Kok" figurerede på et kort over herregårde på Djursland, fandt de det passende at starte her. De skulle nok selv dække op, mens værten lavede kaffen og varmede æbleskiverne. Jeg skulle så fortælle om stedet, og det gik bare så godt. Tænk, de

ryddede op efter sig og stillede alt ud i køkkenet. Det glemmer jeg aldrig.

En dag holdt der atter en stor uanmeldt bus på vejen. Ud væltede en masse mennesker, og vi begyndte at gå i "stilling" med start af ovn og kaffemaskine. De løb rundt i hele huset, selv første salen blev besøgt. Mange røg og benyttede askebægre i alle stuerne. På toiletterne var et sandt rend. Pludselig var alle i bilen igen, og de kørte væk uden et ord. Det blev en ekstra rengøring af toiletter med nyt papir og håndklæder, tømning af askebægre og så videre. Det var da noget af en oplevelse.

Kaffehuset i Tranehuse.

Vi fik i løbet af sommeren et samarbejde med "Kaffehuset", især om rutebiler, og det gik fint. Cleo og Gorm havde meget mere plads end os, så det var en lettelse for os begge at have en ventil, når det kneb. Vi havde den glæde at holde min fars 75 års fødselsdag på stedet. Da det var en familiefest, holdt vi lukket denne dag.

Der var en, der foreslog Hans, at vi skulle have en "enarmet tyveknægt" stillet op i Pejsestuen. Det passede ikke mig, og jeg dækkede den med en broderet lysedug og var nærmest flov over at huse en sådan i mit hus. Jeg måtte overgive mig. Der kom mange unge mennesker til en øl og æbleskiver. De blev vilde med den, men i dyb respekt for mig foldede de pænt lysedugen sammen, når "bæstet" benyttedes og lagde den på plads igen, når de gik. Samme unge kom tit. Om søndagen, når kaffegæsterne begyndte at indfinde sig, samlede de spillekort og øller sammen, gik op ad den skæve trappe i huset til første sal, idet de forklarende mumlede: "Vi fik fremmede". Aldrig havde vi pro-

blemer med dem, alle, høj som lav, hyggede sig i "Kokken". Selv Peter Molbo, der ellers spillede på "Nøset" ved Egsmark, dukkede ofte op hos os. Han var en ener, samlede på alt muligt, blandt andet damesko. Han fik da også listet de fine, røde sko fra fruén på "Hvide Kok" og et rødt forklæde. Hvad mere kunne jeg næsten nå? De kom der alle sammen fra sidste år og hilste på, både Grønlykkerne, cirkusfolket, Elga Olga, Knud Rex, ja mange flere. Én havde vi megen snak med, nemlig den "Gyldenblonde", Poul Sabroe, der havde en gård i nærheden. Vi diskuterede musik og tekster. Han kom med denne så sande bemærkning: "Han manglede ikke tekster, men gode tekster".

En dag kom Annette glad hjem på "Kokken" og fortalte, at hun havde fundet sig en ven, en elektriker. Han arbejdede i Århus for Svend Hansen "på noget" i urmager Knud Petersens gård i Vestergade, der skulle blive til "Austria". Lang historie. Svend Hansen var journalist ved Jyllands Posten, men drev og ejede "Apotekergården" i Mariager og "Mellem Jyder" i Ebeltoft. Nu ville han forsøge noget nyt. Annette havde arbejdet hos ham på Skovmøllen, mens hun studerede på Handelshøjskolen. Et el-firma fra København skulle forstå arbejdet her, derfor opholdt dette unge menneske sig i Århus. Han hed Jann Louis Svendsen. Hans forældre, Inger og Jørgen Svendsen, var Svend Hansens og Ingas nærmeste venner. Pudsigt, som det kan gå. Dem kendte vi jo også. Det blev til mange hyggelige familiebesøg på "Mellem Jyder" og "Hvide Kok" med københavnerne i tiden, der kom. Da Jann vendte tilbage til København, var "Nette" lidt trist. Hun havde sagt sin stilling på Oliemøllen op, fordi Svend Hansen havde tilbudt hende en lederstilling i det nyåbnede "Austria". Desværre gik dette sted slet ikke for ham, men lever dog i bedste velgående som "Q Bar" i Århus den dag i dag. Annette blev korrespondent hos den navnkundige Oste Hansen i Århus. Vi så hende næsten aldrig, for hun var hver weekend i København. Hun kunne lige så godt flytte derover og gjorde det. Arbejde fik hun omgående hos "Danskspital", et datterselskab til Bie og Berntsen, der leverede nøglefærdige hospitaler overalt i verden. Hovedsproget var engelsk. Annette blev glad for denne arbejdsplads og blev der, til hun

nitten år senere vendte hjem til Grenaa, med to skolesøgende børn. Det var svært for os at undvære hende lige i nærheden, men når vi så, hvor glad hun var, var vi det også. Allerede 29. september holdt Janns forældre stor fødselsdags-, forlovelses- og svendegilde for deres søn. Vi følte, Annette var i gode hænder, havde også mormor, morfar og anden familie i København.

Det var mange begivenheder, men vi fortsatte på "Hvide Kok", hvor alt gik, som det plejede. Desværre kunne mine ben ikke blive ved med at tåle presset. Jeg fik igen årebetændelse, måtte på hospitalet flere gange. Vi tog lidt mere hjælp, og inden vi så os om, var vi inde i julemåneden. Jeg havde et gammelt, toetagers, fornemt dukkehus fra 1800 tallet med facade til den ene side og åbne stuer til den anden. Det indeholdt også mange gamle møbler og ting. Det stillede vi op langs væggen i forgangen på "Kokken" med facaden udad med lys i, så man kunne kigge ind ad vinduerne. Det var et helt eventyr for børnene at se på.

Atter pyntede vi op, og som noget nyt solgte vi juletræer. Vi skulle alligevel tynde ud i skoven i "Lunden", og træerne var efterhånden ti år gamle. Alfred Høeg skovede og kørte træerne over til os. Samtidig solgte han på vores vegne juletræer på roden i "Lunden". Jeg følte mig meget træt, hvad med en ferie efter jul? Vores ven, revisor Freddy Paulsen, havde en klient, der manglede noget at lave vinteren over. Han garanterede for denne udlærte koks evner. Vi kunne da prøve at forpagte vores "Kok" ud. Vi gjorde det efter visse aftaler.

Julen holdt vi som sædvanligt i København. Mor og far tog med os ind til Spies anden juledag for at forhøre om priser på rejser. Pludselig var der en, der spurgte mig, om de ældre mennesker derhenne var vant til at rejse, og om de havde pas? Jeg bekræftede begge dele. Tænk, så forærede Spies dem en rejse til Grand Canaria for 1 krone pr. person, hvis de kunne rejse i overmorgen. Mor protesterede, hun havde gæster, men heldigvis fik vi dem begge overtalt. Selv fik vi ingen billetter, men mor og far fik en pragtfuld tur. Inden længe tog vi tre uger til Gran Canaria med Spies. Vi

glædede os til ferien, og alt hjemme var godt, nu skulle vi bare nyde det. Det var en dejlig ø, vi tog mange busture, det kneb for mig at gå ret meget. En flyvetur til El Yen i Afrika var en stor oplevelse, og jeg opnåede da at ride på kamel. Evert Taubes søn, Svend Bertil, var på privat ferie for at hvile ud, og vi boede på samme hotel. Hans og han fandt sammen om flygelet, og de begyndte at spille og synge. Han spurgte undrende Hans, hvorfor han kunne spille så fint. Hans svarede, med sit sædvanlige lune: "Jeg er jo fra Karlshamn forstås!" Så var det da klart. Efter mange gode oplevelser nærmede ferien sig sin afslutning. Selv om julen for længst var overstået, var der julepynt overalt, i busser, forretninger, gader, ja, hvor som helst. Det så lidt sjusket ud, men solen skinnede hver eneste dag. Den lange flyvetur hjem gik fint, vore gode naboer, Mailo og Annelise Larsen, hentede os i Billund Lufthavn.

Det blev en brat opvågning hjemme i lille Danmark. Vi erfarede, at Wistoft var erklæret konkurs. Der lå et kæmpebrev fra Lars Pedersen om tid og sted for tvangsauktionen i postkassen. Da vi kom over for at syne "Kokken", var fordøren lukket, hvorimod bagdøren stod pivåben. Den var forladt, og jeg kunne se, at der manglede forskellige ting, og blev meget urolig. Ham, vi havde forpagtet ud til, påstod, at han var blevet syg, og forklarede, at han også havde haft indbrud. Vi fik en mindelig ordning og kunne jo ikke bevise, om han talte sandt. Hvad vi gjorde? Gav som altid, i kritiske situationer, hinanden hånden på om bare at gå i gang og få problemerne løst. Fru Kejser kom til hjælp, og snart var "Kokken" klar til servering igen. Mens jeg passede "Kokken", forberedte Hans papirerne til tvangsauktionen.

Vi havde nok at spekulere på. Lægernes alvorlige ord til mig om at passe på benene og skifte job, tog vi op til ny overvejelse. Vi ville aldrig forpagte ud mere, turde ikke, så vores revisor rådede os til, hvis vi ville sælge "Hvide Kok", så skulle det være nu inden ferietiden, at den skulle averteres til salg. Jeg kunne slet ikke tænke klart. Vi enedes dog om, at revisoren skulle lave en opstilling over omsætningen og værdien på ejendommen. Jeg skulle lave en ny inventarliste.

Hver aften ved lukketid fra "Kokken" kørte vi hjem til "Lunden" over Ørum-ejendommen for at se, hvad der skete. Stedet syntes forladt. Aftenen før tvangsauktionen fandt vi alt oplyst. Der holdt en kæmpe lastbil udenfor. Hans gik ind og spurgte en fremmed, hvad han lavede her. Han forklarede, at han havde købt grovvarelageret af S.C. Sørensen i Randers. Foruden dette havde han læsset en masse sager, der tilhørte virksomhedens driftsmidler, på lastvognen og var i gang med at tømme butikens varelager. Hans gav sig til kende som den tidligere ejer og indbyder på tvangsauktionen næste morgen. Han forklarede ham derfor, at han ikke måtte tage el-værktøj fra stedet. Hvis han gjorde det, kom han til at aflevere det igen. Det samme gjaldt også butiksvarene. Hans spurgte, om han låste, når han kørte bort? Det gjorde han og fortalte, at han bare skulle aflevere nøglen på Ørum Central.

Det var med spænding og bekymring, vi mødte op på det gamle dommerkontor i Grenaa klokken 10. Der samledes nok en snes mennesker om det lange bord, kreditorer og advokater mellem hinanden, alle med alvorfulde miner. Der blev forhandlet længe, og nogle trak deres fordringer tilbage, da beviser manglede, andre fik ret. Det var svært for mig at overskue alt dette. Wistoft var ikke selv tilstede. Endelig bød Hans ind, dommeren bankede i bordet, og vi var atter ejere af forretningsejendommen i Ørum.

Dommeren lykønskede Hans, og der blev almindeligt oprud. Jeg spurgte forundret, om ikke vi skulle have en slags bevis på købet og nøgler til huset, og hvor den var? Stor undren. Ingen anede noget. Hans sagde med et "smørret" grin: "Den ligger på Ørum Central". Han fortalte om aftenens oplevelse, og Lars Pedersen bad os komme til kontoret på Torvet, så vi kunne få retten til nøgler og papirer på ejendommen bekræftet. En rar sagfører forærede i forbifarten mig en inventarliste over boet, idet han smilende forklarede, at den fik jeg nok mere brug for end han. Atter stod vi med et kæmpearbejde foran os. Vi kørte straks til Ørum. Jeg vil ikke sige, det var misligholdt, men oprydning og rengøring måtte der til. Det var noget af et held for kreditorerne, at Hans og

jeg aftenen før havde forhindret den fremmede i at rende med butikslageret. Det havde vi nu ansvaret for, indtil Victor, en vognmand fra Grenaa, hentede det. Alt skulle til auktion i Gjerrild. Her kom inventarlisten mig til stor nytte, idet jeg selvfølgelig fulgte den nøje. Det var et kæmpe læs, alt mellem hinanden. Det gjorde mig ondt at se alle de dyre småting fra disken i et rod blive hældt ned i en stor kasse. Fru Victor havde forelsket sig i en lysekrone, så da bilen var pakket, og de var klar til at køre til Gjerrild, overrakte jeg hende den. I skulle have set et syn. Hun holdt lysekronen højt, som et trofæ, idet de kørte bort.

Hvor skulle vi begynde for at få orden på det hele. Hans tog en mand til hjælp, og sammen lavede vi en annonce til Jyllandsposten, og inden længe var alt rent og pænt. Der blev endda afleveret en del kontorinventar og en lille varebil til os, som uretmæssigt var fjernet fra stedet. Vi blev kaldt ud til banken, direktøren ville tale med os. Han var lidt ubehagelig og bebrejdede os noget, Wistoft skulle have gjort, og foreslog, vi i fællesskab skulle forsøge at sælge vores forretning. Hans blev vred og forklarede, at vi nok selv skulle sælge vores forretning. Den var allerede sat til salg. Samtidig kunne Hans imødegå beskyldningerne mod Wistoft, hvem banken i øvrigt ikke tabte en krone på. Vi havde haft et godt samarbejde med Djurslands Bank og Bisgård i mange år, men nu sagde vi stop. Vi var voksne mennesker, der ikke behøvede en barnepige. Det gik, som vi håbede. Der var flere købere, og vi havde også sat prisen, så det var et godt tilbud. Efter flere forhandlinger solgte vi til et ungt par fra Vejle. Det var en mand, der havde magt over tingene. Vi havde et hyggeligt "lidkøb" på "Hvide Kok". Det havde været en anstrengende tid, og ind imellem besværlighederne besluttede vi også at sælge "Hvide Kok".

Som altid hos os skete der overraskelser. Jann og Annette havde fået lejlighed i Herlev. De ville gerne giftes ved et stille bryllup. De blev viet i Ballerup Kirke den 29. marts 1971 om formiddagen. Annette så henrivende ud i en solgul kjole med en buket fresier i farverne lyslilla og gult. Den samme slags blonde, der var i buketten, havde hun som sløjfe i håret. Det var sådan et yndigt par. Efter fotografering

mødte vi dem i deres hjem til en kort reception. Janns forældre holdt en frokost på Skovvejen. Om aftenen var Hans og jeg vært ved en festlig middag på Kystens Perle ved Helsingør for den nærmeste familie bestående af Janns farmor og farfar, mormor og morfar, "oldebabs" (oldemor Barbara) og onkel Ole fra Oustrup Bageri i Vestjylland samt moster Edith og onkel Gunnar. Desforuden hjertevennerne Edith og Jørgen Stig Andersen. Fremtiden tegnede godt for de unge mennesker, selv om Jann skulle ind som marinesoldat for derefter at læse til installatør. Vi var glade for, at Annette var lykkelig igen og vel modtaget på alle måder i Janns familie.

Annette og Jann på bryllupsdagen den 29. marts 1971.

Efter et par ekstra dage i familiens skød, hvor vi nød det sammen, gik turen hjem. Vores beslutning om at sælge "Kokken" stod fast. Der havde været stigende omsætning år efter år, alt var godkendt af myndighederne og ejendommen i velholdt stand. Jeg havde lavet inven-

tarliste på driftsmidlerne, der tilhørte forretningen, samt en på antikviteterne, der i rigt mål fandtes på stedet. Denne skulle bruges til et løsøre pantebrev, så at tingene ikke kunne frasælges stedet uden vores samtykke. Vi tog en ejendomsmægler til hjælp til at varetage salget og satte en flot annonce i Jyllands Posten med billede på. Inden længe dukkede mange købere op. Det var svært at sortere dem, for hvem havde reelle hensigter, og hvem var "osere"? De blev alle budt på kaffe og æbleskiver.

Mange ønskede at købe, men ikke alle kunne klare udbetalingen. Det blev en dame, der gennem en årrække havde været økonoma på Landbohøjskolen i København, fru Eva Back Sørensen, der overtog stedet. Det var lidt svært at sige farvel til mit "hjerdebarn", men fornuften bød mig gøre det. Vi holdt et hyggeligt afskedsparty for alle vennerne og familien. Alle havde det rart, men også lidt vemod blandede sig i det. Der hang så mange minder tilbage i stuerne fra vore besøg i fru Allerts tid, sliddet med at bygge "ruinen" op igen og få en forretning ud af det. Spændingen om det ville lykkes? Hvis ikke vi havde grebet ind her, havde "Hvide Kok" såmænd nok levet videre, men det var en sand lille perle, vi syntes, det var værd at ofre de mange penge på og bevare for eftertiden. Sådan blev det.

Oven på næsten umenneskelige opgaver og slid, set med vore øjne, skulle vi begynde en hverdag hjemme i "Lunden", falde til ro og finde os selv. Jeg nød det og at kunne dyrke familielivet, hvad der ikke havde været megen tid til gennem årene. Årene, ja, hvor var de blevet af? Vi var blevet ældre, og pludselig gik det op for mig, hvor mange af "de gamle" der var gået bort. Først døde Hans' far. Det havde været så trist. Gennem årene havde vi kun haft lidt forbindelse med Hans' forældre, da de var blevet Jehovas Vidner i 1954. Først holdtes en gudstjeneste i Jehovas Vidners Rigssal i Svenstrup, derefter kørte vi den lange tur med rustvogn til Hersom Kirke, hvor kisten sænkedes i det gamle familiegravsted der på stedet, hvor begge seniors forældre lå, (Hans Buch-Jacobsen og Anna Knæckenborg), samt Anna Svensson, (Hans' svenske mormor, der var død i Danmark). Vi kendte ingen af de få frem-

mødte, end ikke datteren Anna (selv Jehovas Vidne) med familie fra Gøteborg deltog. Vi kørte stille bort, vidste godt, at vi kun var til stede for at ordne nogle underskrifter. På køreturen hjem sad jeg og tænkte på dem, der var faldet fra i Hans' familie. Onkler, tanter og seniors gamle fætre. Alle steder havde vi deltaget i smukke begravelser. Ofte hørte vi et "hvorfors" fra andre familiemedlemmer. Her hentydedes til mine svigerforældres religionsskifte. Vi blev svar skyldig og vænnede os til det, værst var det undertiden for Annette. Da hun havde bestået studentereksamen, skrev hun på eget initiativ et pænt brev til farfar og fortalte det, ville se, om der kom en reaktion. Hun fik et pænt svarbrev med lykønskning, ellers intet. Vi talte sammen alle tre om det, kunne desværre ikke give hende noget svar på, hvad der fik et menneske som farfar, der var opdraget af en præstedatter og højt elsket af det gamle præstepar, til at skifte religion. Vi respekterede det fuldt ud, syntes bare, det var meget hårde krav, der stilledes til vidnerne om at bryde med familien, men sådan var det efter deres opfattelse i Jehovas Vidner.

Årene fra 1972 og fremad.

Dagliglivet i "Lunden" begyndte at tage form. Helt uden ideer havde Hans ikke været. Det første, han tog fat på, var at anlægge en swimmingpool lige på den anden side af den store græsplæne med fyrreskoven som baggrund. Han kom i forbindelse med et firma på Sjælland "Betco", der kunne tilbyde lige det, der passede til os. Det var et "gør det selv" projekt og bestod af en kæmpe lyseblå plastikdug, der skulle puttes i et hul. Der medfulgte rensningsanlæg, beskrivelser og meget mere, men også garanti for eksperthjælp, hvis det blev nødvendigt. Snedker Aksel Frederiksen og Jens Jensen fra Sparekassen i Ørum var begge gået på pension, og de ville gerne hjælpe til.

Udgravning til svømmebassin.

Det var et stort arbejde. En kran gravede hullet, og al jorden kørtes om i grusgraven. Aksel var mester for træværket, der skulle op langs siderne for at holde på sandet. Så skulle plastikdugen lægges på, og samtidig med forberedelser gøres der klar til undervandslys. Til sidst kom flisekanten, der skulle holde fast på dugen. Det var rigtigt spændende, da de nåede til at fylde vand på det 8,0 x 3,3 meter (19,8 m²) lange bassin med de let skrånende sider, der rigtigt kunne fange solstrålerne. Flot så det ud, da der kom en rustfri stålstige på kanten. Hans byggede selv den hvidkalkede bygning nær poolen til havemøbler og grillbord. Aksel og Jens kaldte vi "fliseholdet". Det var en dejlig tid med sol hele dagen. Jeg lavede frokost

og kaffe til alle. Sælgeren kom ofte på besøg, gav gode råd, roste meget det udførte arbejde, tilbød Hans forhandlingen af produktet på hele Djursland og bad om lov til at bruge vores pool på reklamer og til fremvisning.

Sommeridyl ved svømmebassinet.

Det blev et dejligt sted at opholde sig, og smukt tog det sig ud midt i skoven med det lovbefalede stakit udenom. Heldet var for alvor med os, for det var de år, hvor vi havde en række solfyldte somre. Vi kunne begynde at bade allerede først i maj. Jeg blev ofte ved til hen i oktober. Jeg passede nu regelmæssigt min motionsgymnastik hos Nina Damgaard, svømmede og gik hver dag lange ture i skoven. Det var nok i denne periode, jeg følte en bedring i min begyndende leddegigt og dårlige ben.

Hans var så småt begyndt at handle med huse. Han havde lærdommen fra semestrene på Teknisk Skole i Grenå. Det var nærmest folk, der kom til ham og bad om hjælp og vejledning, når de var kørt fast, der førte dette med sig. Når han så også skulle med Cleo ud at optræde, havde han nok at se til. Det var ret så hårdt et job at være "blokvognssangerinde". Nogle gange lå to jobs på samme dag langt fra hinanden på landkortet. Af og til var jeg med, men oftest var jeg på "Kaffehuset", hvor jeg passede gaveboden "Salladien" og holdt øje med, at alt gik, som det skulle. Gorm blev syg, kom på hospitalet, sad lille og bleg og så trist ud. Undersøgelser viste, at han havde papegøjesyge. De havde en stor voliere med mange smukke fugle i selve "Kaffehuset", og det var derfra, sygdommen kom. Volieren blev selvfølgelig omgående fjernet, til sorg for mange. Mærkeligt nok havde det kun ramt ham.

Bodard, ham med røremaskinen "Bamix", sendte flere gange om ugen klokken 9 om morgenen en bus, gerne med 40 personer, til morgenkaffe og underholdning af Cleo og Hans på "Kaffehuset". Denne lille morgentjans skulle også passes. På denne tid kom Fjellerup Kro på tvangsauktion. Kroejer Beck havde i mange år drevet dette dejlige sted, men som så ofte, når der kommer ny ejer, går det galt. Vores revisor Jørgensen ville gerne have Fjellerup Kro til sig selv. Han drev desuden "Krudthuset" i Bønnerup sammen med en ven også som kro.

Hvordan ved jeg ikke, men Hans og revisoren blev efter aftale ejere af Fjellerup Kro ved tvangsauktionen. Hold da op, hvor blev jeg gal. Nu var vi lige færdige med "Kokken", og jeg orkede ikke mere. Hvad det endte med? Jo, såmænd! Endnu engang stod jeg pludselig plantet midt i en kro, der helst skulle holdes i gang. Den hurtigste måde var at bruge min bevilling fra "Kokken", hvad vi fik tilladelse til af politimesteren. Nok engang stod jeg med et knokkelarbejde, for denne kro var ikke efterladt meget pænere end "Kokken" bortset fra bygningerne, der var gode nok. Det gamle personale blev genantaget og var flinke til at hjælpe mig. Inden længe fik vi også skik på det hele, og vi kom godt ud af det med hinanden. De "lurede" lidt, da jeg overtog kommandoen og havde ansvaret for alt, men hurtigt fandt de ud af, at jeg vidste, hvad jeg havde med at gøre, havde erfaring både med indkøb, regnskab, rengøring og meget mere inden for branchen, også fiduserne.

Inden længe kom Bodard, (ham med busserne til "Kaffehuset") og ville holde demonstration af føromtalt røremaskine i kroens sal. Samtidig kunne busgæsterne købe varm middagsmad på kroen. Det gav omsætning og gik fint, men den dag, Bodards faste demonstratrice blev syg, og han påstod på det bestemteste i telefonen, at jeg sagtens kunne klare demonstrationen af "Bamixen", der piskede skummetmælk til flødeskum, og det skulle jeg gøre samtidig med, at han smækkede telefonrøret på, anede jeg ikke mine levende råd. Salen var stuvende fuld. Jeg gik bævende op på scenen, gjorde det og kom endda godt fra det. Jeg solgte fem maskiner. Puha, hvornår lærte jeg

dog at sige nej til tossede forlangender?

At gæsterne måbede, når de næsten lige kom fra "Kaffehuset" til Fjellerup Kro, og så, at Hans, der lige havde underholdt med Cleo der, nu stod her og tog imod på kroen. Ofte formåede de ham til lidt ekstra underholdning med musik til maden. Jeg opnåede at holde begravelser, mødested til cykelløb, folkedans, baller, amatørteater og meget mere den korte tid, jeg var på Fjellerup Kro. Lykkelig var jeg, da revisoren med familie endelig overtog kroen selv. Det var et kæmpearbejde at drive en kro. Jeg kunne mærke det på Gorm og Cleo, der også var ved at køre træt af "Kaffehuset". Da de så tilbød Hans at overtage "Kaffehuset" - i ramme alvor - løb jeg skrigende bort, idet jeg råbte: "Ikke igen". Signalet var klart både fra Cleo, Gorm og mig. Hans skulle finde en køber til "Kaffehuset" og skaffe dem et sted at bo.

Sådan blev vi ejendomshandlere med næringsbrev, det var ikke så højtideligt dengang. "Kaffehuset" blev solgt til et ungt par (Kryger) fra København, og Hans fandt et nedlagt bageri til Cleo og Gorm i Uggelhuse, lige ved Randers Fjord. Det passede den gamle styrmand fint, for han havde nemlig en dejlig båd liggende i Nappedam Lystbådehavn. Det var et spændende hus, som de blev glade for og indrettede på en smuk måde. De havde sønnen Helmut til hjælp, og han kunne utroligt meget. Desværre blev vejen lidt lang mellem os, men hygge os sammen gjorde vi stadig. En gang sejlede vi i Gorms skib, der nu lå i Uggelhuse nede ved fjorden, til Randers efter wienerbrød, som vi fortærede til kaffen på hjemturen. Ja, hvad kunne vi dog ikke finde på? I Uggelhuse lå en "forladt" kro. Tækkemanden Klitgaard (der havde lavet tækkearbejde for os på "Hvide Kok") købte ruinen og byggede den op igen. Cleo tog ikke meget ud at optræde mere, så både Helmut og Gorm arbejdede hos Klitgaard med dette arbejde, og 22. oktober 1974 åbnede Volk Mølle Kro igen med en ordentlig fest. Hans spillede til middagen, og Cleo optrådte mange gange i løbet af aftenen.

Desværre går alt ikke, som man håber. Lige på denne tid kom olie- og benzinrestriktionerne med bilfrie søndage. Det ramte alle restaura-

tioner og kroer samt mange forlystelser utroligt hårdt. Mange gik ned på det, blandt andet Kryger på "Kaffehuset". Hans måtte atter sælge "Kaffehuset" til tandlæge Flethøj fra Randers. Revisoren "trak" sig fra Fjellerup Kro, og Hans skaffede købere, Sara og Ove Ørting fra København, der i sin tid gerne ville have haft "Kaffehuset". Det var utroligt alle de handler med huse og kornsiloer, Hans blev betroet i denne tid. Samtidig fik vi bygget en stor pejsestue i vinkel på Lunden. Den var med "højt til loftet", der beklædtes med ludbehandlet træ. Dette arbejde klarede Hans selv, altså ludbehandlingen, mens murerne fra Stenvad selvfølgelig byggede den smukke tilbygning. Det med ejendomshandelen kunne man styre selv. Det var annoncerne i aviserne, der til en vis grad gjorde det muligt. Det benyttede vi ofte, så vi kunne holde fri nogle dage.

På denne tid havde vi endnu i Grenaa vores elskede Hundestedfærge og Grenaa-Varberg-ruten, der også lagde til i Helsingborg. For billige penge kunne man løse en tillægsbillet tur/retur Helsingborg/Helsingør hertil. Utallige er de ture, vi i årenes løb nød godt af dette. Vi kunne besøge moster Agda og onkel Fred i Bromølla i Blekinge for derefter at tage til Sjælland og besøge familierne i Måløv og København.

På denne tid hændte der os noget stort. Den 26. februar 1974 kom vores første barnebarn, Søren, til verden, så vi blev morfar og mormor. Her kom "Hundefærgen" også til at betyde meget for os, når mormor skulle skynde sig over at passe Søren. Annette og Jann holdt en flot barnedåb, vi var rigtig mange, når begge familier skulle samles. Søren var iklædt familien Svendsens håndbroderede dåbskjole, og jeg havde broderet hans navn i den.

Hjemme i "Lunden" gik alt, som det plejede. Jeg fik af og til nogle opgaver, men en dag fik jeg et tilbud, jeg ikke kunne sige nej til. Firmaerne Vølund Smed, Gram og Voss havde slået sig sammen om et omfattende reklamefremstød for vaskemaskiner, køleskabe og komfurer, kaldet "The Colour Line". Vi var tre damer, alle "håndplukkede" af firmaerne. Vi blev ansat som konsulenter og fik et ekstra

kursus på alle fabrikkerne, så vi kunne klare finesserne på deres produkter. Jeg fik et stort distrikt, der gik lige fra Frederikshavn til Ribe samt på Fyn hos Rosengård Centret og isenkræmmer Zink, sågar Kerteminde gæstede jeg. Hans måtte undvære bilen, men syntes, jeg skulle prøve. Grunden var blandt andet, at det ikke var et hverdagsjob. Det varede gerne en tre dage ad gangen. Vi fik fast løn, diæter og kørselsgodtgørelse for udført arbejde. Havde vi spildtid ind imellem, måtte vi gerne tage et ekstra job. Jeg havde arbejdet en del for "Trestjernet Luxus Salami" fra Horsens, og det var sjovt, men strengt. Her skulle man selv stille en medbragt bod op i butikkerne, købe varer ind og meget mere. Her i det nye job stod alt parat til os, når vi kom. Bilka, Føtex, Skousen, brugsforeninger, isenkræmmere, Magasin og mange flere stod på sedlen, men også store messehaller besøgte vi. Jeg mødte mange, jeg kendte fra forretningstiden i Ørum, og havde mange gode oplevelser, især når jeg besøgte byer, hvor jeg havde familie og gode venner.

Hans vidste altid, hvor jeg var. Engang, jeg besøgte Centrallageret i Esbjerg, ringede han og fortalte, at min far var på vej til Tønder, idet hans halvbroder Niels skulle begraves der. Hans havde givet ham mit hotelnummer og håbede, at vi fik kontakt med hinanden. Det gjorde vi, og samme aften kørte jeg til Tønder og hentede far til Esbjerg. Næste dag, da jeg var færdig på arbejdet, kørte vi glade hjem til "Lunden". Hans havde lavet mad til os som altid, når jeg kom hjem fra sådanne lange ture. Hans klarede hjemmefronten og ejendoms-handelen udmærket, men havde dog købt en lille brugt bil til sig selv.

Det var en god tid, for vi fik tid til venner og familie uden at blive stressede. Vi havde et rart naboskab med Olga og Niels Nielsen på Jesperhede, idet vore skove "stødte" sammen, så også når der var jagt, enedes vi om det. Vi byttede avis, og jeg hentede æg og honning hos dem. Olga og jeg plukkede hyben og brombær hver sommer i Dybdal Ralleje og rønnebær i skoven. Sønnen Søren og hans kone Henny, der havde Shell i Glæsborg, var kære venner. Henny og jeg gik lange ture i skovene og plukkede svampe. De havde en lille jagthytte lige ved skellet til vores skov. Der mødtes vi ofte

både sommer og vinter. Mange gode minder knytter sig til denne dejlige tid. I nabolaget boede Meilo og Annelise Larsen, som vi daglig rendte sammen med. Altid havde vi gang i noget. Blandt andet farvede vi uldgarn fra deres egne får med planter, vi selv plukkede i skoven. Ind mod Stenvad boede Inger og Ove Mikkelsen, der altid var parat til at hjælpe os, især Inger hjalp mig meget i huset. Det var efterhånden på 240 kvadratmeter, så da jeg af og til var meget hjemmefra, kunne jeg godt bruge en hjælpende hånd. En vinter gik jeg til batikfarvning hos Maud Sinclair i Bønnerup og traf nye ansigter, blandt andet den nye præst i Fjellerup, Johs. Lajer. Han og hans kone Inger Elise blev og er stadig vore bedste venner. Hvis ikke vi var i København, mødtes vi altid efter julegudstjenesten i præstegården og ønskede hinanden en rigtig glædelig jul. Men også mange dejlige fester oplevede vi sammen og kendte hinandens børn. Alt gik i et tempo, der passede os.

Desværre måtte Cleo og Gorm afhænde både hus og båd i Uggelhuse. De havde ikke taget højde for udgifter efter salget af kaffehuset, såsom moms, told og skat, feriepenge til personale osv. Båden var svær at sælge, men Hans fik den byttet til et sommerhus ved Randers fjord, som bedre kunne sælges. Der skulle skaffes flere penge, men Gorm og Cleo peb aldrig, så også huset blev solgt i en fart på en sjov måde. Hans lavede en annonce i aviserne til en weekend med overskriften "Cleo emigrerer til Århus" og beskrev huset og prisen. Nedenunder skrev han noget om stort loppemarked samme dag samme sted. De havde utroligt meget liggende fra "Kaffehuset", så det og meget andet samlede vi i den store stue, og det skulle jeg stå for salget af. Cleo lånte min store "madam blå" til 30 kopper kaffe og stod for servering i køkkenet. Hans sad på kontoret med alle papirer klar til en eventuel køber. Gorm og Helmut var stikirenddreng, for det var helt utroligt så mange mennesker, der dukkede op. Inden weekenden var slut, var alt solgt. De havde fået en lejlighed i Kantorvænget i Århus, hvor Gorm skulle være vicevært. Cleo fik et tilbud om en jubilæumsoptræden. Hans, Gorm og jeg arbejdede længe med et potpourri over gamle sange og ville gerne have "Hun misted' den en nat på d'

Angleterre" med, men noderne var bare væk. Hans renskrev og arrangerede den efter en grammofonplade, så den indgik i det færdige resultat. Per Viking fra D.R. lovede, at Hans nok skulle få honorar, da det skulle opføres på fjernsynet med stort orkester med hans arrangement. Pengene kom bare aldrig. Da Gorm og Cleo nu var flyttet til Århus, sagde Hans "pladsen op". Han havde spillet for Cleo i fire år og derforuden hjulpet med alt andet. Nu var det tid til at tage en pause.

I tiden, der fulgte, skete mange triste ting i familien. Min søster Edith blev ramt af en hjerneblødning, og det varede desværre et par dage, inden en læge fandt ud af det, og hun blev indlagt på Rigshospitalet til en stor operation. Hun var bare 54 år gammel og havde en ansvarsfuld stilling som fuldmægtig og revisor i Amagerbankens hovedsæde. Hun havde altid været en meget dygtig og aktiv dame og gjort et stort arbejde i Røde Kors, havde endda fået en medalje overrakt af Kong Frederik for dette og undervist den daværende prinsesse Margrethe i førstehjælp samme sted. Et virksomt liv var slut. Hun overlevede endnu en operation, men var lam i højre arm og ben og havde delvist mistet stemmens brug. Jeg var selvfølgelig hos mor og far mange gange i den tid, når arbejdet tillod det. Far var heller ikke så stærk mere. Lyspunktet var vores lille Søren.

Sidst på året 1974 fik vi i god tid invitation til juleaften på Bakkevej i Måløv hos Jann og Nette. De havde god plads i deres store hjem til at holde jul for alle bedste- og oldeforældre, ja og også moster Edith og Gunnar kunne deltage. Det var den første jul i deres hjem. Søren var bare 10 måneder, kunne endda gå alene denne aften og var meget optaget af alt det, der skete. Vi snakkede om løst og fast familierne imellem og fandt ud af, at mormor "Sisse" blev 50 år og oldefar Jens 80 år i 1975. Vi blev enige om, at dette skulle fejres.

Hjemme i "Lunden" ville Hans gerne nedbryde en væg i køkkenet ind til et lille værelse, så at vi kunne få en rigtig stor spisekrog. Væltede vi denne væg, kom den gamle bevarede skorsten fri, og brændeovnen kunne tilsluttes denne. Genialt. Hans "huggede" træ hver vin-

ter i skoven, så det var en oplagt ide. Denne lille ovn kunne varme næsten hele huset op, når dørene sted åbne. Køkkenet fik nyt inventar og blev husets mest yndede opholdssted for både familie og venner.

”Lunden” set fra luften.

Der skete en del i denne tid, for nu ville konerne til at tælle med på selvangivelsen. Selvstændige næringsdrivendes medhjælpende hustruer havde aldrig fået løn. Dette medførte også, at der åbnedes for tilmelding til arbejdsløshedskasser for selvstændige. Bager Nørregaard i Grenaa gik meget op i dette og fik Hans og mig meldt ind i ”Dana”. Vi tænkte ikke så meget over det, vi havde jo nok at lave, men skade kunne det ikke. Samtidig blev det meget almindeligt, at banker tegnede indeks-opsparinger. Også dette gjorde vi, for det kunne jo være, at man fik brug for det på sine gamle dage. På denne tid ”rumlede” planerne også om efterløn. Hans nægtede pure, at noget sådant overhovedet kunne lade sig gøre, og skrev endda til Svend Auken om en forklaring. Hans svarbrev har jeg endnu.

Jeg gik slet ikke op i sådan noget, men passede mit arbejde, hus og hjem og ofte mit lille barnebarn. Samtidig skulle jeg forberede min fødselsdag i god tid. Den skulle holdes her i ”Lunden”. Garagen skulle pyntes op, og der skulle lejes borde, stole og porcelæn, for hvis alt gik, som det skulle, ville vi blive 40 personer med familie, venner og lærlinge, der havde været hos os i tidens løb. Jeg købte masser af lagenlærred til duge og servietter, batikfarvede det og lavede servietter ved at sætte elastikker om enkelte glaskugler. Puttede det hele i farvebadet, og når elastikken fjer-

nedes, var der et mønster, der lignede margueritter. Fru murer Krog fra Stenvad stod for maden, og Inger Mikkelsen serverede. Hans pyntede garagen op, og der hang endda pynt med blomster ned fra loftet. Dagen begyndte med, at Hans i strålende sol hejste flaget i den 10 meter høje flagstang (en gave fra Niels Nielsen til Hans' 50 års fødselsdag). Alt var tilrettelagt, og Søren ”Shells” datter, Anette, passede lille Søren hele dagen, hvor han kom hjem med barnevognen fyldt med legetøj og gode sager. Gæsterne strømmede ind fra både Sjælland, Nord- og Sønderjylland. Det blev en pragtfuld dag. Anette læste et digt op for mig, der var sjove taler, og morsomme sange fulgte, og til sidst blev jeg klædt ud og udnævnt til årets rødstrømpe og fotograferet utallige gange. Det havde været en festlig dag.

Da aftenen kom, fik jeg grunden til, at mor og far ikke var kommet. Det var ikke bare lidt utilpashed med far, men en indlæggelse på hospital med et hjerteanfald. Mor og Edith syntes, at jeg skulle have min festdag. Jeg rejste straks til København og besøgte far, og efter et par dage kom han hjem. Han havde det lidt bedre, vi fik rigtigt snakket sammen og havde en god tid. Om aftenen tog jeg ind til Politikens Hus og kom med vognmand Bent Nielsens avisbus hjem til Grenaa, hvor Hans hentede mig. Vi fik lidt morgensøvn, og da telefonen ringede, tog Hans den. Far var død klokken fem om morgenen. Jeg vaskede lidt tøj, fik sendt afbud til arbejdet og rejste atter til København, hvor jeg blev hos mor. Hun var fattet, men meget træt. Onkel Gunnar kørte os rundt til alle de steder, vi skulle, for at forberede bisættelsen, og jeg overtog husholdningen. Edith kunne ikke noget, men både hun og Gunnar kom hjem hver dag til varm middagsmad. Hans kom til bisættelsen. Vi blev et par dage, fik naboen til at passe mors hus og tog hende med os hjem til ”Lunden”.

Her blev hun, til hun syntes, hun ville hjem. Mor og jeg havde altid talt godt sammen, og denne gang optog jeg en del af vore samtaler på bånd. Fars fødselsdagsfest, der længe havde været forudbestilt, blev ikke til noget, men hans bisættelse blev så pæn, og alle blev inviteret på smørrebrød og kaffe bagefter. Vi fik fremkaldt billederne fra dagen, og dem

blev mor rigtig glad for at se. Det var svært at vinke farvel til hende, da toget fra Randers kørte til København.

Mor klarede sig sommeren igennem, men da vinteren kom, var det svært med oliefyret. Vi luftede tanken om at sælge huset, og at hun kunne komme i en lejlighed. Hun skulle selv tage beslutningen. Edith og Gunnar kunne ikke hjælpe her, så skulle nogen gøre det, måtte det blive Hans. Mor havde heller ikke begreb om sådanne ting. Da mor selv sagde ja, gik Hans og jeg i aktion tidligt på året 1976. Vi satte en annonce i Amagerbladet om "lejlighed søges", med små oplysninger om udbetaling. Samtidig averterede vi villaen til salg i de store københavnerblade. Kort fortalt: vi skaffede hjemme fra Jylland mor en yndig toværelses lejlighed med bad og altan på en første sal i Ålandsgade 33 først på Amager og fandt en køber til huset. Så først rejste vi til København og ordnede papirarbejdet. Edith og Gunnar så undrende til og fattede ikke, at vi kunne ordne sådanne ting, endda i hovedstaden. Alt klappede med overtagesdag, udbetaling og andre papirer. Edith og Gunnar lovede at hjælpe mor med at pakke og sortere ting.

Da vi kom derafter, var alt kaos. Mine forældre havde boet i villaen i 38 år, så der var en masse at rydde op i. Hun ville have alle møbler med ind i den lille lejlighed, og naboer kom og hentede ting, som de påstod, mor havde foræret dem. Hans og jeg gav op, pakkede det "rigtige" flyttegods sammen i kasser og lod Edith, Gunnar og mor sortere, hvad de ville. Jeg så med fortvivlelse, at mit tobaksbord plus andre rariteter, jeg gerne ville have haft, blev båret væk til naboer, og Gunnar flittigt forklarede at kunne bruge de utroligste elting og meget andet til sin familie (forældre og søskende), som han samlede ud i bilen. Anebillederne, mit skrivebord plus lidt andet bar jeg stille over til fru Andersen, der lovede mig at gemme det. Hans havde samlet en masse maling sammen i en kasse, for det kunne vi anvende i "Lunden". Så kom nabokonen og spurgte mor, om de måtte få det der maling, der stod i kassen, og hun gav dem det straks, selv om Hans protesterede.

Endelig kom flyttebilen, og alt blev kørt til den

nye adresse. Det var umuligt at få styr på. Vi ordnede sengen til mor, havde fyldt køleskabet og købt ind. Vi måtte sige farvel. "Jamen I går da ikke fra mig?" "Vi kan ikke sove her mor, også vi er trætte. Vi sover i nat hos Jann og Nette, og i morgen tager vi ud og gør huset rent, og vi skal mødes med køberne af huset og aflevere nøgler." Jeg elskede min mor, men det var lige før, jeg var lidt vred på hende og næsten segnede af træthed. Heller ikke Hans kunne mere. Annette lovede, at hun ville tage ud og hjælpe mormor med at få styr på tingene. Jann ordnede alt det elektriske og billedophængning. Efterhånden faldt mor til ro i de nye omgivelser, og hun blev endda rigtig glad for den lille lejlighed, selv om den var for tæt pakket.

Da vi endelig kom hjem til "Lunden", var vi begge så trætte, at vi nærmest lå i sengen et helt døgn efter. Vi glædede os til en rolig hverdag. Sådan blev det slet ikke. En tidlig morgen i august ringede moster Agda fortvivlet, at onkel Fred var død i hjemmet, og de havde kørt ham til obduktion i Lund, "som om de troede, jeg havde "dødet" ham". Vi måtte berolige hende, at sådan var reglerne i Skandinavien. Vi lovede, at vi kom med første færge og nok skulle hjælpe hende. Jeg gik atter i gang med at pakke kuffert, og Hans fik fat i Inger Mikelsen til at passe huset.

Inden længe var vi på vej til Sverige. Hun var lykkelig, da vi kom, så vi kunne hjælpe med at ordne begravelsen samt køb af gravsted og mindesten. Det tog et par dage, inden kisten kom fra Lund og blev stillet i Bromølla Kirkens kapel. Det var en gammel stenkælder under jordens overflade. Her tog vi afsked med onkel i den åbne kiste. Den kirkelige handling var som hos os. Selv her i 1976 var de meget moderne, idet kisten stod på en bære i kirken. Den kunne køres mekanisk ud og fortsætte helt hen til graven. I begyndelsen gik det langsomt, men så satte de farten op, så vi næsten ikke kunne følge med. Moster jamrede sig, idet hun udtrykte angst for, at de begravede lille Fred, inden hun nåede derhen. Hans måtte bede dem køre lidt langsommere. Også sænkningen af kisten var mekanisk. Bagefter havde vi svensk kaffebord på hotellet.

Dagene før begravelsen havde vi brugt til at opsøge slægtens gamle bosteder og besøge en gammel fætter i Håkonsryd. Det var så svensk det gamle hjem, som man ser det på Karl Larssons malerier. Moster Agda var bedrøvet, men viste sin glæde ved at have os hos sig i rigt mål. Vi tog afsked, men lovede at komme "fort" igen.

Hans' mor havde været enke siden 1968 og boede lang tid i det lejede hus i Svenstrup. Hun var stærkt plaget af giggt, så hun fik et ophold på Gigtforeningens hjem i Frederikshavn. Hun kunne slet ikke passe huset, men fik at vide, at det kun var et midlertidigt ophold, hun kunne forvente her, så hendes hjem skulle bevares. Det var datteren Anna, der ordnede dette. En dag blev vi ringet op af en vred overlæge, der bebrejdede os, at vi havde fjernet vigtige ting fra fru Buch-Jacobsens hjem, så hun ikke kunne bo der mere. Tænk, så havde Anna fjernet en masse blandt andet køleskab, gulvtæpper og lysekroner, fordi hendes børn skulle flytte hjemmefra og kunne bruge tingene, var hendes forklaring. Overlægen troede, det var os. Hvordan det ordnedes, ved jeg ikke, men farmor kom alligevel til at tilbringe sine sidste år i Frederikshavn på Gighjemmet der.

Vi besøgte hende nogle få gange, blandt andet til hendes 80 års fødselsdag. Hun var nærmest vred, da personalet bød os på fint kaffebord. Vi havde lille Søren med, og han fik trods alt en halvtredskroneseddel. Ellers var det Anna, personalet henvendte sig til. Det var kun nogle uger, efter at vi havde sagt farvel til onkel Fred, så ringede de en tidlig morgen fra Gighjemmet i Frederikshavn, at Hans' mor var alvorligt syg. De havde været i forbindelse med datteren i Gøteborg flere gange, men hun kunne ikke komme. Det var ellers så nemt lige at tage færgen til Frederikshavn. Hans lovede at være fremme om et par timer. Hun var næsten bevidstløs, da han nåede frem, og døde stille og roligt med Hans ved sin side.

Hans ringede til søsteren om at komme og hjælpe ham med forberedelserne til bisættelse, da hun jo var Jehovas Vidne. End ikke det kunne hun klare, så Hans måtte selv finde ud af det hele. Først ved midnat var han hjemme igen, dybt skuffet over søsterens opførsel.

Både hun, manden og børnene kom da heldigvis i deres store bil til selve begravelsen, der foregik fra Rigssalen. Hans' fætre Torben og Villy med konerne Lotte og Inger var kommet for at stå os bi. Det var vi dem taknemlige for, så stod vi ikke så alene.

For mange år siden havde fætter Villys far lånt mine svigerforældre et maleri fra Skals Å, malet fra barndomshjemmet Hersomgaard's have. Dette ville han nu hente, da farmor var død. Anna måtte indrømme, at hun havde taget det, det var i Sverige. Bagefter skulle bror og søster tømme farmors lille stue i en fart, for de skulle nå aftenfærgen til Sverige. Der var en gammel værktøjskasse, som Anna afleverede til mig. Det havde hendes far bestemt for mange år siden, idet den indeholdt en masse papirer om slægten. Anna forklarede, at alt herregårdssølvet og andre kostbare ting var i Sverige, men hun havde her og nu medbragt et par umage sølvskeer samt to små figurer i stedet for som Hans' andel af dette. Om han havde noget imod dette? Samtidig tilbød hun Hans, at han måtte vælge, om han ville have sølvflødestellet eller kaffekanden? I vidners påhør (fætrene og deres koner) valgte han kaffekanden. Der var en "puf", Anna ikke kunne have i bilen hjem, men gerne ville have. Hun sagde ordret til broderen: "Du skal selv hente kaffekanden i Sverige og besøge os og så tage puffen med." Vi spiste sammen, og Hans betalte "gildet", idet de jo ikke havde danske penge. Farmors urne blev uden ledsagelse gravsat i familiegravstedet i Hersom.

Kort tid efter kom der et brev fra Anna, hvori hun forklarede os, at Hans alligevel ikke behøvede at komme til Sverige og hente kaffekanden, for Henrik ville ikke af med den. Puffen kunne vi bare beholde, eller "slænge" den ud. Hans blev vred og skrev et brev om, at han holdt sig til aftalen om, at kaffekanden var hans. Det udløste en sand brevstorm fra Annas side om de utroligste ting blandet med bibelciter. Vi havde ikke haft meget med forældrene at gøre, ej heller hende, og der gik nu rigtig mange år, inden hendes børn begyndte at opsøge os. Selvfølgelig tog vi godt imod dem. Det havde været så trist alt sammen. Altid var Hans, Annette og jeg blevet nedgjort af dem, men vi havde da lov til at have den tro, som

hans forældre selv havde døbt Hans til. For mig var det en hel lettelse, at farmor døde, også Hans følte sig befriet. Mon ikke vi kunne få en rolig tid? Tre dødsfald inden for så kort tid havde taget hårdt på os.

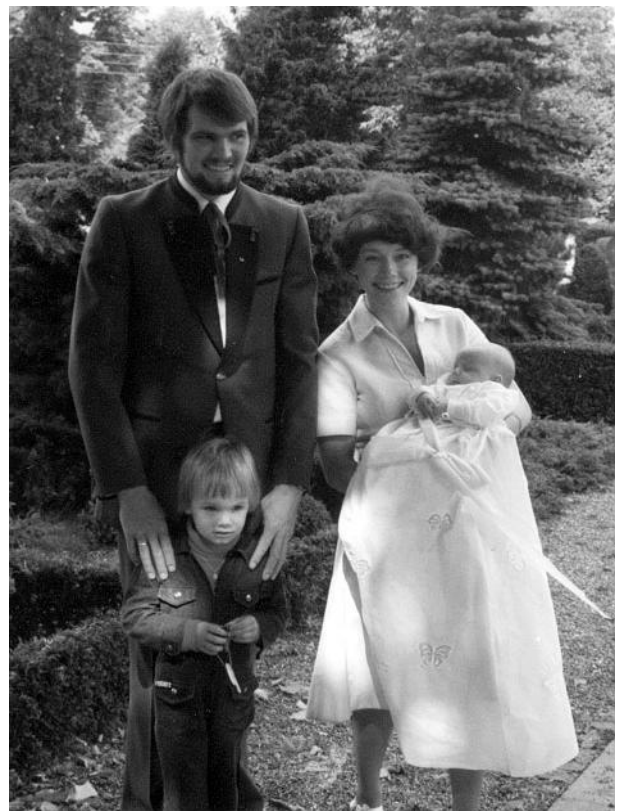
Glade dage i Lunden. Hans, Annette og Søren.

Vores daglige liv i "Lunden" kom stille igen. Vi passede hver vores arbejde afbrudt af ture til Sverige og København. Vi havde to enkekoner, mor og Agda, der efterhånden begge fandt en rytme i tilværelsen. Mor besøgte os ofte, og børnene kom tit hjem. Sidst på året fik vi at vide, at vi atter skulle have småfolk i familien. Siden morfars død faldt det naturligt, at vi alle skulle holde jul hos Jann og Nette. Det hele stod i familiens tegn.

Vinteren gik, og 10. juni 1977 blev lille Nina født. Vi havde i denne ventetid ofte Søren hos os. Hans hentede en trillebør grus i grusgraven og lagde det på fliserne. Der kunne Søren sidde i timevis og lege med små biler vel at mærke, hvis mormor sad på stolen og strikkede ved siden af ham. Han havde en lille trillebør ligesom morfars. Den var han meget gal på i begyndelsen, for den havde kun et hjul, og det betragtede han som en fejl. Han havde en jul fået en lille gul bil, han kunne sidde i, men hans glæde kendte ingen grænser, da han fik en flot, rød Ferguson traktor med anhænger. Den fortrængte trillebøren, gyngen og meget andet legetøj.

Hen på sommeren inviterede Jann og Nette os

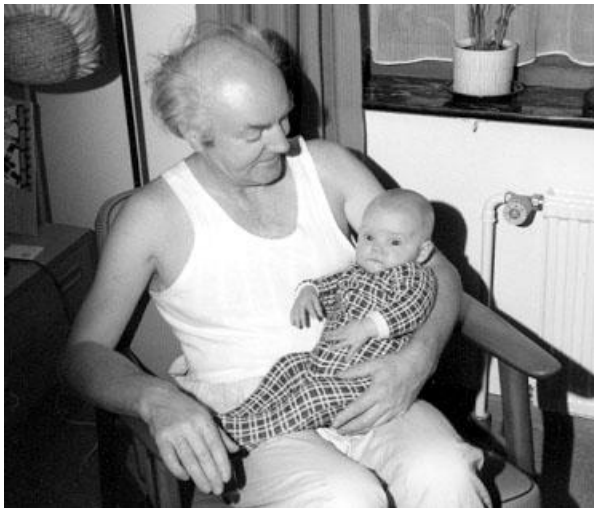
til Henne Strand, hvor de havde lånt et dejligt sommerhus af hans onkel. Det var skønt at være sammen med de små flere dage i træk. Vi ville en tur over grænsen for at købe vin ind til Ninas barnedåb. Vi havde bare glemt, at Nina ikke var i forældrenes pas. Det gik alligevel, idet grænsebetjenten nok mente, vi kom hjem med den lille igen. Da vi kørte til "Lunden", tog vi atter Søren med os, så Annette kunne få god tid til at forberede barnedåben. Morfar havde leveret rådyrsteg til Søren's barnedåb fra vores egen skov. Vi havde sagt til arrestforvalter Hjort fra Grenaa (han ordnede sådanne dyr), at vi gerne ville have et rådyr, hvis der blev et kørt over ved Mejlgård skovene. Det fik vi (gennem politiet), så også denne gang blev menuen dyreryg leveret fra Djursland. Atter broderede mormor navn i dåbskjolen, og atter puttede mormor en gammel sølv mønt i bleen på dåbsbarnet. Det var en skik med denne lykkes mønt, helt fra min mormors tid.

Jann og Annette som stolte forældre til Søren og Nina.

Sidst på sommeren skulle Jann og Nette en tur til Tyskland med nogle venner. Så rejste vi gamle "besser" over og passede unger. Hans tog Søren med i Rødovre Centret, hvor han fik en stor pose popcorn. Han var så glad, fortalte

Hans, spankulerede rundt på de små ben og sagde "dejlig mam", jo, Hans var stolt af den lille fyr, og Søren elskede morfar. En anden dag kørte han til Bjergmarksgården, hvor Søren legede hele dagen med fætter Ib og Elses små tvillinger, Ole og Jan. Jeg var hjemme med den lille Nina, der havde en slem forkølelse. Annette havde skrevet næsten en hel roman om pasningen af babyen, flaskeskylning, rensning af sutter, og hvad ved jeg. Ungen overlevede og var bedst tilpas på mormors skød. Hun pegede op i luften, når en flyver hørtes, og sagde "fy, fy". Når det var fluer, der fløj omkring, var det "fu, fu". Vi forstod hinanden. Oldemor kom på besøg med mange gode sager til de små.

Morfar og Nina.

Tiden løb af sted, efter at vi havde fået børnebørn, og de elskede at komme på besøg i "Lunden". Vi havde også barneseng, barnevogn, høj stol og meget andet, der lettede det for en ung mor, på stedet. Da børnebørnene blev større, tilbragtes tiden ved svømmepølen, men vi var altid om dem. Søren legede med plastikflasker, som han puttede myrer i, satte prop på og ud i vandet. Han betroede mig, det var undervandsbåde med mandskab om bord. Undertiden tegnede han de mest utrolige tegninger, der stadig ligger i bunden af min kommode. Hjemme var Nina i det daglige hos en dagplejemor, Søren gik efterhånden i børnehave. Annette havde nok at se til, men var altid glad. De havde et hus i to etager, og ungerne fik så hver sit værelse. Det var dejligt at være mormor, og tiden løb umærkeligt.

I 1978 fandt min mor på, at hun ville en tur til Amerika og besøge familien der. Hun havde følgeskab af kusine Ragnhild, der havde opholdt sig mange år i San Francisco som husholderske for stumfilmsstjernen Mary Pickford. Mor blev så begejstret for denne tur, at hun syntes, vi skulle tage derover og besøge mine fætre, og Hans' gamle soldaterkammerat og kone. Mor forærede os et beløb til rejsen. Edith og Gunnar fik det samme og rejste til Malta, men syg, som hun var, var det ikke nogen god tur. De boede stadig i deres store, smukke lejlighed på fjerde sal på Gammel Kongevej. Vi foreslog dem ofte at flytte, og Hans kunne sagtens finde noget til dem, men nej, de elskede deres hjem, selvom det var ret så besværligt for dem begge to.

Mors ide satte tankerne i gang hos os begge. En tur til Amerika, det var måske ikke så tosset. Grete og Erik havde inviteret os utallige gange og pressede på, når de besøgte os i Danmark. De havde klaret sig godt derovre. Han var fast ansat på Universitetet U.C.L.A., og de boede i et dejligt hus. Det med efterlønnen svirrede i Hans' hoved. Han fyldte snart 60, og efter sigende opfyldte han alle betingelser for at kunne opnå dette. Der kom et godt tilbud fra SAS om at købe billetter først på sommeren med afrejse til San Francisco til september, endda med udstigning i andre byer på vejen. Vi gjorde det, købte billetterne.

Hans søgte efterløn. Vi holdt 60 års fødselsdag 12. juli 1979 for Hans med åbent hus i "Lunden". Alt stod efterhånden i rejsens tegn. Det var så utroligt, at vi skulle opleve dette. Vi havde god tid til at tilrettelægge turen og samle gaver sammen til dem, vi skulle besøge. Vi skulle opholde os i Staterne i 45 dage, så der skulle også ordnes tøj til så lang tid. Dette blev ligesom en skillelinie i vort liv. Endelig oprandt dagen. Meilo og Annelise kørte os til Tirstrup. I Kastrup Lufthavn stod hele familien og tog afsked med os.

Her slutter første del af mine erindringer, men håbet lever i mig om at beskrive vore oplevelser fra den store rejse og livet i "Lunden", når vi atter vender hjem. Vi er jo ikke så gamle, så mon ikke fremtiden stadig byder på gode oplevelser?

Aner til Sigrid Buch-Jacobsen

1. **Sigrid Alstrup Jensen** født: 24. jun. 1925, Ansgarsvej 15, Fredericia, døbt: 19. jul. 1925, Trinitatis Kirke, Fredericia, gift 18. feb. 1944, i Højdevangs Kirke, København, **Hans Buch-Jacobsen**, født 12. jul. 1919, Fødselsstiftelsen, Aarhus, døbt: navngivet samme sted, stilling: aut. el-installatør, død: 08. apr. 2003, Violskrænten, Grenaa, begravet: 14. apr. 2003, Grenaa Kirke.

Forældre

2. **Jens Alstrup Jensen** født: 22. aug. 1895, Ballum, døbt: 29. sep. 1895, Ballum Kirke, gift: 18. feb. 1919, i Sct. Mortens Kirke med 3. **Frida Johanne Stenderup**, født: 28. maj 1900, Sejlflodsminde, Fredericia, døbt: 15. jul. 1900, i Trinitatis Kirke, Fredericia, død: 27. nov. 1987, Sundby Hospital, København. Jens døde 5. jul. 1975.

Bedsteforældre

4. **Carl Jensen** født: 2. nov. 1854, Attrup, døbt: 14. jan. 1855, i Koed Kirke, gift: 5. **Ane Abeline Madsen**, født: 15. jun. 1867, Harknag, Ballum, døbt: 11. aug. 1867, i Ballum Kirke, død: 1950. Carl døde 1898.
6. **Andreas Christian Stenderup** født: 30. jan. 1852, Fredericia, død: 9. mar. 1908.

Oldeforældre

8. **Jens Rasmussen** født: 1820, Attrup, stilling: husmand og bødker, 9. gift: (1) **Ane Cathrine Nielsdatter**, født: 1813, Nimtofte, gift: (2) **Othea Marie Larsen**. Jens døde 8. aug. 1898.
10. **Jens Alstrup Madsen** født: 19. sep. 1834, Sneum-Tjæreborg, Skals herred, døbt: 19. okt. 1834, i Tjæreborg Kirke, stilling: indsidder, 11. gift: **Ane Cathrine Pedersen**, født: 28. apr. 1832, Kokspang, døbt: 20. maj. 1832, i Kokspang Kirke, død: 1923. Jens døde: 11. jul. 1896.
12. **Peder Stenderup** stilling: proprietær.

* * *

Efter at min oldemor **Ane Cathrine Nielsdatter** var død, blev min oldefar **Jens Rasmussen** gift med **Othea Marie Larsen**.

Jeg har forsøgt at finde oplysninger om Othea, men ikke fundet noget i kirkebøger og folketællinger. Provst Quist Frandsen har den 4. okt. 2004 oplyst mig om, at hun er gift i Koed Kirke den 16. apr. 1892 med husmand og bødker Jens Rasmussen, der døde den 8. aug. 1898, 77 år gammel. De fik tre sønner, der ved hans død var:

Søren Sommer Jensen, 6 år, Marius Christian Jensen, 3 år og Jens Rasmussen Jensen, 1 år

Othea skal være født den 29. sep. 1864, Brun Bakken, Horsens, som datter af husmand Lars Christian Steffensen og Ane Marie Ovesen.

I Horsens sogn, Skanderborg Amt, er der to kirker, men præsten finder ikke nogen, der er født med det navn. Derefter har jeg fundet ud af, at der ligger et Horsens Sogn, Kjær-Hvedtbo Herred, Aalborg Amt, men min videre søgning har dog ikke endnu givet noget resultat.